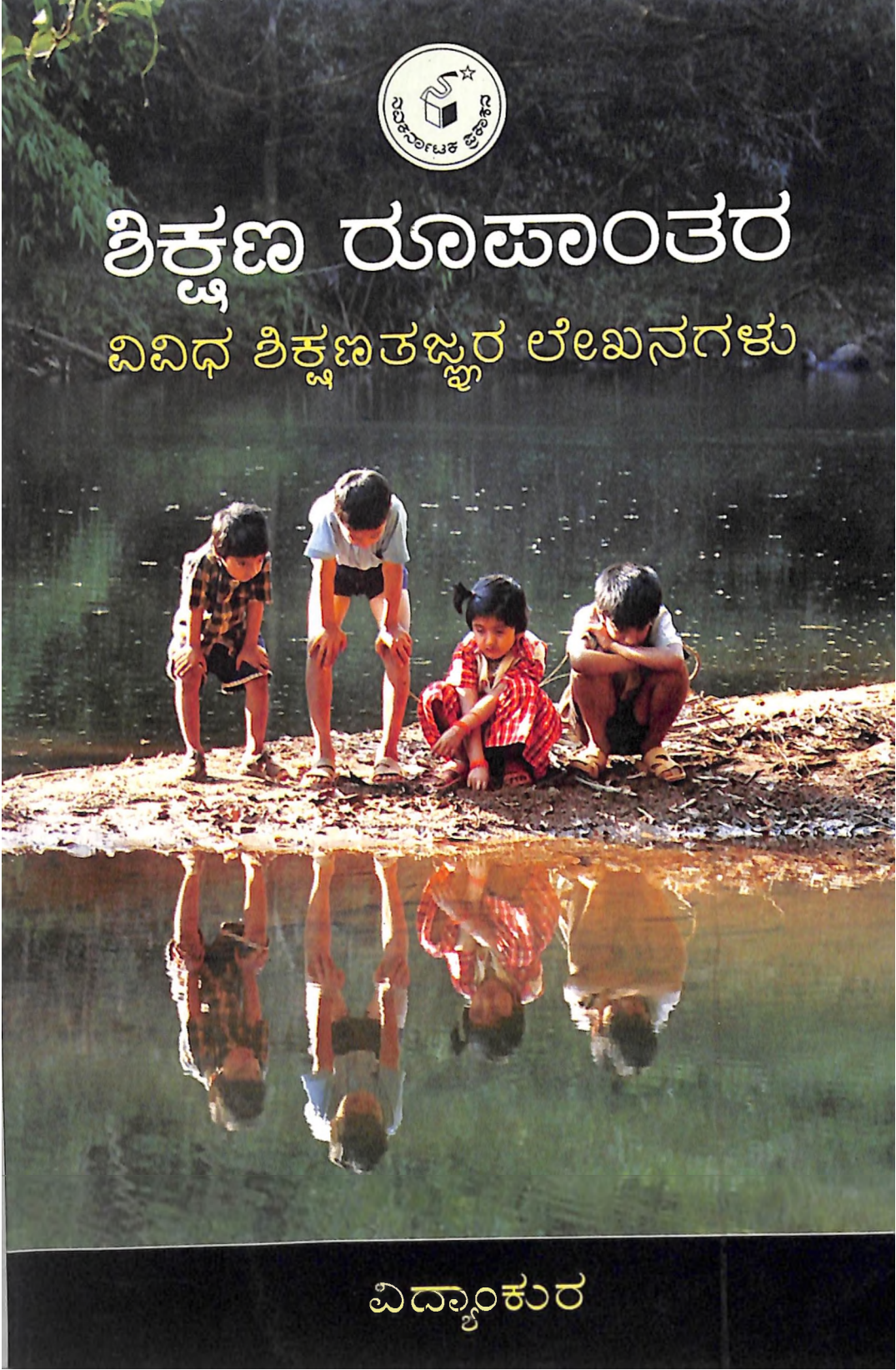

ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ

ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರ ಲೇಖನಗಳು

ವಿದ್ಯಾಂಕುರ

ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನದ ೨೪೩೭ನೇ ಪ್ರಕಟಣೆ

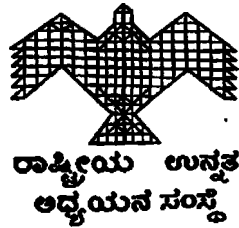
ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ

(ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ
ಹಂಬಲಿಸುವ ವಿಚಾರಗಳ ಕಂದೀಲು)

ವಿವಿಧ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರ ಲೇಖನಗಳು

ಸಂಪಾದನೆ
ವಿದ್ಯಾಂಕುರ

ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟ ಉತ್ತಮೀಕರಣ ಯೋಜನೆ

SHIKSHANA ROOPANTARA (Kannada)
A collection of articles by various educationists
Rendered from English to Kannada by different translators
Edited by VIDYANKURA (DQEP, NIAS)

First Edition : 2008

Pages : 184

Price : Rs. 100

Paper used for this book : 70 gsm NS Maplitho 18.6 Kgs (1/8 Demy Size)

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : 2008

© NIAS (ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ)

ಬೆಲೆ : ರೂ. 100

ಮುಖಪುಟದ ಛಾಯಾಚಿತ್ರ : ಡಿ. ಜಿ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
ಮುಖಪುಟ : ನವಕರ್ನಾಟಕ ವಿನ್ಯಾಸ

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್
ಎಂಟಿಸಿ ಸೆಂಟರ್, ಕ್ರಿಸೇಂಟ್ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 001
ದೂರವಾಣಿ : 22203580, 30578022 ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ : 30578023
e-mail : navakarnataka@vsnl.com
www.navakarnatakabooks.com

ಶಾಖೆಗಳು

ಗಾಂಧಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-9
☎ 22251382

ಕೆ. ಎಸ್. ರಾವ್ ರಸ್ತೆ
ಮಂಗಳೂರು - 1
☎ 2441016

ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ವೃತ್ತ
ಮೈಸೂರು - 24
☎ 2424094

ಸೈಷನ್ ರಸ್ತೆ
ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ-2
☎ 224302

0105082437

ISBN 978-81-8467-033-2

Printed by R. S. Rajaram at Navakarnataka Printers, No. 167 & 168, 10th Main III Phase, Peenya Industrial Area, Bangalore - 560 058 and published by him for Navakarnataka Publications (P) Ltd., 11, Embassy Centre, Crescent Road P. B. 5159, Bangalore-560 001 (INDIA). Typeset at Navakarnataka, Bangalore-1

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

1990ರ ದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ 'ಸುಧಾರಣೆಯ ಹಾದಿ'ಯಲ್ಲಿದೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನ - ಎಂಬ ಎರಡು ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಲಭ್ಯವಾಗಬೇಕು, ಹಾಗೆಯೇ ಮಕ್ಕಳು ಪಡೆಯುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟವೂ ಸುಧಾರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಇವುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂಶವು ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯು ಒದಗಿಸುವ ಕಲಿಕೆಯ ಅನುಭವಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಓದುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಅವರು ಏನನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಲಿಯುವ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವಂತೆ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ - ಇವೇ ಮುಂತಾದ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನವಚೈತನ್ಯವನ್ನು ತುಂಬುವ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸುಧಾರಣೆಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಅನುಭವಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಈಗಷ್ಟೇ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಈ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಗಮನ ಹರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅನುಭವದಿಂದ ಇದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳು ಮಗುವನ್ನು ಮಾನ್ಯಮಾಡಬೇಕಾದ ಹಾಗೂ ಗೌರವಿಸಬೇಕಾದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಶಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು, ಅವರು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಹೊಸ ಸಮೀಪನಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರಡೆಗೆ, ಅವರ ವೃತ್ತಿ ಕೌಶಲ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸದಡೆಗೆ ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಗಳು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುವಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಂಕುರ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಉತ್ತಮೀಕರಣ ಯೋಜನೆಯು, ಪಠ್ಯಕ್ರಮ, ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿ ಕೌಶಲ್ಯ ವಿಕಾಸದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. 2002ರಿಂದಲೂ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ, ಸಮಗ್ರ ಶಾಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕ ತೊಡಗುವಿಕೆ, ಸುಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಕ್ಲಸ್ಟರ್, ಬ್ಲಾಕ್ ಮತ್ತು ಡಯಟ್‌ಗಳಿಂದ ವೃತ್ತಿಪರತೆಯ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಕಾರ - ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ

ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟ'ದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡೆವು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಹಲವು ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಿದೆವು. ಈ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ, ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಹಲವರು ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತರಬೇತು ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಹನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಅನೇಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡೆವು. ಇವನ್ನು ಓದಿದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಈ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಚಾರಗಳು ಮೌಲ್ಯಭರಿತವೂ, ಸ್ಫೂರ್ತಿ ದಾಯಕವೂ ಆಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು ವಿಷಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಗ 1 : ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ

ಈ ಭಾಗವು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ತಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯ ವಿವರಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಶಾಲೆಯ ಕಣ್ಣೊಟವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣವು 1990ರ ದಶಕದ ನಂತರ ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸುಧಾರಣೆಗೋಸ್ಕರವಾದ ಅನೇಕ ಮುಖ್ಯ ಹಾಗೂ ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇದನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಜೇನ್ ಸಾಹಿಯವರ ಪ್ರಬಂಧ ಮತ್ತು ಶಿಶು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರದ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧ, ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಜಾನ್ ಬ್ಲಾಕೀ ಮತ್ತು ಪದ್ಮ ಸಾರಂಗಪಾಣಿ ಅವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಪಿಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇರಣೆ ಕುರಿತ ಎರಡು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಪೈಕಿ, ಪಾಲ್ ಟಿಶರ್ ಅವರ ಲೇಖನವು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯ ಸಫಲತೆ ಮತ್ತು ವಿಫಲತೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರಣಾತ್ಮಕತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ತರಗತಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕನ ಪಾತ್ರ ಕುರಿತ ದೊರೊಥಿ ಜಿ. ಸ್ಕೀಲ್ ಹಾಗೂ ಜೊಸೆಫ್ ಜಿ. ಡೆಕರೋ ಅವರ ಮತ್ತು ತಾವು ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವ ಕುರಿತ

ಜಾನ್ ಎಲ್ಲೀ ಅವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂಶವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಲಹೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಭಾಗ 2 : ಪಾಠಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಾಠಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿವೆ. ಅವು ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು - ಪ್ರಗತ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಓದುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ನಾಟಕ, ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧನೆ, ವಿವಿಧವರ್ಗಗಳ ತರಗತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಪಾಠಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಪಾತ್ರ - ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಾಗ 3 : ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ಎ. ಆರ್. ವಾಸವಿಯವರ ಹೊಸ ಸಮಾಜಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕುರಿತ ಪ್ರಬಂಧವು ಸಮಾಜವನ್ನು ರೂಪಾಂತರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ವಹಿಸಬಹುದಾದ ಪಾತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಶಾಲಾ ತರಗತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏಕೆ ಬೇಸರ ತರಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪದ್ಯ ಸಾರಂಗಪಾಣಿ ಅವರ ಪ್ರಬಂಧ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶದವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೊನೆಯ ದಾಖಲೆ ಯುನಿಸೆಫ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ 'ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದುಗಳು'. ಇದು ಭಾರತೀಯ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ, ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸಾಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಯಾವ ನಡವಳಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನದ ಶ್ರೀ ಆರ್. ಎಸ್. ರಾಜಾರಾಮ್ ಮತ್ತು ಉಡುಪಿಯ ಡಾ|| ಟಿ. ಎಂ. ಎ. ಜೈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾದ ಡಾ|| ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್ ಅವರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡಾಗ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಮತ್ತೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದರು ಹಾಗೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಅನುವಾದಕರಿಗೆ ನಾವು ಆಭಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಅನುವಾದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮೌಲ್ಯಯುತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದು ಡಾ|| ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್ ಅವರಿಗೆ ನಾವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಭಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಗ್ರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ ಮೂಲ ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯ ಹೊಂದಿರುವವರಿಗೆ ಸಹ ನಾವು ಆಭಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳು ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಓದುಗರಿಗೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರೇರಕ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಾಯೋಜನೆಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತರಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಸರ್ ರತನ್ ಟಾಟಾ ಟ್ರಸ್ಟಿಗೆ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಲತಾ ಕೆ., ಅರಬಿ ಡಿ. ಮತ್ತು ಪದ್ಮ ಎಂ. ಸಾರಂಗವಾಣಿ ವೃಂದವು - ಈ ಪ್ರಕಟಣೆ ಅಂತಿಮ ರೂಪ ಪಡೆಯಲು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ.

ಚೇತನಾ (ಅಹಮದಾಬಾದ್), ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ (ನವದೆಹಲಿ), ಯುನೆಸ್ಕೋ (ಬ್ಯಾಂಕಾಕ್), ಯುನಿಸೆಫ್ (ನವದೆಹಲಿ), ಸೂತ್ರಧಾರ (ಬೆಂಗಳೂರು), ಅನುಭವ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರ (ಯುವ), ಐಡಿಎಸ್ (ಸಸೆಕ್), ಸೇಜ್ (ಲಂಡನ್) - ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಹಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಭಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ಮೂಲ ಲೇಖಕರನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮೂಲಕ ಪತ್ರ ಸಂಪರ್ಕ ನಡೆಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಕರಿಸಿದರು. ಅವರ ಸಹನೆ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಾಗ್ಯೂ ಮೂರು ಮಂದಿ ಮೂಲ ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯದಾರರನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದಾಗ ನಾವು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಅನುವಾದಿತ ಸಂಕಲನ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಮೆಚ್ಚುವರು ಹಾಗೂ ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯದಾರಂತೆಯೇ ನಮಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವರು ಎಂದು ನಾವು ನಂಬುತ್ತೇವೆ.

ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದುಗರ ಮುಂದಿರಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಲೇಖನಗಳು ಉಪಯುಕ್ತವೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವೂ ಆಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಓದುಗರು ಮನಗಾಣುವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

-ವಿದ್ಯಾಂಕುರ

ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಚಾಮರಾಜನಗರ

ಶಿಕ್ಷಣಾಸಕ್ತರೊಡನೆ

'ವಿದ್ಯಾಂಕುರ'- ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟ ಉತ್ತಮೀಕರಣ ಯೋಜನೆಗಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ ಪಠ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಜಾನ್ ಬ್ಲಾಕೀ, ವಾರ್ಡ್ಸ್ ಎಲ್ಲಿ, ರಿಚರ್ಡ್ ಪಾಲ್ ಟಿಶರ್, ಬುಲ್ ಬುಲ್ ಶರ್ಮ, ಎ. ಆರ್. ವಾಸವಿ, ಪದ್ಮ ಸಾರಂಗಪಾಣಿ ಮುಂತಾದ ಗಣ್ಯರ ಅಂಗ್ಲ ಲೇಖನಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕವೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಸಾದರಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ಸಮಾಜಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರಬಲ ಸಲಕರಣೆ ಎಂದು ಖ್ಯಾತ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞ ಡಿ|| ಜೆ.ಪಿ. ನಾಯಕ್ ನಂಬಿದ್ದರು. ಪ್ರಗತಿಪರ ಚಿಂತನೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವೇತ್ರ ಡಾ|| ಎ. ಆರ್. ಕಾಮತ್ ಅವರು ಸಮಾಜಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗದೆ ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಬೀಜ - ವೃಕ್ಷ ನ್ಯಾಯದ ಹಾಗೆ. ಆದರೆ ಜೆ. ಪಿ. ನಾಯಕ್ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನಾವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಘಟಿತ ಸಮರ ಸಾರುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಮಾಜಿಕ - ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪಲ್ಲಟಗಳನ್ನು ಆಗುಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯ.

ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ನೀತಿ, ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ಮಣಿದ ಒಂದು ಶಿಕ್ಷಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ದಾನಿ ನಿಯೋಗಗಳು ರೂಪಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣಪ್ರಣಾಳಿ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಕಟಿಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಲುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ನಮ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಮಾಜದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವವರು, ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು ಹಾಗೂ ಬಡವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬುತ್ತಿದೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದರೂ ಕಳಪೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತೃತೀಯ ದರ್ಜೆಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ರಕ್ಷಕರ ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಜ್ಞಾನ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೌಢ್ಯಗಳೇ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶವಂಚನೆಗೆ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವೆಂದು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಾ ಬಡವರನ್ನು ಅಪರಾಧಿಗಳೆಂದು ಬೊಬ್ಬೆಟ್ಟು ತೋರುವ ತರ್ಕ ಮೇಲುಗೈ ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಇಡೀ ಶಿಕ್ಷಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತರನ್ನು ನೈಚ್ಛಾನು ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ನರಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತರ ಬದುಕುಗಳನ್ನು ಹಸನುಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವುದರ ಜೊತೆಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಆತ್ಮ ಸಮ್ಮಾನದಿಂದ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸಕಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಲಾವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೂಲಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತರಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಗಳೇ ಹೊರಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನೀತಿಯನ್ನು, ಖಾಸಗಿ ವೈಪೋಟಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸುತ್ತರಾಂ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಡದು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಸಂಕಲನದ ಮೊದಲ ಲೇಖನ

(ನೂತನ ಸಮಾಜ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ) ಅತ್ಯಂತ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗಬೇಕಾದ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೋ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲೋ ಕುಳಿತು ರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿ ಬದಲಾಯಿಸಬಿಡಬಹುದು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡುಬಿಡಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕ ಹಣವನ್ನು ಹೂಡಿ ಒಂದಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ, ಆಕರ್ಷಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ, ಎತ್ತರಕ್ಕೇರುವ ಅಂಕ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ 'ಪ್ರಗತಿಯ ಚಿತ್ರಣ'ವನ್ನು ಜನರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಚಪ್ಪಾಳೆ ಗಿಟ್ಟಿಸಬಹುದು; 'ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ'ಯನ್ನು ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರದ ಸರಕಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಆದರೆ, ಬುಡಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಶಾಲಾವಾಸ್ತವ', 'ತರಗತಿವಾಸ್ತವ' ಬೋಧನೆ - ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಜ್ಞಾನರಚನೆ-ಪುನಾರಚನೆ, ಜ್ಞಾನ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ವಿನಿಮಯದ ಕ್ರಿಯೆ ಬದಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ಕಡುಬಡವರು, ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನರು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರು, ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಜನವರ್ಗಗಳವರು, ಮಹಿಳೆಯರು, ಗ್ರಾಮೀಣರು - ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಮಕ್ಕಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಗತಿಸಾಧಿಸಬಹುದು ? ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ, ಇವರ ಹೆತ್ತವರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಅನುಭೂತಿ ಅಥವಾ ಸಂವೇದನಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಎಷ್ಟು ಹಣ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಏನು ಫಲ ! ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ? ಕಲಿಯುವುದು ಎಂದರೇನು ? ಕಲಿಕೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇನು ? ಪರಿಹಾರಗಳೇನು ? ಮೊದಲ ತಲೆಮಾರಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಒದಗಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ? ಅವರು 'ಸೋಲಿನ ಭಯ'ವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಯಶಸ್ಸಿನ ಭರವಸೆ' ಯೊಂದಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಹೇಗೆ ? ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ತಾವೇ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ? ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಈಗ 'ಮರು ಸಂದರ್ಶನ' ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ ಒದಗಿದೆ. ಬೋಧನೆ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ ಹಾಗೂ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸರಕಾರಗಳು ಮುಂದೆ ತಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನ ಯೋಜನೆಗಳ ಲಾಭ ಅವಕಾಶವಂಚಿತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಬೋಧನೆ - ಕಲಿಕೆ - ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಹಾಗೂ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನಿಲುವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ಹಾಗೂ ಜೀವನಪರ ಸ್ಪರ್ಶದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಸರಕಾರಗಳು, ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರರು ನಡೆಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಪುನಶ್ಚೇತನ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

'ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ' ದಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡಿರುವ ರಚನೆಗಳು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಲೇಖನಗಳು. ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮಾತು, ಕ್ರಿಯೆ, ವರ್ತನೆ, ಭಾವನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತ, ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯುವುದು ಅಗತ್ಯ ಎಂಬ ವಿವೇಕವನ್ನು, ವಾಸ್ತವದ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಈ ಲೇಖನಗಳು ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಮೂಲ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ ಲೇಖಕರು ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರು. ಈ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲು, ಒಂದು ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸಿ ಮೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ - ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಾಜಾರಾಮ್ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿರುವೆ.

'ಕೊಂಬೆರೆಂಬೆ, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ನೆಡದೆ ಬೇರುಗಳ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿ' ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ 'ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ' ಕೃತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಡಳಿತಗಾರರು, ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮತ್ತು ನೀತಿ ನಿರೂಪಕರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು

ಡಾ|| ಟಿ.ಎಂ.ಎ.ಜೈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು

ಉಡುಪಿ - 2

(ನೂತನ ಸಮಾಜ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ) ಅತ್ಯಂತ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗಬೇಕಾದ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೋ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲೋ ಕುಳಿತು ರಾತ್ರೋ ರಾತ್ರಿ ಬದಲಾಯಿಸಿಬಿಡಬಹುದು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡುಬಿಡಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕ ಹಣವನ್ನು ಹೂಡಿ ಒಂದಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ, ಆಕರ್ಷಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ, ಎತ್ತರಕ್ಕೇರುವ ಅಂಕ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ 'ಪ್ರಗತಿಯ ಚಿತ್ರಣ'ವನ್ನು ಜನರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಚಪ್ಪಾಳೆ ಗಿಟ್ಟಿಸಬಹುದು; 'ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿ'ಯನ್ನು ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರದ ಸರಕಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಆದರೆ, ಬುಡಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಶಾಲಾವಾಸ್ತವ', 'ತರಗತಿವಾಸ್ತವ' ಬೋಧನೆ - ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಜ್ಞಾನರಚನೆ-ಪುನಾರಚನೆ, ಜ್ಞಾನ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ವಿನಿಮಯದ ಕ್ರಿಯೆ ಬದಲಾಗದಿದ್ದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ಕಡುಬಡವರು, ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನರು, ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳವರು, ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಜನವರ್ಗಗಳವರು, ಮಹಿಳೆಯರು, ಗ್ರಾಮೀಣರು - ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಮಕ್ಕಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಗತಿಸಾಧಿಸಬಹುದು ? ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ, ಇವರ ಹೆತ್ತವರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಅನುಭೂತಿ ಅಥವಾ ಸಂವೇದನಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಎಷ್ಟು ಹಣ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಏನು ಫಲ ! ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ? ಕಲಿಯುವುದು ಎಂದರೇನು ? ಕಲಿಕೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇನು ? ಪರಿಹಾರಗಳೇನು ? ಮೊದಲ ತಲೆಮಾರಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಒದಗಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ? ಅವರು 'ಸೋಲಿನ ಭಯ'ವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಯಶಸ್ಸಿನ ಭರವಸೆ' ಯೊಂದಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಹೇಗೆ ? ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ತಾವೇ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ? ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಈಗ 'ಮರು ಸಂದರ್ಶನ' ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ ಒದಗಿದೆ. ಬೋಧನೆ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ ಹಾಗೂ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸರಕಾರಗಳು ಮುಂದೆ ತಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನ ಯೋಜನೆಗಳ ಲಾಭ ಅವಕಾಶವಂಚಿತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಬೋಧನೆ - ಕಲಿಕೆ - ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಹಾಗೂ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನಿಲುಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ಹಾಗೂ ಜೀವನಪರ ಸ್ಪರ್ಶದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಸರಕಾರಗಳು, ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರರು ನಡೆಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಪುನಶ್ಚೇತನ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

'ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ' ದಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡಿರುವ ರಚನೆಗಳು ಈ ಹನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಲೇಖನಗಳು. ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ತಮ್ಮ ಮಾತು, ಕ್ರಿಯೆ, ವರ್ತನೆ, ಭಾವನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತ, ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಪರಾಂಬರಿಸುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯುವುದು ಅಗತ್ಯ ಎಂಬ ವಿವೇಕವನ್ನು, ವಾಸ್ತವದ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ಈ ಲೇಖನಗಳು ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಮೂಲ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ ಲೇಖಕರು ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರು. ಈ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲು, ಒಂದು ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸಿ ಮೌಲಿಕ ಅಧ್ಯಯನ - ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಶ್ರೀ ರಾಜಾರಾಮ್ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿರುವೆ.

'ಕೊಂಬೆರೆಂಬೆ, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ನೆಡದೆ ಬೇರುಗಳ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿ' ಎಂದು ಸೂಚಿಸುವ 'ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ' ಕೃತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು, ಎಡ್ವಾರ್ಡ್-ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಡಳಿತಗಾರರು, ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮತ್ತು ನೀತಿ ನಿರೂಪಕರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್

ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರು

ಡಾ|| ಬಿ.ಎಂ.ಎ.ವೈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜು

ಉಡುಪಿ - 2

ಪರಿವಿಡಿ

ಭಾಗ - 1: ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ

ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ - ಜೇನ್ ಸಾಹಿ	...	13
ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಎಂದರೇನು ? - ಶಿಶು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂಸ್ಥೆ	...	22
ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ? - ಜಾನ್ ಬ್ಲಾಕೀ	...	32
ಸಂರಚನಾವಾದ - ಪದ್ಮ ಎಂ. ಸಾರಂಗಪಾಣಿ	...	39
ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ - ರಿಚರ್ಡ್ ಪಾಲ್ ಬಶರ್	...	49
ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ : ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಅಂಶಗಳು	...	60
ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ - ದೊರೊಥಿ ಜೆ. ಸ್ಕೀಲ್ ಮತ್ತು ಜೋಸೆಫ್ ಜೆ. ಡೆಕರೋ	...	80
ಕಲಿಕೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ - ವಾರ್ವಿಕ್ ಬಿ. ಎಲ್ಲಿ	...	86

ಭಾಗ - 2: ಪಾಠಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಆನಂದದಾಯಕ ಓದು - ಪ್ರಕಾಶ್ ಬುರ್ಚಿ	...	99
ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ - ಬುಲ್ ಬುಲ್ ಶರ್ಮ	...	102
ಮೌನಶಾಂತಿ - ಶರ್ಮಲ	...	104
ಪ್ರಸಂ-ಮುಂದೈಯ ಸಂಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೊಂದು ತಿರುವು - ಪ್ರಕಾಶ್ ಬುರ್ಚಿ	...	109
ರಷಿ ವ್ಯಾಲಿಯ ಬಹುವರ್ಗ ಶಾಲೆಗಳು - ಅಂಜಲಿ ನರೋನ್	...	114
ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಕಲಿಕೆ - ವಿಜ್ಞಾನ ಅಶ್ರಮದ ಪಾಠಗಳು - ಅಮೃತ ಪಟವರ್ಧನ್	...	119
ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ - ಜೋಯ್ ಮೈಬೆಲ್	...	125
ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷಣ - ಕರುಣಾ ಪುಟಣೆ	...	129
ಸಿ. ಸಿ. ಡಿ. ಯ ಸಮುದಾಯ ಆಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ - ಗ್ಲಾನಿಸ್ ಆಲ್‌ನ್ ಕೂಪರ್	...	132

ಭಾಗ - 3: ಭಾರತೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ನೂತನ ಸಮಾಜ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ - ಎ. ಆರ್. ವಾಸವಿ	...	137
ಭಾರತೀಯ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ - ಪದ್ಮ ಎಂ. ಸಾರಂಗಪಾಣಿ	...	148
ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟನಿರ್ಧಾರಕಗಳು - ಯುನಿಸ್ಕಾ	...	164

ଅନୁକ୍ର = 1

ଶିକ୍ଷକେନ୍ଦ୍ରିତ ଶିକ୍ଷା

ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ

- ಜೀನ್ ಸಾಹಿ

ನಾನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಿರುವ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ನೋಡುವುದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದರೂ ಮತ್ತು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತದ ನಾಜೂಕು ಎಳೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸವಾಲೇ ಎನ್ನಬೇಕು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಗಳು ನಾವು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸದೆ ಇರುವ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟೋಸಲ ನಾವು ವಿಚಾರ/ವಿವರ ಗುರುತಿಸಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸದೆ ಅನೇಕ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಆಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಗುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಗಳ ಮೇಲಿನ ಪದರವನ್ನು ಮೀರಿ ಆಳಕ್ಕಿಳಿದು ನೋಡಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಗರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಔದ್ಯಮೀಕರಣದ ಒತ್ತಡಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆರಂಭಿಕ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯೊಡನೆ ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಮಾನವ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವ, ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಪಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ, ಬಾಲ್ಯದ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹಲವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮಗು ಹಾಗೂ ನೈಜ, ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಸಹಜ ವಿಚಾರಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಸೆಯಲಾಯಿತು. ಮಗು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಬದಲಿಸಲು ಆಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಹಲವು ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಗುವಿನ ಬಾಲ್ಯದ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಯಿತು.

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರವರನ್ನು ಯೂರೋಪಿನ ಕಲ್ಪನಾಶೀಲ, ಉದಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಶಾಂತಿನಿಕೇತನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗುರುಕುಲ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ತಪೋವನಗಳು ಅವರ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಗಾಢವಾದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಕಾರಣ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ನಿದರ್ಶನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಘೋಷಣೆಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯದೆ, ಅದರರ್ಥವೇನು ? ಅದರ ಆಳವೆಂತಹುದು ? ಇಂತಹ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತವೆ ? ಅವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ನಾವೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಶಾಲೆಯೊಂದರ ಮೌಲ್ಯ - ಸಂಬಂಧಗಳು ಇವುಗಳ ಜೊತೆ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಶಾಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತಹವಲ್ಲ. ಮಗುವಿನ ಸದ್ಯದ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳ ಆಲೋಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಇವು ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗುವೇನೂ ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಶಾಲೆ ಕೂಡ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆ ಅಲ್ಲ.

ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಗು

ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಗುವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತದೆ. ಈ ಆಲೋಚನೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಶಿಷ್ಯರೆಂದಾಗಲೀ, ಪ್ರಯೋಗ ಪಠುಗಳೆಂದಾಗಲೀ, ಭವಿಷ್ಯದ ಗ್ರಾಹಕರೆಂದಾಗಲೀ, ಉತ್ಪಾದಕರೆಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬರಿಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳ ಗುಂಪು ಎಂದಾಗಲೀ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬುದು ಪಠ್ಯವನ್ನು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸುವ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಯೋಜಿತ ಸಮರ ನೀತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. 'ಮುಗ್ಧ, ಸಂದಿಗ್ಧ ಮಗು', 'ಮಗು ಹಾಳಾಗಿದೆ - ತಿದ್ದಬೇಕು' ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಕಾಣುವ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ವಾಸ್ತವದ ಸ್ಪರ್ಶ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬಾಹ್ಯ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಶಾಲೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಗೊಂದಲ ಮತ್ತು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಸುತ್ತ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವ ಕಲಿಕೆಯ ಆಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕರ್ತವ್ಯವೇ? ಅಥವಾ ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ತೀವ್ರತರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೇ? ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಲವು ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸಾಧಿತವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಸುಗಳಿಗೆ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಯುವ ಆಟಗಾರರಿಗೆ ಹಾರ್ಮೋನ್ ನೀಡಿ ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಂದ ದೈಹಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ಗಂಭೀರ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಈ ರೀತಿಯ ಅಸಂತುಲಿತ ಘಟನೆಯಾಗದೆ ಇರಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಅಗತ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅರಿವಿನ ಕೌಶಲಗಳು, ದೈಹಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಅಥವಾ ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ಏಕಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲ.

ಬದುಕನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತಗಳಾದ ಪ್ರೌಢತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿವಾಸದ ವಿಧಾನಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ ಮತ್ತು ನಾವು ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ರೀತಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಓಯಾಜಿ ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿನ ಅಮೂರ್ತ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಮೂರ್ತ ಆಲೋಚನೆಗಳ ವಿವಾಸಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಬೆಸುಗೆ ಇರುವುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆಲೋಚನಾ ಕೌಶಲ ಅಥವಾ ಸಮಸ್ಯಾ ಪರಿಹಾರ ಬೇಕಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ಯಮನಸ್ಕತೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೈಪೋಟಿ ಮತ್ತು ಅಕ್ರಮಣಶಾಲಿತ್ವ ತುಂಬಿರುವ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆದರ್ಶಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ, ಸ್ವಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಡೆ ಸಾಗುತ್ತಾ ಉತ್ತಮ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಾಗಿ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಂದರೆ ಶಿಶು ಕೇಂದ್ರಿತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎನಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹದಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುತ್ವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ

ಬಳಸುವ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಕಡೆಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಲಿಯುವವನಾಗಿ ಮಗು

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೌಶಲಗಳು, ಆಸಕ್ತಿ, ಗಮನ ಇಂತಹುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವಿಷಯ, ವಿಚಾರ, ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕ, ಅನ್ವೇಷಣೆ ಅಥವಾ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ನೀಡುವುದು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮೇಲಿರುವ ಸೃಜನಶೀಲ ಸವಾಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಮರ್ಥನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಮಗು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯೋಚನೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟೆ.

ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯೋಚನೆಗಳು ಸಂಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಗು ಸದಾ ವಿಕಸಿತವಾಗುವ ವಿಶ್ವದ ಬಗೆಗಿನ ತನ್ನ ಸುಸಂಬದ್ಧ ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವೈಗಾಟ್ಸ್ಕಿ, ಸೊಜಿಸಿರುವಂತೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಕಲಿಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಫಲಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದೆ ಕಲಿಕೆಯ 'ಮೊಗ್ಗು ಮತ್ತು ಹೂಗಳಿಗಾಗಿ' ಸಂವೇದನೆ ಉಳ್ಳವರಾಗಿ ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳೇ ಆಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ; ಇವು ಮುಂದಿನ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಏನು ಕಲಿಯಬಲ್ಲರೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಳೆದು ಕಲಿಯುವ ಅನುಪಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಗೌರವಿಸುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದಾದರೆ ಅವರು ಕೇವಲ ಆಂತರಿಕ ಫಲಗಳು ತೆರೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಯಲು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯಲು ತಕ್ಕದಾದ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಗುರುತರವಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮೇಲಿದೆ. ಪ್ರಚೋದನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾತಾವರಣವೆಂದಾಗ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬರಿಗದು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೂಲವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ನೈಜ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ನೀಡಿದ ಅವಕಾಶವಾಗಿರಬಹುದು. ಮಗದೊಬ್ಬರಿಗೆ ಆಟ ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ತರ್ಕಬದ್ಧ ಯೋಚನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯಾ ಪರಿಹಾರ ಕೌಶಲಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ರೂಪಿಸಿದ ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವಾಗಿರಬಹುದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು.

ಕೆಲವೇಳೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಮಗಾಗಿ ಮುಂಚೆಯೇ ನಡೆದುಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅತಿ ಕಷ್ಟವಾದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ, ಬಹಳ ಮಕ್ಕಳು ತೇರ್ಗಡೆ ಆಗದಂಥ ಪರೀಕ್ಷಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅನಾರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅಡೆತಡೆಗಳೇ, ಈ ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ಬಂಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಇನ್ನೂ ಆಯ್ಕೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಬದಲಿಸಲು, ಸೇರಿಸಲು, ಪ್ರಶ್ನೆಸಲು ಅಥವಾ ಒತ್ತು ನೀಡಲು ಇದನ್ನು ನಾವು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಶಾಲಾ ವಾತಾವರಣದೊಳಗಿನ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಬಹುದು ಅಥವಾ

ತರಗತಿಯೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಗುಂಪು ರಚನೆಗೆ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗು ಬೇಸರದಿಂದಾಗಲೀ ನಿರಾಸಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಲೀ, ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಇರದೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕನಾದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಂತಹ ಕಾರ್ಯರೂಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಮ್ಮದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತರಗತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ರೂಪಿಸಿದ ಯುಕ್ತ ಕೆಲಸಗಳು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕಾರ್ಡುಗಳಿಗೆ ಬದಲಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಬೋರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೆಲ ಮಕ್ಕಳು ಕೊಟ್ಟ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಹಳ ಬೇಗನೆ ಪೂರೈಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಉತ್ತರಗಳು ಸಿಗುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒದಗಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ತೀರಾ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪ್ರಥಮ ಭಾಷೆಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರಹಗಾರರು ಎಲ್ಲೋ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕಥೆ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ, ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಠ್ಯ ಅಥವಾ ಕಥೆಗೆ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಈ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು. ಬೆಂಕಿ ಪೊಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನೀವು ಇಡಬಹುದಾದ ವಸ್ತುಗಳು ; ನೀವು ಮಾಡದ 5 ಕೆಲಸಗಳು ; ಶಾಲೆಗೆ ನೀವು ತಡವಾಗಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಾರಣ ನೀಡಿ. ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲು ಅಥವಾ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಸಂವಹಿಸಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಹಲವಾರು ವಿಧಾನಗಳಿವೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ 12 ವರುಷದ ಮಕ್ಕಳ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ, ಆದರೆ ಮುಚ್ಚಿದ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಈ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಇದೆ ? ಅದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿದೆ, ಅದು ಯಾರದು ? ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಕಥೆ ಬರೆಯಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಇದರ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ ಹಲವಾರು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಥೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ಕಥೆಯಲ್ಲೂ ಕಳ್ಳತನ, ಕಳೆದುಹೋದ ನಿಧಿ ಮತ್ತು ಜಾದೂಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಇತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 3ರಿಂದ 11ನ್ನು ಭಾಗಿಸುವ ಗಣಿತದ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಕಥೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಅಂಶವಾಗಬಹುದು.

ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರದ ವಸ್ತು, ಪದ, ಅಂಕಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಎಂಬುದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಬಹುದಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 3, 13, 30, 33 ಈ ಅಂಕಿಗಳ ಗಣದಲ್ಲಿ ಸೇರದ ಸಂಖ್ಯೆಯಾವುದು ? ಎಂದಾಗ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ 3 ಎಂದಾಗ ಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಅಂಕಿ ಅಥವಾ 30 ಏಕೆಂದರೆ ಅದೊಂದೇ ಸಮಸಂಖ್ಯೆ, ಅಥವಾ 13 ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಮಾತ್ರ 3 ರ ಗುಣಲಬ್ಧವಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ದುರದೃಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆ.

ಟೂತ್ ಬ್ರಷ್ ಮತ್ತು ಚಮಚದಂತಹ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಎಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು, ಇನ್ನೊಂದು ಅಭ್ಯಾಸ. ಇಂತಹ

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಮತ್ತು ನಮನೀಯ ಆಲೋಚನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಹೇಳಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರನ್ನು ಮೂರು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ ಎಂದು ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯೋದಯ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗುರುತಿಸಿ. ಮುಂದುವರೆದ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷಯದ ಧನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಋಣಾತ್ಮಕ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸಲು ಹೇಳುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಪೊಲೀಸ್ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ' ನಗರದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಚಾರಗಳು ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೆ ಬುನಾದಿಯಾಗಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಒಂದೇ ಉತ್ತರವಲ್ಲ ಹಲವಾರು ಉತ್ತರಗಳು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಚಾರ, ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನೋಡುವುದು. ಮಗು ಮಾಡಬಹುದಾದ ತಪ್ಪಿಗೆ, ಸರಿ ಅಥವಾ ತಪ್ಪು ಎಂದು ನಾವು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತೇವೆ. ತಪ್ಪಿನ ಮೂಲ ಎಲ್ಲಿದೆ ? ತಪ್ಪು ಹೇಗಾಯಿತು ? ಮತ್ತು ಅದರ ಅರ್ಥವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಆಗಿರುವ ತಪ್ಪಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸರಳ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ಮತ್ತು ಏಕಾಂಶಗಳ ಕೂಡುವ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದಾದ ತಪ್ಪು ಅಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲ; ಅದು ಸ್ವಾನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರಬಹುದಾದ ಗೊಂದಲದಿಂದಾಗಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವ ರೀತಿಯೇ ಮಗುವಿನ ಮುಂದಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸರಳ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೆ ಅವಕಾಶ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಪ್ರತಿ ಮಗುವೂ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಕೆಲವೇಳೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಇಲ್ಲವೆ ತೀರಾ ಅಮೂರ್ತವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಮೂರ್ತವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಅತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಇವರಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸುವುದು ಈ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಆಪಾಯವಿದೆ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಬ್ಬರು 10ರಿಂದ 12 ವರುಷದ ಗುಂಪಿನ ಮಕ್ಕಳ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಆಳ ಮತ್ತು ಹರವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮೊದಲ ಜನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆದರು ? ಜನ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಸಾರ ದೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ? ಜನ ಹಣ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಹೊಂದಿದ್ದು ಯಾವಾಗ ? ಜನ ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ? ಮೊದಲ ಭಾಷೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ? ಶ್ರೀಮಂತ, ಬಡವ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲವಿತ್ತೇ ? ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ತಲಸ್ಥಿತಿಯಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿವು.

ಹುಡುಕಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಕ್ಕಳು ಪರಸ್ಪರ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಹ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆ ? ಮಕ್ಕಳು ತಾವೇ ಯೋಚಿಸಿ ಹಲವಾರು ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ನೇಯ್ದು ಬಟ್ಟೆಗಳು ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವ ವೇಗ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಪರೀಕ್ಷೆ ರೂಪಿಸುವುದು ಅಥವಾ

ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣೆರಚಿ ಮರೆಯಾಗುವ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಅಥವಾ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವುಗಳು ಕೊಳೆಯುವ ಸಮಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ದಾಖಲಿಸುವುದು.

ಪರಿಸ್ಪರ್ಶ ಕಲಿಕೆ

ಮಕ್ಕಳು ತಮಗೆ ತಾವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಂದ, ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಪರಿಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ರ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಮೂಡುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಮಗು ದೊಡ್ಡ ವೃತ್ತ ಬರೆದು ತಲೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮಗು ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲಾ ವಿವರಣೆಗಳು ಅಂದರೆ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ವಿನ್ಯಾಸ, ಮುಖದ ಭಾಗಗಳು ಮತ್ತು ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಮಗು ತನ್ನ ಪಕ್ಕದವ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಗಮನಿಸದೆ ಇರಬಹುದು ಅಥವಾ ಗಮನಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡಬಹುದು ಇಲ್ಲವೆ ವಿಫಲವಾಗಬಹುದು. ಯಾಕೆ ಏನು ಎಂದು ಯಾವುದೇ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಆಸಕ್ತರಾಗದರೆ, ಕೇವಲ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳು, ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳುವ ವಯಸ್ಕರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮಕ್ಕಳು ತಾವೇ ನೋಡಿ ತಿಳಿದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ.

ನಾವು ಕೆಲವೇಳೆ ಒಂದೇ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಯೋಚಿಸುವುದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುತ್ತೇವೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ನಮ್ಮದಾಗಬಹುದು. ಈ ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಹಂತವನ್ನು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆ: ಮಗು ಪದ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಥವಾ ಕಥೆ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿತು ಎಂದರೆ ಮಗು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದಲ್ಲ ಮಗು ಮುಂದಿನ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಲು ಸಜ್ಜಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮಕ್ಕಳು ಕಚ್ಚಾಡದೆ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಪರಿಸ್ಪರ್ಶ ಕಲಿಯುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯೋಚಿಸಲು ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶಾಲೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಿಗುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಏನನ್ನಾದರೂ ತಯಾರುಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪು ಗಳಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲೇ ಒಂದು ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ ತಾವು ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

9ರಿಂದ 13 ವರುಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳ ಒಂದು ಗುಂಪು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕುತೂಹಲವಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಮರದೊಳಗೆ, ಭೂಮಿಯ ಒಳಗೆ,

ನೀರಿನ ಒಳಗೆ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ- ಹೀಗೆ, ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಿಯ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿದ್ದರು. ಗುಂಪಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹಲವು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿತು. ಈ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪುಕ್ರಿಯೆಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಈ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರದ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಮರದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಎಲೆಗಳ ಬಣ್ಣ ಒಂದೇಯಾ? ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಅಥವಾ ಏಡಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭಾಗಗಳಿವೆ ? ಮುಂತಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಡುನಡುವೆ ಕೇಳುತ್ತಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಗುಂಪು-ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಚಿತ್ರ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ನೈಜ ಮತ್ತು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಕೂಡ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿ ಮಗುವೂ ಚಿತ್ರ ತಮ್ಮದು, ತಮಗೇ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿತು.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ 'ಮನಮಂಥನ' (ಬ್ರೇನ್ ಸ್ಟಾರ್ಮಿಂಗ್) ದಂತಹ ಪ್ರಚೋದನಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೇನೂ ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಕೆಲ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಬರೆದರಾಯಿತು. ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯ ವಿಚಾರದ ಸುತ್ತ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಹಲವು ರೀತಿಯ ಅನಾರೋಗ್ಯ, ನಮ್ಮ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಏನು ? ಅಥವಾ ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಷೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ, ನೀರನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸಲು ಹೇಳುವುದು. ಇಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದಂತಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಸರಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಡಕಾಡುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ.

ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆ ಎಂದರೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ಕಲಿತ ವಿಚಾರಗಳ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ತೊಡಕಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನದಾಳದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಲು ಕಲೆ, ನಾಟಕ, ಅಥವಾ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರೊಡನೆ ವಿಷಯ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳೂ ಅವರಿಗಿರುತ್ತವೆ.

ತಾವು ಗಮನಿಸಿದ, ಕಲಿತ, ಅಥವಾ ಅನುಭವಿಸಿದ ವಿಷಯವಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಕ್ಕಳು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿರುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತರಗತಿಗೆ ತರುವ ಅವಕಾಶ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತರಗತಿಯ ಹೊರಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಒಳಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿತಿರುವುದಕ್ಕೂ, ಕಲಿಯ ಬೇಕಾದುದಕ್ಕೂ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸಹಕಾರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಂಕೇತಿಕ, ಮಿಥ್ ಮತ್ತು ಕನಸುಗಳ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಅಡಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಆಧಾರವಾದ ಜನಪದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವುದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ದೂರಸರಿಸಿ ನೋಡುವುದಾಗಲಿ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ದೂರದಿಂದ ಗಮನಿಸಿ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು

ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕರಿಸಿ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ದೃಢವಾದ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಇದು ಸಹಕಾರಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ದಿನಚರಿ, ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಿಕೆ, ಹಾಗೂ ಇತರ ರೀತಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರಬಹುದಾದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಒದಗಬಹುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಹಿಕಹಿ ವಿಷಯಗಳೆರಡೂ ಇರಬಹುದು. ಕೇವಲ ಆದರ್ಶಗಳಲ್ಲ ನಾನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪೊಂದು ನಿಗದಿತವಾಗಿ ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯ ಬರೆಯಲು, ಚಿತ್ರ ರಚಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದಾಗ ವಿನೋದ ಗಾದೆಗಳು, ಒಗಟುಗಳು, ಸಾವು, ಜಗಳ, ಮದುವೆ, ಆಚರಣೆ ಮುಂತಾದ ಮನಕಲಕುವ ವಿಷಯಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು.

ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ

ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪರಿಸರದ ಒಂದು ಭಾಗ. ಈ ಪರಿಸರವೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾರೋ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮತ್ತಾರೋ ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ “ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಗಟ್ಟಿ ಅನುಭವ ಪಡೆದಾರು?” ರೂಸೋ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದುಂಟು “ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾವು ನೋಡಲಾಗದಿರುವುದನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲೇಬೇಡಿ.” ಮಕ್ಕಳು ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ. 8-11 ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳು ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳೆಸಲು ಮತ್ತು ಪರಿಸರವನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಈ ಮಾತುಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವೆಂದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅವರು ಗಮನಿಸಿದ್ದು, ಅವರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯವಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು, ಪ್ರತಿದಿನ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಏಕೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಬರೆಯಬೇಕು. ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸಲು ಹೇಳಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಭೂಗೋಳ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಮನಿಸಿ ಬರೆಯಬೇಕಾದದ್ದು ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಭೂಪಟ ರಚನೆ, ಶಕ್ತಿಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆ, ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಮನೋರಂಜನೆ, ಮುಂದೆ ಇದು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹವಾಮಾನದ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲು ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಗು - ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಬಂಧ

ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಎಂಬುದು ಶಿಸ್ತು, ಅಧಿಕಾರ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ನಿಶ್ಚಿತ ಜ್ಞಾನ, ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮುಂತಾದ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೇಂದ್ರಿತ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಿಶು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕಕೇಂದ್ರಿತವಾಗದೆ ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತಹ ವಾತಾವರಣದ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ. ಮಗುವಿನ ಅರಿವಿಗೆ ಮೀರಿದ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕರ್ತವ್ಯ ಶಿಕ್ಷಕರದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಉಪಕರಣ ಅಥವಾ ಅನುಭವ ಮಗುವಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಕೂಡ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲರೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ “ಇಮಿತ್ಥಂ”, “ಇದು ಹೀಗೆಯೆ”, “ಇದಿಷ್ಟೇ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಶಿಕ್ಷಕ ಈ ಸಹಯೋಗ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ ಜೀವಂತವೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರ ಪ್ರಕಾರ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಪದ್ಯ ಬರೆದಂತೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಕರಣ, ಪದಸಂಪತ್ತು, ಅಕ್ಷರಗಳು ಇವೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಪದ್ಯ ಬರೆಯಲು ಅದು ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಯ ಉದ್ಯವಿಸುವುದು ಹೊಸ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ. ಹೊಸತನದ ದೃಷ್ಟಿ ಅಂತರಂಗ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗವನ್ನು ಸಂಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ವಾಸ್ತವವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿರುವ ವಿಷಯದೊಂದಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವನ್ನು, ಹಳೆಯ ವಿಷಯದೊಂದಿಗೆ ಹೊಸ ವಿಷಯವನ್ನು, ಗೋಚರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅಗೋಚರದೊಂದಿಗೆ, ಸಮೀಪಗತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ದೂರದ ವಿಚಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಸೆಯುವ ಮೂಲಕ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವೂ ವಾಸ್ತವಿಕವೂ ಆಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರೌಢರಾಗುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ

“ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲೇನೋ ಬಲವಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಗುರಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲವಾಗಿದೆ”, ಎಂಬ ಟೀಕೆ ಇವೆ. ಇದರ ಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುತ್ತವೆ? ಮಕ್ಕಳ ತಕ್ಷಣದ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ? ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಒಂದಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಲು ಪುಟ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಉತ್ತಂಕನ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆ ಎಂಬ ಪರಿಚಿತ ಕಥೆಯಿಂದ ಈ ವಿಚಾರಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಇದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನ. ಗುರುವು ಕಲಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತಂಕನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಪ್ರಯಾಣದುದ್ದಕ್ಕೂ ಉತ್ತಂಕ ಒಂಟಿಯಾಗಿದ್ದ, ಹಲವು ಅನಿಶ್ಚಯಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ. ಅನೇಕ ಸಂದಿಗ್ಧಗಳು, ಅಪಾಯಗಳು ಎದುರಾದವು; ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಿತ್ತ, ವೈಫಲ್ಯ, ನಾಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವದಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿನಿಂತ; ಸಾವಿನ ದವಡೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ. ಸಹನೆಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಬಳಸಿದ, ನಮ್ಮತೆ, ವಿಧೇಯತೆ ಶಿಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆ ಅರಿತ; ಕಲಿಕೆ ಕೇವಲ ಸ್ವಂತ ಆಸೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವು ಅವನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತು. ಅವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ, ವಿಧೇಯತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು, ಪಡೆದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವಂತ ಅನುಭವಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ.

ಅನುವಾದ : ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮ

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಎಂದರೇನು ? *

- ಶಿಶು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂಸ್ಥೆ

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಹುಟ್ಟುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ, ಚೈತನ್ಯ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಹುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಮಗು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಸಿವಾದಾಗ, ನಿದ್ರೆ ಬಂದಾಗ, ಮುಜುಗರವೆನಿಸಿದಾಗ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ತನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಸಮಾಜದೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು ತನಗೆ ತಾನೇ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

'ಪರಸ್ಪರರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುವುದು' ಎಂಬುದು ಮಾನವ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಇದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಮಗುವಿನ ವರ್ತನೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿರಿಯರ ನಡವಳಿಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿರಿಯರೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು, ಮಕ್ಕಳವರ್ತನೆ ಹಿರಿಯರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅವರದೇ ಆದ ಅನಿಸಿಕೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರ ಕಿರುರೂಪ ಅಥವಾ 'ಸರ'ಯಾದ ರೀತಿಯ ಆಕಾರ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಹಸಿಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ದೆ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು 'ಮುಗ್ಧ', 'ಕುತೂಹಲಕಾರಿ' ಅಥವಾ 'ಹಟಮಾರಿ' ಎಂದು ವಿವಿಧ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಕರೆಯುವುದು ಅಥವಾ 'ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ' ಎಂದು ಲಕ್ಕಕ್ಕೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದೂ ಇದೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇಂತಹ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಸದಾಕಾಲ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇವೆ.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತವೆ ?

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುವವರೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಸೇವೆಗಳ ನಿಶ್ಯಕ್ತ ಫಲಾನುಭವಿಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿದಿರುವುದು ದುರದೃಷ್ಟ. ಎಲ್ಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮಗಳೂ ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಾಗಿ ಬಿಡುವುದು ಖೇದಕರ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಸರಿಯಾದ

*ಕೃಪೆ : CHETNA

22/ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ

ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು ಎಂಬ ಅನಿಸಿಕೆಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣ. ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಕೇವಲ ಶಿಶು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಇದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ, ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಮಾತ್ರ 'ಮಕ್ಕಳು ಸಿಗಬೇಕು' ಎಂಬಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಡುವ ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ/ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾವೂ ಸಹ ಯಾವಾಗಲಾದರೊಮ್ಮೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವರದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂಬುದು. ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ದೊಡ್ಡವರಂತೆಯೇ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡವರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳೇ ಮಕ್ಕಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಾಗಬೇಕೆಂದೇನಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ದೊಡ್ಡವರ ಅನಿಸಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತೀರಾ ಅನೂಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಅಮ್ಮ ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ನರ್ಸ್ ಆಗ ಬೇಕೆಂತ ಅಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದೀನಮ್ಮ.	ಅರೆ ಪುಟ್ಟ, ನೀನು ಜನಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುವವಳೇ ಆಗ್ತೀಯೆ ಅಂತ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳೋದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯ್ತು ?	ನನಗದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಮ್ಮ ನನಗೆ ನರ್ಸ್ ಆಗಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟ. ಯಾಕೇಂದ್ರ ನನಗೆ ಬಿಳಿ ಶೂ ಅಂದ್ರ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟ. ಅದಕ್ಕೆ.
--	--	--

ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಸ್ವಭಾವಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವಕ್ಕೂ ಮಕ್ಕಳ ವಯಸ್ಸಿಗೂ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು, ಪರಿಸರ, ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಿದರೆ, ತಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮಾನರಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಶಾಲತೆ ನಾವು ಅವರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಉತ್ತಮ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು.

ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ?

ದೊಡ್ಡವರಾದಾಗ ಬೇಕಾಗುವ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕರಣ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರ ಕೌಶಲ/ನಿಪುಣತೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಅವರನ್ನು ದೊಡ್ಡವರ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾವು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತೇವೆ ? ಮಕ್ಕಳು ಹಲವಾರು ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಭಾವಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವಂತೆ, ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಸಹ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಬಹಳ ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು (3 ವರ್ಷದ ತನಕ) ಸ್ಪರ್ಶ ಮುಟ್ಟುವುದು, ನೋಡುವುದು, ರುಚಿ ನೋಡುವ ಮೂಲಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ನೇರವಾದ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ. ಮಗು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಮಗುವೂ ಸಹ ಹೀಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳು (3ರಿಂದ 7 ವರ್ಷ) ಮುಖಭಾವದಿಂದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆಟ, ಗಮನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಕರಣೆ ಈ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಮುಖ ಕಲಿಯುವ ವಿಧಾನ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳು (7ರಿಂದ 11 ವರ್ಷ) ನಾವು ಅವರಿಗೆ ನೀಡುವ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಳಸಲು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಯಾ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ಹದಿಹರೆಯದವರಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವರು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ, ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲರು. ಅನೇಕ ಅಮೂರ್ತ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೀಡಬಲ್ಲರು. ಹದಿಹರೆಯದವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ವಿಚಾರಗಳು ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೇಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ? ಅವರದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವಿಶಾಸ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಜನರು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಗುಣಗಳ ಮೇಲೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಬೀರುತ್ತವೆ.

ದೊಡ್ಡವರು ನೀಡುವ ರಕ್ಷಣೆ, ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುವ ಪರಿಸರದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕೇವಲ ದೊಡ್ಡವರಿಗಾಗಿಯೇ ಹಾಗೂ ದೊಡ್ಡವರಿಂದಲೇ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಡುವ ಪರಿಸರವಿದ್ದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಕಲಿಯಲಾರರು. ಹೀಗಾಗಿ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಪರಿಸರವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಲಿಕೆಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತವೆಂದರೇನು ?

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತವೆಂದರೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಕೋನ. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಮೂಹದ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಕಲಿಯುವ ಕ್ರಮವು ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟಗುಣ ಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಸ್ವಭಾವ, ವಯಸ್ಸು, ಆಸಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಮಗುವಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗೌರವಿಸುವ ಹಾಗೆಯೇ ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದ ಮಕ್ಕಳ ವಿಶಾಸದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಗಮನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನ ವಿಶಾಸದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಮಗುವಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತವೆಂದರೆ

* ಮಕ್ಕಳ ಎತ್ತರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮೇಜು, ಕಪಾಟುಗಳಿರಬೇಕು. ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಗೆಟುಕುವಂತಿರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹುಡುಕಲು, ಗಮನಿಸಲು, ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕವಾದ ಪರಿಸರವಿರಬೇಕು.

* 'ರಾಜು/ರಾಣಿ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ಕಾಗದದ ದೋಣಿ ಮಾಡಿ

ತೋರಿಸಿದಾಗ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಸದಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿರಲೇಬೇಕು.

- * 'ಗೀತಾ, ನೀನು ಒಳಗಡೆ ಆಡುತ್ತೀಯೋ ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ಆಡುತ್ತೀಯೋ' ಎಂದು ಕೇಳಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆಯ್ಕೆಯ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು.
- * ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಕಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತ ಮಗುವಿಗೆ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ.
- * ಕತ್ತಲೆಯ ಭಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಗುವಿಗಾಗಿ ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ದೀಪ ಬೆಳಗಿಸಬೇಕು. ಆ ಮಗುವಿನ ಭಾವನೆಗಳ ವಿರಳತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತು ಸೂಕ್ತ ರಾಗಿರುವುದು ಅವಶ್ಯಕ.
- * 'ಹಕ್ಕಿ ಏಕೆ ಹಾಡುತ್ತದೆ?' ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ..... ಮಗುವಿನ ಮುಗ್ಧ ಹಾಗೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ನೂರಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಉತ್ತರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು.
- * "ಫೂ ಕೊಳಕು, ಏನು ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ" ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ "ಓ! ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಮಾಡೋಣವೇನು?" ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಅನೇಕ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿರಲೇಬೇಕು.
- * 'ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಿದೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಗಳೆದು, ಮಾತುಕತೆಗೆ, ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತವೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಥ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವಿಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು. ಪ್ರತಿ ಮಗುವೂ ಇತರ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು.

ವಯಸ್ಕರ ಪಾತ್ರ

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖ. ಹಿರಿಯರು ಸಹಾಯಕ ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಕರಿಸುವವರು.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಕ್ಕಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಆಸಕ್ತಿ ತಿಳಿಯಲು, ಪ್ರಗತಿಯ ಹಂತವರಿಯಲು, ಕಲಿಕೆಯ ವೇಗ ಗಮನಿಸಲು, ಮಕ್ಕಳ ಸಂವಹನ ರೀತಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು 'ಸಹಾಯಕರಿಗೆ' ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

'ಬಹು ಸಾಧ್ಯತಾ ವಿಧಾನ' (cafeteria approach - ಕಲಿಯುವ ಮಗುವಿಗೆ ಹಲವಾರು ಆಯ್ಕೆಯ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು)ದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕು.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ವಿಧಾನದ ಸಾಧನೆಗೆ ಹಂತಗಳು

ಕಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕಲಿಯುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪದೇಶಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ನಾವು

ಹಲವರು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳತ್ತ ವಾಲುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ, ನಾವು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ಅದು ಕೆಲಕಾಲ ಅಥವಾ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಕೇವಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ತಿಳಿಯುವುದು ಇದು ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿದ ಕಲಿಕೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು. ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾವು ತಲುಪುವುದು ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಸುವ - ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಹಂತವನ್ನು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಕೊನೆಯ ಹಂತ ಶಿಶು - ಸೂಚಿತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಈ ಅನುಭವದಿಂದ ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ತರವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯಲು ವಯಸ್ಕರು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಬೇಕು. ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಸುವ - ಕಲಿಯುವ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಲು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ.

1. ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ/ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದರೆ, ಮಗು ತಾನು ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಲವಾರು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ವಯಸ್ಕರು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಿ ವಯಸ್ಕರು ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ಮಗುವಿಗೆ ಆಯ್ದು ನೀಡಬೇಕು.

2. ವಯಸ್ಕರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾದ, ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ಮತ್ತು ಧನಾತ್ಮಕವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರಬೇಕು. ಮಗುವಿಗೆ ಕಲಿಯಲು ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾಯಕಾರಿ.

3. ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಬೆರೆಯಲು ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ವಯಸ್ಕರು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು.

4. ಮಕ್ಕಳ ಮನೆ (ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳ) ಮತ್ತು ಶಾಲೆ (ಕಲಿಯುವ ಸ್ಥಳ)ಗೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಕಲಿಕೆಯು ಸುಲಭವೂ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಇವು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಾಗ ಮಗುವಿಗೆ ಅದೇ ಬೆಂಬಲವಾಗುತ್ತದೆ.

5. ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನೊಡ್ಡುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ತಕ್ಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನೀಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲೂ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

6. 'ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆ'. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡವರು ಮಾದರಿಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯುವ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ವಿಧಾನಗಳೆಂದರೆ ಗಮನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಕರಿಸುವುದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಕಲಿಯಲು ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಬೇಕು.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವೂ ವಯಸ್ಕರಂತೆಯೇ, ತನ್ನದೇ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತನ್ನದೇ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಯಸ್ಕರು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮಗು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಕಲಿಯಲಾರದು. ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಯಸ್ಕರ ನಡವಳಿಗಳು ಮಗುವಿನ ಮೇಲೂ ಮಗುವಿನ ನಡವಳಿಗಳು

ವಯಸ್ಕರ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಮಗು ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕರ ನಡುವಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಪರಸ್ಪರ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯದಾಗಿರಬೇಕು.

ಕಲಿಯಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವಿಗೂ 'ಸಹಾಯ' ಬೇಕೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವೂ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ವಿವಿಧ ಮಟ್ಟದ ಸಹಾಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಈ ಸಹಾಯದ ಹಂತ, ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಲಿಸುವ-ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ. ಒಮ್ಮೆ ಮಗುವಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮನಗಂಡು, ಮಗುವಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮಾಹಿತಿ, ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿದವೆಂದರೆ, ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಗು ನಾಗಾರೋಟದಲ್ಲಿ ಸಾಗುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಯಂ-ನಿರ್ದೇಶಿತ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ವಯಸ್ಕರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಅರಿವು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಜ್ಞಾನದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಸಮರ್ಪಣಾ ಮನೋಭಾವದವರೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸುವ ಸೂಕ್ತ ವಾತಾವರಣ ವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಫಲರಾಗಬಹುದು.

ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನ ಜಾಲ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

		ಸಕ್ರಿಯ ವಯಸ್ಕ			
		ನೀತಿ ಬೋಧಕ	ಶಿಶು - ಕೇಂದ್ರಿತ		
ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಮಗು	Ⓐ			ಸಕ್ರಿಯ ಮಗು	
	Ⓑ	ನೀತಿ ಬೋಧಕ	ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರಿತ		
		ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ವಯಸ್ಕ			

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತೆ, ಎಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅದು ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಯಾರು ಚಟುವಟಿಕೆ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಕಲಿತಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರಿತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಈ ಅಂಶವು ಎತ್ತಿತೋರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನಿತರ ಅನುಭವಗಳ ಎಲ್ಲ ಸಂಯೋಜನೆಗಳು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ತೊಡಗುವಿಕೆಯೇ ಸರಿ. ಹಾಗೆಂದು ಇವು ಇಲ್ಲದೆ ಕಲಿಕೆಯು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ವಂದೇನಲ್ಲ ಇತರ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಕೆ ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ, ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷಯ/ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ನಿಜ ಜೀವನದೊಡನೆ ಹೊಂದಿಸಿ ನೋಡಲು ಮಗು ಸೋಲುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಯೋಜನೆ ಅನುಸರಣೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಕಲಿಕೆ ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಮಕ್ಕಳೊಡನಿರುವ ವಯಸ್ಕರು ತಾವು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧರಾಗಿರಬಹುದು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಮತಿಗಳೂ ಆಗಿರಬಹುದು, ಅವರು ಚಟವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಚಟವಟಿಕೆಯಿಂದಿರುವ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರು ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಚಟವಟಿಕೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕೆಯಾಗದು. ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ, ಶಾಲೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ತಮ್ಮ ಪಠ್ಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯ ವಯಸ್ಕರು ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಧನಾತ್ಮಕವಾದ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಲು ವಿಫಲರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಕಲಿಕೆ ಕೇವಲ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದು, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅಸಂಬಂಧ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಬಳಕೆಯಾಗದೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೇಡದ ಜೀವನ ಶೈಲಿಗೆ ದೂಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದರಂತೆಯೇ, ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡರೂ, ಅವರು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಚಟವಟಿಕೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಟವಟಿಕೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿ ಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ, ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಸೂಕ್ತವಾದ ಕಲಿಸುವ - ಕಲಿಯುವ ಪರಿಸರವನ್ನು ನೀಡುವ ಜೊಣೆ ವಯಸ್ಕರ ಮೇಲಿದೆ.

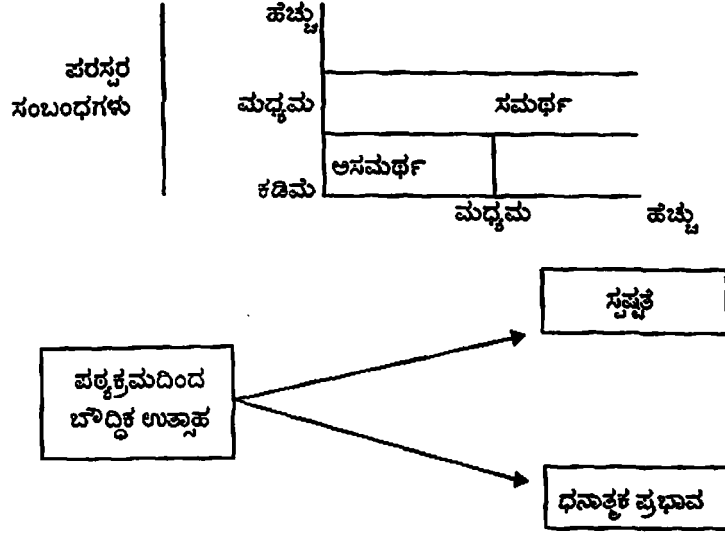
ಜೋಸೆಫ್ ಲೋಮಾನ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿರುವ ಕಲಿಸುವ - ಕಲಿಯುವ ಒಂದು ಮಾದರಿಯು ವಿವಿಧ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರಗಳು ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ :

1. ಶಿಕ್ಷಕ/ವಯಸ್ಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ/ಮಗುವಿನ ನಡುವೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಉತ್ಸಾಹ. ಅತ್ಯಂತ ಫಲಪ್ರದವಾದ ಕಲಿಕೆಯ ಪರಿಸರದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ವಯಸ್ಕ/ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ/ಮಗುವಿನ ನಡುವೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸಂಬಂಧ ಅತಿಮುಖ್ಯ.

2. ಪಠ್ಯ ವಿಚಾರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಕೀಳುಗರ ಮೇಲೆ ಧನಾತ್ಮಕವಾದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಲ್ಲದಾಗಿದ್ದರೆ, ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಉತ್ಸಾಹ ಇವು ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಮರ್ಥರೋ ಅಥವಾ ಅಸಮರ್ಥರೋ ಅಥವಾ ಅದ್ಭುತವಾದವರೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ರೀತಿಯ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಬಹುದು:

ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸಕ್ರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಸೃಜನಶೀಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ/ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದವರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಕುತೂಹಲಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ, ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ, ವಿಚಾರಪರರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಾವು ಏನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಿನದಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವ ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಕರ ಗುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲದರ ಫಲ ಕಾಣುವುದು ಆರೋಗ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ನಿಜವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದಲ್ಲಿ.

ಶಿಶು - ಕೇಂದ್ರಿತ ದೃಷ್ಟಿಗೆ - ರೀತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ

ಈಗಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ, ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಮಗುವಿನಿಂದ - ಮಗುವಿಗೆ ವಿಧಾನ. ಈ ವಿಧಾನ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಮೂಲ ವಿಚಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಮಗುವಿನಿಂದ - ಮಗುವಿಗೆ ಮಾದರಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದು, ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕರ್ತೃಗಳಾಗಿ ಬಹುದೆಂದು ಇದರಲ್ಲಿ ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂಲತತ್ವ ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ, ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಆಡುವ ಹಕ್ಕು ಇದೆ ಎಂಬುದು. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ, ಮತ್ತೊಂದು

ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಿರುವ ಮಿತಿಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕುರಿತಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇದು ಜೊತೆಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಈ ವಿಧಾನ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆರೋಗ್ಯ, ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ವಿಚಾರ ಕಲಿಯಲು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ತಿಳಿಸಿ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿಯ ಕಲಿಕೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಂವಹನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಸಮಾಜ ಪರಿಚಾರ ನಿಪುಣತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕಲಿತ ವಿಚಾರಗಳು ಅವರ ಮೂಲಕ ಅವರಿಗಿಂತ ಕಿರಿಯರು, ಸಮಾನ ವಯಸ್ಕರು, ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವನ್ನು ತಲುಪಿಯೇ ತಲುಪುತ್ತದೆ. ಇಂತಹದು ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆ ತರುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಷಯ, ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳ ವಯಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹಂತದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳೇ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದೋ ಅದನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ವಿಚಾರಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಕೂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ 'ಬಹುಸಾಧ್ಯತಾ ವಿಧಾನ' ದ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಿ, ಅವರದೇ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ತಾನೇನು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಮುಕ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಈ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗುವ ಸಂವಹನ/ಸಂಚಲನಗಳು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವಯಸ್ಕರು, ಕುಟುಂಬಗಳು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ವಿಶೇಷ ಬಾಂಧವ್ಯ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬಹು ಸಹಾಯಕ.

ಈ ವಿಧಾನದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು, ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

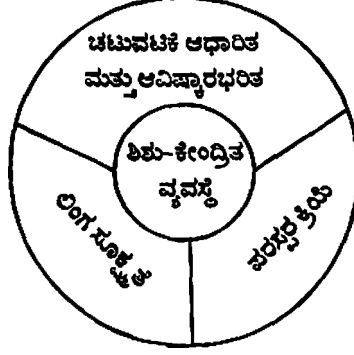
ನೀವು ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ

- * ನೀವಿರುವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವೂ, ಬೀರೋಪಕರಣಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರು ಎಲ್ಲವೂ ದೈತ್ಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ...
- * ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ನೀತಿ-ನಿಯಮಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದ ನಿಮಗಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ...
- * ನಿಮ್ಮ ಮನದಾಳದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು, ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟಾಗ ಅವರು ಅಸಹನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ...
- * ನಿಮ್ಮನ್ನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಕೇಳದೆ, ನಾವು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರೆ...

ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಮಗುವಿಗೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಿಸುವುದು ಹೀಗೆಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ?

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ನಮಗೆ ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅವಶ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದನ್ನು ಶಿಶು

ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂಸ್ಥೆ (ಸಿ. ಆರ್. ಸಿ.) ತನ್ನ ತತ್ವವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಯಶಸ್ವಿ ಶಿಶು - ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಸಿ. ಆರ್. ಸಿ. ನಂಬಿದೆ.

1. ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರಿತ ಮತ್ತು ಆವಿಷ್ಕಾರಭರಿತ : ಕಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕಲಿಯುವುದು ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಹೊಸತನವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಇವುಗಳಿದ್ದರೆ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಅಂತಹ ಕಲಿಕೆ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.
2. ಲಿಂಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ : ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಘನತೆ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತೃತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಆಕೆಯ ಸ್ಥಾನ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ. ಎಳೆಯ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಭೇದವನ್ನು ಕುರಿತು ಧನಾತ್ಮಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ.
3. ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆ : ಯಾವುದೇ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಕ್ಕಳು ಇರುವ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ. ನಂಬುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಕಾರಣ, ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ, ಸಮವಯಸ್ಕರು ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತೃತ ಸಮುದಾಯ ದೊಡನೆ ನಿರಂತರ ಸಂವಹನದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಆರೋಗ್ಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗದು. ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳಾದ ಸರಕಾರ, ಸ್ವಯಂಸೇವಾ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲೇಬೇಕು.
ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮವು ಗೌರವಿಸಲೇಬೇಕು. ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಇಂತಹ ಹಲವಾರು ಪಾರಸ್ಪರಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

ಅನುವಾದ : ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮ

ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ? *

— ಜಾನ್ ಬ್ಲಾಕ್

ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಚಿಂತಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಮಾನವ ಜನಾಂಗ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿತು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ತಾನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದೆಂದು ಯೋಚನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡದೆ, ಮಾನವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದನು. ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ; ತನ್ನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆಹಾರ, ಬಟ್ಟೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜೋಪಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮಾನವ ಹೀಗೆ ಬಾಳುವೆ ನಡೆಸಿರುವಾಗ, ಕಲಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ತೋರುವುದು ವೈರ್ಥ ಕಾಲಹರಣ; ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಪಾಠ ಮಾಡಲು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ನಿಜ, ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಇರುವ ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ನಿಯಮಗಳಾವುವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ, ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಆಸೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವುದೆಂದರೆ, ಎಂತಹುದೇ ತೊಂದರೆ, ಉಪೇಕ್ಷೆ, ಅಡ್ಡಿ ಬಂದರೂ ಎದಿಗೊಂದದೆ, ಯಾವುದೇ ಅಡಚಣೆಗಳಿಗೀಡಾಗದೆ ಅವರು ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದು ಸಾಗುವರು. ಆದರೆ, ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿರುವುದೇ ಜಾಸ್ತಿ.

ಇಂತಹ ತರ್ಕಗಳಿಂದಾಗಿ, ಕಲಿಕೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು, ಅವರು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನೇನಾದರೂ ಹೇಳುವ ತನಕ ಕಾದಿದ್ದು, ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮದೇ ಅರಿವು, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಬಿಡಬೇಕಷ್ಟೆ. ಆದರೆ, ಇಂತಹ ತರ್ಕಗಳು ಪ್ರತ್ಯಾರ್ಥ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಯಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಏನನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆಯೂ ಯಾರಿಗೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾವೇನಾದರೂ ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದೇ ಆದರೆ, ನಾವಾಗ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ, ಇನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಆದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಪೋಷಕರು ನಡೆಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹಾಗೂ ಗಮನಿಸುವಿಕೆಗಳಿಂದ ಬೆಂಬಲ, ಮಾಹಿತಿ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಗುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, ಅನುಭವಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಉತ್ತರವಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಧೋರಣೆ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ವಿಚಾರಿಸಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಮನೋಭಾವ.

ಕಲಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿರುವುದು ಜೀನ್ ಪಿಯಾಜೆ (Jean Piaget) ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಪಿಯಾಜೆ ನೂರಾರು ಪ್ರಯೋಗ, ವಿಚಾರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಆತ ಹೇಳುವಂತೆ ಕಲಿಕೆ ಎರಡು

*ಕೃಪೆ: THOMAS Y. CROWELL INC.

ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ: ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು (assimilation) ಮತ್ತು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು (accommodation). ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ, ಏನು ಮಾಡಿದರೆ, ಯಾವುದನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಆಗುವುದೋ ಅದು. ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಕಲಿಯುವವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವು ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಕಲಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೋ ಅದು.

ಒಂದು ಸರಳವಾದ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಬಾಗಿಲೊಂದನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಮಗುವೊಂದು ಬಾಗಿಲಿನ ತಿರುಪನ್ನು ತಿರುಗಿಸಲು ತಿಳಿದು, ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಳ್ಳಬೇಕೋ, ಎಳೆಯಬೇಕೋ ಎಂದು ಅರಿತು, ಬಾಗಿಲಿನ ಭಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದೀತು. ಇದು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದರ ಜೊತೆ, ಆ ಮಗು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ತಿರುಪಿನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕು. ಸೂಕ್ತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಎಳೆಯಬೇಕು ಅಥವಾ ತಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುವ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪಿಯಾಜೆ 'ಸ್ವೀಮಾ' (ಸಂಯೋಜನೆ) ಎಂದು ಕರೆದರು - ಯಾವುದನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾಗಿಯೂ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಿಸಬಹುದೋ ಅದು. ಆದರೆ, ಎಲ್ಲ ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ತಿರುಪುಗಳು, ಕೈಪಿಡಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಚಿಲಕಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಕೆಲವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವನ್ನು ಒಳಗೆ ತೆಗೆಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಬಲು ಭಾರ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಹಗುರ. ಈ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದ ಸಂಯೋಜನೆ (ಸ್ವೀಮಾ)ಯನ್ನು ಈಗ ಮಾರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಹೊಸ ಅನುಭವಗಳು ಎದುರಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಬಾಗಿಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದಿದೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವ ವಯಸ್ಕರೂ ಸಹ, ವಿದ್ಯುತ್ ಕಾಂತೀಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಎದುರಾದಾಗ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಹೊಸ ಬಾಗಿಲೆದುರು ಅವರಿಗೂ ಸಹ ಕೆಲಕ್ಷಣ ಗಲಿಬಿಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೊಸದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಗಿ, ಆರಂಭಿಕ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ, ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಸಾಗಿದರೂ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಾದಂತೆ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಹೊಂದಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಕುಂದುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ಜನರೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಈ ಸಂಯೋಜನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶಾಲವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆರಂಭಿಕ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆ ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು. ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಮುಟ್ಟಿ, ವಾಸನೆ ನೋಡಿ ಅಥವಾ ರುಚಿ ನೋಡಿ ಅವು ಏನು ಎಂದು ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅದೇನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಕಲಿಯಲಾಗದು, ಅವರು ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅಮೂರ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು.

ತಮ್ಮದೇ ಚಲನೆ, ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಅವರು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಕಂಡದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಟ್ಟಲಾಗದೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತಾವೇನು ಮುಟ್ಟಬೇಕೆಂದಿರುವರೋ ಅದನ್ನು ಎಟುಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ತೆವಳಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದು ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದೂ, ಆಮೇಲೆ, 'ದೂರ'

ಎಂದರೇನೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆದಂತೆ ಅಮೂರ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು (ಆ ಊರು ಇಲ್ಲಿಂದ ಐದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ) ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಗಣಿತದ ಪ್ರಮೇಯದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, 17ನೇ ಶತಮಾನದ ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳು, ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕುರಿತು ನಡೆಯುವ ಚರ್ಚೆ, ಇದೆಲ್ಲದರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯದ್ದು.

ಕಲಿಕೆಯ ಈ ಹಂತ ತಲುಪುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ಹೊಸ ಅನುಭವ ಎಷ್ಟೇ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಯೋಜನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ಅವುಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವೀಮಾಟಾ ಕುರಿತು ಇರುವ ಎರಡು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ವಯಸ್ಕರಾದಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. 'ನಾನು ಸಾಕಷ್ಟು ಟೆನಿಸ್ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಆದರೀಗ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಲ ಬಾಲ್ ಹೊಡೆಯಲೂ ಕಷ್ಟ'. 'ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲದಿಂದ ನಾನು ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಓದಿಯೇ ಇಲ್ಲ, ಈಗ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪದ ಕೂಡ ಅರ್ಥವಾಗಲ್ಲ'. ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಕಲಿತು ಈಗ ಮರೆತಿರುವ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಾವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಮುಖವಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಯೌವನ ಕಾಲದ ಶಿಸ್ತು, ಆಸಕ್ತಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ವಿಚಾರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದೇ. ತಾವಿರುವ ಜಗತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ತಾವೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡಿ, ತಾವೇನು ಕಲಿತಿದ್ದವೋ ಅವು ಸತ್ಯ, ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ವೇದ್ಯವಾಗಿ, ವಸ್ತುಗಳು ನಿರಂತರ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅವರಿಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗಬೇಕು.

ಸ್ವೀಮಾಟಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಸಂಶೋಷಣೆವಿರಬೇಕು. ಒಬ್ಬನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಒಂದೇ ರೀತಿ ಆಗುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಖಚಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡು ವರ್ಷದ ಮಗು ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದರೆ, ಆ ಮಗು ಜೋಡಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆನಂದಿಸುವ, ಸಂತಸದಿಂದ ನಗುವ ದೃಶ್ಯ ನೋಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಇಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕಲಿಕೆ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಪೋಷಕರು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅದೊಂದು ಆಟವಷ್ಟೇ ಬೆಳೆದು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದಂತೆ ಇದನ್ನೇ ಕೆಲಸ ಎಂದು ಬೇರೆಯೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಆಟವೆಂದು ಕರೆದುದನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೆಲಸವೆಂದು ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾವೀಗ ಗಮನಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಮಾನವನ ಉಗಮದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಟಗಳನ್ನಾಡಿರಬೇಕು. ಆದರೆ, 1826ರಲ್ಲಿ ಫ್ರೋಬೆಲ್‌ನ 'ಮಾನವನ ಶಿಕ್ಷಣ' (The Education of Man) ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಟದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯ ಅರಿವಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರೆಲ್ಲರೂ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಟದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ, ಮೌಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಗುರುತಿಸಿ ಹೇಳಿದರೂ, ಬಹುಶಃ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು

ಆಡುವುದನ್ನು ಪೋಷಕರು ಗಮನವಿಟ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದೇ ಆದಲ್ಲಿ, ಅದು ಕೇವಲ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯ ವ್ಯಯ/ಉಪಯೋಗ/ಬಳಕೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನನ್ನೋ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ಆಟಗಳು ಗಂಭೀರ ದೃಶ್ಯಗಳು, ಏಕಾಗ್ರತೆ ಬಯಸುವಂಥವು ಮತ್ತು ತನಗೆ ಮುಖ್ಯ ಎಂಬ ಅರಿವು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲ ಮಕ್ಕಳು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾತ್ರೆಗೆ ನೀರು, ಮರಳು ಸುರಿಯುವುದು, ಜರಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ, ಸ್ತಂಜ ಒತ್ತಿಹಿಡಿದು ತೆಗೆಯುವುದು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ನೀರ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಚಿಮ್ಮಿಸುವುದು, ಕಲ್ಲು, ಕೋಲು, ರಬ್ಬರ್ ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಒದ್ದೆಯಾಗುವುದೋ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೇ, ಏನೇನೋ. ಬೆರಳುಗಳ ನಡುವೆ ಮರಳನ್ನೋ ಮಣ್ಣನ್ನೋ ಸುರಿದು ಹರಿಯಬಿಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಗುಪ್ತೆ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪೆ ಗೂಡು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮರದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಮತ್ತೆ ಹೊಡೆದು ಬೀಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಾರವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ಎತ್ತಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಗ್ಗುರಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆಸೆದು ಅವು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುವುದೋ ಅಥವಾ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದೋ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಬಗೆಯ ನೂರಾರು ಆಟಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಭಾರ, ಆಕಾರ, ವಸ್ತುಗಳ ದೃಢತೆ, ಮೃದುತ್ವ, ಒರಟುತನ, ಪಾರದರ್ಶಕ, ಅಪಾರದರ್ಶಕ, ದ್ರವ ಸ್ವರೂಪವೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ತಟ್ಟಿ, ತೀಡಿ, ಎಳೆದು ನೋಡುವಾಗ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ತಿಳಿಯಬಹುದಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಸಾಧ್ಯಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವರು ಮುಟ್ಟಬಹುದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾಗದು. ಹಸಿಮಣ್ಣನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಹುದು, ಅದರೆ ಒಣ ಮರಳು ಸೋರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಜೇಡಿಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ನೀರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ, ತಾವು ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಹೊಡೆದುರುಳಿಸಬಹುದು. ಚಿಕ್ಕ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಮುರಿಯಬಹುದು, ಮರದ ತುಂಡು, ದಿಮ್ಮಿಯನ್ನಲ್ಲ.

ಇಂತಹ ಆಟಗಳಿಂದ, ಅಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆಂತರಿಕ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಜಗತ್ತು ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾರಾದರೂ ಬೆಳೆದಿದ್ದೇ ಆದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಾಳಲಾರರು. ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಏನು, ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಅರಿವು (ಹಿಂದುಳಿದ ಅಥವಾ ಮುಂದುವರಿದ ಸಮಾಜಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ) ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ವಯಸ್ಕರನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ಮುಖ್ಯ. ಮಕ್ಕಳ ಬಹುಪಾಲು ದೈನಂದಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ವಯಸ್ಕರೇ ಮಕ್ಕಳ ಸುತ್ತಲಿರುವುದು. ಮಕ್ಕಳು ನೋಡುವ, ಕೇಳುವ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಆಟದ ಮೂಲಕವೇ ಅರಿವನ್ನು/ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ವಯಸ್ಕರನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ಪ, ಅಮ್ಮನ ಆಟವಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗಿರುವ ಬೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನಿಸುವ, ಮಲಗಿಸುವ, ಬಟ್ಟೆ ತೊಡಿಸುವ, ಕಲಿಸುವ, ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಆಟಗಳಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಅಥವಾ ನಾಟಕೀಯ ನಡವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ

ಎಂದರೇನೆಂದು ಮಕ್ಕಳು ತಿಳಿದು ಆ ಮೂಲಕ ಅವರ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಯಸ್ಕನನ್ನು ಅವರು ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಕೇವಲ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹಾಲು ಮಾರುವವರು, ಅಂಗಡಿಯವರು, ಲಾರಿ ಡ್ರೈವರ್‌ಗಳು, ವೈದ್ಯರು, ಅಂಚೆಯವರು ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ. ಇದು ಮನುಷ್ಯರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ; ಮಕ್ಕಳು ನಾಯಿಯಾಗುವರು, ಕುದುರೆ ಅಥವಾ ಕಾಡಿನಲ್ಲೋ ಮೃಗಾಲಯದಲ್ಲೋ ನೋಡಿದ ಹುಲಿಯೂ ಆಗಬಹುದು. ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ: ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಪಾತ್ರದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ವಿವಿಧ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೂ ಅವರಿಂದಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಜೀವನದಲ್ಲಾಗುವ ಏರುಪೇರುಗಳೂ ಸಹ ಅವರ ಆಟದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಅವರಿಗಾದ ಆಘಾತ, ಅಪಘಾತ, ಯಾರಾದರೂ ಹತ್ತಿರದವರ ಸಾವು, ಯಾರಿಂದಾದರೂ ದೂರವಾಗಿರುವಂತಹ ನೋವಿನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪುನರಾವರ್ತಿತಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು 'ಬದುಕುವ' ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಮಕ್ಕಳು ಹಳೆಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಪುನರಾವರ್ತಿತಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಜೊಸ ಜೊಸ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿದ್ದರೋ ಅದು ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ, ಇಡೀ ಪ್ರಸಂಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಬರುವಂತಹ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವ, ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಅಭಿನಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಶಿಶು ಸಹಾಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ (Child Guidance Clinic). ತೀವ್ರವಾದ ತೊಂದರೆ, ಕಷ್ಟಕ್ಕೀಡಾದ ಮಗು ಒಂದಷ್ಟು ಕಾಲ ತನಗಾದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿತಿಸಿ ಆಡಿ ಆಡಿ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಪೂರೈಸುವುದರೊಳಗೆ ಭಾಷಾ ವಿಕಾಸ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯುವ ಪೋಷಕರಿಗಂತೂ ಇದೊಂದು ರೋಮಾಂಚಕ ಕ್ಷಣ. ಮಗು ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮನೊಡನೆ ಮಾತಿನ ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳೆಸಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ತಾನೇನು ಅಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ ಎಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಗು ಈಗ ಹೇಳಬಲ್ಲದು. ಮಗುವಿಗೇ ಪೋಷಕರು ಎಲ್ಲ ಪೋಷಕರೇ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮಗುವಿನ ಮಾತನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರೇನೂ ಮಗುವಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ತರಬೇತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರುವ ಮೊದಲೇ ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಪದಗಳು ತಿಳಿದಿರುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ತಮಗೆ ತೋರಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಲೂ ಶಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಆದದ್ದು ಹೇಗೆ ?

ಇಷ್ಟಾಗಲು ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಕಲಿಯಲು ಪೋಷಕರ ಪ್ರಚೋದನೆ, ಪ್ರೇರಣೆ, ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದು, ಕೇಳಿದ ನೂರಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದು, ಮಗುವಿಗಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದಿ ಹೇಳಿದ್ದು, ತಪ್ಪಾದಾಗ ತಿದ್ದಿದ್ದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಪೋಷಕರು ಹೀಗೆ ಮಾಡದೇ ಹೋದರೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ತೀರಾ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆಟದ ಪ್ರಭಾವವೂ ಸಹ ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆಟಗಳಿಂದ ಕಲಿಯಬಹುದು. ಮಗುವನ್ನು ಎರಡು ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಾಯದಿಂದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಒಂದೆರಡನೆಯ ತರಗತಿಯ ತನಕ ಆಟಗಳನ್ನಾಡುವಾಗ ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಮಗು

ಭಾಷೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪದದ ಅರ್ಥ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇರೆಯವರು ಹೇಳುವುದಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತ ವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಮತ್ತೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಲಿತರೆ ಹಾಗೇ ಉಳಿದುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಅಪ್ಪ' ಎಂದರೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡುವ ಗಂಡಸು, ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ಹೊರ ಹೋಗಿ ಸಂಜೆ ಬರುವವರು, ಏನಾದರೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋದರೆ ಸರಿಪಡಿಸುವವರು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿದನಿಯಲ್ಲಿ ಬೈದು ಹೊಡೆದರೂ ಹೊಡೆಯುವವರು, (ಕುಡಿದು ಬಂದರೂ ಬಂದಾರು), ಹೀಗೆ ಏನೇನೋ. ಮಕ್ಕಳು ತಾವು ಆಡುವ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸಿ/ನಟಿಸಿ ಅದರೊಡನೆ ಹೊಂದುವ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಸ್ತುಗಳ ಜೊತೆ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳು ಇದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ನೀರು ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಅವರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನೀರು ಎಂದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೋ ಅದರ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಟದಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಿಂದ ಏನು ಮಾಡಬಹುದು, ಏನು ಮಾಡಲಾಗದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದಗಳು (ಹರಿಯುವುದು, ನೆನಸುವುದು, ತೊಟ್ಟಿಸುವುದು, ಕುದಿಯುವುದು ಹೆಚ್ಚುಗಟ್ಟುವುದು, ಮುಕ್ಕಳಿಸುವುದು, ಚೆಲ್ಲುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು) ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಆಟಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲಾ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವ ತನಕ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹೀಗೇ ಸಾಗುತ್ತವೆ. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಕಲಿಕೆಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ಮಜಲು. ಅಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಚಾರ, ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಮಕ್ಕಳು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಮನೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ, ಯಾರೋ ಹೊಸಬರಿರುವ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುವಾಗ ಆಘಾತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಹೊಸ ವಾತಾವರಣ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರದೇ ಆದ ಸಮಯ, ವಿಧಾನ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು, ಕಲಿಯುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ, ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು. ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ, ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಟ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾಧನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಟವನ್ನೇನಾದರೂ ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ಅದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಕಲಿಯುವ ಸುಖ, ಸಂತೋಷ, ಆನಂದವೂ ಮರೆಯಾಗಿ, ಏಕತಾನತೆ, ಬೇಸರ ಅವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಆಟವೆಂಬುದು ಜೀವನವಿಡೀ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದಾಗಿದೆ.

ತೋಟ/ಹೊಲವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಆತ ಅದನ್ನು ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕಿರಬಹುದು. ಅವನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಟ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಅಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದೇ? ಆ ಅಂಶ ಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕೆಲಸ ಬಹಳ ಬೇಸರವಾದ ನಿರುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಏಕತಾನತೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ, ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ಕಾಸು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ನಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಇರಲೇ ಇಲ್ಲವೇನೋ, ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಒಂದಷ್ಟು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿಯಲು ಸಾಕೇನೋ ಎಂಬಂತಿದೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತ ಪೋಷಕರ ಸಹಕಾರ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೆಲಸ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧನೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಪೂರಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಗಳಿದ್ದರಂತೂ ವಯಸ್ಕರ ಯಾವುದೇ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಸಮುದ್ರ ತೀರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಿರಿ. ನೀರು, ಕಲ್ಲುಗಳೊಡನೆ
ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀವೇನೂ ಮಗುವಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಆರಂಭಿಕ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿನ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ
ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಈ ಅರಿವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ
ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಒತ್ತುನೋಡಿ
ಯಾರಾದರೂ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ, ಅವರಿಗಾವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು
ಭಾವಿಸಬಾರದಷ್ಟೇ. ಶಿಕ್ಷಕರ ತಾಳ್ಮೆ, ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಈ ಎಲ್ಲದರ ಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಾನುಭವಗಳು ಅಧಿಕ
ಒತ್ತಡ ಹೇರುತ್ತವೆ.

ಅನುವಾದ : ಸಹನಾ ಉಡುಪ

ಸಂರಚನಾವಾದ *

— ಪದ್ಮ ಎಂ. ಸಾರಂಗಪಾಣಿ

ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಿಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವುದು ಯಾವುದು? ಇದು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ? ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಿಕೆಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಮಿದುಳಿನ ಕೆಲಸ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಆಲೋಚನೆ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯೆ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿವೆ ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿದಿದ್ದೇವಾದರೂ ಮೊದಲು ಆಲೋಚನೆ ಆನಂತರ ಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿಂದೆ ಆಲೋಚನೆ ಇರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ 'ನೀನು ಯೋಚಿಸದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ' ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಟೀಕೆಯೇ ಹೊರತು ಹೊಗಳಿಕೆಯಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ 'ಕ್ರಿಯೆ' ಎನ್ನುವುದು ಹೊರಗಿನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯೇ ಹೊರತು, ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿರುವ ಆಂತರಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಕ್ರಿಯೆ ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತೇವೆ. (ಒಯಾಜಿ ಹೇಳುವ 'ಚಿಂತನಶೀಲ ಚಟುವಟಿಕೆ' ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ನೋಡೋಣ.) ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಜಗತ್ತು ಅಥವಾ ಪರಿಸರ ಭೌತಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನಾವು ಅದರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ಈ ಭೌತಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ. ಒಯಾಜಿ ಪ್ರಕಾರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ನಡೆಯುವ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಆಲೋಚನೆಯೂ ಸಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. "ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಎಂದರೆ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಂಟುಮಾಡುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಾಡುವುದೇ ತಿಳಿವಳಿಕೆ."

ಇದು ನಮ್ಮಂಥ ವಯಸ್ಕರ ಆಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲದಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಆಲೋಚಿಸಬಲ್ಲೆವು. ನಾವು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೇ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯ ಮೆದುವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಲುಕುಹಾಕಬಲ್ಲೆವು. ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಮುನ್ನವೇ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಲ್ಲೆವು, ಹೊಸ ಮಾಹಿತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಲ್ಲೆವು, ಅಥವಾ ವಿವರವಾದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದ ನಂತರವೂ ಅವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರದೆ ಇರಬಲ್ಲೆವು. ಅಂದಮೇಲೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಅಥವಾ ಆಲೋಚನೆಯು ಕ್ರಿಯೆಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ಒಯಾಜಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ? ಒಯಾಜಿ ಈ ಅನುಭವವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಒಯಾಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ, ಇದು, ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ತರ್ಕದ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಿಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆ; ವಯಸ್ಕರು ಈ

*ಕೃಪೆ: NCERT

ತಿಕ್ಕಣ ರೂಪಾಂತರ/39

ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅವರು "ಊಹಾತ್ಮಕ ತಾರ್ಕಿಕ ಆಲೋಚನೆ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಯಾಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಎಳೆಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ (6 ವರ್ಷಕ್ಕೂ ಕೆಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ) ಇಂಥ ಆಲೋಚನೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ಪಷ್ಟ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೂಪಗಳಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸುಮಾರು 13 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಆಲೋಚನೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಹೊರಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳಾಗಿ ನಿಂತ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಬಗೆಯ ಆಲೋಚನೆ ಅರಳುತ್ತದೆ.

ನವಜಾತ ಶಿಶುವನ್ನು ತಾಯಿಯ ಸ್ತನದ ಮುಂದಿಟ್ಟರೆ ಅದು ತನ್ನ ತುಟಿಯನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಾ ಮೊಲೆ ತೊಟ್ಟಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಮೊಲೆತೊಟ್ಟನ್ನು ಹೀರಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಒಯಾಜಿ ಇದನ್ನು 'ಕ್ರಿಯೆ' (ಸ್ಟೀಂ) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ -

"ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಆಗಿದಾಗ್ಗೆ ಬಳಸುವ ಸ್ಪಷ್ಟ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಧಾನ" ಸಂಕಲ್ಪದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಇಂಥ ನಿರೀಕ್ಷಾ, ಸಹಜ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಶಿಶುಗಳು ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತವೆ. ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆ ಇರಲಿ, ಕೈ ಬೆರಳರಲಿ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವಾಯಿತೆಂದರೆ ಅದನ್ನು 'ಚೀಪುವ' ಮೂಲಕವಷ್ಟೇ ಹಸುಳೆಗಳು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ 'ಚೀಪುವ' ಕ್ರಿಯೆ ಹೇಗೆ ವಿಸ್ತರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಯಾಜಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸುಳೆಗಳು ನಾನಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಚೀಪಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಚೀಪುವ ವಿಧಾನ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಚೀಪಲು ತೊಡಗುತ್ತವೆ. ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಚೀಪುವ ಮೂಲಕವೇ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ತಿಳಿಯುವ, ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಒಯಾಜಿ 'ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ' (assimilation) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೃತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಈ ಸ್ವೀಕರಣವನ್ನು ಮಾರ್ಪಾಡು ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು 'ಹೊಂದಾಣಿಕೆ' (accommodation) ಎಂದು ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಆದರೆ (ಹಿಂದಿನ ಅಥವಾ ಸದ್ಯದ) ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರರ್ಥ ಪರಿಸರವು ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮದ ಪಡಿಯಚ್ಚುಗಳ ಸರಣಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಕ್ರಿಯ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಜಾಲನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ."

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಕಾರಣ ಇವು ಪರಸ್ಪರ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಪರಿಸರದ ಅಂಗವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಪರಿಸರವೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಹಸುಳೆಯು ಲೋಕದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತದೆ, ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಮೊದಲು ಈ ಲೋಕವು ಹಸುಳೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಚೀಪಬಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ಆಗರ. ಈ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಮೂಲಕ 'ಚೀಪುವ' ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿಸಿ ಹಸುಳೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ, ವಿಸ್ತರಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ವೈವಿಧ್ಯ ಮಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದು, ಹೊರ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಮುಂತಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಗರಿಗರಿದರುತ್ತವೆ. ಇದೆಲ್ಲದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹಸುಳೆಯ ಲೋಕ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ಣಗೊಂಡು ವೈವಿಧ್ಯಮಯಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಲೋಕದ ಅತಿ ಪ್ರಮುಖ ಗುಣವೆಂದರೆ ಇದು ಕ್ರಿಯೆಯೊಂದಿಗೆ

ಅವಿವಿಧವಾದ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ಯದ ಮೂಲಕವಷ್ಟೇ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಹೊರಬೀಳುತ್ತವೆ. ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿಕಾಸದ ಮೂಲಭೂತ ವಾಹಕ ಕೃತಿ ಆಧಾರಿತ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. "ಇದು ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾಗಿರುವ ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಪಿಯಾಜೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೆಚ್ಚು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಾದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಹಾಗೂ, ಕಾಲಾನಂತರ ಭಾಷೆ ಸಹ ಲೋಕದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಕೇತಗಳು ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಎರಡನೇ ಬಗೆಯ ಮಾನಸಿಕ ರಚನೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರ ಹೆಸರು 'ಸ್ವೀಮಾ' (ವಿನ್ಯಾಸ). ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ವಾಸ್ತವದ ಒಂದು ಮುಖದ ಸಾಂಕೇತಿಕ ನಕ್ಷೆಯೇ 'ಸ್ವೀಮಾ'. ಇದು ಆಲೋಚನೆಯ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಗುಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಸ್ವೀಂಗಳಂತೆ ಸ್ವೀಮಾಗಳೂ ಸಹ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಹಾಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಇವು ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತೃತಗೊಂಡು ವೈವಿಧ್ಯಮಯಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸ್ವೀಂ ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಮಾಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಸ್ವೀಂ ಮತ್ತು ಸ್ವೀಮಾಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಪಿಯಾಜೆ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಹ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ - ಮೊದಮೊದಲು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಚಟುವಟಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ, ಅನಂತರ, ಅವುಗಳ ಮಾನಸಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಇರಬಹುದು. ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಪಿಯಾಜೆ ಪ್ರಕಾರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಂರಚನೆಗಳು ತಂಪಾನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಹಾಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನ ಕಾಯುವುದೇ ಈ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪಿಯಾಜೆ ಇದನ್ನು 'ಸಮತೋಲನಕ್ರಿಯೆ' (equilibration) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ ಅತಿಯಾದರೆ ಸ್ವಯಂವೇದ್ಯ ವಾಸ್ತವದ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಅತಿಯಾದರೆ ಅನುಕರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಎಂದರೆ, "ಜೀವಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದ ನಡುವಿನ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರದ ವಿವಿಧವಾದ ಮಧ್ಯೆ ಸಾಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗುವ ಸಮತೋಲನದ ಒಂದು ರೂಪ."

ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ

ಆರಂಭಿಕ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಸರದಿಂದ ದೊರೆತ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳ ಮೇಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತುಕೊಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಪಿಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನುಭವವೊಂದೇ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮೂಲಾಧಾರವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವರ್ತನಾಮೂಲ ತತ್ವಕ್ಕೆ (behaviourism) ಸಮನೆಯು ಭಾವಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ವರ್ತನಾಮೂಲ ತತ್ವದಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವರ್ತನೆಯು ಪರಿಸರದಿಂದ ಪಡೆದ ಮಾಹಿತಿಯ (ಪ್ರಚೋದಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪಡೆದದ್ದು) ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಎರಡೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಪಿಯಾಜೆಯ ಸಂರಚನಾ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರವೆಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಹೊರಗಿನದಲ್ಲ, ಮಗುವಿನ ಹೊರಗಿರುವ ಯಾವುದೋ ಜಗತ್ತಲ್ಲ. ಪ್ರಚೋದಕದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ

ಪರಿಸರ ತನ್ನ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮಗುವನ್ನು ಒಳಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂರಚನಾ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ, ಪರಿಸರದ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮಗುವೇ ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಮಗುವು ತನ್ನ ಪರಿಸರವನ್ನು ತಾನೇ ರಚನೆಮಾಡುತ್ತದೆ. ಚೀಪುವ ವಸ್ತುಗಳೇ ಒಂದು ವಾರದ ಹಸುಳೆಯ ಪ್ರಪಂಚ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಚೀಪುವ ವಸ್ತುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಾತ್ರ. ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಮಗು ಹೇಗೆ ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ - ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಗು ಶೋಧಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ ಕಲಿಯಲೂ ಇಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವೆಂದರೆ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮೂಲಕ ಮಗುವೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಜಗತ್ತು ಹಾಗಾಗಿ ಪಿಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಗುವೇ ತನ್ನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ವಿನ್ಯಾಸಕಾರ.

ಮಕ್ಕಳ ಆಲೋಚನೆ ಕುರಿತ ಪಿಯಾಜೆ ಅಧ್ಯಯನಗಳು

ಜ್ಞಾನ ಗ್ರಹಿಕೆಯ (cognition) ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪಿಯಾಜೆ ಜ್ಞಾನದ ವಿಶಾಸವನ್ನು ವಸ್ತು, ಆಕಾಶ (ಉದ್ದ, ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಪರಿಮಾಣ), ಸಮಯ, ಸಂಖ್ಯೆ, ಶಕ್ತಿ, ಪ್ರಶ್ನೆ, ನೈತಿಕತೆ, ಭಾಷೆ, ಸಂಕೇತ ಮುಂತಾದ ವಿಭಾಗಗಳ ವಿಶಾಸ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಪಿಯಾಜೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ವಿಭಾಗವನ್ನು ನಾವು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದೇವೆ: ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು. ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹದ ವಿಧಾನಗಳು ಇನ್‌ಹೆಲ್ಡರ್ ಹಾಗೂ ಮಾಟಲಾನ್ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದು, ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಿಣೆ ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಿಯಾಜೆ ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂದರ್ಶನ ನಡೆಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ರೋಚಕ ವಿಷಯಗಳು ಹೊರಬಂದವು. ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ ತಪ್ಪು ಉತ್ತರ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ತಪ್ಪು ಉತ್ತರಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಫಲಿತಾಂಶಗಳು - ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳು

ಈವರೆಗೆ ರಚನಾತ್ಮಕತೆಯ ಅಡಿಪಾಯದ ಮೇಲೆಯೇ ಪಿಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಹಿಂದೆ ಮಹತ್ವದ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಮಗುವನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇರುವ ಜೀವಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಈ ವಿಧಾನ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಂತಗಳ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಪಿಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು 'ಹಂತಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ' ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿಶಾಸ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಅದ್ಭುತ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪಿಯಾಜೆ ಸಹ ಈ ಮಾದರಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ವಯಸ್ಕರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಬೌದ್ಧಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮೂರು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಪಿಯಾಜೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯದು 2 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೆ ಇರುವ ಸ್ವಾಯು ಸಂವೇದನಾ ಚಲನ ಹಂತ. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಎರಡು ವರ್ಷ ದಿಂದ

ಆರು ಅಥವಾ ಏಳು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ 'ಕ್ರಿಯಾಪೂರ್ವ ಹಂತ'. ಹಾಗೂ 13 ವರ್ಷಗಳವರೆಗಿರುವ 'ಮೂರ್ತ ಕ್ರಿಯಾಹಂತ'. ಔಪಚಾರಿಕ ಕ್ರಿಯಾಹಂತ ಕೊನೆಯದು. ಇದು 13 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಆರಂಭಗೊಂಡು ಸುಮಾರು 17ರ ವಯಸ್ಸಿನ ವೇಳೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಈ ಮೂರೂ ಹಂತಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಸ್ನಾಯು ಸಂವೇದನಾ ಚಲನ ಹಂತವು ಮಗುವಿಗೆ 2 ವರ್ಷ ತುಂಬುವವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಬಂದ ಸರಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಸ್ವೀಕೃತಿಗಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಈ ಹಂತ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಖಯಾಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಶಿಶುವಿನ ಲೋಕಕಲ್ಪನೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರರ್ಥ ಮಗು ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಗುವು ತನ್ನನ್ನು ಲೋಕದಿಂದ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ವಸ್ತುಗಳು ತನ್ನಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವೆಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಧಾನವಾಗಿ ದೈಹಿಕ ಚಲನವಲನವನ್ನು ಕಲಿತು ಹೊರ ಲೋಕದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗಲಷ್ಟೇ ಮಗುವು ತಾನು ಹಾಗೂ ಲೋಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಮೂರ್ತರೂಪ ಪಡೆದು 'ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಖಯಾಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳು ಶಾಶ್ವತವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. (ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಇರದಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುವಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.) ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಕ್ರಿಯಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು 'ಎ' ಜಾಗದಿಂದ 'ಬಿ' ಜಾಗಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಮಾಡಿದಾಗ ವಸ್ತುವನ್ನು 'ಎ'ಗೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಬಿ' ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುವನ್ನು 'ಎ' ಯಿಂದ 'ಬಿ'ಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದರೆ ಅದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು 'ಬಿ'ಯಿಂದ 'ಎ'ಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲೂಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಗು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆರಂಭಿಕ ಸ್ವಕೇಂದ್ರಿತ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಮಗು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ 'ಸಮತೋಲಿತ'ವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬಲ್ಲ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮಗುವಿಗೆ ಸುಮಾರು 2ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗುವಾಗ ಕ್ರಿಯಾಪೂರ್ವ ಹಂತ ಆರಂಭ ಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅದು ಅನುಕರಣೆ, ಸನ್ನೆಗಳು, ಮಾನಸಿಕ ಕಲ್ಪನೆ, ವಿಸ್ತೃತ ಅನುಕರಣೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಂಕೇತಿಕ, ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯೂ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು, ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಅಥವಾ ಪರಿಕಲ್ಪನಾಪೂರ್ವ ಭಾವರೂಪಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ತಾರ್ಕಿಕತೆ ಎಷ್ಟು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ದೆಯಿಂದ ಹಾವಿನ ಆಕಾರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮಗುವೊಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಚಿಂಡಿಗಿಂತ ಹಾವಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಮಣ್ಣಿದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಣಿಗಳು ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಮಣಿಗಳಿವೆ ಎಂದು ಮಗು ಭಾವಿಸುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ಒಂದು ಕಡೆ ಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಮಣಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಇವೆ ಎಂದು ಮಗು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಆಲೋಚನೆಯ ಮೇಲೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ರೀತಿ ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಕಾರಣ ಮಗುವಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಒಯಾಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆ, ಉದ್ದ, ಸಮಯ, ಸುತ್ತಳತೆ, ಪರಿಮಾಣ, ಮೊತ್ತ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮಗುವಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಕ್ರಮೇಣ ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿ ತಲುಪಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಮಗುವಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ತರ್ಕಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಒಯಾಜಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು 'ದೊಡ್ಡದು', 'ಸಣ್ಣದು' ಎಂದು ಸ್ವತಂತ್ರವರ್ಣನೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಹೊರತು 'ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದು', 'ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣದು' ಎಂಬ ಸಾಪೇಕ್ಷ ವಿವರಣೆ ಕೊಡದಿರುವುದನ್ನು ಒಯಾಜಿ ಗಮನಿಸಿದರು. ಮಗು ತನಗೊಬ್ಬಳು ಸೋದರಿ ಇದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಆಕೆಗೆ ಸೋದರಿಯೊಬ್ಬಳಿದ್ದಾಳೆ (ತಾನೇ) ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ಚಿಂತನೆ ಸ್ವಕೇಂದ್ರಿತ ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿಗೆ 6 ಅಥವಾ 7 ವರ್ಷ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಚಿಂತನ ಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಕಾರ್ಯತತ್ಪರಗೊಂಡು ಸಮತೋಲಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಮೂರ್ತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಹಂತ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಗತ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳ ಸಮನ್ವಯದ ತರ್ಕದ ಮೇಲೆಯೇ ಮೊತ್ತ, ಸಂಖ್ಯೆ, ಸುತ್ತಳತೆ, ಉದ್ದ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಇನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತವಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಗುವಿನ ಆರೋಚನಾ ಕ್ರಮವೂ ವಯಸ್ಕರಲ್ಲಿರುವ ತಾರ್ಕಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಗುವು ವಸ್ತು ಹಾಗೂ ಘಟನೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸಂಬಂಧ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತರ್ಕವನ್ನು ಮಗುವಿನ ಭಾಷೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಒಯಾಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಭಾಷೆಯು ಕ್ರಿಯೆಗಳ ತರ್ಕದಿಂದ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಅವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೇರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಹಿಕೆಯ ವಿಕಾಸವು ಮಗು ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಭಾಷೆಯಿಂದಲ್ಲ ಎಂದು ಒಯಾಜಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಿಪಚಾರಿಕ ಕ್ರಿಯಾ ಹಂತವು 11 ಅಥವಾ 13 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗುವಾಗ ಆರಂಭಗೊಂಡು ಕ್ರಮೇಣ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಹಂತದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಭಾಷೆಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪುನಾರಚನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ತರ್ಕವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲದೆಯೇ ಭಾಷೆಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಲೋಕದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನದೇ ಭಾವ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ತರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದ ಸ್ವಕೇಂದ್ರಿತ ಚಿಂತನೆಯು ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಲ್ಪನಾ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗು ಸ್ವಕೇಂದ್ರಿತ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಊಹಾಧಾರಿತ ತರ್ಕ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚಿಂತನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಹಂತಗಳಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಸ್ಥಳ, ಸಮಯ, ಸಂಖ್ಯೆ, ತರ್ಕ ಮುಂತಾದವುಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಂತಹಂತದ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಒಯಾಜಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸ್ಥಾಯಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಈ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಂತ 1: ಸಂಖ್ಯೆ ಪೂರ್ವ ಹಂತ - ಇದರಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗುಣಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಗು

ಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಪರಿಚಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಂತ 2 : ಪರಿವರ್ತನಾ ಹಂತ - ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಂತ 3 : ಮಕ್ಕಳು ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗುರುತು ಹಾಗೂ ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತತೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಒಯಾಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೊತ್ತ ಅನಂತರ ಉದ್ದಳತೆ ಮಂತಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಇದೇ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಿಕೆಯ ವಿಕಾಸದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹಾಗೂ ಬದಲಾವಣೆ

ನಾವು ಈಗ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಶೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸೋಣ. ಈ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ರೂಪರೇಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮೂಲಕ ಸಮತೋಲನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸ್ವೀಮಾ ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಂಗಳು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ, ವರ್ತುಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಣದ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

1952 ಹಾಗೂ 1954ರಲ್ಲಿ ಶಿಶುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಯಾಜಿ ನಡೆಸಿದ ಆರಂಭಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸ್ವೀಂಗಳ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಸ್ವೀಂಗಳು ಒಂದೆ ಕೊಂಡು ಬೆಸೆದುಕೊಂಡು ಜಗತ್ತಿನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಹಾಗೂ ಸಂಕೀರ್ಣ ಮಾರ್ಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ಒಯಾಜಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಕ್ರೋಡೀ ಕರಣದ ಮೂಲಕವೂ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ವೀಂಗಳು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ರೂಪ ತಾಳುತ್ತವೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಿಶು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದುವುದು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ. ಆದರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ, ಚೀಪುವ ಹಾಗೂ ನೋಡುವ ಸ್ವೀಂಗಳು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಒಂದೆಕೊಂಡು ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಾಗ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ್ನು ತನ್ನತ್ತ ಎಳೆದು ಕೊಂಡು ಚೀಪಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವರ್ಗಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ಸ್ವೀಂ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ ಸ್ವೀಂಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸ್ಥಿರತೆ ಸ್ವೀಂಗೆ ನಾಂದಿಹಾಡುತ್ತವೆ. ಸ್ವೀಂ ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಮಾಗಳು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಕೊಂಡಾಗ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ವಿಧಾನಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಸ್ವೀಂಅನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಗು ಅದನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಒಯಾಜಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಹಜ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಒಯಾಜಿ 'ವರ್ತುಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಹಜ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಅಗತ್ಯ ಎಂಬುದು ಒಯಾಜಿಯವರ ನಂಬಿಕೆ. ವಯಸ್ಕರ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಾವು ಓದುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತರ್ಕದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ವೀಣೆಯ ಮೇಲೆ ಗಮಕವನ್ನು ನುಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಕುಂಚವನ್ನು ನಾಜೂಕಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಇದನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಮಾಡಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಮಗೂ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅನಂತರ ಪದೇ ಪದೇ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ

ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಹಜ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ನಾವು ನಾನಾ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತೇವೆ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತೆ ಹೇಗೆ ಇದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಸಹಜ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಜನಶೀಲ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೀಂ ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಬರೇ ಕಂಠಪಾಠವಾಗಿ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು 'ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ' ಸೀಮಿತಗೊಂಡುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸಹಜ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ (ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ ಅಭ್ಯಾಸ) ವಿಷಯಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿಯಾಜೆ ಅವರ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೇ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಂ ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಮಾಗಳ ಬಳಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವ ಸ್ವೀಂಅನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇದಾಗಿದೆ. ವರ್ತನಾಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯ ಕಲಿಕೆ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಲಾಗುವ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಿಂತ ಈ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಹಳ ಭಿನ್ನ. ಪಿಯಾಜೆ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂದು ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕಲಿಕೆ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕಲಿತ ನಂತರವೇ 'ಅಭ್ಯಾಸ'ದ ಪಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಸದ ಮೂಲಕ ಸ್ವೀಂ/ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ರೂಢಿಗೆ ತಂದು 'ಪ್ರತಿಫಲನಾಭಾವಗ್ರಹಣೆ' (reflective abstraction) ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಆಟಗಳು ಸಹ ಇದೇ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ, ಸಹಜ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಒತ್ತಡ ಹೇರುವ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಆಟಗಳು ಕಲಿಕೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೇ ಹೊರತು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲ. ಆಟದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯು ಅಕರ್ಷಕವಾಗುತ್ತದೆ, ಸಂತಸದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ, ಗಮನವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕೆಯೇ ಒಂದು ಗುರಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಕಲಿಕೆಯು ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಲಾಭಪಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳೇ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವೀಂ ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಮಾಗಳ ಸ್ವಾಂಗೀಕರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರೇರಣೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಇನಾಮು ಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವಗ್ರಹಣದ ಸವಾಲು ಉಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ. ಇಲ್ಲವೆ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ವಿಪರೀತ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದರ್ಥ.

ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಣೆಯ ಶಕ್ತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಾವಗ್ರಹಣ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಹಳ ವೇಳೆ ಹೊಸ ಸ್ವೀಮಾ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸಮತೋಲನ ಸಾಧಿಸುವ ಯತ್ನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ತೀವ್ರ ಅಸಮತೋಲನದ ಘಟ್ಟವಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪರಿಮಾಣದ (Volume) ಸ್ಥಿರತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವೀಮಾ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುಂಚೆ ಮಕ್ಕಳು ಪರಿಮಾಣ ಅಸ್ಥಿರವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪಾತ್ರೆಯ ಉದ್ದ ಅಥವಾ ಅಗಲವನ್ನು ಕಂಡು

ದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರನ್ನು ಉದ್ದದ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ನೀರು ಹೆಚ್ಚಿದ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವರ ತಿಳಿವಳಿಕೆ 'ಸರಿ'. ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸ್ವೀಮಾಗಳ ತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರತಿಫಲವೇ ಈ ಸಮತೋಲಿತ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಭಂಗಬರುತ್ತದೆ. ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂದಿಗ್ಧತೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ಈ ಸಂದಿಗ್ಧತೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರೆಯ ಒಳಗಿರುವ ದ್ರವ್ಯದ ಎತ್ತರ ಹಾಗೂ ಅಗಲವನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಪರಿಮಾಣದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಹೊಸ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರೆ ಕಿರಿದಾಗಿದ್ದರೆ ದ್ರವ್ಯದ ಉದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವೆ ಪಾತ್ರೆಯ ದಪ್ಪಿದ್ದರೆ ದ್ರವ್ಯದ ಉದ್ದ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ಸ್ವಾಂಗೀಕರಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ಎದುರಾಗುವ ಗೊಂದಲಗಳು ಹಾಗೂ ಆ ಗೊಂದಲಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವಗ್ರಹಣ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಗೆ ಭಾವಗ್ರಹಣ ಬದಲಾವಣೆಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಹಾಗೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಗಮನಹರಿಸಿವೆ. ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಗುಣಗಳು ಹಾಗೂ ವಿವರಣೆಗಳತ್ತ ಮಗುವಿನ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಸಂದಿಗ್ಧತೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬದಲಾವಣೆಯ ಮುಂದಿನ ಹಂತಕ್ಕೆ ಮಗು ಸಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇನ್‌ಹೆಲ್ಡರ್, ಬೊವೆಟ್ ಹಾಗೂ ಸಿನ್‌ಕ್ಲೇರ್ ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿವೆ. ಅದರ ಅಸಮತೋಲನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅನಂತರ ಹೊಸ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಡೆಸುವ ಯತ್ನಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಿದ್ಧತೆ' (readiness) ಇರಬೇಕು. ಹೊರಗಿನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸರಳ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದು ಒಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಸಮತೋಲನ ಸಾಧಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಆಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿಗೇ ಒಯಾಜೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಮಗುವಿನ ಆಂತರಿಕ ಮಾನಸಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸಂವೇದನಾ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಬಾಹ್ಯನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯು ಸಂವೇದನಾ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕ ಬಲ್ಲದು ಎಂದು ಈ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿವೆ. ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಸಂವಾದ ಹಾಗೂ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಇದೇ ಕಾರಣವನ್ನು ಒಯಾಜೆ ಪ್ರಭಾವಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾವಗ್ರಹಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದೊಳಗೇ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂದು ಆಧುನಿಕ ಒಯಾಜೆ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಯಾಜೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಗೋಸ್ಕಿಯನ್ಸರ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಞರ ವಿವರಣೆ ತೀರಾ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಗತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಪಾತ್ರವಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಒಯಾಜೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತೀರಾ ಸರಳವಾಗಿ ಇವರು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕಲಿಕೆಯ ಜೊತೆ ವಿಶಾಸಹೊಂದುವ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಒಯಾಜೆ ತಳೆದಿರುವ ನಿಲುವಿನ

ಕಾರಣ ಈ ಶೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರತಿಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಇಡೀ ಕ್ರಿಯಾ ಶಕ್ತಿಯ ಹಿಂದಿರುವ ಸಮಗ್ರ ಸಂವೇದನಾ ರಚನೆಗಳನ್ನು ವಿಶಾಸ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕಲಿಕೆ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬಲ್ಲ ಸ್ವೀಮಾ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಅಲ್ಪ ಅವಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಕೆ ಎಂದು ಪಿಯಾಜೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯ ಸಮಗ್ರ ರಚನೆಯು ಯಾವ ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ಮಗು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 7ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಗು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸ್ವೀಮಾವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದರೆ ಸದ್ಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಮೂರ್ತ ಕ್ರಿಯಾ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬೀಜಗಣಿತದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಗು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ. ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸ್ವೀಮಾಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಕ್ರಿಯಾ ಹಂತದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಔಪಚಾರಿಕ ಕ್ರಿಯಾ ಹಂತದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಗು ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಮಗು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಮಗುವಿಗೆ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಸಿದ್ಧತೆ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ, ಅದು ಅಗತ್ಯ ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಬೋಧನೆ ಸಾಧ್ಯ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಾವು ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಅದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ನಾವು ಬೋಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ವೀಮಾಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಯತ್ನಗಳೂ ಫಲ ಕೊಡದೇ ಹೋಗಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳು ಈಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಕಲಿಸಿಕೊಡುವುದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಇದು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಇದನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಭಾವಗ್ರಹಣ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ತಾರ್ಕಿಕ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮತೋಲನ ಸಾಧನೆಗೆ ಇದು ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಮಯ ವ್ಯರ್ಥ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಗುವಿನ ಸಹಜ ಸಂವೇದನಾ ಶಕ್ತಿಯ ರಚನೆಗೇ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ತಾವೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳ ಅನುಭವವನ್ನು, ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಲವಂತದ ಬೋಧನೆ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವತಃ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದವರು ವಾಸ್ತವ ಹಾಗೂ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ವಿನ್ಯಾಸಕಾರರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಏನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಯನ್ನು ಅವರೇ ನಿರ್ಧರಿಸಬಲ್ಲರು.

ಅನುವಾದ : ಸಹನಾ ಉಡುಪ

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯೇರಣೆ *

— ರಿಚರ್ಡ್ ಪಾಲ್ ಟಿಶರ್

ಒಂದು ತರಗತಿಯ ದೃಶ್ಯ

ಕೆಳಗಿನ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

1. ಮಿ. ಆರ್. ಅಧ್ಯಾಪಕರು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಕಥೆ ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆಲೇ ದೊಡ್ಡ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಅತ್ತ ನೋಡಿದರೆ ಜಾಂಗ್ ಹಾನ್ ಡೆಸ್ಕಿನಿಂದ ಪುಸ್ತಕದ ರಾಶಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಜಾಂಗ್ ಹಾನ್ ಒಬ್ಬ ತಾಳ್ಮೆಯಿಲ್ಲದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. "ಏನಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಯಿದೆಯೇ ಜಾಂಗ್ ಹಾನ್?" "ಓ! ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಾಲು ತಗುಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಬಿದ್ದವು." "ಸರಿ ಈಗ ನಾವು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಬೀಳದ ಹಾಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ಇಡೋಣ. ನಿನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹಿತನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿದೆ? ಈಗ ಅದೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲಭರಿತ ಕಲ್ಪನೆ. ಮುಂದೇನು ಬರುತ್ತದೆಂದು ನನಗೆ ಹೇಳು. ಆ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ನೀನು ಮತ್ತೇನನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವೆ?..."

2. ಇನ್ನೊಂದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅಧ್ಯಾಪಕರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಲೀನಾಳ ಡೆಸ್ಕಿನಿಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಲೀನಾ ಒಡ್ಡುತನಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ಹುಡುಗಿ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೂಡಲೇ ಲೀನಾಳನ್ನು ಗದರಿಸಿದರು - "ಏ ಮೂರ್ಖಿ ಹುಡುಗಿ, ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೀ. ನಿನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೋ. ಕೋಣೆಯ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ನಾನು ಬರಲು ಹೇಳುವವರೆಗೆ ಅದೇ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರು. ನಿನ್ನ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿನಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಈಗಾಗಲೇ ಬರೆದುದನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ಬರೆದು ತೋರಿಸಿ ಹೋಗಬೇಕು."

ಎರಡೂ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯೇರಣೆ ತಂತ್ರಗಳಿವೆ. ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಕಲಿಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಾಗ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಾಂಗ್ ಹಾನ್ ಬರೆದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆತ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆತ "ಧನಾತ್ಮಕ ಬಲವರ್ಧಕ"ವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ, ಲೀನಾಳ ಕ್ರೋಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಆಕೆಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಆಜ್ಞೆ

* © UNESCO Bangkok. First published in *Education in action series: research information for teachers. Practical, innovative strategies and their implications for teachers*. UNESCO, Bangkok, 1996. Reprinted with permission.

ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಶಿಕ್ಷೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಕ್ರಮ ಮಾತ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ಉಪಪರಿಣಾಮಗಳಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಲೀನಾ ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವುದರಿಂದ ಆಕೆ ಇತರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ಬರೆದದ್ದನ್ನೇ ಬರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಶಾಲೆಯ ಕೆಲಸ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಆ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವು ಹುಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರೇರಣಾ ತಂತ್ರಗಳು ಸೂಕ್ತ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು ? 'ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ' (Motivation) ಎಂದರೇನು ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕೋಣ.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದರೇನೆಂದು ಅಂತರ್‍ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತವೆ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇದು ಶಿಕ್ಷಕರ ವರ್ಣನೆ. ಅಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಉತ್ತೇಜನ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ!

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಬಲವರ್ಧನೆಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲು ಬಳಸುವ ಪದ. ಶಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ದಿಕ್ಕು ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ತರಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಕುರಿತು ವರ್ತಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯೆಂದರೆ, ಬೋಧನೆ-ಕಲಿಕೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ 'ಆಸಕ್ತಿ' ಮತ್ತು 'ಸಾಮರ್ಥ್ಯ'ವನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಕಲಿಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಲವರ್ಧನೆಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣಗಳೇನು ? ಇದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಜನ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕ.

ಇಂದು ಜನಗಳ ನಡವಳಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲು ನಾವು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನೇರವಾದ ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿವರಣೆಯಿಲ್ಲ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ನೋಡಿ, ಉಪಯುಕ್ತ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಕೂಡ ಇದೇ ಅಂತರಾರ್ಥ (Implications)ಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕಲಿಕೆಗೆ ಕೇವಲ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಹಾಯಕ ವಾಗಬಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶ, ಆದರೆ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. (Ausubel, 1963 ನೋಡಿ). ಮಗು ಕಲಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಅಂತರ್ದೋಷಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರೈಸಬೇಕು. ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ನಡುವೆ ಖಚಿತವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರಬಹುದೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದಿರುವಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಗಿರುವ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಮಾನವ ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆಗಳು

ಜನ ಹೀಗೆಯೇ ಏಕೆ ವರ್ತಿಸುವರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆ ಹೀಗಿದೆ. ವರ್ತನೆ (B)ಯು ವೈಯಕ್ತಿಕ

ಅಂಶಗಳ (P)ಫಲನ ಮತ್ತು ಅವರ ಪರಿಸರದ (E) ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಈ ಮೂರೂ ಅಂಶಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಣಿತದ ಸಮೀಕರಣದಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ.

B= ಫಲನ (P, E). ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಚರಗಳಿಗೆ (Variables) ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಮಾನವನ ವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾರದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ತರಗತಿಯ ಸಂಕೀರ್ಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಯಾವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಏನು ಹೇಳುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು

ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿವೆ. ವರ್ತನೆಯನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಮೂಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬಲವರ್ಧನೆಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ, ವರ್ತನೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಆಂತರಿಕ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ (S) ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ (R) ಬಲವರ್ಧನೆಯಾದರೆ ಅದೇ ವರ್ತನೆ ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಲವರ್ಧನೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ವರ್ತನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಚೋದನೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ (S-R) ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಕಂಡುಬಂದ ವಿದ್ಯಮಾನ ಹೀಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಕ್ಲೈಲೋಫೋನ್ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಪ್ರೋಫೆಸರ್ ನೀಡಿದಂತೆ, ಆತ ಆ ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ. ಕೆಲ ಕಾಲದ ಬಳಿಕ ತನ್ನಷ್ಟೇ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರಾದ ತನ್ನ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗಿಂತ ಆ ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯಗಳಿಸಿಕೊಂಡ. ಆದರೆ ಆತನ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋಫೆಸರ್‌ನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆತನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದರೆ, ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಭೆ ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು ಅಂದರೆ ಆತನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ನೀವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೋಫೆಸರ್‌ನಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಅದೇ ವರ್ತನೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದೂ ಖಚಿತವಲ್ಲ. ಬಿ. ಎಫ್. ಸ್ಕಿನರ್ ಎಂಬಾತ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟುದೇನೆಂದರೆ, ವರ್ತನೆಗೆ ಬಲವರ್ಧನೆ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಯಾಗಬಲ್ಲ ಧನಾತ್ಮಕ ಬಲವರ್ಧಕಗಳೆಂದರೆ, ಬಹುಮಾನಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಮನ ಕೊಡುವುದು, ಹೊಗಳುವುದು, ಉತ್ತಮ ಅಂಕ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆ ನೀಡುವುದು ಮುಂತಾದವು.

ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆ

ಶಿಕ್ಷಕ ಉತ್ತಮ ಪ್ರೇರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಮೌಖಿಕ ಹೊಗಳಿಕೆ ತುಂಬಾ ಸುಲಭ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, "ಅಹಾ! ಎಂತಹ ಉತ್ತಮ ಉತ್ತರ!" "ಗುಡ್" ಮುಂತಾದ ಸರಳೋಕ್ತಿಗಳು ಮಗುವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬಲ್ಲವು. ಶಿಕ್ಷಕನ ಈ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೇ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಬಲ್ಲದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಅಥವಾ

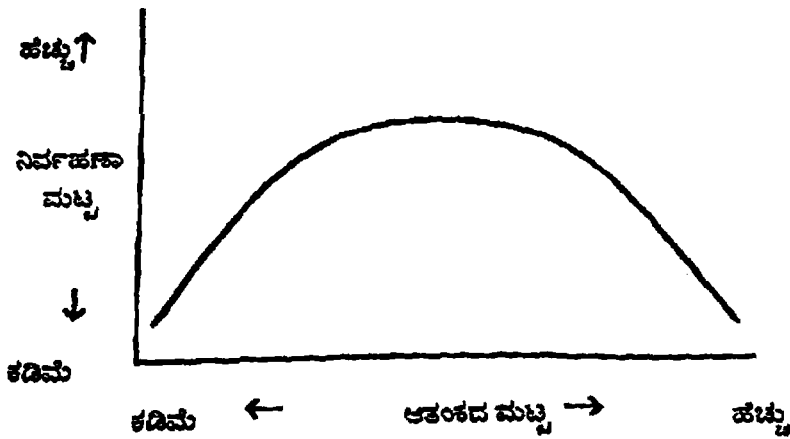
ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದರೆ, ಅದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬಲ್ಲದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆ/ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಲ್ಲ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದಾಗ, ಯಾವುದಾದರೂ ವಿದ್ಯಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದಾಗ, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಾಗ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಾಲೆಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಂದಾಗ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಲು ಬಳಸಬಹುದು.

ಲಿಖಿತ ರೂಪದ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು

ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತ ರೂಪದ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಅವು ಹೊಗಳಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಈ. ಬಿ. ಪೇಜ್ ಎಂಬಾತನ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ಮುಕ್ತವಾದ ಯಾವುದೇ ಅನಿಸಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅನಿಸಿಕೆಯು ನಿರ್ಬಂಧಿತ ಅಥವಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನಿಸಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲು, ಅವರ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಟೀಕೆ-ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಅಂತರ್ಬೋಧೆಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಕೆಲವು ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಕಂಡುಬಂದಿರುವುದೇನೆಂದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಸರಿಯೆಂಬ ಉಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಟೀಕೆ-ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ ದೊರೆಯುವ ಫಲಿತಾಂಶ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಎಷ್ಟು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವೆನೆಂಬ ಅರಿವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಆದಾಗ ಪ್ರೇರಣೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ದರ್ಜೆಗಳು (Grades)

ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದರ್ಜೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದೊಂದು ಬಗೆಯ "ಬರಹ ರೂಪದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಯೇ." ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಅವು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆಯಿದ್ದಂತೆ. ಅವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಗೌರವ ತಂದು

ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಕಡಿಮೆ ದರ್ಜೆ ಬಂದಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಆತಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲವು. ಆತನ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸಬಲ್ಲವು, ಅಲ್ಲದೆ ದೈಹಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯನ್ನೂ ಉಂಟು ಮಾಡಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಾವು ನೀಡಿದ ದರ್ಜೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆಗ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆ ಕುಂಠಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ, ದರ್ಜೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆತಂಕದ ಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಆತಂಕ ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಕೆಲಮಟ್ಟದ ಆತಂಕ ಲಾಭದಾಯಕವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆತಂಕವು ಹಿತಮಿತವಾದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆತಂಕದ ಮಟ್ಟ ತೀರ ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೋಧನೆಗೆ ಕೆಲವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅಂತರಾರ್ಥಗಳಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಆತಂಕದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಲು ಶಿಕ್ಷಕ ಬೇರೆಯದೇ ಆದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಅವರ ಆತಂಕದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಕೆಲನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ದರ್ಜೆ ನೀಡುವುದಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ, ಅವರು ಹೇಗೆ ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಸರಳವಾಗಿ ಮತ್ತು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು.

ಮಾದರಿ (Modelling)

ಈಗಾಗಲೇ ಬಲವರ್ಧಕ (Reinforcers)ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗಿರುವ ವರ್ತನೆಯ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ, ಕಲಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು 'ಮಾದರಿ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ವರ್ತನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಬಂಡುರಾ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಇದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಮಾದರಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಇತರರನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಕಂಡುಬಂದುದೇನೆಂದರೆ, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಮಾದರಿಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯ ನೀಡುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶ ಮಾದರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಅವರು ಅಂತಹ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದರ್ಶ ಮಾದರಿಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮಾದರಿಯಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು, ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಮಾದರಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೇರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಸಹ ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ವಿಷಯ ಜ್ಞಾನ, ಚಿತ್ರಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಪಾಠಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ, ಪಾಠ ಮಾಡುವ ವೈಖರಿ ಇವುಗಳ ಮಟ್ಟವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಾರ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಅಂತರರೂಪೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ

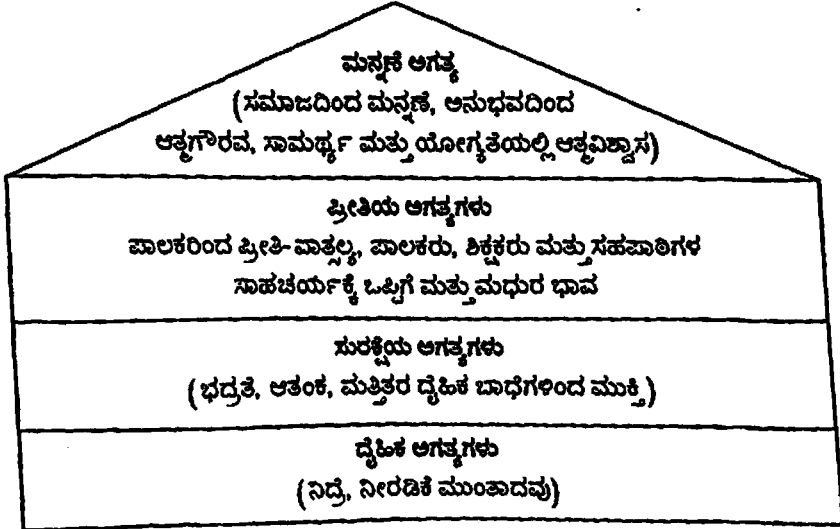
ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅವರಿಗೇನಾಗುತ್ತದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ, ಏನು ಮಾಡುವರೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಘಟನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಹೊಸ ರೀತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸೃಜನಶೀಲರು ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿರ್ಬಂಧಿತರೂ ಹೌದು.

ವರ್ತನೆಯ ಅಂತರರೂಪೀಯ ವಿವರಣೆಗಳು ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ.

ಮಾನವ ಅಗತ್ಯಗಳ ಶ್ರೇಣೀಕರಣ

ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಒಂದು ಅಂತರರೂಪೀಯ ವಿವರಣೆಯು ಎ. ಹೆಚ್. ಮಾಸ್ಲೋವ್ (1954) ಎಂಬಾತ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಮಾನವನ ಅಗತ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೃಷಿಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೇಣೀಕರಿಸಿದ. ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ಗುಂಪು ಜೈವಿಕ ಮೂಲದ್ದು ಇದರ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಜೈವಿಕ ಅಥವಾ ಶರೀರ ಕ್ರಿಯಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿರುತ್ತವೆ. (ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಸಿವೆ ಮತ್ತು ನೀರಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಗಿಸುವ ಅಗತ್ಯ.) ಎರಡನೆಯ ಗುಂಪು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಲದ್ದು ಇದು ಬೆಳೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇತರರೊಡನೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಬಂಧಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಮಾಸ್ಲೋವ್‌ನ ಅಗತ್ಯಗಳ ಶ್ರೇಣೀಕರಣ - ಆತ್ಮಸಮ್ಮಾನದ ಅಗತ್ಯ
(ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಸ್ವಯಂ-ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕುತೂಹಲದ ತೃಪ್ತಿ, ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ)

(ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಗತ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆಯ ಅಗತ್ಯ) ಮೂರನೆಯದು 'ಆತ್ಮ(ಸ್ವ)' ಗುಂಪು. ಇದರ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೊಡನೆ ಸಂಯೋಜಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. (ಆತ್ಮ-ಗೌರವದ ಅಗತ್ಯ, ಆತ್ಮ-ಸಮ್ಮಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ ಮುಂತಾದವು.) ಮಾಸ್ಲೋವ್‌ನ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದೆ.

ಮಾನವನ ಅಗತ್ಯಗಳು ತೃಪ್ತಿಯಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅವು ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಬಿಗಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆಂದು ಮಾಸ್ಲೋವ್‌ನ ವಾದ. ಈ ಬಿಗಿತವು ಬಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಬಿಗಿತ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗತ್ಯಗಳ ಶ್ರೇಣೀಕರಣದಲ್ಲಿ, ಕೆಳಮಟ್ಟದ, ಅಂದರೆ, ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಭಾಗಶಃ ಪೂರೈಸಲ್ಪಡದಿದ್ದರೆ, ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತೀರ ಕಷ್ಟ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮೂಲಭೂತ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈಡೇರಿದಲ್ಲಿ (ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಭಾಗಶಃವಾಗಿಯಾದರೂ), ವರ್ತನೆಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಹಸಿದ ಅಥವಾ ದಣಿದ ಅಥವಾ ಸಹಪಾಠಿಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತನಾಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು, ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತರಗತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಧಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಸಮ್ಮಾನ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತನಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಉಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಸ್ಲೋವ್‌ನ ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ತರಗತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ (ಮತ್ತು ಬೋಧನೆ) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೆಳ ಹಂತದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಉನ್ನತ ಹಂತದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಂತಹ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕನ ಕಾರ್ಯ ಅವರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಸಮ್ಮಾನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆ ರೀತಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಶೋಧನಾ ಪುರಾವೆಗಳು ಲಭ್ಯವಿವೆ.

ಕುತೂಹಲ ತಣಿಸುವುದು

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ತಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರೇರಣೆ. ಹೊಸ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳು, ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿರುವ ಅಚ್ಚರಿಯುಂಟು ಮಾಡುವ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳು, ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಣಾ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಡುತ್ತವೆ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಪ್ರಚೋದಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಲು ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳುಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಸಹಜ ಅಥವಾ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು ಒಂದು. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದುದನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇನ್ನೊಂದು.

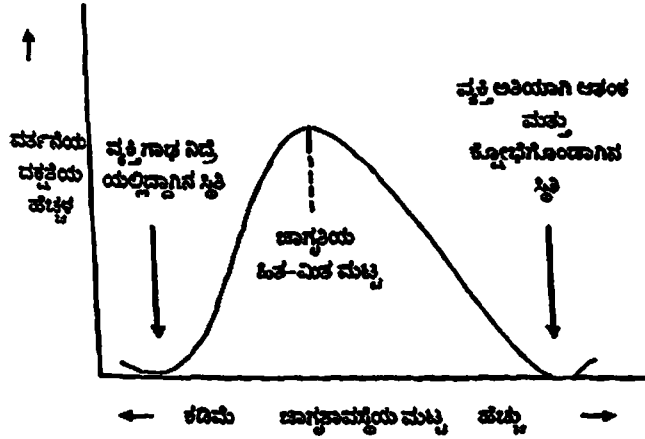
ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಘಟನೆ ನಡೆದರೆ ಅದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದು ಅವರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳುತ್ತದೆ. ಅವರು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ

ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಇತರ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದಿಟ್ಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಅಥವಾ ದಿಟ್ಟವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಲು ಬಳಸುವ ವಿಧಾನಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಸವಾಲಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಗ್ನಿ ಶಾಮಕ ದಳದ ಬಗ್ಗೆ ಪಾಠ ಮಾಡುವಾಗ ಅರಕ್ಷಕರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದಾಡಿದರೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ? ಸನ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಲಾಭದ ಕುರಿತು ಪಾಠ ಮಾಡುವಾಗ, ಶಿಕ್ಷಕ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನೇ (ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು!) ಕೈಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಯ ಒಳಗೆ ಬರಬಹುದು.

ಪ್ರಚೋದನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು, ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಏರಿಳಿತ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ಮುಖಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಈ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಅಂದರೆ ತರಗತಿಯ ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನು ಅದಲುಬದಲು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಚಿತ್ರ ಪಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಮೇಲಿನ ಆಲೋಚನೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಆತನ ಮುಂದಿನ ವರ್ತನೆಯ ದಕ್ಷತೆ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ವರ್ತನೆಯ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯ ಮಧ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲು

ವರ್ತನೆಯ ದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧ

ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯ ಮಟ್ಟವು ಹಿತ-ಮಿತ ಮಟ್ಟದ ಆಚೀಚೆಯಾದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವರ್ತನೆಯ ದಕ್ಷತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಘಟನೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಾಗ ಎಚ್ಚರವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಸ್ಥಿತಿ ಅಥವಾ ಜಾಗೃತಾವಸ್ಥೆಯ ಮಟ್ಟವು ಅವರ ಮುಂದಿನ ವರ್ತನೆಯ ದಕ್ಷತೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಉದ್ದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದರೆ, ಅವರ ಕಲಿಕೆಯ ದಕ್ಷತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ: ಯಶಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆ

ಇನ್ನೊಂದು ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರೇರಣೆಯೆಂದರೆ, ಸ್ಪರ್ಧೆ ಅಥವಾ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಹೋರಾಟ. ಇದನ್ನೇ ಅಗತ್ಯ ಸಾಧನೆ ಅಥವಾ ಸಾಧನೆಯ ಅಭಿಮುಖೀಕರಣ ಎಂದೂ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಲವಾದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಗುರಿಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನಿರಂತರ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷ ಪಡಬೇಕು. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಅಂಶಗಳು, ಅಂದರೆ, ಪಾಲಕರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ- ಇವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಾಧನೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ ಸಾಧನೆಯ (need achievement) ಪ್ರದರ್ಶನವು ಕೆಳಗಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುತ್ತದೆ; (ಎ) ಹೆಚ್ಚು ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದರಿಂದ (ಬಿ) ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಂಬುದರಿಂದ (ಸಿ) ಯಶಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂದ. ಅಂದರೆ, ಸಮಸ್ಯೆ ಬಡಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಪ್ರೇರಣಾ ತಂತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇವೆರಡಕ್ಕೆ ಯಶಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಜೆ. ಡಬ್ಲ್ಯು. ಆಟ್ಕಿನ್ಸ್ ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ (1964, 1965) ಸಾಧನಾ ಪ್ರವರ್ತನೆಯ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಲಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯದ ಸಫಲತೆ ಮತ್ತು ವಿಫಲತೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವು ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಇದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾಂಶ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಫಲಿತ ಸಾಧನಾ ಪ್ರೇರಣೆ

	ಹೆಚ್ಚು	ಕಡಿಮೆ
ಯಶಸ್ಸಿನ ನಿರೀಕ್ಷೆ	ಪ್ರೇರಣೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ	ಪ್ರೇರಣೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ
ಕಡಿಮೆ (ಮೊದಲು ಸಫಲತೆ)	ಪ್ರೇರಣೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ	ಪ್ರೇರಣೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ

ಹೀಗೆ, ಯಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧನೆಯ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೋ, ಕೆಲವು ಕಲಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಯಶಸ್ಸು ಅವರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿ ಇದಾಗಿದೆ. ಸಾಧನೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ವೈಫಲ್ಯಗಳು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಸಂಗತಿ ಕೂಡ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಹೆಚ್ಚು ವೈಫಲ್ಯಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಾಧನೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಾರ್ಯದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ದರ್ಜೆ ನೀಡಿದರೆ, ಅದು ಅವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಧನೆಯ

ಅಗತ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಾರ್ಯದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ದರ್ಜೆ ನೀಡಿದರೆ, ಅವರ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ದರ್ಜೆ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ರಿಯಾಯಿತಿ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತ, ಸಫಲತೆ ಮತ್ತು ವಿಫಲತೆಗಳು ಅವರ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಸರಿಯಾದ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದೂ ಅಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾಳಜಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲಾವಕಾಶವೇಕೆ ಅಷ್ಟೆ.

ಪರಿಸರದ ವ್ಯತ್ಯಯಾಂಶಗಳು (Environmental variables)

ಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಿ ಅಂಶಗಳು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ, ಶಿಕ್ಷಕನ ಪ್ರೇರಣಾ ತಂತ್ರಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಮೂರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಶಾಲೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣದ ಪರಿಣಾಮ. ಶಾಲೆಯು ಯಾವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿಬಿಡಬಹುದು ಬಹುದೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬಹುದು. "ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಆಟಗಳಿಗೋ?" "ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ - ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಹಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು - ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಹಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿದೆಯೇ?" "ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿದೆಯೇ?" ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಶಾಲೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಒಳನೋಟ ನೀಡುತ್ತವೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಸಾಧನೆಗಿಂತ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆ ಇದ್ದರೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಕೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮರು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರೇರಣಾ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಶಾಲೆಯ ಆಡಳಿತ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ? ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಟನೆ ಹೇಗಿದೆ? ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುವರೆ? ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸುವರೆ? ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಶ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ವಿಷಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಹುದು ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ, ಅಥವಾ ಶಾಲಾ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ತಾವು ಶಿಕ್ಷಕರೆನ್ನುವ ಸ್ಥಾನಬಲದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಬಲದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದು ಇತರ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಲ್ಲ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ಶಿಕ್ಷಕರ ವರ್ತನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೊಟ್ಟ ಮನೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಪಾಠ ಮಾಡುವಾಗ ಗಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ

ಅಂಶಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಬಹುದು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ತರಗತಿ ಕೋಣೆಗಳ ಭೌತಿಕ ವಿನ್ಯಾಸಗಳು, ಬೋಧನೆಯ ಮೇಲೆ, ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ, ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಫಲಿತಾಂಶದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಬೋಧನೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಲು ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ ಹೆಚ್ಚಲು ಶಾಲಾ ಕೊಠಡಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ವಿನ್ಯಾಸವಿರಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿನ್ಯಾಸಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸ್ಥಳೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಯಾವ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೀರೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣಾ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಮುಖ್ಯ.

ಮುಕ್ತಾಯದ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಚರ್ಚೆ ಬೇಕೆಂದೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿವಿಧ ಪ್ರೇರಣಾ ತಂತ್ರಗಳು ಹೀಗಿವೆ:

- * ಪ್ರೇರಣಾ ತಂತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ತರಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.
- * ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕುರಿತಾಗಿ ಮಾಡುವ ಟೀಕೆ-ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು, ನೀಡುವ ದರ್ಜೆಗಳು, ಪ್ರಶಂಸೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಬಳಕೆ ಮುಂತಾದವು ಪ್ರಬಲ ಪ್ರೇರಣೆ ಅಂಶಗಳೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ - ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಇದು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ.
- * ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಬಳಸುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.
- * ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೀಡುವ ಸಮರ್ಥನೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಯಶಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಮನಿಸಬೇಕು.
- * ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆದರ್ಶ ಮಾದರಿಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕು.
- * ಹೊಸ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವನ್ನೂ ಸಹ ಕೆರಳಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ನೆನಪಿಡಬೇಕು.

ತರಗತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಗಂಟೆಯಿಂದ ಗಂಟೆಗೆ, ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ತರಗತಿ ಕೋಣೆಗಳು ವಿವಿಧ ಸ್ವಭಾವದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮಿಶ್ರಣದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ಥಳಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕ ಸದಾ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರೇರಣಾ ತಂತ್ರದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣಾ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಯಾವಾಗ, ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರೇರಣೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲರು.

ಅನುವಾದ : ಡಿ. ಆರ್. ಬಳೂರಗಿ

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ : ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಅಂಶಗಳು

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದರೇನು ?

ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮೂರು ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಲು ಮೂಲ ಕಾರಣವೇನು ? ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಗುರಿಯತ್ತ ಸಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು ?

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಒಂದು ಗುರಿಯತ್ತ ಸಾಗುವುದರ ಅನುಭವ ನಮಗಿಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ. ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಮೋಹ ಅಷ್ಟೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗಲೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದುಡಿಯುವ ಅನುಭವವೂ ಸಹ ನಮಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನೀವೀಗ ಏಕೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೀರಿ ? ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೊಸದು ಮತ್ತು ಆಳವಾದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿಮಗೆ ಮುಷಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? ಅಥವಾ, ಯಾವುದಾದರೂ ರಸಪ್ರಶ್ನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇದೆಯೇ ? ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ಯೋಗ್ಯತಾ ಪತ್ರವನ್ನೋ ಇಲ್ಲ ಪದವಿಯನ್ನೋ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಈ ಪಾಠದ ಅಗತ್ಯ ನಿಮಗಿದೆಯೇ ? ಹೆಚ್ಚು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದು 'ಎ' ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗುವುದು ನಿಮಗಿಷ್ಟ, ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಬಾಲಾ ಅಂಶಗಳ ಸರಾಸರಿ ತೀರ ಕೆಳಗಿಳಿದು, ನೀವು ಅದನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಲು 'ಎ' ಶ್ರೇಣಿ ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ನೀವು ನಂಬಿದ್ದೀರಿ. ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಈ ನಂಬಿಕೆಯ ಕಾರಣ. ಅಥವಾ, ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳ ಸಂಯೋಗವಿರಬಹುದು.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ವಿವರಣೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತಿತರ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ವರ್ತನೆಗೆ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದು ಯಾವುದು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಗಳು ಮೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಮುನ್ಸೂಚನೆ, ಅಗತ್ಯಗಳು, ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಭಯಗಳು, ಗುರಿಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಗಳು, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಆಸಕ್ತಿಗಳು, ಕುತೂಹಲ, ಯಶಸ್ಸು ಮತ್ತು ವೈಫಲ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಅಂಶಗಳ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗುಣಗಳು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಹಲವರಲ್ಲಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಯವಿರುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯುವ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಈ ರೀತಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಯಶಸ್ಸು ಗಳಿಸಲು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅಥವಾ ಕೆಲ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಒಂದು 'ಸ್ಥಿತಿ' ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಾಳೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆಂದು ನೀವೀಗ ಈ ಪುಟವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಿರಾದರೆ, ಇವತ್ತಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿಗದಿತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತ ಗುಣ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಿತಿ ಎರಡರ ಸಮ್ಮಿಳನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮಗೆ ಕುತೂಹಲವಿರುವುದೂ ನಿಜ, ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕರು ಆಗಾಗ ರಸಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದೂ ನಿಜ, ಎಂಬೆರಡೂ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ನೀವು ಓದುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ

ಆಸಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಕುತೂಹಲದಂಥ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆಯಿರುವಾಗ ನಾವು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ ಅಂಶಗಳಾಗಲೀ, ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಲೀ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವೇ ನಮಗೆ ಬಹುಮಾನವಿದ್ದಂತೆ. ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದು ನೀಡುವ ಸಾಧನೆಯ ಭಾವವನ್ನು ನಾವು ತುಂಬಾ ಮುಷಿಯಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಬಹುಮಾನ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ದೂರವಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಮುಷಿಪಡಿಸಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡದ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಲೀ ನಾವು ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ, ನಾವು ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದರ್ಥ. ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಆದ್ಯೋಸ್ಕರ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸದೆ, ಅದು ನಮಗೆ ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯಪ್ರೇರಣೆ ಎರಡೂ ಮುಖ್ಯ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಲವಾರು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿರಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ, ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲ ಬೋಧನೆಯು ಅವರು ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಈಗ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಅನ್ನಿಸಿಕೆ ಮೂಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ, ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವಂತೆ, ಇದಷ್ಟೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಥೆಯಲ್ಲ. ಬಹಳ ಉದ್ದವಾದ ಭಾಗಿಸುವ ಲೆಕ್ಕ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಮಗೆ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತೆ, ಹೇಳಿ ? ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಾಜಧಾನಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಿದ್ದವೆ ಹೇಳಿ ? ಅಂತಃ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಶಕ್ತಿಯುತಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಿರಾಶೆಯಾದೀತು. ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯ ಬೆಂಬಲದ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ ಇವೆ. ಬಾಹ್ಯಪ್ರೇರಣೆಯ ಮಟ್ಟ ಸರಿಯಿರುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ, ಉತ್ತೇಜಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಅರಿತಿರಬೇಕು.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಎಂಬುದು ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾದ, ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ವಿಷಯ. ಇದರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಬಹಳಷ್ಟಿವೆ. ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಟ ಅಥವಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೊಡ್ಡುವ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಅಥವಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಆಧಾರದ

ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡಿವೆ. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆರಿಸಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿಷಯದ ಪ್ರಸ್ತಾವ ಮುಗಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ವರ್ತನವಾದಿ, ಮಾನವೀಯ, ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲಿಕೆ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ದೃಷ್ಟಿಗಳ ಮುಖೇನ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು

ವರ್ತನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ 'ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ' - ಕಲಿಕೆಗೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ವರ್ತನ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು (ವರ್ತನಾಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು) ನಿಕಟತೆ, ಬಲವರ್ಧನೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಇವುಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಹಸಿವು, ನೀರಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳಂಥ ಮೂಲಭೂತತಾರೀರಿಕೆ ಅಗತ್ಯಗಳು ನಮಗಿವೆ ಎಂದು ವರ್ತನಾಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಹಾರದಂಥ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಬಲ ವರ್ಧಕಗಳು ಈ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ. ಈ ಅಗತ್ಯಗಳು ಪೂರೈಸಲ್ಪಡುವಾಗ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಬಲವರ್ಧಕಗಳೊಡನೆ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳು ಮಾನಸಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಲ್ಪಡುವ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ (Conditioning) ಆಗಬಹುದು. ಈ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ದ್ವಿತೀಯ ಬಲವರ್ಧಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದೆಯರಿಂದ ನಾವು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಮಮತೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ದೊಂದಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಬಲವರ್ಧಕ ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ಗಳಿಸಲು ನೀವು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತೀರಿ ಎಂಬರ್ಥವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ದ್ವಿತೀಯ ಬಲವರ್ಧಕಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಮತ್ತು ದಂಡನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ನಡತೆಯ ರೀತಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವು ರೀತಿಯ ನಡತೆಗೆ ನಾವು ಸತತವಾಗಿ ಬಲವರ್ಧಕಗಳನ್ನು ಗಳಿಸುವಂತಾದರೆ, ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ನಡತೆಗಳು ನಮ್ಮ ರೂಢಿ ಅಥವಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬೆಂಜಾಟದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಪಡೆದ ಕಾರಣ ಪ್ರೀತಿ, ಹಣ, ಹೊಗಳಿಕೆ ಮತ್ತಿತರ ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪದೇ ಪದೇ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅವನು ಓದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮನಸ್ಸು ನೀಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ರೇಖಾಗಣಿತವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನ ಬೆಂಜಾಟವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮತ್ತು ಶ್ರಮವನ್ನು ವ್ಯಯ ಮಾಡುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅವನ ವರ್ತನೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಹುದು. ನಡತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯ ಬಲವರ್ಧಕಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಬಾಹ್ಯ ಮೂಲಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೆಂದರೆ ಶ್ರೇಣಿಗಳು, ವಾಯಿಂಟ್‌ಗಳು, ಪಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದು.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಮಾನವೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಆಯ್ಕೆ, ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ಧಾರ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದು

ಅಥವಾ ಮಾಸ್ಲೋವ್ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆ, 'ಸ್ವವಾಸ್ತವೀಕರಣ'- ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮಾನವೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಮಾನವೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಲವಾರು ಮಾನವೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯಗಳು - ಎಂದರೆ, ಆತ್ಮಗೌರವದ ಅಥವಾ ಸ್ವವಾಸ್ತವೀಕರಣದ ಅಗತ್ಯಗಳು - ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಮಾನವೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಅವರ ಅಗತ್ಯಗಳ ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆ ನಮ್ಮ ನಡತೆಯನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ನಡತೆಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೆ ಏನೇ ದೊರಕಿರಲಿ ಅದೊಂದೆ ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವು ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಪರಿಸರವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸಮರ್ಥರಾಗಿ ರುವುದು, ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ದೇಶಿತರಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದೊಂದಿಗೆ ಏಗಲು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ರಾಗಿರುವುದು - ಇವೆ ಮನುಷ್ಯರ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳೆಂದು ಕೆಲವು ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಒಯಾಜಿಯವರ ಸಮತೋಲನದ ಹುಡುಕಾಟದ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಸಮಸ್ಥಿತಿಯ ಸಾಧನೆ, ಹೊಸ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸರಿಹೊಂದುವ ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಸ್ವೀಕರಣಾ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಇದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿ, ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ತಾವೇ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು, ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು, ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಾಗಿ ತಮಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜನ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸ ಖುಷಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೇರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳು ಹಾಗೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲಿಕೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

ಬಂಡೂರರವರು ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ ವರ್ತನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಯೋಚನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಅಂದಾಜು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಒಂದು ಮೂಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಯಶಸ್ಸು ಗಳಿಸುತ್ತೇನೋ, ಇಲ್ಲ ಪರಾಜಯ ಹೊಂದುತ್ತೇನೋ? ನನ್ನನ್ನು ಜನ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೋ, ಇಲ್ಲ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾರೋ? ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಈ ಅನುಭವದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರ ಮೇಲೆ ನಾವು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭವಿಷ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ವಯಂ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಕತೆಯ ಭಾವನೆಯೂ ಸಹ ಈ ಭವಿಷ್ಯದ ಅಂದಾಜುಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಬಂಡೂರರವರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶ ಇದಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ

ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗಿರುವ ನಂಬಿಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ.

ಬಂಡೂರರವರ ಪ್ರಕಾರ, ಗುರಿಗಳನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ನಮಗೆ ಈ ಗುರಿಗಳೇ ಮಾನದಂಡವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲೂ ಸಹ ಸ್ವಯಂ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕತೆಯ ಭಾವನೆ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ, ನಾವು ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದ ಗುರಿಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಆ ಗುರಿಗಳೆಡೆಗೆ ನಾವು ಕಾರ್ಯಮಗ್ನರಾದಂತೆ, ಯಶಸ್ಸಿನ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಫಲಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವೈಫಲ್ಯದ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಫಲಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ನಾವೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೂ ನಾವು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖ ರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ನಂತರ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೆ ತೃಪ್ತರಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಸಿ, ಹೊಸ ಗುರಿಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ 'ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ' ಎಂದರೇನು ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇದು ಬಹಳ ದೀರ್ಘ ಆದರೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಲ್ಲದ ಉತ್ತರವಾಯಿತು. ನಾವೀಗ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಬರೋಣ. ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯ ವಿವರಣೆಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಂಶಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಇವು - ಜಾಗರಣ (Arousal), ಗುರಿಗಳು, ಅಗತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳು. ಈಗ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಈ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಚ್ಛೇದಿಸುವ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಪರಿಸರದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಹಾಗೆ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚ್ಛೇದಿಸೋಣ.

ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ

ಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೆಂದರೇನೆಂದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ, ಜಾಗರಣ ಎಂದರೇನೆಂಬುದೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ಜಾಗೃತಿ ಎನ್ನುವುದು ದೈಹಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ನಾವು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಾಗ, ಮಿದುಳಿನ ತರಂಗಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ, ಹೃದಯ ಬಡಿತದಲ್ಲಿ, ರಕ್ತದೊತ್ತಡ, ಉಸಿರಾಟದ ವೇಗಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಜಾಗೃತರಾಗಿ, ಗಮನವಿಟ್ಟು, ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಿರುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರೇರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯ ಮಟ್ಟ ಹೇಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಎರಡು ವಿಪರೀತದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಮೊದಲನೆಯದು, ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಸಮಯ ವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೀವು ಮೂರನೇ ಬಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ನಿಮಗೆ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಶಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಮಲಗಿಬಿಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತೀರಿ, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬೇಗ ಎದ್ದು ಓದೋಣ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರಿ. (ಈ ಯೋಜನೆ ಫಲಕಾರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತು.) ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಸಮಯದ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಮೊದಲ ತಪ್ಪಿಗೆ ನಿಮಗೆ ರೂ. 5,000 ದಂಡ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾರ್ಯವಹಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ಜಾಗೃತಿ ಅಡ್ಡಬರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ನಿದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ, ಬಹಳ ಜಾಸ್ತಿಯಿದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟ ಜಾಗೃತಿ ಮಟ್ಟ ಎನ್ನುವುದೊಂದಿದೆ. ಬಗೆ ಬಗೆ ಬಣ್ಣದ ಅಂಗಿಗುಂಡಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ನಿಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ ಪದ್ಯವನ್ನು ವಾಚಿಸುವುದು, ಇಂತಹ ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಜಾಗೃತಿ ಸಹಾಯಕವಾದರೆ, ಸ್ವಂತ ಲೇಖನ ಬರೆಯಲು ಅಥವಾ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬರೆಯಲು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಜಾಗೃತಿ ಉತ್ತಮ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಜಾಗೃತಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಸಿ, ಅವರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ನೋಡೋಣ.

ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ, ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವುದು

ಕಲಿಕೆಯ ಅನುಭವಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬುದು ತರ್ಕಬದ್ಧವೇನೋ ಸರಿ. ಆದರೆ ಇದು, ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಲಭವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ವಾಸ್ತವಿಕ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಹಲವು ಮೂಲಭೂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೆಲ ಸಮಯ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಯಲೇ ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿಯ ಅರಿವು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಕಲಿಕೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅದೂ ಒಂದಾಗಬಹುದು. ಸಿಲ್ವಿಯಾ ಆಶಟನ್ ವಾರ್ನರ್ ಅವರು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಓದುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಬರೆದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಯಸ್ಕರಿಗೆ ಓದು ಕಲಿಸುವ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಹಲವಾರು ವಿಧಾನ ಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ನೇರವಾದುದೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೇ ಕೇಳುವುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಚರ್ಚೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಿಡುವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲೂಬಹುದು. ಅವರು ಆ ಸಮಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ ? ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ನಡೆಯುವಾಗ ಅವರು ಹೇಗೆ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಮತ್ತೊಂದು ಸೂಚಕ. ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಮ್ಮೆ ನಿಮಗೆ ಅರಿವಾಯಿತೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ, ಉತ್ತೇಜಿಸಬಹುದಾದ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶ ವೆಂದರೆ, ಕುತೂಹಲ. ಹೇಗೆ ? 'ವೈವಿಧ್ಯವೆ ಜೀವನದ ತಿರುಳು' ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ತರಗತಿಯೆಂಬುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಮಯವೂ, ಆಸಕ್ತಿ ಕೆರಳಿಸುವಂತೆಯೂ ಇರಬೇಕು. ಬದಲಾವಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಬಲ್ಲ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಅಥವಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸ ಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾಗಿರಬೇಕು. ಕಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಅವರ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿ, ಶೋಷಣಾ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ, ಅದೇ ಅವರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷ ವಿಧಾನವಾಗಿ ಬಹುದು. ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಪಾಠದ ಭಾಗವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿರುವ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅಥವಾ ಅಮೂರ್ತವಾದ, ತರ್ಕಬದ್ಧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಲ್ಲವು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಶ್ರೇಣೀಕರಿಸಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳ ತರಗತಿ ಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ತರಗತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಲ್ಲಿ 'ಆತಂಕ' ಒಂದು ಅಂಶವಾಗಬಲ್ಲದು.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆತಂಕ

ತೃಪ್ತಕರವಾಗಿ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವುದು ತಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಜಾಗೃತಿ ಮೇಲ್ಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆತಂಕಕ್ಕೀಡಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆತಂಕವೆಂದರೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲದಿರುವ ಅನುಭವ, ಅಪಶಕುನದ ಸೂಚನೆ, ಒತ್ತಡದ ಭಾವ. ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಜಾಗೃತಿಗಳಂತೆ ಆತಂಕ ಸಹ ಸರಳ ಕೆಲಸಗಳು ಅಥವಾ ತುಂಬಾ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿರುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಕೆಲಸಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಡಲು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಸವಿರುವ ಸರಳ ಕೆಲಸಗಳು ಬೇಸರ ಉಂಟುಮಾಡುವಂತಹವಾದ್ದರಿಂದ, ಸ್ವಲ್ಪ ಆತಂಕವಿದ್ದರೆ ನೀವು ಅವನ್ನು ಚುರುಕಾಗಿ, ಹುರುಪಿನಿಂದ ಮುಗಿಸುತ್ತೀರೇನೋ. ಆದರೆ, ಒಂದು ಕೆಲಸ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆತಂಕ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಬೇರೆಡೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮೊದಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಹೀನಾಯವಾಗಿ ಸೋತರೆ, ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ ನಮ್ಮ ಆತಂಕದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಸಲೂಬಹುದು.

ಕಳಪೆ ಮಟ್ಟದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ಆತಂಕ ಕಾರಣವೂ ಆಗಿರಬಹುದು, ಇಲ್ಲ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ತಾವು ತಯಾರಾಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆತಂಕಕ್ಕೀಡಾಗಬಹುದು. ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಯಾರಾಗಿರಬಹುದು, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಲಿತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಯೆಂದರೆ 'ತಣ್ಣಗಾಗಿ, ಮರೆಯಬಹುದು.' ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆತಂಕ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬಹುದು. ಬೇರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಿಂತ ಆತಂಕಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೂರರಷ್ಟು ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೂ ಎರಡರಷ್ಟು ಸಮಯವನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಸರನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದಾಗ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ವೈಫಲ್ಯದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಆತಂಕಗೊಂಡ ಅದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬೇರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಸಿಗ್‌ಮಂಡ್ ಥೊಬಿಯಸ್ ಅವರು ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗೆ ಆತಂಕ ಹೇಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದ ಆತಂಕ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೊಸ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, "ನಾನೆಷ್ಟು ಆತಂಕಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಭಾಷಣ ಅಥವಾ ಓದಿನ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸದೆ, ಎದೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ದುಗುಡದೇಡೆ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. "ನಾನೆಷ್ಟು ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಹೊಸ ವಿಷಯ ಖಂಡಿತ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ!" ಕಳಪೆ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ, ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಬರಬಲ್ಲ ಟೀಕೆ, ಸಂಕೋಚದ ಅನುಭವ ಇಂತಹ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆಗಳು ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಆತಂಕಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯದೆ ತಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಮಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲಗೇ ಮುಗಿಯದು, ಕಲಿಕೆಯ ವಸ್ತು ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ, ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯ ನೆರವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆತಂಕಗೊಂಡ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಾಠದೇಡೆ ಗಮನಹರಿಸಿದರೂ ಸಹ, ಕಲಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯವಿರುವುದು ಇಂತಹದೇ. ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲಸದ ಅಸಂಬದ್ಧ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಆತಂಕಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಾಠದೇಡೆ ಗಮನಹರಿಸಿದರೂ ಸಹ, ಕಲಿಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಇಂತಹದೇ ಆತಂಕಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲಸದ ಅಸಂಬದ್ಧ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಗಮನವಿರುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವಾದ ವಿವರಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ನಾವು ಕಂಡಂತೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆತಂಕಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆತಂಕವಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕೌಶಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ, ಕಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ವರ್ತುಲದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಡೆ ಆತಂಕ ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಆತಂಕಕ್ಕೊಳಗಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಾಸ್ತವವಾದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಅತಿ ಕಷ್ಟದ ಅಥವಾ ಅತಿ ಸುಲಭದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳವರು. ಮೊದಲ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವರು ಸೋಲುವುದು ಸಂಭವನೀಯ. ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಹತಾಶೆ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯೊಂದಿಗಿನ ಭಯದ ಮಾವಸಿಕೆ ಸಂಬಂಧ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವರು ಗೆಲ್ಲಬಹುದು, ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬಲ್ಲ ತೃಪ್ತಿಯ ಭಾವ ಅವರಿಗೆ ಬರದಿರಬಹುದು. ಶಾಲಾ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿರುವ ಭಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಗಮನ ಹರಿಸುವ ಅಥವಾ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎರಡಕ್ಕೂ ಆತಂಕ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುವಂತೆ ತೋರುವುದರಿಂದ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿರುವ ಮತ್ತು ತಪ್ಪಿದ ಅಥವಾ ಮರೆತ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಷಯಗಳು ತೀವ್ರವಾದ ಆತಂಕದಿಂದ ಬಳಲುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ

ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ 'ಎಚ್ಚರ'ದ ಮಟ್ಟ ಎಷ್ಟಿರಬೇಕೋ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಬಲವರ್ಧನೆ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ, ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ಅಥವಾ ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳ ಶಾರೀರಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡಿ. ಎಚ್ಚರದ ಮಟ್ಟ ಜಾಸ್ತಿ ಇದ್ದರೆ, ಆತಂಕದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ.

ಗುರಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ

ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಗುರಿಗಳತ್ತ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗುವುದರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಬಂಡೂರ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಸೂತ್ರಗಳು

ಆತಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಸಿ.

1. ಯಾವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ತೀವ್ರವಾದ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದ ರೀತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ.
2. ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಗೆಲ್ಲುವ ಸಂಭವವಿರುವಂತೆ ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.
3. ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಆತಂಕವುಳ್ಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಆತಂಕಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವಾಗ, ಸರಳವಾಗಿ ಹೌದು/ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಉತ್ತರ ನೀಡುವಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕು.

4. ಆತಂಕಗೊಳ್ಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿ.
5. ಎಲ್ಲಾ ಆದೇಶಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಲಿ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ,

1. ಬಾಯಿಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಬದಲು ಪರೀಕ್ಷೆ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಿರಿ ಅಥವಾ ಪರೀಕ್ಷಾ ಹಾಳೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಿರಿ.
2. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತೆ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ.
3. ಒಂದು ಖಾಸರ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀರ ಎಂದು ಹಲವಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ. ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸರಿಪಡಿಸಿ.
6. ನೀವು ಹೊಸ ಮಾದರಿ ಅಥವಾ ಹೊಸ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು, ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಿ.
7. ಕಾಲದ ಅನಗತ್ಯವಾದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ.
ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಮನೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಕೊಡಿ.
8. ನಿಗದಿತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತರಗತಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಲ್ಲರೆಂಬುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.
9. ದೊಡ್ಡ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ.
ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೌಶಲವನ್ನು ಕಲಿಸಿ; ಅಭ್ಯಾಸ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಿ ; ಅಧ್ಯಯನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ.
10. ಒಂದೇ ಒಂದು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಅಂಕಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಬೇಡಿ.
11. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಕಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗ್ರೇಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.
12. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಾದರಿಗಳು ಕಷ್ಟವಾಗುವ ಕಾರಣ, ವಿವಿಧ ಮಾದರಿ ಪರೀಕ್ಷಣ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ.

ಗುರಿಗಳ ಬಗೆಗಳು

ಗುರಿಗಳು ಯಾವ ಬಗೆಯವು ಎನ್ನುವುದರ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೇರಣೆ ಅಗತ್ಯ ಎಂಬುದು

ನಿರ್ಧರಿಸುವಾಗುತ್ತದೆ. ಗುರಿಗಳು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ, ಆತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರವಲ್ಲದೆ ಹತ್ತಿರದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲೇ ಮುಟ್ಟಬಹುದಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಗುರಿಗಳು ಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುರಿಗಳು, ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅಳಿಯಲು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅಳತೆಗೋಲನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಕೆಳಮಟ್ಟದ್ದಾದರೆ, ನಾವು ಹಾಗೇ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, "ಪುಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ" ಎನ್ನುವ ಬದಲು "ನಾನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು 'ಮುಗಿಸಲು' ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದಾಗ, ನಾನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಗುರಿ ತಲುಪಿದ್ದೇನೆಂದು ನನಗರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ 'ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರಿಸು' ಎಂದರ್ಥ. ಮಿತವಾದ ಕ್ಷಿಪ್ರತೆ ಸವಾಲೊಡ್ಡುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅದು ತೀರ ಅಸಂಗತವಾದುದಂತೂ ಅಲ್ಲ. ನಾನು ಸತತವಾಗಿ ಅದನ್ನೇ ಮಾಡಿದರೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಬಹುದು. ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಸಾಕಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮುಟ್ಟಬಹುದಾದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ದೈನಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಅವನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ, ದೂರದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಅವೇಕೆ ಬಾರಿ ತಕ್ಷಣದ ಕಾಲಜಿಗಳಿಂದ ಮಸುಕಾಗಿಸುವುದುಂಟು.

ಕಲಿಕೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ಗುರಿಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವಿದೆ. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆ ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ವಿಧಗಳಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಗುರಿಯಾದರೆ ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಬೇರೆಯವರು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದರ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಜಾಣ' ರಂತೆ ಕಾಣಲು ಅಸಮರ್ಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ, ಅವರು ಕಲಿತ ವಿಷಯ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ, ಅವರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕೆ ತರಗತಿಯ ಗುರಿಯ ಎರಡನೆಯ ವಿಧ. ಇಲ್ಲಿ, ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳುವುದು, ಕಲಿಯುವುದು, ಎಷ್ಟೇ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿ, ಅಥವಾ ಎಷ್ಟೇ ಒಡ್ಡೊಡ್ಡಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಸರಿ, ಕಲಿಕೆಯ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಸೋಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ತಯಾರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ತೊಂದರೆಗಳು ಎದುರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಸವಾಲು, ಅಪಾಯಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸೋತಾಗ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಗುರಿ : ಬೇರೆಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಬಲ್ಲವ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶ.

ಕಲಿಕೆಯ ಗುರಿ : ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ, ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶ.

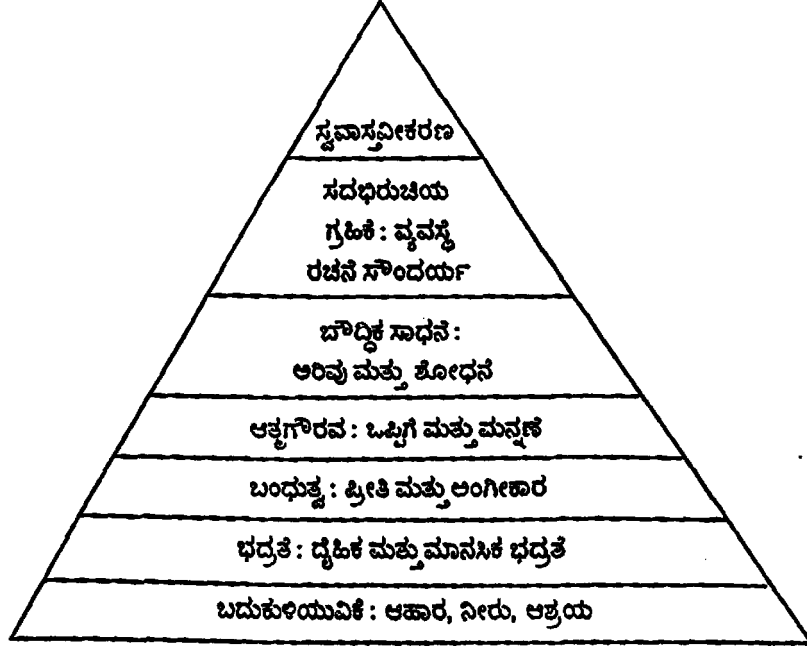
ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ

ಕಲಿಕೆಯ ಗುರಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ, ಸಂಗತವಾಗಿ, ಮಿತವಾದ ಸವಾಲಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಮಾರಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಮುಟ್ಟಬಹುದಾದ ಗುರಿಗಳಾದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು. ತಮ್ಮ ಗುರಿಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ನೀವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವ ಗುರಿಗಳನ್ನು, ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕಲಿಕೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವಿಕೆಗಾಗಿ

ಸ್ವಾಖ್ಯಾಸಿರಿ. ಬರೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಥವಾ 'ಜಾಣ' ರಾಗಿ ಕಂಡು ಬರಬೇಕಾದ ಗುರಿಗಳನ್ನೇ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಇರಿಸಬೇಡಿ.

ಅಗತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ

ಮಾನವ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧವಾದ ಕೊರತೆ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವನ ಇಡೀ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಅವನೇನಿಸುವ ಏನಾದರೊಂದರ ಅಭಾವವನ್ನು 'ಅಗತ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುವುದು ಅಪರೂಪ. ಸುಧಾರಣೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಧ್ಯ. ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಜನರು ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಗುರಿಗಳತ್ತ ಸಾಗುವುದನ್ನು ಅವರ ನಡತೆಯನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಬಹುದು.

ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಅವರ ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಅಬ್ರಹಾಂ ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಅವರು ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತರ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಅಗತ್ಯಗಳು ಒಂದು ಶ್ರೇಣಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬದುಕುಳಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ಭದ್ರತೆಗಳ ಅಗತ್ಯ ಕೆಳಗಿನ ಮಟ್ಟದವು. ಅವು ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಾದವು. ಆಹಾರ, ಗಾಳಿ, ನೀರು ಮತ್ತು ಆಸರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾಗಿರುವಂತಹವು. ಅಪಾಯದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವುದು ಎಲ್ಲರ ಗುರಿ. ಈ ಅಗತ್ಯಗಳು, ಅವುಗಳ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುವಂತನಕೆ, ನಮ್ಮ ನಡತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೆ ನಾವು ದೈಹಿಕ ಸುಖ

ಹಾಗೂ ಭದ್ರತೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವೆಂದರೆ, ಮುಂದಿನ ಮಟ್ಟದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೇವೆ. ಅವು ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಬಂಧುತ್ವದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳು, ಆತ್ಮಗೌರವದ ಅಗತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಅಗತ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪೂರೈಸಿ, ಇನ್ನೂ ಮೇಲಿನ ಮಟ್ಟದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಧನೆಗಳು, ಸದಭಿರುಚಿಯ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ (ಸ್ವಯಂ ಯಥಾರ್ಥಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯ) ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಂತಃಸತ್ವವನ್ನು ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸುವುದಾದ ಆತ್ಮಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನೇ ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಸ್ವವಾಸ್ತವೀಕರಣ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ನಾಲ್ಕು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಅಗತ್ಯಗಳಾದ ಬದುಕುಳಿಯುವಿಕೆ, ಭದ್ರತೆ, ಬಂಧುತ್ವ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಗೌರವ ಇವು ಅಭಾವದ ಅಗತ್ಯಗಳು. ಈ ಅಗತ್ಯಗಳ ಪೂರೈಕೆಯಾಗದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವುಗಳ ಪೂರೈಕೆಗೆ ದಾರಿ ಹುಡುಕಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಪೂರೈಕೆಯಾದ ನಂತರ ಆ ಕುರಿತ ಪ್ರೇರಣೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಮೂರು ಅಗತ್ಯಗಳಾದ - ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಧನೆ, ಸದಭಿರುಚಿಯ ಗ್ರಹಿಕೆ, ಸ್ವವಾಸ್ತವೀಕರಣಗಳನ್ನು ಇರುವಿಕೆಯ ಅಗತ್ಯಗಳು ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳು ಪೂರೈಕೆಯಾದಾಗ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವ ಬದಲು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೀವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದಿರಬೇಕೆಂದರೆ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು. ಹೀಗಾಗಿ, ಅಭಾವದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಈ ಅಗತ್ಯಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೂರೈಕೆಯಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರೇರಣೆ ಸದಾ ನವೀಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ದೈಹಿಕ, ಭಾವಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಗತ್ಯಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನೋಡಲು ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದ ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸೂಚನೆಗಳು ದೊರಕಿವೆ. ಹಸಿವು, ರೋಗ, ನೋವುಗಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೊತ್ತು ತರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಜ್ಞಾನ, ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಲು ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿರುವ ಸಂಭವ ಕಡಿಮೆ. ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಭದ್ರತೆ, ಬಂಧುತ್ವದ ಭಾವನೆಗಳು ಹೆತ್ತವರ ವಿವಾಹವಿಚ್ಛೇದನದಿಂದಾಗಿ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವಾಗ, ಭಿನ್ನದಾಶಿಯ ಭಾಗಾಕಾರವನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಅದು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸದಿರಬಹುದು. ತರಗತಿ ಎಂಬುದು ಭಯಾನಕ, ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಜಾಗವಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವೆಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನೇ ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಭದ್ರತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆಯೆ ಹೊರತು, ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆಯಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಅವರ ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡತೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಒಳನೋಟವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲದು. ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಅವರ ಆಸೆಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೇಳುವುದು ಗುಂಪಿನ ಕಾಯಿದೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ವಿರೋಧಿಸಲೂಬಹುದು.

ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರೇರಣೆ : ಎಲ್ಲರನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಬಯಕೆ; ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಹಾಗೂ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸುವುದು.

ಸಾಧನೆಯ ಅಗತ್ಯಗಳು

ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದವರು ಡೇವಿಡ್ ಮೆಕ್‌ಲಿಂಡ್ ಮತ್ತು ಜಾನ್ ಅಟಕಿನ್‌ಸನ್. ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನೂ ಬಯಸದೆ ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸುವ ಜನಕ್ಕೆ ಸಾಧನೆಯ ಅಗತ್ಯ ತಿಳಿಸುವಾಗಿದೆ. ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೋಲನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಸಾಧನೆಯ ಅಗತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಪರಿಣಾಮಕ ಪ್ರೇರಣೆ ಅಪಾಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ, ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸೋಲನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಅಪಾಯದ ಸಂಭವ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಯೆ ಹೊರತು ಸವಾಲಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೋಲನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರೇರಣೆಗಿಂತ ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿನ ಸೋಲು ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಬಹುದು. ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವರು ಪುನಃ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ತುಂಬಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಯಶಸ್ಸು ಸಿಕ್ಕ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಸಾಧನೆಯ ಅಗತ್ಯವಿರುವವರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಸೋಲನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸೋಲಿನಿಂದ ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಂಡು, ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ

ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಸುಭದ್ರವಾಗಿ, ಸ್ವೀಕೃತರಾಗಿ, ಅರ್ಹರಾಗಿ, ದಕ್ಷರಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಬಹುಪಾಲು ಜನ ಸಾಧನೆಯ ಭಾವ ಅಥವಾ ಸಾಧನೆಯಡೆಗೆ ಸಾಗುವ ಭಾವವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಾಸ್ಲೋವ್ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಅವರ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಲ್ಲ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ನಂಬಿಕೆ, ಆರೋಪಣೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇರಣೆ

ಚಿಂತೆ ಹಾಗೂ ಆತಂಕ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಚ್ಚರವು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಗುರಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ಕಠಿಣವಲ್ಲ, ಸುಲಭವೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಿರುವ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಗುರಿ ಕಠಿಣವಾಗಬಲ್ಲದು ಇಲ್ಲವೇ ಸುಲಭವಾಗಬಹುದು. ಕೇವಲ ಕಾಕತಾಳೀಯ ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲ್ಲ ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಯಶಸ್ಸಿನ ಸಾಧನೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರೇರೇಪಣೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಖುಲಾಯಿಸಿದ ಯಶಸ್ಸು ಪುನರಾವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆತ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಸಹಾಯ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಏನೋ ತಪ್ಪಿದೆ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸದೆ ಹೋದಲ್ಲಿ ವೈಫಲ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿ ದೀಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ, ನಮ್ಮ

ಯಶಸ್ಸು ಅಥವಾ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಆರೋಪಿಸುತ್ತೇವೋ, ಯಾವುದರ ಕಾರಣ ಯಶಸ್ಸು/ವೈಫಲ್ಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೋ ಆ ಆರೋಪಣೆಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಯಶಸ್ಸು ಹಾಗೂ ವೈಫಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು 'ಏಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು?' ಎಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಊಹೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ವಿವರಣೆಯಾದ 'ಆರೋಪಣಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ' ಪ್ರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಆರೋಪಣಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆನೇಕ ವೇಳೆ ಅರಿಯುವ ತವಕವು, ಯಶಸ್ಸು ಹಾಗೂ ವೈಫಲ್ಯದ ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. "ಮಧ್ಯಾಂತರ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೇಕೆ ನವಾಸಾದೆ?" "ನನ್ನ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಏನು ತಪ್ಪಿದೆ?" "ಈ ಕಿರು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರೇಡ್ ಪಡೆದೆ?" ಘಟನೆಗಳು ಹೀಗೇಕೆ ನಡೆದುವೆಂದು ವಿವರಿಸಲು ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪ್ರಯತ್ನ, ಮನಸ್ಸಿತಿ, ಜ್ಞಾನ, ಅದೃಷ್ಟ, ನೆರವು, ಆಸಕ್ತಿ, ಸೂಚನೆಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇಂತಹ ಹತ್ತು ಹಲವು ವಿಷಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಯಶಸ್ಸು ಅಥವಾ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ವಿವರಣೆಗಳು, ಸಮರ್ಥನೆಗಳು ಅಥವಾ ನೆಪಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆರೋಪಣಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರೋಪಣಾ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಶಾಲಾ ಕಲಿಕೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪೈಕಿ ಬರ್ನಾರ್ಡ್ ವೈನರ್ ಪ್ರಮುಖರು. ವೈನರ್ ಪ್ರಕಾರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಯಶಸ್ಸು ಅಥವಾ ವೈಫಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಗುರುತಿಸುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮೂರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ (ಅಥವಾ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕರೆಯುವಂತೆ ಮೂರು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ) ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಆಂತರಿಕ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ (ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಒಳಗಿನ ಅಥವಾ ಹೊರಗಿನ ಕಾರಣ), ಸ್ಥಿರ ಅಥವಾ ಅಸ್ಥಿರ (ಕಾರಣಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯಬಹುದು) ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿತ ಅಥವಾ ಅನಿಯಂತ್ರಿತ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅದೃಷ್ಟ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಅಸ್ಥಿರ, ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ಕಾರಣಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಾವು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಆಂತರಿಕ (ಆದರೆ ಅಸ್ಥಿರ) ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸಹ ಆಂತರಿಕ ಕಾರಣ. ಇದು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಮುಂದೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ವೈನರ್ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಎಲ್ಲ ಆಯಾಮಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ವದ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಆಂತರಿಕ/ಬಾಹ್ಯ ಆಯಾಮವು ವಿಶ್ವಾಸ, ಅಹಂಕಾರ, ಆತ್ಮಗೌರವ, ಪಾಪಪ್ರಜ್ಞೆ, ಅವಮಾನ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಯಶಸ್ಸು ಅಥವಾ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಆಂತರಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿದರೆ ಯಶಸ್ಸು ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ವೈಫಲ್ಯ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇವು ಹೊರಗಿನ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ವೈಫಲ್ಯದಿಂದ ಕೋಪ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಈ ಆಯಾಮವು ರೊಟ್ಟರ್ ಅವರ 'ನಿಯಂತ್ರಣ ಬಿಂದು'ವಿನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ಬಿಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಒಳಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ರೊಟ್ಟರ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು.

ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸೂತ್ರಧಾರರು ತಾವೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವರು. ಕೌಶಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ನಂಬಿರುವವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನಿಯಂತ್ರಣ ಬಿಂದು ಹೊರಗಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಇವರ ಭಾವನೆ. ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಫಲಿತಾಂಶ ಗಿಟ್ಟಿಸಬಹುದಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಇವರು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ಥಿರ/ಅಸ್ಥಿರ ಆಯಾಮವು ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ (ಅಥವಾ ವೈಫಲ್ಯ) ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕಠಿಣತೆಯಂತಹ ಸ್ಥಿರ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದೇ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧಿಸಬಹುದು (ಇಲ್ಲವೇ ವಿಫಲಗೊಳ್ಳಬಹುದು) ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನಚ್ಚಿತಿ ಅಥವಾ ಅದೃಷ್ಟದಂತಹ ಅಸ್ಥಿರ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು/ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಬದಲಾಗಬಹುದೆಂದು ಮಕ್ಕಳು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಿಯಂತ್ರಣ ಆಯಾಮವು ವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳೆರಡನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕಿದೆ. ಇತಿಹಾಸದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಉತ್ತಮ ಗ್ರೇಡನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಬಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ಉತ್ತಮ ಗ್ರೇಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಇದೇ ಗ್ರೇಡ್ ಸಿಗಬಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಉತ್ತಮ ಗ್ರೇಡಿಗೆ ಈ ಯಾವ ಕಾರಣಗಳೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಆಕೆ ಭಾವಿಸಿದರೆ, "ಇದು ಬರೇ ಕಾಕತಾಳೀಯ" ಎಂದು ತಿಳಿದರೆ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾವನೆ ಹೊಂದಿ ಮುಂದೆಯೂ ಅದೃಷ್ಟ ಮಿಲಾಯಿಸಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಾಳೆಯೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ಯಶಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಆರೋಪಣೆಗಳು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮಗೆ ತಾವೇ ವೈಫಲ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಾಹ್ಯ ಆರೋಪಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಪರೀಕ್ಷೆ ಸರಿ ಇರಲಿಲ್ಲ', 'ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪಕ್ಷಪಾತ ತೋರಿದರು' ಎಂದು ಹಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಆಂತರಿಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅವರು ಗುರುತಿಸಬಹುದು - ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ 'ಸರಿಯಾಗಿ ಓದಿರಲಿಲ್ಲ' ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಸಮರ್ಥರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ವೈಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಶ್ರಮದ ಕೊರತೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ (ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಆಂತರಿಕ ಕಾರಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ), ಮುಂದಿನ ಬಾರಿ ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಹುದೆಂಬ ಕಾರ್ಯ ಶಂತ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಯಶಸ್ಸು, ಹೆಮ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವನಿಯಂತ್ರಣದ ಭಾವನೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳು ವೈಫಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಂತರಿಕ, ಸ್ಥಿರ ಹಾಗೂ ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು ವೈಫಲ್ಯಗಳಿಂದ ಹತಾಶಗೊಂಡು ವಿಷಣ್ಣತೆಯಿಂದ ಆಸಹಾಯಕರಾಗಬಹುದು. ತನ್ಮೂಲಕ ಪ್ರೇರಣಾ ಶೂನ್ಯರಾಗಬಹುದು. ಇಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ

ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸುವ ಮೂಲಕವೇ ವೈಫಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಾಲೆಯ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭಾವ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹದಗೆಡಬಹುದು. ವೈಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಕಾರಣ (ಆಂತರಿಕ), ಈ ಕಾರಣ ಬದಲಾಗದು (ಸ್ಥಿರ), ಇದು ತಮ್ಮ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನಿರುತ್ಸಾಹ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆಯವರ ನೆರವು ಪಡೆಯುವುದೂ ವಿರಳ. ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆ ಬರಲಾರರು ಎಂಬುದೇ ಇವರ ಭಾವನೆ. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ವೈಫಲ್ಯ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬುತ್ತಿ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕುರಿತ ನಂಬಿಕೆಗಳು

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಪ್ರಭಾವೀ ಆರೋಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಅವು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಏಕೆ ಅಸಮಂಜಸ, ಪ್ರೇರಣಾಶೂನ್ಯ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಏಕೆ ವಿಫಲಗೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಏಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಯಸ್ಕರು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎರಡು ಮೂಲಭೂತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. 'ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪ'ದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಆಂತರಿಕ, ಸ್ಥಿರ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡದ ಗುಣಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಣಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ರೂಪ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ, ನಿಗದಿತ. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಆಂತರಿಕ, ಅಸ್ಥಿರ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವ ಗುಣಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಂದರೆ "ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಕೌಶಲಗಳು ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ಸಂಗ್ರಹ." ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮ, ಓದು ಅಥವಾ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ತಿರುಳು. ಮೇಲಿನ ಎರಡು ನಂಬಿಕೆಗಳ ವೈಕಿ ನೀವು ಒಂದನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ನಮ್ಮದೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬಲ್ಲ ಗುಣಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಉಳಿದವರ ಕಾರ್ಯ ಅಳಿಯುವಾಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪವೆಂಬಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ, ಅಥವಾ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಿಗದಿತವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಸ್ಪಿಯಿಂಗ್ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ದೈಹಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಆದರೆ ಕಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದರೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಅಂಶವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ತರಗತಿಗಳವರೆಗೆ ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಪರಿಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಒಂದೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಶ್ರಮ ಪಡುತ್ತಾರೆ, ಪರಿಶ್ರಮ ಪಡುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಇವರ ನಂಬಿಕೆ. ನೀವು ವಿಫಲಗೊಂಡರೆ ನೀವು ಬುದ್ಧಿವಂತರಲ್ಲ ಮತ್ತು ನೀವು ಕಠಿಣ

ಪರಿಶ್ರಮ ಪಡಲಿಲ್ಲ; ನೀವು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರೆ ನೀವು ಬುದ್ಧಿವಂತರು, ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮಿಗಳು, ಪರಿಶ್ರಮ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಪ್ರದರ್ಶನದ ಮಧ್ಯೆ ಅಂತರ ತಿಳಿಯುವುದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 11 ಅಥವಾ 12 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾದಾಗ ಮಾತ್ರ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪರಿಶ್ರಮ ಪಡದೆ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಚುರುಕಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ನಂಬಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕುರಿತ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲು ಆರಂಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಾವು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಗಳಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳ್ಳುವುದೆಂದರ್ಥ. ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೂ ಆನೇಕ ವೇಳೆ ತಮ್ಮ ವರ್ತನೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ 'ಸುರಕ್ಷಿತ' ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಸಾಹಸಗಳಿಗೆ ಕೈಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕನಿಷ್ಠ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ತಲೆಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ, ಸೋಲುವ ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಆರಾಮವಾಗಿರುವ, ತಾವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಷ್ಟೇ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಶ್ರಮ ಪಡುವುದಾಗಲೀ ಸೋಲುವುದಾಗಲೀ ಕಡಿಮೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ದ್ಯೋತಕ ಎಂಬುದು ಅವರ ಭಾವನೆ. ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಸೋತರೆಂತೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಬಲವಾದ ಪೆಟ್ಟು ದಿದ್ದಂತೆ. ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟರೂಪ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೂ ಕಾರ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಗುರಿಗಳು ಒಂದೋ ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ (ಸೋಲುವ ಅಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲದ ಗುರಿಗಳು) ಇಲ್ಲವೆ ಚುರುಕಿರುವವರೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿರದ ಅತಿ ಕಠಿಣ ಗುರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಗುರಿಗಳಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಲಾಭವೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಲಭ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಯಾದೊಡನೆ ಆಕೆ ಚುರುಕೆಂಬುದು ಸಾಬೀತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ ಕಠಿಣವಾದರೂ ಸೋಲು ಸೋಲೇ. ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರವೆಂದರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕದಿರುವುದು. ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೇ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸೋಲುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ದಡ್ಡ ಎಂದು ಉಳಿದವರು ಹಳಿಯುವ ಪ್ರಮೇಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿರುವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು: "ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಓದಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಆಯ್ಕೋ, ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದರೆ ಸಾಕು, ಆಂಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ." ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತೀರ್ಣಹೊಂದಿ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವ ಗ್ರೇಡ್ ಪಡೆದರೂ ಆಕೆಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾದೆಂಬ ಭಾವನೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ಅವಮಾನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತೊಂದು ತಂತ್ರ - ವಿಳಂಬ ನೀತಿ. "ನಾನು ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿಯವರಿಗೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೆಳಗಿನ ಗ್ರೇಡ್ ಬಂದರೂ ಇದು ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಳಪೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ತೋರಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆತಂಕವೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಸಹ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರವೆಂದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ತಂತ್ರಗಳು ಸೋಲಿನ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲೂ ನಿಜವಾದ ಕಲಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಕಾರ್ಯಪ್ರದರ್ಶನದ ಗುರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಲಿಕೆಯ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಅವರು ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಸುಧಾರಣೆ ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಚುರುಕುಗೊಳ್ಳುವುದೆಂದು. ಇವರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೈಫಲ್ಯಗಳು ನಿಂತ ನೆಲವನ್ನೇ ಕುಸಿದು ಬೀಳಿಸುವ ಅನಾಹುತವಲ್ಲ. ಸೋಲಿಂದರೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಸೋಲಿನಿಂದ ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯಾಗದು. ಇವರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇರಣೆ ಒದಗಿಸುವ ಗುರಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ.

ಆರೋಪಣ, ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಪ್ರತಿಷ್ಠೆ

ಸಾಧನೆಯ ಅಗತ್ಯ, ಸೋಲು ಗೆಲುವಿಗೆ ನಾವು ಮಾಡುವ ಆರೋಪಣೆಗಳು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ನಡುವಿರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಾವಿಂಗ್ನಾ ಮತ್ತವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮೂರು ಬಗೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾವೀಣ್ಯಪ್ರಿಯ, ಪರಾಜಯ ಪಲಾಯನ ಹಾಗೂ ಪರಾಜಯ ಅಂಗೀಕಾರವೆಂಬ ಮೂರು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾವೀಣ್ಯಪ್ರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಧನೆಯ ಮೌಲ್ಯ ತಿಳಿದು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಂಶವೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕೌಶಲ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಲಿಕೆಯ ಗುರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಸೋಲು ಛೇದನ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಭಾವನೆಗೆ ಸೋಲು ಅಪಾಯ ತರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಠಿಣವಿರುವ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಸಾಹಸಗಳಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿ, ಸೋಲನ್ನು ರಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸುವ ಕಾರಣ ಕಲಿಕೆಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಾವೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಇವರು ಬೇಗ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ಹುರುಪನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಆತಂಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಚೋದಿತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ (ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅವರನ್ನು ಧೈರ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ). ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವ ತವಕವಿರುವ ಕಾರಣ ಆದರೆ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಹಾಗೂ ಅಂಶಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಯಶಸ್ವಿ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಪರಾಜಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ, ಖಚಿತ ರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರದರ್ಶನ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಕಾರ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವರು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕಳೆದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಪಡೆದ ಗ್ರೇಡಿನಷ್ಟು ಚುರುಕಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ತಾವು ಸಮರ್ಥರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಉಳಿಯದೇಕಾದರೆ ಸೋಲಿನಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರು ಸಾಧಾರಣ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದರೆ ತಮಗೆ

ಹಿಡಿತವಿರುವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತಗೊಂಡು 'ಅಪಾಯಕಾರಿ ಸಾಹಸ'ಗಳಿಗೆ ಕೈಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ಸೋಲನ್ನು ಉಂಡವರಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾವು ಹಿಂದೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳನ್ನು (ವಿಕಲ ನಿಲಿ, ಕಡಿಮೆ ಪರಿಶ್ರಮ, ತೀರಾ ಸರಳ ಅಥವಾ ತೀರಾ ಕಠಿಣ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಲ್ಲವೆ ತಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೋಗಕ ಕೊಚ್ಚುವುದು) ಬಳಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ದುರದೃಷ್ಟವೆಂದರೆ, ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ, ಸೋಲಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳು ಸ್ವಯಂ ಪರಾಜಯಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವ ಸೋಲುಗಳೇ ಇವರಿಗೆ ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. ಸೋಲುಗಳು ಮುಂದುವರೆದು ನೆಪಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸತೊಡಗಿದಂತೆಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಅಸಮರ್ಥರೆಂಬ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಮೈ ನಡುಕ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಲನ್ನೇ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಭಾವನೆ ಕುಸಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೈಚೆಲ್ಲಿ ಪರಾಜಯ ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಕಾರಣ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಬದಲಾವಣೆ ತೀರಾ ಕಠಿಣವೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ತೀರ್ಮಾನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಷಣ್ಣಗೊಂಡು, ಉದಾಸೀನಗೊಂಡು ಅಸಹಾಯಕರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲ ಹೊಸ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ಮೂಲಕ ಪರಾಜಯ ಪರಾಯನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪರಾಜಯ ಅಂಗೀಕಾರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಡೆಯಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು, ಏನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂರ್ವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಕಾರಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಇಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುರಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಶಿಕ್ಷಕರ ನೆರವು ಅಗತ್ಯ. ಈ ನೆರವು ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ತರಬಲ್ಲದು.

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿ

- * ಆರೋಪಣಾ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ತಿರುಳು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ತಾವು ಉನ್ನತ ಗಣಿತದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಂಬಿಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ನಂಬಿಕೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರ ನಿಜವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಕಳಪೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.
- * ಅತಿ ಪರಿಶ್ರಮ ಅಥವಾ ಸೋಲು ತಾವು ದಡ್ಡರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಂಬಿದರೆ ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ (ಸ್ವಯಂ ಪರಾಜಯ ಮಾರ್ಗವು ಆಗಿರುವ) ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.
- * ನೀವು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಹಿಸಿದರೆ ಸಾಧನೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವುದರಿಂದಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮವಾಗದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ, ಎತ್ತರದ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಸೋಲು ಎದುರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿಖರ ಪುರಾವೆಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವಿಧಾನವೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ

ಪ್ರಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅಥವಾ ಕೆಲಸದೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು. ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲವು ಸ್ಪಷ್ಟ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಗ್ರೇಡನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧಾನವೆಂದರೆ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸದಾ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರ ಬೇಕಾದರೆ ಅವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೇ ಕಾರಣವೆಂದು ನಂಬಿರಬೇಕು. ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಶಿಕ್ಷಕ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಚಲ ನಂಬಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಕೆಲಕೆಲಸ ಸಾಕಷ್ಟು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನುವಾದ : ಸಹನಾ ಉಡುಪ

ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ *

- ದೊರೊಥಿ ಜಿ. ಸ್ವೀಲ್ ಮತ್ತು ಜೋಸೆಫ್ ಜಿ. ಡೆಕರೋ

ನೀವು ಯಾವುದೇ ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡಿ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ದೃಶ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಡೆಸ್ಕುಗಳ ಬಳಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಹಿಡಿದು ಓದುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಯಾವುದೋ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು 'ದೃಶ್ಯ-ಶ್ರಾವ್ಯ' ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಸುರುಳಿಯೊಂದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಓದಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಅನುವಾಗುವಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವಾತಾವರಣ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಒಂದು ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರ ಅನುಮತಿಗೂ ಕಾಯದೆ ಸ್ವನಿರ್ದೇಶಿತವಾಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದೇ ಗೌರವ ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಭರವಸೆಯಿಂದಿದ್ದು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಏಕಮುಖವಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಂತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಆಲೋಚನೆ ಅಥವಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿವಿಮಯ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸುಗಮಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯಾ ನಿವಾರಣಾ ತಜ್ಞರೂ ಆಗಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವರು. ಇವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒಂದು ಗುಂಪಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವರು. ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸೂಕ್ತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿನ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡದೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಮಕ್ಕಳ ಅವ್ಯಕ್ತ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಹೊರ ತರಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವರು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ

1. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸುವರು? ಅವರ ಈ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧನೆ ತತ್ವವೇ ಕಾರಣ. ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು, ಯೋಚಿಸುವುದು, ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿ; ಗುರುತರವಾದ ಕೆಲಸಗಳು ತಮ್ಮಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಬೋಧಿಸಿದರೆ ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸು ಅದನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ "ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಉದ್ದೇಶವೇ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆ."

2. ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಬೋಧಕರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಾವೊಬ್ಬ

* ಕೃಪೆ: THOMAS Y. CROWELL INC.

80/ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೂ ಹೌದು ಎನ್ನುವ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಡಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಸಂಗ್ರಹದ ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಇರುವ ವಿವಿಧ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವರು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಸರಿಯಾದ ನೇರ ಉತ್ತರ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ನೀಡುವ ವಿವಿಧ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿರಬೇಕು.

3. ಶಿಕ್ಷಕರು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಬಿಡಿಸಲಾಗದ, ಕಷ್ಟಕರ ಅಭ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ನೇರವಾಗಿ ಸರಿ ಉತ್ತರ ಸಿಗಬೇಕು. ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರೆ 'ಸಮಯಾಭಾವ'ದ ನೆಪ ಹೇಳುವರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅನ್ವೇಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಸರಿ ಉತ್ತರ ಬರುವವರೆಗೂ ಕಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೂಡಲೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರೆ ಕಡಿಮೆ ಸಮಯ ಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅನ್ವೇಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಲಾರದು ಅನ್ವೇಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವೇ ಅಂತಿಮವಾದುದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗದು. ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನದ ಕ್ರಿಯೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿರುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಒದಗಿಸುವ ಪಠ್ಯಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತುಟಿಟಿಟೆನ್ನದೆ ಮೌನವಾಗಿರಬೇಕು. 'ಶಿಸ್ತಿನ ಸಿಪಾಯಿ'ಗಳಂತಿರಬೇಕು. ತಾವು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇ ಉತ್ತರ ನೀಡಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಬಯಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಡದು. ಇಂಥ ಮಕ್ಕಳು ತರಗತಿಯ ಪ್ರಶಾಂತತೆಗೆ ಧಂಗ ತರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಅವರ ಬಾಯಿ ಬಡಿದು ಕೂರಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅನ್ವೇಷಣ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಧನ ಕ್ರಮ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿ ಅವರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅನ್ವೇಷಣ ವಿಧಾನವು ಸುಲಭವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅನ್ವೇಷಣ ದೃಷ್ಟಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವದ ಭಾವನೆ ಕುದುರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡುವೆ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಅರಳಬೇಕು.

ಇತರರ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳುವ ಮನಸ್ಸು ಮಕ್ಕಳಿಗಿದೆಯೇ ? ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಆಲೋಚನೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಪಡೆಯಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ವಿಭಿನ್ನ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಿದ್ಧರಿರುವರೇ ? ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಮುಖಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಲೀ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವರೇ ? ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ಕುತೂಹಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ, ಮಕ್ಕಳು ಅವಮಾನಿತರಾಗಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವುದಕ್ಕೇ ಆಗಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಕ್ಕೇ ಆಗಲಿ ಹಿಂಜರಿಯುವರು. ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಯುವ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಉತ್ಸುಕತೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನವು ಉತ್ತೇಜನ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲು ಶಿಕ್ಷಕರು, ತಮಗೆ ತಿಳಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಹೊಸ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ಗಣನೀಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವ ವಿಧಾನ ಯಾವುದೇ ಆಗಿರಲಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಿ ಅವರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬೋಧನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವಾಗ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಗುಂಪಿನ ಆಸಕ್ತಿಗಳ ಅರಿವು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಇರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿಂದೆ ಪಡೆದ ಅನುಭವ ಅಥವಾ ವರ್ತಮಾನದ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದಾಗಲೇ ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಅಥವಾ ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗುವಂತೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಳು ಬಹಳ ಉದ್ದವಾಗಿ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿಸುವಂತಿರಬಾರದು. ಆ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಠ್ಯಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಉತ್ತಮ ಫಲಿತಾಂಶ ದೊರಕಲು ಪೂರಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಅವರ ದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಆಯ್ದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಸಿನಿಮಾ ತೋರಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸ ಬಾರದು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಸುದ್ದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಲೋಪಗಳು, ಪರಿಹರಿಸಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು. ಅಭಿಪ್ರೇರಣೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವುದೇ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯವಾಗುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು. ಅದು ಅವರ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಸುಧಾರಿತ ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನ್ವೇಷಣಾ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ. ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಆಲೋಚನೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಲಕ್ಷಣ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವಾವಲಂಬಿತ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಆಲೋಚನೆಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಸ್ವನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಸುವಂಥ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನವೆಂದರಿತು ಅದರ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕೌಶಲಗಳ ಧಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿರ ಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲುಕುವಂತೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಈ ಗುರಿ ಸಾಧನೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಅವರು "ಸರಿ ಉತ್ತರ"ವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವಂತಹ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ವಿಷಯ ತಿಳಿದಾಗ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಮನೋದಾರ್ಢ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ

ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ನಮನೀಯವಾದ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಇದರ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧನ ಉದ್ದಿಷ್ಟಗಳು, ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೌಶಲಗಳು, ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಸೂಕ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಆಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಣ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಪಾಠ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರದೇ ಜ್ಞಾನದ ಗಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಂತಹ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಈ ಹೊಸ ಆಯಾಮವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಪೂರ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೆ ಕಲಿತ ವಿಷಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮಾಹಿತಿ ಪರಿಶೀಲನೆ, ವರ್ಗೀಕರಣ, ಸಾಮ್ಯತೆ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮುಂತಾದ ಸರಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಒಂದೇ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಅಪಾಯ ಘಟಿಸದಂತೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ವಿಚಾರಣೆ/ಅನ್ವೇಷಣೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದಲೇ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಯುಕ್ತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಶೀಲತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾದರಿ ಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಿವೆ ಎಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರ ಬೇಕು. ಬಳಸಬಹುದಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಅರಿವು ಅವರಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಮೊದಲನೇ ಹಂತದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು 'ಮಾಹಿತಿ' ಪಡೆಯುವಂಥದ್ದು: ನೀನೇನು ನೋಡಿದೆ? ಯಾವುದು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ? ಎರಡನೇ ಹಂತದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು "ಮಾಹಿತಿಗಳ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ" ನೀಡುವಂಥದ್ದು: ಇದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಹೇಗೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡುವಿರಿ? ಅಂತಿಮ ಹಂತದ ಪ್ರಶ್ನೆ: "ಮಾಹಿತಿಗೆ" ಅನ್ವಯ ಮಾಡಿನೋಡುವಂಥದ್ದು. ಹೀಗಾದರೆ ಹೇಗೆ? ಏಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು? ಹೀಗೇಕೆ ಆಗಬಾರದು?

ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕ ಮಾನವ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ? ಇಂತಹ ಮಾಹಿತಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವೇಷಣ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು? ಕಾರಣ ಕೊಡುವಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು? ಎಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲೇ ಏಕೆ ಮೊದಲು ನಾಗರಿಕತೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು? ಇತ್ಯಾದಿ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಆ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮುಂದುವರಿಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಯಾರಿ ಮಾಡಿದ

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸದಿರುವುದು ಉಚಿತವಾದೀತು.

ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಳಕೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೆ ? ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಯೋಜಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಇರಲೇಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಕೊಡುವಂತಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂತ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಪುಸ್ತಕ, ಅವಲೋಕನ ಗ್ರಂಥ ದೃಶ್ಯ-ಶ್ರಾವ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುವುದೇ ಅಥವಾ ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುವುದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಸೀಮಿತ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನ್ವೇಷಣ ಪದ್ಧತಿ ತುಂಬಾ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದಷ್ಟು ಯುಕ್ತವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ದೊರಕುವಂತಿರಬೇಕು. ಆದರೊಂದಿಗೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳು ಒಂದೇ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಿದ್ದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತಿರಬೇಕು. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಠ್ಯದ ಕಲಿಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ಮುಕ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವಂತಿರಬೇಕು. ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಒಂದೇ ಉತ್ತರ ಬರುವುದರ ಬದಲು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನೀನು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಸಂಶೋಧಕ ನಾಗಿದ್ದರೆ, ಭಾರತೀಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಗೆಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ? ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಪರಿಹಾರಗಳ ಕಡೆ ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಈ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳು ಇರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕ.

ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿತ ವಾಸ್ತವಿಕ ಮಾಹಿತಿಯ ಅಗತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು, ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಿಸುವುದು, ಕಲ್ಪನಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪರಿಶೀಲನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ವರ್ತನೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ

ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವರ್ತನೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವು ಅಧ್ಯಯನದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಭಾಗದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಇದೊಂದು ನಿರಂತರ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಅಂತಿಮ ಫಲಿತಾಂಶ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಸಮತೋಲಿತ ಆಧಾರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ವೇಷಣ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದೆ ?

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವರ್ತನೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಬಗೆ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ, ಮಾಹಿತಿಗಳ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ, ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸುವ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭ್ಯಾಸದ ಅನ್ವೇಷಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ತರಗತಿಯ ಹೊರಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವಿಕೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಬಹುದು.

ಪಾಠಗಳ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಮೌಖಿಕ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದಲೂ ಈ ವರ್ತನೆಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಬಹುದು. ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು, ವಿವರಿಸುವುದು, ಊಹಾಪ್ರಜ್ಞೆ, ಹೋಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೌಶಲಗಳು ಅನ್ವೇಷಣಾ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು. ಪಠ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಸುರುಳಿಯಿಂದ, ಅನ್ವೇಷಣದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಬಂದಂತಹ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ವಿಧಾನದಿಂದ, ಮಕ್ಕಳ ಬುದ್ಧಿ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅಳೆದು ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಊಹಿಸಿ ಬರೆಯುವುದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವಾಗಬಹುದು.

ಮಕ್ಕಳ ವರ್ತನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ವರ್ತನೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಬಯಸಿದ ಅಥವಾ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ವರ್ತನೆಯು ಕಂಡು ಬರದಿದ್ದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮದ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಪರಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕು ದೃಶ್ಯ-ಶ್ರವ್ಯ ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಣವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕ. ತರಗತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಮಾಪಾಟು ಸಹವರ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಅಥವಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಿಂದ ಆಗಬೇಕು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಬೋಧನೆಯ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ "ಸ್ವಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನವನ್ನು" ಬಳಸಬಹುದು. ತಾವು ಅನ್ವೇಷಣ ಕೇಂದ್ರಿತ ತರಗತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವರೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ? ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಾಡುತ್ತ ಓಡಾಡುವುದು ಕೂಡ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಚಟುವಟಿಕೆ.

ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೂಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬರಹ ಅಥವಾ ಮಾತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಟೀಕಾತೀತ ಅಂಗೀಕಾರವಿರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರ ಬಗ್ಗೆ ತೆರದ ಮನಸ್ಸು ಅಥವಾ ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಶಸ್ವಿ ಅನ್ವೇಷಕರು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೊನೆಯ ಹಂತದವರೆಗೆ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭರವಸೆ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ತರಗತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ವಾತಾವರಣವು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಯೋಜನೆಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಯವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ವಾತಾವರಣವು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ನಿರಾತಂಕ ಭಾವನೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಚರ್ಚೆ ಹಾಗೂ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರು ಸಹಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರಿತುರುತ್ತಾರೆ. ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವಸರದ ದುಡುಕಿನ ತೀರ್ಮಾನ ಅಥವಾ ಅತುರದ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ಯಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವನಿರ್ದೇಶನ ಅಥವಾ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅನ್ವೇಷಣ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೀರಾ? ಖಂಡಿತಕ್ಕೂ ಈ ಭಾವನೆ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅನ್ವೇಷಣ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪರಿಣತರಾಗಿರಬೇಕು, ಕುಶಲಿಗಾಗಿರಬೇಕು, ಇದು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ.

ಅನುವಾದ : ದಿವ್ಯ

ಕಲಿಕೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ *

-ವಾರ್ವಿಕ್ ಬಿ. ಎಲ್ಲಿ

1. ಪೀಠಿಕೆ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದೇಕೆ ?

ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಿರುಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಲು, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು, ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಂಕ ನೀಡಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಯವನ್ನು ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆ ? ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ :

(ಅ) ಪ್ರಭುತ್ವ : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಘಟಕ ಅಥವಾ ಇದೀಗ ಕಲಿಸಿದ ಕೌಶಲದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳ ಗುಣಾಕಾರವನ್ನು ಕಲಿತಿರುವರೆ ? ಅಥವಾ 'ಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಪಂಚ' ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅಥವಾ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೆ ? ಅಥವಾ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ವಿಟಮಿನ್‌ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೆ ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಒಂದು ಕ್ವಿಜ್ ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

(ಆ) ನಿರ್ದಾಣ : ಮೂಲ ಕೌಶಲಗಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಗು ತೋರಿಸುವ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಿರು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಗಣಿತದಲ್ಲಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮೂಲ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರುವರೆ ? ಸೊನ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಲ್ಲರೆ ? ಭಿನ್ನರಾಶಿಗಳ ಭಾಗಶಃ ತಿಳಿದಿರುವರೆ ? ಅಥವಾ ಅವರಿಗೇನಾದರೂ ದೃಷ್ಟಿದೋಷ ಅಥವಾ ಶ್ರವಣದ ತೊಂದರೆಯಿದೆಯೆ ? ಅಥವಾ ಮುದ್ರಿತ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೆ ? ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೊರತೆ ಇದೆಯೆ ? ಮುಂತಾದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಿರುಪರೀಕ್ಷೆ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ.

(ಇ) ಪ್ರಗತಿ ವರದಿ : ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅಥವಾ ಒಂದು ಟರ್ಮಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ವರದಿ ತಯಾರಿಸಲು ಔಪಚಾರಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತವೆ. ಪಾಲಕರಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ನೌಕರಿ ಒದಗಿಸುವವರಿಗೆ, ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಫಲಿತಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ.

ಕಿರು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಈ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲದೆ, ಮತ್ತಿತರ ಉಪಯೋಗಗಳೂ ಉಂಟು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

(i) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲು

* © UNESCO Bangkok. First published in *Education in action series: research information for teachers. Practical, innovative strategies and their implications for teachers*. UNESCO, Bangkok, 1996. Reprinted with permission.

- (ii) ಶಿಷ್ಯವೇತನ ನೀಡಲು, ಮುಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲು
- (iii) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆಂದಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದೊಡನೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದು / ಹೊಂದಿಸುವುದು
- (iv) ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಲು
- (v) ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಲು
- (vi) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು
- (vii) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕುರಿತು ಅಥವಾ ಬೋಧನ ವಿಧಾನ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು

(viii) ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟ ಅಥವಾ ಒಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಣಾಮ ನಿರ್ಧರಿಸಲು.
ನಾವು ಕಿರುಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನೇಕೆ ನಡೆಸುತ್ತೇವೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವು ಇರಬೇಕು. ಇದು ಲಾಗಾಯಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ನಾವು ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಬಾರದು. ಕಿರುಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಠಿಣ ಶ್ರಮಪಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತವೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ. ಆದರೆ ಫಲಿತಾಂಶವು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಲಾಗುವುದೋ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಯ್ಕೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೌಶಲಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ, ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಠಿಣ ಮಟ್ಟದವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಘಟಕದ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಗಂಭೀರತರದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿದ್ದು, ಅವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆಯಾ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಧಿಸಿರುವವೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲ ಕಿರು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಂತೂ ಎಲ್ಲವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಕಠಿಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ (ನಿದಾನ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು). ವಾರ್ಷಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿಯೂ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಉಳಿದಂತೆ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಹಿಮ್ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಕ್ವಿಜ್‌ನಂತಹ ಪರೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಸಲ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ದೀರ್ಘ ಉತ್ತರದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರ ಉದ್ದೇಶದ ಸಾಧನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಲು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

2. ಉತ್ತಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಗುಣಗಳು

ಎಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಕೆಲವು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವು ತೀರ ಸುಲಭವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಬಾರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಹಲವು ಸಲ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ಸಲ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅಸಮತೋಲನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿದ್ದರೆ, ಇತರ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಂತಹ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾದ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಎರಡು. ಒಂದು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಮೌಲಿಕತೆ (Reliability & Validity).

(ಅ) ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆ : ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಸುಸಂಗತ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ, ಅವನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಂದು ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂಕಗಳು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ಪರೀಕ್ಷಕ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಷ್ಟೇ ಅಂಕಗಳು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಇಂದು ಓದಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಶೇಕಡಾ 75 ಅಂಕಗಳಿಸಿ, ನಾಳೆ ಅದೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಆತ ಶೇಕಡಾ 50 ಅಂಕಗಳಿಸಿದರೆ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಅಸಂಗತವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಅವುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಇಂದು ದಶಮಾಂಶ, ಗುಣಾಕಾರ ಮತ್ತು ಭಾಗಾಕಾರ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತರಗತಿಗೇ ಮೊದಲಿಗನಾಗಿ ಪಾಸಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಾಳೆ ಅದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅದೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ 20ನೆಯವನಾಗಿ ಪಾಸಾದರೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಆತನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಸೂಚಕಗಳಲ್ಲವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪರೀಕ್ಷೆ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ, ಅದು ಸಾಕಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿರಬೇಕು. ಆಗ ಪರೀಕ್ಷೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಅಂಶಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಯಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅವಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳದಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಆತನಿಗೆ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿರದೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಭಾಷೆ, ಓದುಗಾರಿಕೆ, ಗಣಿತ ಕುರಿತು ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತ ಪರೀಕ್ಷೆಯೆಂದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ 40 ಉತ್ತರವು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿರಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆಯೂ ತೃಪ್ತಿಕರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕುರಿತಾದ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಶಿಕ್ಷಕ ನಡೆಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಧಿಕವಾಗಿರಬೇಕು.

ಹಾಗಾದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಷ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗಿರಬೇಕು ? ಅದು ವಿಷಯ, ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಮತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ತೀರ್ಮಾನ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲವೆಂಬಿ ಸಿರುತ್ತದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕೌಶಲದ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಅಂದರೆ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೂಡುವುದು, ಸ್ಟೆಲಿಂಗ್ ಅಥವಾ ಟೈಪಿಂಗ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಒಂದು ವೇಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಗಣಿತದ ವಿವಿಧ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅಥವಾ ಇತಿಹಾಸದ ಕಾಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆತನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಆತನ ಮುಂದಿನ ಶಾಲಾ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಗರಿಷ್ಠ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಫಲಿತಾಂಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಷಯದಿಂದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಫಲಿತಾಂಶ ಪಡೆಯಲು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಇದು ಅನೇಕ ಸಲ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಇತರ ಅಗತ್ಯಗಳೆಂದರೆ, ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಕಾಲಾವಧಿ, ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ಬಹಳ

ಕರ್ತವಾಗಿರಬೇಕು, ತೀರ ಸುಲಭವೂ ಇರಬೇಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಿಧದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮೌಲ್ಯಮಾಪಕನ ಮನದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಫಲಿತಾಂಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಬಹುದು. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಇದ್ದರೆ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆ ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮೌಲ್ಯಮಾಪಕರು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಸುಸಂಗತವಾಗಿ ತುಲನೆ ಮಾಡಲಾರರು.

ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲು ಇವು ಕೆಲ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು.

(ಅ) ಮೌಲಿಕತೆ : ಉತ್ತಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮೌಲಿಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಅದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಸುಸಂಗತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಳತೆ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಕೋರ್ಸಿನ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದು ಕೋರ್ಸಿನ ಅಥವಾ ಇಡೀ ಘಟಕವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೌಶಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಆತ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಅವು ತಾನಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲ.

60 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿರುವ ಕೂಡುವ ಲೆಕ್ಕಗಳಿರುವ ಪರೀಕ್ಷೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾದುದು. ಆದರೆ ಅದೇ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ತರ್ಕಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಆಧುನಿಕ ಗಣಿತದ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಸಪ್ತಮಾಣವಾಗಲಾರದು. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಬೋಧನ ಉದ್ದೇಶಗಳೊಡನೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಕಲಾ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ 3 ಗಂಟೆಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿತ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಬೀಳದಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಮೌಲಿಕತೆ ಕನಿಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬರೆಯುವ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಗತಿ ತೋರಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಭೂಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ಹವಾಮಾನ, ನಿರ್ವಾಹ, ರಾಜಧಾನಿ ಮುಂತಾದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟರೆ, ಅದು ವಿಸ್ತೃತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ ಕೌಶಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುವ ಶಿಕ್ಷಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಸ್ತುತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮೌಲಿಕವಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅಥವಾ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಈ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಮೌಲಿಕವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕೆಲ ವಿಷಯಗಳ ಅನುಭವವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಆ ಅನುಭವವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಆತನಿಗೆ ದೊರಕಿರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲ ಚಲನಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ಟಿ.ವಿ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಆತ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರೀಕ್ಷೆ ಮೌಲಿಕವಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳುಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಮುದ್ರಣ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರಡಚಿತ್ರ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿದ್ದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಕಲು ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಫಲಿತಾಂಶವು ನಿಜವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾರದು.

ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ ತಾನು ನಡೆಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮೌಲಿಕತೆ ಗರಿಷ್ಠವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆ ಯಿದ್ದರೆ, ಆತ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಯೋಜನೆಯಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುವ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕಳಪೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂತ್ರಗಳು

1. ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿದೆಯೆ ?
2. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆಯೆ ?
3. ನೀಡಿದ ಕಾಲಾವಧಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿದೆಯೆ ?
4. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಯುಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆಯೆ ?
5. ನೀಡಿದ ಅಂಕಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿವೆಯೆ ?
6. ಸೂಚನೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆಯೆ ?
7. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕನಿಷ್ಠವಾಗಿದೆಯೆ ?

ಮೌಲಿಕತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂತ್ರಗಳು

1. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತವೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿವೆಯೆ ?
2. ಎಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿದೆಯೆ ?
3. ಎಲ್ಲ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆ ?
4. ಸರಿ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಸುಳಿವು ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೆ ?
5. ಟೈಪಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆಯೆ ?
6. ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿದೆಯೆ ?
7. ಮೋಸ, ನಕಲು ತಡೆಯಲು ಯುಕ್ತ ಭದ್ರತೆ ಇದೆಯೆ ?

3. ಪರೀಕ್ಷಾ ಯೋಜನೆ

ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅದು ಮೌಲಿಕವಾಗಲಾರದು. ಅದು ಸಮತೋಲನ ವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಒಂದು ಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ನೀಲ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಒಂದು ಅಕ್ಷದ ಗುಂಟ ಪೂರೈಸಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು, ಇನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷದ ಗುಂಟ ವಿಕಸನಗೊಳಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಗಣಿತ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಘಟಕದ ನೀಲನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ರೂಪಿಸಬಹುದು.

ಕೌಶಲಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯಗಳು	ಪರಿಚ್ಛಾನ	ಲೆಕ್ಕಮಾಡುವುದು	ಅನ್ವಯ	ಒಟ್ಟು
ಗಣಗಳು	3	-	5	8
ಭಿನ್ನದಾತಿಗಳು	1	3	5	9
ಮಾಪನ	2	3	5	10
ದಶಮಾಂಶ	1	4	5	1
ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು	3	5	5	13
ಒಟ್ಟು	10	15	25	50

ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಕನು, ರೂಢಿಗತ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡುವ ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆ, ಕಲಿತ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೇ ಮಹತ್ವದ ಉದ್ದೇಶಗಳೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 50ರಲ್ಲಿ 25 ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇತರ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಯೋಜನೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಕೋರ್ಸು ಅಥವಾ ಘಟಕವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ, ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದ ಒತ್ತು ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತಿರಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ಥಾನ, ಹವಾಮಾನ, ಆವಿಷ್ಕಾರ, ಉದ್ದಿಮೆ, ಸಾರಿಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೌಶಲಗಳೆಂದರೆ, ಪುನಃಪ್ರವೇಶ, ಗ್ರಹಣೆ, ಅನ್ವಯ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ.

ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು : ಭಾಷಾ ಬರವಣಿಗೆ, ಮೌಖಿಕ ಭಾಷೆ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಕಲ್ಪನಿಕತೆ, ಕಾವ್ಯ; ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಕೌಶಲಗಳೆಂದರೆ, ಜ್ಞಾನ, ಗ್ರಹಣೆ, ಅನ್ವಯ, ಸಂಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ.

4. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದೂ ಒಂದು ಕಲೆ

ಅದು ವಿಷಯದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವು, ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷಯದ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇತರರು ರಚಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ನಿಮಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿರಲಿ. ಅಲ್ಲದೆ ನೀವು ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ನೋಡಿಕೊಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಿ.

ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಬರಹ ರೂಪದಲ್ಲಿನ ಪರೀಕ್ಷಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

(a) ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು : ಇವಕ್ಕೆ ಸರಿ ಅಥವಾ ತಪ್ಪು ಉತ್ತರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಯಾವುದು ಸರಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪು ಎಂಬುದನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪಕರು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು.

(b) ವಿಷಯನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು : ಇವು ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕು. ಉತ್ತರಗಳ ಪೂರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ನಿಖರತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ.

ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

(a) ಬಹು ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು : ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಆದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರಿ ಉತ್ತರವಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಗುರುತು ಹಾಕಬೇಕು.

(i) ಉದಾಹರಣೆ : 5ಸೆಂ.ಮೀ. ಉದ್ದ 3ಸೆಂ.ಮೀ. ಅಗಲವಿರುವ ಆಯತದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೆಷ್ಟು?

- A. 8 ಸ್ವೇರ್ ಸೆಂ. ಮೀ.
- B. 15 ಸ್ವೇರ್ ಸೆಂ. ಮೀ.
- C. 16 ಸ್ವೇರ್ ಸೆಂ. ಮೀ.
- D. 30 ಸ್ವೇರ್ ಸೆಂ. ಮೀ.

ಇಲ್ಲಿ A ಮತ್ತು D ಈ ಎರಡೂ ಉತ್ತರಗಳು, ಉತ್ತರ ಖಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸರಿ ಉತ್ತರಗಳೆಂದೇ ಧಾಸವಾಗುತ್ತವೆ.

(ii) ಉದಾಹರಣೆ : ಬ್ರಿಡ್ಜನ್ನು ರೆಪ್ಲಿಜರೇಟರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಗನೆ ಬೂಷ್ಟು ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಯಾಕೆಂದರೆ,

- A. ತಂಪು ಬೂಷ್ಟಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ನಿಧಾನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.
- B. ಕತ್ತಲು ಬೂಷ್ಟಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.
- C. ಬ್ರಿಡ್ಜು ಒಣಗುವುದನ್ನು ತಂಪು ತಡೆಯುತ್ತದೆ.
- D. ಬೂಷ್ಟು ಬೆಳೆಯಲು ಶಾಖ ಮತ್ತು ಬೆಳಕು ಎರಡೂ ಅಗತ್ಯ.

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಉಷ್ಣತೆ ಮತ್ತು ಬೂಷ್ಟಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಕುರಿತಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

(b) ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು : ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಎರಡು ಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಒಂದು ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಮ್ಯಾಚ್ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳ ಸಮರೂಪ ಸೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಉಪಯೋಗ ವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಲೇಖಕರೊಡನೆ, ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಸೂತ್ರಗಳೊಡನೆ ಮ್ಯಾಚ್ ಮಾಡುವುದು.

ದೇಶ	ರಾಜಧಾನಿ
1. ಭಿಜಿ	A. ರಾರೊಟೊಂಗಾ
2. ಟೊಂಗಾ	B. ಸುವಾ
3. ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮೋವಾ	C. ಎಲಾ
4. ಕುಶ್ ದ್ವೀಪಗಳು	D. ನುಕು ಅಲೋಫಾ
	E. ಹೊನಿಯಾಲಾ
	F. ಅಯಾ

ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಸಮರೂಪವಾಗಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಿರಬೇಕು. ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಾಗ ಮಾಡುವ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪೆಂದರೆ, ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಸಮರೂಪ ಪದಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಲೇಖಕರು ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಅಥವಾ ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಖನಿಜಗಳೊಂದಿಗೆ, ಮತ್ತು ಜನರನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಉತ್ತರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಸುಳಿವು ದೊರೆತಂತಾಗುತ್ತದೆ.

(c) ಸತ್ಯ-ಅಸತ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು : ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅದನ್ನು ಸತ್ಯ ಅಥವಾ ಅಸತ್ಯವೆಂದು, ಇಲ್ಲವೆ ಸರಿ ಅಥವಾ ತಪ್ಪೆಂದು ಗುರುತಿಸಬೇಕು. ಇವು ಕ್ವಿಜ್ ಮಾದರಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಅಸತ್ಯ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿ ಇದನ್ನು ಹಗುರಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ,

ಉಂಗುರ	ಅಸತ್ಯ ಇದ್ದರೆ ಸರಿ ಸುತ್ತಿರಿ	ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ
(i) 44ರ 25% 4 ಇರುತ್ತದೆ	ಸ ಅಥವಾ ಅ	-----
(ii) ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದ್ರವ್ಯರಾಶಿಯ ಅನಿಲದ ಗಾತ್ರವು ಅದರ ಉಷ್ಣತೆಯೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.	ಸ ಅಥವಾ ಅ	-----
(iii) ಫಿಜಿಯ ಮುಖ್ಯ ನಿಯೋತ ಬೆಳೆ ಕೊಬ್ಬರಿ	ಸ ಅಥವಾ ಅ	-----

(d) ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು : ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಷ್ಟು ಭಾಗ ಖಾಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಸೂಕ್ತ ಶಬ್ದ, ಸಂಕೇತ, ಅಥವಾ ನುಡಿಗಟ್ಟ (phrase) ನಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅರೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಯಾಕೆಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ ಉತ್ತರಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ:

ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಉಪಕರಣದ ಹೆಸರು--

- (i) ಪ್ರಬಂಧ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
- (ii) ಇವುಗಳಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕನು ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸರಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸತ್ಯ, ಅಸತ್ಯ, ಮ್ಯಾಚಿಂಗ್ ಈ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- (iii) ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಸುಲಭ.
- (iv) ಕೇವಲ ಊಹೆಯ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕ ಗಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.
- (v) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
- (vi) ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಹು ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಅನುನುಕೂಲತೆಗಳೂ ಉಂಟು.

- (i) ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸೃಜನಶೀಲ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಳೆಯಲಾರವು.
- (ii) ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

5. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಸೂಚನೆಗಳು

1. ಪ್ರಬಂಧ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

- (i) ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ.
ತುಲನೆ ಮಾಡಿರಿ :
(ಕಳಪೆ) ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕುರಿತು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.
(ಉತ್ತಮ) : ಐನೂರಕ್ಕೂ ಮೀರದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ
(a) ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರಿ ಮತ್ತು

- (b) ಹಿಂಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುಧಾರಣೆ ಏಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.
- (ii) ದೀರ್ಘವಾದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರಿ.
- (iii) ಐಚ್ಛಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿರಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಕ ಹಾಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.
- (iv) ಪರೀಕ್ಷಾ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾದರಿ ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರಿ. ಪ್ರಮುಖ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿರಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಯುಕ್ತ ಮಹತ್ವ ಕೊಡಿ.
- (v) ಮುಂದಿನದನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿರಿ.
- (vi) ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಗುರುತು ಮಾಡಿರಿ.
- (vii) ನಿಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿ. ಒಬ್ಬರ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನಕ್ಕಿಂತ ಇಬ್ಬರು ಮೌಲ್ಯಮಾಪಕರ ಸರಾಸರಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ.

2. ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು:

(A) ಸಾಮಾನ್ಯ

- (i) ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರಲಿ. ಸಂಕೀರ್ಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸದಿರಿ.
- (ii) ಮಹತ್ವದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಕುಲ್ಪಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಅದೇ ರೀತಿ ಅಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿರಿ.

(B) ಬಹು ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

- (i) ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಬೇಕು
ಉದಾಹರಣೆ (ಕಳಪೆ)
ಬಾವಲಿಗಳು

A. ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತವೆ.

B. ಮನುಷ್ಯನ ಶತ್ರುಗಳು

C. ಕೀಟಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ.

D. ಇಲಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಮಸ್ಯೆ ಎನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕು.

- (ii) ಕೇವಲ ಸಂಭವನೀಯ, ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿಸುವ ಸುಳುವು (distraction)ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರಿ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ: (ಕಳಪೆ)

ಫಿಜಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ

A. ಮಿ. ಮುಲ್ಲೋನ್

B. ಮಿ. ಫ್ರೇಜರ್

C. ಸರ್ ಕಾಮಸೆಸೆಮಾರಾ

D. ಇರಾನಿನ ಶಹಾ

ಸೀಮಿತ ಜ್ಞಾನದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸಹ ಉತ್ತರವನ್ನು ಊಹಿಸಬಲ್ಲರು. ಹೆಸರಾಂತ ಫಿಜಿಯನ್ನರ ಹೆಸರೇ ಸೂಕ್ತ ಸುಳುವು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

- (iii) ಒಂದೇ ಒಂದು ಸರಿಯುತ್ಪರವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಉದಾಹರಣೆ : (ಕಳಪೆ)

ಹ್ಯಾಮಿಲ್ಟನ್‌ನ ಜನಸಂಖ್ಯೆ

A. 50,000ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ

B. 50,000 ಮತ್ತು 70,000ದ ನಡುವೆ

C. 70,000ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು

D. 80,000ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು

ಇಲ್ಲಿ C ಮತ್ತು D ಎರಡೂ ಸರಿ.

(iv) ಸರಿ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ರೂಢಿಗತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿರಿ.

ಉದಾಹರಣೆ : (ಕಳಪೆ)

ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪುನರುತ್ಥಾನವನ್ನು,

A. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಕುಸಿತ

B. ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಯುದ್ಧಗಳು

C. ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಅಸಹಜ ವಿಕಸನ

D. ವಸಾಹತುಗಳ ನಷ್ಟ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

(v) ವ್ಯಾಕರಣ ಸುಳಿವು ಮತ್ತು ಮೌಖಿಕ ಸಹಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ

ಉದಾಹರಣೆ : (ಕಳಪೆ)

ಹಾಲಿನ ಪಾಶ್ಚರೀಕರಣದ ಮೂಲವನ್ನು ಅವಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಫ್ರೆಂಚ್ ವಿಜ್ಞಾನಿ

A. ಲೂಯಿ ಪಾಶ್ಚರ್

B. ಐಸಾಕ್ ನ್ಯೂಟನ್

C. ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬೇಕನ್

D. ಅಲೆಗ್ಸಾಂಡರ್ ಗ್ರಹಾಂ ಬೆಲ್

ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸುಳಿವುಗಳಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪುನರ್ ರಚಿಸಬೇಕು.

(vi) ಸಂಭವನೀಯ ಸುಳಿವುಗಳಷ್ಟೇ ದೀರ್ಘವಾದ ಸರಿಯಾದ ಅಯ್ಯಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

ಉದಾಹರಣೆ : (ಕಳಪೆ)

ಊಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಯಾಕೆಂದರೆ--

A. ಅದು ಮಧುಮೇಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

B. ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

C. ಪಿತ್ತಕೋಶವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತದೆ.

D. ಇತರ ಅಗತ್ಯ ಮೂಲವಸ್ತುಗಳು, ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸದಂತೆ ಹಸಿವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ.

D ಯು ಸರಿಯೆಂದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಳಿಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

C. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

(i) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಖಾಲಿ ಜಾಗ ಉಳಿಸಿರಿ.

ಉದಾಹರಣೆ: (ಕಳಪೆ)

----- ಆದರೆ ----- ಇಂದ -----

ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ.

(ii) ಖಾಲಿ ಸ್ಥಳ ವಾಕ್ಯದ ಒಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು.

ಉದಾಹರಣೆ: (ಕಳಪೆ)

----- ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮಣ್ಣಿನ ಸವಕಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತವೆ.

ಉದಾಹರಣೆ: (ಉತ್ತಮ)

ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಮಣ್ಣಿನ ಸವಕಳಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ----- ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

(iii) ಎಲ್ಲ ಖಾಲಿ ಸ್ಥಳಗಳ ಉದ್ದ ಒಂದೇ ಆಗಿರಲಿ.

ಉದಾಹರಣೆ: (ಕಳಪೆ)

ಎಲ್ಲಾ ----- ದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಸೊಲೊಮನ್ ದ್ವೀಪಗಳು ಅಥವಾ ನ್ಯೂ ಹೆಬ್ರೆಡ್ಸ್ ಪೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಿಲ್ಲದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದ ಸುಳಿವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

(iv) ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ ಉತ್ತರಗಳಿರುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಉದಾಹರಣೆ: (ಕಳಪೆ)

ಕೊಲಂಬಸ್ ಅಮೆರಿಕೆಯನ್ನು ----- ರಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿದನು.

ಉದಾಹರಣೆ: (ಉತ್ತಮ)

ಯಾವ ವರ್ಷ ಕೊಲಂಬಸ್ ಅಮೆರಿಕೆಯನ್ನು ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿದ ? -----

6. ಮುಕ್ತಾಯ

ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಕುರಿತು ಇನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ನೀವು ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅಸಹಜವಾಗಿರುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಕೊಡಲಿ. ಅಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವಾಗಿಯೂ, ಮೌಲಿಕವಾಗಿಯೂ ಇರಬಲ್ಲವು.

ತಮ್ಮ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಕೌಶಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದ, ಪ್ರಮಾಣೀಕೃತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಕಲಿತು ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತಾವು ನಡೆಸಿದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ನಡೆಸಬಹುದು.

ಅನುವಾದ : ಡಿ. ಆರ್. ಬಳೂರಗಿ

೨೦೧೫-೧೬

ಪಾಠಕ್ರಮದಲ್ಲ
ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲ
ಜೊಸ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

ಆನಂದದಾಯಕ ಓದು *

- ಪ್ರಕಾಶ್ ಬುರ್ಜಿ

ಮಕ್ಕಳು ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದವರಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಾಯ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತರುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಸರದಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಸಹಜ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸಬಹುದು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಕಲಿಕೆ ಮಗುವಿನ ಭಾಷಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ತಾಯ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಮರಾಠಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ತ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಫಲ್ಗುನಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಗತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯ (ಒ.ಎಸ್.ಎಸ್.) ಪ್ರಯತ್ನ ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ 'ವಚನ ಸುಧಾರ ಪ್ರಕಲ್ಪ' ಅಥವಾ 'ಓದುವುದನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಯೋಜನೆ'ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ನಗರವಾಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಸುಧಾರಣೆ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ಗೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವವಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಡಾ|| ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಬರ್ನ್‌ಸ್ಟೈನ್ ಎಂಬಾಕೆ ಇದರ ನಿರ್ದೇಶಕ. ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಾದ ಬಾಲ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ 'ವಾಕ್ಯ ವಿಧಾನ' ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ 1978ರಲ್ಲಿಯೇ ಡಾ|| ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮಿಂಚುಫಲಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ "ದೃಶ್ಯ ವಿಧಾನ"ವನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತಂದರು. ಮರಾಠಿಯ ಧ್ವನಿಮಾ ಅಕ್ಷರಗಳೊಡನೆ ದೃಶ್ಯ ಪಠ್ಯವು ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ನ್ಯೂಜಿಲ್ಯಾಂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಈಗ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿರುವ ಸಿಲ್ವಿಯಾ ಆಷ್ಟನ್ ಪರ್ಮ್ ಎಂಬಾಕೆ ರೂಪಿಸಿರುವ 'ಜೈವಿಕ ವಿಧಾನ'ದಿಂದ ಡಾ|| ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಸಿಲ್ವಿಯಾ ಮಾವೋರಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗ, ಅವರಿಗೆ ಬಳಸುವ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಅವರ ಧೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನ ನಡುವೆ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಅವರ ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಆಕೆ ಗುರುತಿಸಿದಳು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಭೂತ, ಜೆಟ್, ಜೀಪ್, ಅಸ್ತಿಪಂಜರ, ಮೊಟ್ಟೆ, ಕಾರು, ಬೀರ್, ಮುತ್ತು, ಹಾಗೂ ಅಮ್ಮ. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಮಿಂಚು ಫಲಕಗಳ ಮೇಲೆ 'ಮುಖ್ಯ ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹ'ಗಳಾದವು.

ಆಕೆ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಬರೆದಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಲು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ಬರೆದ ವಿಷಯ ತಮಗೆ ಹೊಸದೇನಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಅಳದಿಂದಲೇ ಬಂದದ್ದು ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ಕಂಡುಕೊಂಡರು.

ಒ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಇದೇ ಬಗೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಒಂದು 'ಕಮಲಾ ನಿಂಬಕರ ಬಾಲಭವನ' ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಮಂದಿರ'. ಇಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವವರು ದಲಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. 25 ವರ್ಷಗಳ

*ಕೃಪೆ: SUTRADHAR

ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ/99

ಅನುಭವದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದ ಫಲಿತಾಂಶವಾದ ಮೂರು ಹಂತಗಳ ಸಮಗ್ರ ವಿಧಾನವನ್ನು ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಮೂರು ಹಂತಗಳು ಹೀಗಿವೆ :

1. ವಿಸಂಕೇತನ : ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಕ್ಷರ-ಧ್ವನಿಯ ಅನುರೂಪವು ಮಗುವಿಗೆ ಮಾತು ಕಲಿಯುವಾಗ, ವಾಕ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸಬಲ್ಲ ಧ್ವನಿಯ ವಿವಿಧ ಘಟಕಗಳ ಪರಿಚಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು, ನನ್ನ, ನನಗೆ, ನಾಲ್ಕು, ನಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಾಗ ಮಗುವಿಗೆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ 'ನ' ಧ್ವನಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದು ಅರಿವುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಿಲ್ವಿಯಾ ಆಪ್ಟನ್ ವರ್ವರ್ 'ಮೂಲ ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹ' ವಿಧಾನವನ್ನಾಧರಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಪಿ.ಎಸ್.ಎಸ್.ನ ಮೊದಲ ಪಾಠ "ನಾವು ಓದೋಣ" ಎಂದಿದೆ. ಅದು ಅರಂಭವಾಗುವುದು ಅವನು/ಅವಳು ಅಥವಾ ಅದು, ನಾನು, ನನ್ನ ಮತ್ತು ಅಮ್ಮ ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ. ಈ ಪದಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಪದಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ವರ ಮತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಪಾಠಗಳೂ ಸಹ ಇದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿವೆ. 'ಮೂಲ ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹ'ದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಹೊಸ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಎರಡು ಸ್ವರಗಳನ್ನೂ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಪಾಠಗಳ ನಂತರ ಮಗು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

2. ಜೈವಿಕ ಓದು : ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ತೊರೆದು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾವುಕ ಜಗತ್ತಿನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಿ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಓದಬೇಕು ಬಳಿಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ನಾವು ಕೇಳಿದ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

"ನಾನು ನನ್ನ ಅಜ್ಜನನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೇನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆತ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ."

"ಭೀಲ್ ಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಲಿಬೀಜಗಳಿವೆ. ಮಂಡಕ್ಕಿಯಿದೆ. ಹಸಿ ಭೀಲ್ ಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಈರುಳ್ಳಿಗಳಿವೆ. ಗುರುವಾರ ನಮಗೆ ಭೀಲ್ ಪುರಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಗುರುವಾರ ಸಂತೆಯದಿನ."

"ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕರುಗಳಿವೆ. ನನ್ನ ಕರು ನನ್ನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಕರುವಿನ ಬಣ್ಣ ಕೆಂಪು. ಅದು ಹಸಿವಾಗ ಮೂ-ಮೂ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ತಿನ್ನಲು ಹುಲ್ಲು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ."

"ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಟವಾಡಲು ತುಂಬಾ ತಮಾಷೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಪರಸ್ಪರ ನೀರೆರೆಚುತ್ತೇವೆ. ಅನಂತರ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತೇವೆ."

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ 'ಮೂಲ ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು' ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

3. ಓದಲು ಪೂರಕ ವಸ್ತು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದುವುದನ್ನು ಕಲಿತ ಬಳಿಕ, ಪಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಅವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತುಕರವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಓದಲು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ರೂಪಿಸಿದ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, "ಹೋ! ಹೋ! ಹುಲಿಯಾ" "ಮರಿ ಏಕೆ ಸೀನಿದಳು?" "ನಾವು ನಗೋಣ, ನಗೋಣ, ಮತ್ತಷ್ಟು ನಗೋಣ", "ಸೋಮಾರಿ ಗೂಳಿ ಮಾತು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ", "ಮಂದಾನ ತುಟಿ ಬಂದಾಗಿದೆ".

4. ತರಬೇತಿ : ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಲಿ, ವಿಧಾನಗಳಾಗಲಿ

ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆ ಫಲವನ್ನಿನ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಗಳು ಕಾಲಾಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಮತ್ತು ಬಾಲಭಾರತಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಗತಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹೀಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಫಲವನ್ನಿನಲ್ಲಿರುವ ಮ್ಯಾಕ್ಸಿನ್ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹದ ಕಾರಣದಿಂದ ಬದ್ಧತೆಯಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ತಂಡವೊಂದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿದೆ. ತೀರ ಎಳೆಬವಾಗುವ ಮುಂಚೆಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ಅಚಲ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಮ್ಯಾಕ್ಸಿನ್ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಏರಿಳಿತಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಪಿ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಯೋಜನೆಯು ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೊಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲಾಗಿದೆ. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರು ಇದರತ್ತ ಗಮನಹರಿಸಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿಯಾರು ಎಂದು ಆಶಿಸೋಣ.

ಅನುವಾದ : ಡಿ. ಆರ್. ಬಳೂರಗಿ

ಸಂಪಾದಕರ ಟಿಪ್ಪಣಿ : ಮಕ್ಕಳ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನುಭವ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಆಯ್ದು ತೆಗೆದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದಾಗ ಓದು ಅನಂದದಾಯಕ ಅನುಭವವಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯನ್ನಯ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಗರ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ 'ಸೋಲಿಗ ಸೊಲ್ಲು' ಎಂಬ ಪಾಠಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ. ಸೋಲಿಗರು ಪೂಜಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ಸಂಪಿಗೆಮರ, ಆನೆ, ಜೇನು, ಕಾಡಿನ ದಿನಚರಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೋಲಿಗ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಡುಗಳು, ಗಾದೆಗಳು, ಒಗಟುಗಳು, ಕತೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಕ ಕ್ಷೇತ್ರಾಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ 'ಸೋಲಿಗ ಸೊಲ್ಲು' ಪಾಠಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಒಂದು ದಶಕದ ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ

—ಬುಲ್ ಬುಲ್ ಶರ್ಮ

ನಾನು ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಆಘಾತಕಾರಿಯಾದ ಸಂಗತಿ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗರು ಅಳತೆಪಟ್ಟ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಪರ್ವತಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರ್ವತವೂ ಒಂದೇ ಎತ್ತರ ಹೊಂದಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವುದೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಭೂದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ಗುರುಗಳಿಂದ ಸೊನ್ನೆ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಪುರಾತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅರುವತ್ತನಾಲ್ಕು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದವರನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದು ಭಾರತೀಯ ಅಭಿಜಾತ ಪರಂಪರೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ಈಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಲೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ತೆವಳುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು, ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ತುರ್ತಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಬಳಕೆಗೆ ತರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳೆಯುವ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆಯು ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಮುಖ ಕಲಾ ಚರಿತ್ರಕಾರರಾದ ಹರ್ಬರ್ಟ್ ರೀಡ್ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ, “ಮಗುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಲೆಯು ಅವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ರಹದಾರಿ. ಪ್ರೌಢ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ನಿಜವಾದ ಮತ್ತು ಅಚಲ ಸಂಶೋಧನನ್ನು, ಕುಶಲತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ಣ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ತನ್ನಂತಾನೇ ಈ ಸಾಫಲ್ಯ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಕಲೆಯು ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಮಗುವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಲಾವಿದನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಲ್ಪನಾ ಕೌಶಲವು ತನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು, ಅದನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು, ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಮಾಡದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನ ಗರಿಷ್ಠ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಎಂಟು ವರ್ಷ ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಕೌಶಲದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆತ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮದಿಂದ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿ ಕುಂಚ ಹಿಡಿದು ಬಣ್ಣ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಈ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನಾವು ಯಾವ ರೀತಿ ಎಳೆಚೈರುಗಳಿಗೆ ನೀರು ನೆರಳಿನಾತ್ರೆಯ ನೀಡಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತೇವೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಗುರುಗಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಷ್ಕರ ಶಾಲಾ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕುಶಲತೆ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಮಗು ಎಂದೆಂದೂ ಕಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೇ ತಾಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಎಂಬ ಪದ ಕೇವಲ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣ ಪದವಾಗಿ ಬಳಕೆ ಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ತೀರಾ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಈಗಲೂ ಬಹಳ ಮಂದಿ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರಿಗೆ

ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸುವವರಿಗೆ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೇವಲ ವಿರಾಮ ವೇಳೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾಲಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ.

ಕಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಗುವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕಲಾವಿದನನ್ನಾಗಿಸುವ ವಿಧಾನ ಇಲ್ಲವೆಂದು ವಿಧದ ಕಲಿಕೆಯ ಉಪಕರಣವಲ್ಲ, ಕಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಲಿಕೆಯ ಸಲಕರಣೆಗಳು. ಇವು ಮಗುವನ್ನು ಕಲಾವಿದನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳೂ ಅಲ್ಲ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ವೃತ್ತಿಪರ ಕಲಾವಿದರಾಗಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉದ್ಯೋಗಗಳಾದ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಅಥವಾ ಡಾಕ್ಟರ್ ಆಗಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಗುವನ್ನು ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಯುವಕನನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲೆಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಚಿತ್ರಕಲೆಯು ಮಾತನಾಡದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಾರಾಂಶ ಸಹಿತ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ, ಮೂಡಿಸಬಹುದು. ಇದು ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಪಿಟಾಸೊ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ "ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಶ್ ಹಿಡಿದು ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ನಿಜವಾದ ಕಲಾವಿದ ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬೇರೆಯೆ ತೆರನಾಗಿರುತ್ತದೆ."

ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆಯೇ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಾಗ ದೃಶ್ಯಕಲಾನುಭವವನ್ನು ಹದವಾಗಿ ಮೇಳೈಸಬಹುದು. ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಗಮನವನ್ನು ಓದಿನಡೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಬಹುದು. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೂಡ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಯ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಸಬಹುದು. ನಾನೇ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಲ ಗಮನಿಸಿದ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ, ಯಾವ ಮಗು ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಮಗುವನ್ನು ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಕರೆದಾಗ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷ ಅಗತ್ಯಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆಯವರ ಜೊತೆ ಕುಂಚ ಹಿಡಿದು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಕುಳಿತರೆ ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೌಶಲವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಿವಿಧ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಯಾಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಆಯಾಮದ ಕಲಾ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕೌಶಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ, ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕಲಿಕೆಯ ಗತಿಯು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗುವು ಕಲೆಯನ್ನು ಆತ್ಮತೃಪ್ತವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತದೆ. ಪೋಷಕರು, ಕಲಾವಿದರು ಹಾಗೂ ಗುರುಗಳ ದೊಡ್ಡ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಕಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾದರೂ, ಅದು ಎಷ್ಟೇ ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಉತ್ತಮ ಮಾನವಬೇವಿಗಳಾಗಬಲ್ಲರು.

ಅನುವಾದ : ಸುನಂದಾ ಎಂ. ಕೆ.

ಮೌನಕ್ರಾಂತಿ *

- ಶರ್ಮಿಲ

“ಇಂತಹ ಒಂದು ಶಾಲೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರು ನಂಬುತ್ತಲೇ ಇಲ್ಲ.”

ಹೊಸ ದಿಲ್ಲಿಯ ನವಯುಗ ಶಾಲೆಯ ಮಾಜಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಣಿ ತನ್ನ ಶಾಲಾ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ಉದ್ಗರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದು ತುಂಬಾ ಅಪರೂಪ. ಮಣಿಗೆ ಶಾಲಾ ದಿನಗಳು ಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿರಲು ಏನು ಕಾರಣ? ಆತನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಅದನ್ನು ನಂಬಲು ಕಷ್ಟವೇಕಾಯಿತು? ಶಾಲೆ ತಮ್ಮದೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು? ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದವರಾರು? ತ್ರೀಮತಿ ಅಚಲಾ ಕುಕ್ರೇಶಿ ಈ ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯಾಗಿ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಸಾಧನೆಯೇ ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಅಚಲಾ ಕುಕ್ರೇಶಿ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು. ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದ ಕಲಿಯುವ ಭರವಸೆ ತೋರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡಲು ನ್ಯೂಡೆಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ (ಎನ್.ಡಿ.ಎಂ.ಸಿ.) ನವಯುಗ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಕುಕ್ರೇಶಿ ಇಂತಹ ಒಂದು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿ ಕೊಂಡರು. ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಆ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ಶಾಲೆಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಶಾಲೆಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿದ್ದವು, ಉತ್ತಮ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ, ಇತರ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಇದ್ದಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ನಿರಾತಂಕದ ವಾತಾವರಣವಿರುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯಾದ ಅವರು ತನ್ನ ಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ಅದನ್ನು ಸುಳಿಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಕುಕ್ರೇಶಿಯವರಿಗೆ 1994ರಲ್ಲಿ ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ.ಯು 'ಪ್ರವರ್ತಕ ಶಿಕ್ಷಕ' ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು.

ತ್ರೀಮತಿ ಕುಕ್ರೇಶಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ, ಮಕ್ಕಳ ಅನುಭವದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವರು ಕೈಗೊಂಡ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಕೆಲವು ಝಲಕುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಕೇವಲ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಯುವುದು ಉತ್ತಮ ಎಂದು ಈ ಶಿಕ್ಷಕರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ “ದೇಶ ಒಂದು, ಬಣ್ಣ ಹಲವಾರು”, “ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಣ ಪ್ರಪಂಚ”, “ಪಪೆಟ್ ಜಾಕ್ಸಿ”, “ನಾವು ಗೌರವಿಸುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು” ಮುಂತಾದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಉದ್ದೇಶಬದ್ಧವಾದ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು

*ಕೃಪೆ: SUTRADHAR

104/ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ

ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಇಂತಹ ಯೋಜನೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತೋರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಇಂತಹ ಒಂದು ಯೋಜನೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಕುರಿತಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವರ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಭಾಗವಾಗುವಂತೆ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ವಾಸ್ತವತೆಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತೆ ಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಯೋಜನೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೋರಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳು, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಮುಂತಾದ ಮಹತ್ವದ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತರಗತಿಗೆ, ಆಯಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಯೋಮಾನಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಇಡೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟವನ್ನು ದೃಶ್ಯ-ಶ್ರಾವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಶಾಲೆಯೇ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿತು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಷಪಟ್ಟರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟರು. ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ನೋಡಿದ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು, ಪತ್ರಕರ್ತರು, ಲೇಖಕರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು.

ಯೋಜನಾ ಕಲಿಕೆ, ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಉದ್ದೇಶಬದ್ಧ ಓದು, ಗ್ರಹಿಕೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, ಸಾರಾಂಶ ನಿರೂಪಣೆ, ಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಸೃಜನಶೀಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಮುಂತಾದವು. ಇದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಅನೇಕ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡರು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡರು. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿ, ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು. ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ, ಭಾಷೆ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥಪಾಲಕರು ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ಒಂದು ತಂಡವಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಈ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯವು ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರಜಾಸತ್ತೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಕೊಡುವಂತೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಶಿಕ್ಷಕರು, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಪಾಲಕರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂಕೋಷದಾಯಕ ಅನುಭವ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವರೆಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಆಯಿತು. ಅದು ಇಂತಹ ಮತ್ತಷ್ಟು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತು.

ಹೀಗೆ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಸಮರ್ಥಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದುದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುತೂಹಲಿಯವರು ಗುರುತಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಾಣದ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಅರಿತರು. ಅಂತಹ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಲಿಯುವರು ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯುವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದರು. ಶಾಲೆಯ ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರದೂ ಒಂದು ಪಾತ್ರವಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಅವರಿಗಿದ್ದರೂ ಅವರು

ಅದನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲಿಲ್ಲ ಮಧುರ ಬಾಂಧವ್ಯದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿತು.

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವ, ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಗುರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದೊಡನೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿತ್ತು ಪ್ರತಿಯೋರ್ವ ಶಿಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಅವರು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕಲಿಕೆಯ ಹೊಸ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಹ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು. ಕಾರ್ಯಾಗಾರವು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ವಿಶಾಲವಾಗಿಸಿತು. ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿಸಿತು ಮತ್ತು ಬೋಧನೆ - ಕಲಿಕೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಸಿತು.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತರಗತಿ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಸಾಧನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಶಾಲೆಯೊಳಗಿನ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆ-ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರ ಕಾಳಜಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಹ ಎನ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ. ಯೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅವರ ಕೆಲವು ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಭಾಷಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದಾಗ, ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಸ್ವತಃ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯವರೇ ಯಾವುದೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಜಾಣ ಮತ್ತು ದಡ್ಡ ಎಂಬ ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ಅಂಟಿಸದಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಟೀಕಿಸದೇ ಇರುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಗತಿಪರ ಧೋರಣೆಗಳಿಂದ ಮಾದರಿಯಾದರು. ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷಾ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದು, ಅವು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಆತ್ಮ ಪರಿಶೋಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದವು. ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವಾಗ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು. ಓರ್ವ ಶಿಕ್ಷಕ ಶಾಲೆಯ ಫಾರ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ನೋಡಿದರು. "ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಗು ಓದುವ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತೀರಿ. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗುವಿನ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಹೇಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ?" ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಆತ್ಮಪರಿಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ನಿಜವಾದ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿತು.

ಪಾಲಕರು ಶಾಲೆಯ ಭಾಗವೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಶಾಲೆಯ ಹೊಣೆ ಎಂದು ಕುಕ್ಕೇತಿಯವರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ವರ್ಗ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿರುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದರ ಅರಿವು ಅವರಿಗಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಪಾಲಕರಿಗೆ ಗೌರವ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಧೋರಣೆ ವ್ಯದುವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಹೊಣೆ ಶಿಕ್ಷಕರದ್ದೇ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸಭೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು, ಪಾಲಕರಿಗೆ ಶಾಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು.

ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳು ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲಾ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಅವರ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದವು. ಶಾಲೆಯೆಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಒಂದು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸ್ಥಳವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಶಾಲಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಎನ್.ಡಿ. ಎಂ.ಸಿ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರತಿಭಾ ಕೋಶದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 40ರಷ್ಟು ಶಿಷ್ಯವೇತನಗಳನ್ನು ಈ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆದುರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾದರು. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರು ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಇದು ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಹೊಸ ಹೊಸ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಯಿತು. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಂತೂ, ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಮೆಡಿಕಲ್ ಸೈನ್ಸ್ (AIMS) ಮತ್ತು ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಟೆಕ್ನಾಲಜಿಯಂತಹ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಪಾಲಕರು ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಯತ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳು ತೀರ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೂ, ಅವು ನಿಜವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸಿದವು.

ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ಪ್ರೇರಣೆ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವು. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅವರಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಉಂಟುಮಾಡಿತು.

ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಬಳಸಿ ಸರಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ತ್ರೀಮತಿ ಕುಕ್ರೇತಿಯವರ ಕಾರ್ಯವು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿದ್ದರೆ, ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸುತ್ತವೆ. ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯನಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯ ತನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆ ಮತ್ತು ಬದ್ಧತೆಯಿಂದ ಬೋಧನೆ - ಕಲಿಕೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಆಧಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಲ್ಲರು. ಶಿಕ್ಷಕರ ಬೌದ್ಧಿಕ-ವೃತ್ತಿಪರ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಪಾಲಕರ ಭಾಗಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಶಾಲಾ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲರು. ಇಂತಹ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಎನ್.ಡಿ.ಎಂ.ಸಿ. ನವಯುಗ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ಕಾರಣ ತ್ರೀಮತಿ ಕುಕ್ರೇತಿ ಅದೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವರು ಇನ್ನೊಂದು ನವಯುಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಉತ್ತಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಅದು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಕರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಅಶಯವನ್ನು ಇರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಳವಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸದ ಇಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಒಂದು ಸಂಧಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಮತ್ತು

ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಬಲ್ಲರು. ಇಂತಹ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಾಯಕರಾಗಬಲ್ಲರು. ಅವರು ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತುದಾರರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಬಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಬೋಧನೆ-ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲರು.

ಇನ್ನೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವೂ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವೂ ಸಕ್ರಮವೂ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತಹ ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತಹ ನಾಯಕತ್ವ ಬೇಕು. ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ನಾಯಕರ ಬದಲಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ನಾಯಕರಾಗಿ ಬಂದರೆ ಶಾಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮತ್ತು ಆದ್ಯತೆಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗದ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು ಸತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷತಃ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ನಾಯಕತ್ವದಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯ ತಂತ್ರಗಳೆಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮುಂದುವರಿಯಲು ತೊಡಕಾಗುವ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನೀತಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು. ಶಾಲೆಗಳು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು. ಕುಶೀಲತೆಯವರು ತಮಗೆ ನೀಡಿದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಹ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿತ್ತು. ಸಾಕಷ್ಟು ಕಚೇರಿ ಸಿಬ್ಬಂದಿ, ಚುನಾವಣಾ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ ಮುಂತಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಕಾರಣ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೋಧನೆಯತ್ತ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನವಯುಗ ಶಾಲೆಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರೊಡನೆ ಒಂದು ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಹ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕಸ್ತರದ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ? ಸರಕಾರಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿರುವ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುದೆಂದರೆ ಈಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣ ತಲುಪಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು? ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅನುವಾದ : ಡಿ. ಆರ್. ಬಳೂರಗಿ

ಪ್ರಿಸಂ - ಮುಂಬೈಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೊಂದು ತಿರುವು *

- ಪ್ರಕಾಶ್ ಬುರ್ಜಿ

ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ ಮುಂಬಯಿಯ ಹೋಟಲು ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಂಟೀನುಗಳಲ್ಲಿ "ಹೋಟಲು ಮಾಲೀಕರು ಸಹ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ" ಎಂಬ ಬೋರ್ಡುಗಳನ್ನು ಗಿರಾಕಿಗಳು ಕಾಣಬಹುದಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಗಿರಾಕಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಆಹಾರ ದೊರೆಯುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೋಟಲುಗಳ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೋಟಲಿನ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತ್ರಿ ಇದ್ದಷ್ಟು, ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರಿಗೆ ಮತ್ತು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತ್ರಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶಾಸಕರು ಮತ್ತು ಸಚಿವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಷ್ಟು ದೇಣಿಗೆ ನೀಡಿ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಿ ತೆರೆದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಳಕಳಿಯಿರುವ ನಮ್ಮಂತವರಿಗೆ ಎದುರಾಗುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಂದರೆ, ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ ?

ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ನಮಗಲ್ಲ ಪರಿಚಿತವೇ. ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೊದಗಿಸಲು ಇಂತಹ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಕೊರತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡದ ಕಾರ್ಯಭಾರವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಗುಣಮಟ್ಟವು, ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವುದೇನೂ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನ ನೀರಸವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಹ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೊದಲ ಅಥವಾ ಎರಡನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವ ಮನೆಯ ವಾತಾವರಣ ವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಲ ಮನೆಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯ ಭಾಷೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಿರಲಿ ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಓದಲು ಅಥವಾ ಹೋಂವರ್ಕ್ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಗೈರು ಹಾಜರಾಗುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಶಾಲೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಧನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳೂ ಉಂಟು : ಆ ಶಾಲೆಗಳ ಕೊಠಡಿಗಳು ವಿಶಾಲವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅನುಪಾತವು ಸೂಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅರ್ಹತೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಸಂಬಳ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೃಹತ್ ಮುಂಬಯಿ ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ (BMC)ಯು ಹೊಮಿ ಭಾಭಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಸಹಯೋಗದೊಡನೆ ಪ್ರಿಸಂ (PRISM) ಎಂಬ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಇದೊಂದು ಮಾರ್ಗ.

* ಕೃಪೆ: SUTRADHAR

ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ/109

ಪ್ರಸಂ ಯೋಜನೆ : ಮೂಲ

ಬಿ.ಎಂ.ಸಿ. ಪ್ರಸಂ ಯೋಜನೆಗೆ (PRISM - Project in Science and Mathematics) ಚಾಲನೆ ನೀಡಿತು ಬಿ.ಎಂ.ಸಿ. ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರದ ಶ್ರೀ ಮನೋಹರ ಪಾಟೀಲ ಮತ್ತು ಡಾ|| ದೀಪಾ ಭನ್ನಾಲಿ ಅವರು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ :

1. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಗಣಿತದ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಕ್ಷಕರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು.
2. ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ, ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವಂತಹ ಮತ್ತು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮರು ಚಿಂತನ ಮಾಡಬಲ್ಲವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು.
3. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಹೊರಗಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವುದು.

ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಿ.ಎಂ.ಸಿ.ಯು ಹೊಮಿ ಭಾಭಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು (HBCSE) ಸಂಪರ್ಕಿಸಿತು. ಹೊಮಿ ಭಾಭಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವು ಟಾಟಾ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಅಂಗ. ಅದು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಗಣಿತ ವಿಷಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿದೆ. ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಒಂದು ಯೋಜನೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಗಣಿತ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿತು. ಪ್ರತಿ ಶನಿವಾರ ಅವರು ದಲಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ತರಗತಿ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರ ಫಲಿತಾಂಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ಅಗತ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲರೆಂಬುದನ್ನೆದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಜನಾತ್ಮಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಗಣಿತದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಬೋಧನ ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು, ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವತ್ತಲಿದೆ. ಬಿ.ಎಂ.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ದೊರೆತ ಅವಕಾಶಕ್ಕೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿರುವ ಈ ಕೇಂದ್ರವು ಪ್ರಸಂ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಕೊಡಲೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. 2002ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಪದಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿತು.

ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವ ತಂತ್ರ

ಬಿ.ಎಂ.ಸಿ. ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ 1200 ಶಾಲೆಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೊಡನೆ ನೇರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವುದು HBCSEಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಡಾ|| ಗಂಭೀರ, ಡಾ|| ಸುಬ್ರಮಣ್ಯಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಾಳವಣಕರ ಅವರುಗಳು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಎರಡು ಹಂತಗಳ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. HBCSEಯು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ 50

ಉತ್ಕೃಷ್ಣ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಶಿಕ್ಷಕರು ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಬೇಕು.

ಮೊದಲಿಗೆ HBCSEಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಎರಡು ಶಾಲಾ ವಿಭಾಗಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅರ್ಹತೆಯ ಮತ್ತು ಅನುಭವಿಗಳಾದ 48 ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. 3ನೆಯ ಮತ್ತು 4ನೆಯ ತರಗತಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಗಣಿತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲಿಸಬೇಕು ? ಶಿಕ್ಷಕರು ಏನನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು ? ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎದುರಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇನು ?

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

- * ಬೋಧನೋಪಕರಣ, ಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಉಪಯೋಗ
- * ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿಸಲು ಹಾಡುಗಳ, ಕಥೆಗಳ ಮತ್ತು ಆಟಗಳ ಬಳಕೆ
- * ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಲಿಕೆ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ನಡುವಣ ವರ್ಗೀಕರಣ. ಆಧಾರ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು.
- * ಅಳತೆ ಮತ್ತು ಅಳತೆಯ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದ ಅಂದಾಜು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ನಿಖರವಾಗಿ ಅಳತೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು.

ಗಣಿತ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯು ಸಂಕಲನ ಮತ್ತು ವ್ಯವಕಲನಗಳಿಗೆ ತಳಹದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಅದು ಗುಣಾಕಾರ ಮತ್ತು ಭಾಗಾಕಾರಗಳಿಗೆ ತಳಹದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೊಸ ಹಂತವು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ರಿಸಂ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆಯಾ ಹಂತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಬೋಧನೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. HBCSE ತಂಡವು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದ ಪಾಠಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರು ಬೋಧನೋಪಕರಣಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾದವು. ಸ್ಥಾನಬೆಲೆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಬೆಂಕಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು, ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿಗಳ 10ರ ಬಂಡಲುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಂಡವು. ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಆಟಗಳು ಅವರ ಖುಷಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವು. ಗಣಿತದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗಿರುವುದು ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಒಂದೇ ಒಂದು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಕೆಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸಮಾಲು ಹಾಕಿದವು. ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ವಿಚಾರ ಪ್ರಚೋದಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ "18 ಉತ್ತರವಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ". ಇದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಉತ್ತರಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. '9+9', '9x2', '6x3', "99ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ", "ಚೌಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಮನಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ". ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯದಾಚೆ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ

ಮಾಡಿದವು ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಘಟನೆಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರ-ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹುಮುಖ್ಯ. ಈ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ತರಗತಿಗೆ 'ಸಾಕು ಮತ್ತು ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳು' ಎಂಬ ಪಾಠವಿದೆ. ಈ ಪಾಠವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಬದಲಾಗಿ "ಹುಲಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಮನುಷ್ಯರು ಬಳಸಬಹುದೇ?" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿದರೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು HBCSE ತಂಡದ ಸದಸ್ಯರೊಬ್ಬರು ಕೇಳಿದರು. ಅದು ಇಡೀ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಹುಲಿಯ ಉಗುರು ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಅದರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಟವಲು ತುರುಕುವುದು, ಯಂತ್ರದಿಂದ ಅದರ ಹಾಲು ಕರೆಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಸೂಚನೆಗಳು ಬಂದವು. ಹುಲಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯಗೊಳಿಸಬಹುದೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವಾಗ ಅದರ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸೋದೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಉದಾಹರಣೆಯು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಹೊರ ಜಗತ್ತಿನ ನಡುವೆ ಸೇರುವೆಯನ್ನು ಕೆಟ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಾದ ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಮುಂದಿನ ಹಂತಕ್ಕೆ ತರಬೇತುದಾರರಾದರು. ಅವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ 400 ಜನಕ್ಕೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದರು. ಹೀಗೆ ತರಬೇತುದಾರರಾದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ HBCSEಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಷ್ಟು ಅನುಭವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಇನ್ನೂ ತರುಣರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಇತರ ಶಿಕ್ಷಕರ ಅನುಭವದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಗೌರವವಿತ್ತು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಿರುವ ಮಹತ್ವದಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಬೋಧನ ವಿಧಾನಗಳವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಾವು ಪಡೆದ ತರಬೇತಿಯ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವಾಗಲೂ ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಬೇರೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದರು. ತರಗತಿ ನಡೆಯುವಾಗ ವಿಡಿಯೋ ರೆಕಾರ್ಡಿಂಗ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮಸ್ಯೆ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಬೋಧನ ವಿಧಾನಗಳ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಕೆಲ ಮಹತ್ವದ ಒಳನೋಟಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದವು: ಮಕ್ಕಳು ಬೇಗನೆ ಏಕೆ ವಿಚಲಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ? ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾಲವೇಕೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ? ಉತ್ತಮ ಸಂವಹನ ಮತ್ತು ಕೌಶಲಗಳಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿರುವ ಅನುಕೂಲತೆಯೇನು? ಬೋಧನೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸದಿದ್ದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಪುಷ್ಪಾ ದುಬೆ ಚಿಂಬೂರಿನ ಕಲಿಕರ್ತೃ ಕಾಲೋನಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದಿ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕಿ. ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಅನಂತರ ಆಕೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೀಗಿದೆ: "ಬೋಧನೆಯ ಹೊಸ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಕ್ಕಳ ಪೂರ್ವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆ, ಅದರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ವರ್ಗೀಕರಣವೆಂಬ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಸಾಧನದ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಕಲಿತುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಹಲ್ಲುಗಳ ಸ್ನೇಹಿತರು ಮತ್ತು ವೈರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಕಠಿಣ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ನಮಗೆ ಕೋಪ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತರಗತಿಯ ವಾತಾವರಣ ಈಗ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿದೆ." ಗಣಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಪ ಬೆಲೆಯ ಬೋಧನೋಪಕರಣಗಳ ತಯಾರಿ ವಿಧಾನ ಕಲಿತುಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತೆ ಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡರು. ಈಗ ಮಕ್ಕಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಾದಕರ ವಾತಾವರಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಕಲಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಬಾರಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರು.

ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು

ಪ್ರೀತಿಯ ಯೋಜನೆ ಇನ್ನೂ ತಾರುಣ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಬೇಕಾದ ಭಾಗ ಇನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಬೇಕು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಉಳಿದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ತಂತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಈ ಯೋಜನೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಮಗು ತಂಪಾನೇ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಲಿಕೆ ನೀರಸವೆನಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿದರೆ, ನಾವು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು, ಹಳೆಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಹೊಸ ಬೋಧನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲಂತಹ ವಾತಾವರಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅತ್ಯಂತ 'ಬಲವತ್ತರವಾದ' ತರಬೇತಿಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಅವರ ಅನುಭವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂದೇಹ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ನೀಡಬೇಕು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಬೇಕು. ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಯ ಹೊರತಾದ ಕಾರ್ಯವು ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ನಾಳಿನ ತರುಣ ಪೌಡರು ಇವೆಲ್ಲ ತಡೆಗಳನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವುದು ಖಂಡಿತ. ಬೃಹನ್ ಮುಂಬಯಿ ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೊಮಿ ಭಾಭಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇಂದ್ರ ಇವುಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅನುವಾದ : ಡಿ. ಆರ್. ಬಳೂರಗಿ

ರಷಿ ವ್ಯಾಲಿಯ ಬಹುವರ್ಗ ಶಾಲೆಗಳು *

— ಅಂಜಲಿ ನರೋನ್

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕಲಿಯುವ ಶಾಲೆಯಿದೆ. ಒಂದೇ ಕೋಣೆಯ ಶಾಲೆ, ಒಬ್ಬನೇ ಶಿಕ್ಷಕನಿರುವ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಕರಿರುವ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಕೋಣೆಗಳಿರುವ ಶಾಲೆಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕನು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗರು ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಯೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಶಾಲೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ನಂಬುವುದೂ ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಯಾರಾದರೂ 'ವಾಲ್ಟಿಕ್ ವನಮ್' ಎಂಬ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದರೆ ಇದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದು ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕೇಂದ್ರದವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ 17 ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ರಷಿ ವ್ಯಾಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರ (REC)ದ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ 1986ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ಪ್ರಥಮ ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆ ವಾಲ್ಟಿಕ್ ವನಮ್. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಸುವಾಸನೆ, ಹಸುರಿನಿಂದ ನಳನಳಿಸುವ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಮಣ್ಣಿನ ಕುದುರೆಗಳು ಜಾಗಲಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತವೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಒಂದೇ ಒಂದು ಸರಳ ಕೋಣೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಬೆಳಕು ಬರುವಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಿಟಕಿಗಳು, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೆಲ್ಲ ಇದು ತಮ್ಮದೇ ಶಾಲೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನದ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ ದಾನ ಮಾಡಿದವರು, ಅದು ಹಸುರಿನಿಂದ ನಳನಳಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದವರು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೇ.

ಒಳಗಡೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಆಟಗಳನ್ನು ತೂಗು ಹಾಕಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳವೆ, ಮುಖಪಾಡಗಳವೆ, ಕೊಲಾಜುಗಳವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ರಚಿಸಿದ್ದು, ಒಂದು ಗೋಡೆಯ ಗುಂಟ ಶಿಲ್ಪಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಡ್ ತುಂಬಿದ ಬಾಕ್ಸುಗಳಿವೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಗೋಡೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಣ್ಣದ ಕಲಿಕೆಯ ಏಣಿಗಳಿವೆ. ಇವು ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಗಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿದ ಕಲಿಕೆಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿದೆ. ವೇಣುಗೋಪಾಲನೆಂಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಯುವಕ ಈ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ. ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಶಿಕ್ಷಕ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಎಂಬ ಅಪ್ರೆಂಟಿಸ್ ಶಿಕ್ಷಕಿ ಇದ್ದಾಳೆ. ಹುಷಾರಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇಂದು ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಣಿಯೇ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ಇದೇ ಭಾಗದವಳಿದ್ದು, ಆಕೆ ಕಲಿತದ್ದೂ ಸಹ ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ. ರಾಣಿಯು ಮೂವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕೂಡುತ್ತಾಳೆ. ಮಕ್ಕಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಾಲಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಏನೇನೋ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮಾನವಾಗಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವೂ ಇಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರಿಂದ ಸಹಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ವತಂತ್ರರು.

* ಕೃಪೆ: SUTRADHAR

114/ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ

ರಿಷಿ ವ್ಯಾಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಶೈಲಿ

ಒಂದರಿಂದ ಐದನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ಐದು ಗುಂಪುಗಳ ಷೈಕಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಯೋಮಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೆ, ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೇಳುವರೆ, ತಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸುವರೆ, ಅಥವಾ ಸ್ವಯಂಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವರೆ ಎಂಬುದನ್ನಾಧರಿಸಿ ಗುಂಪನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಗು ಬಳಸುವ ಕಾರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ, ವಿಷಯ, ಮಟ್ಟ, ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ತರಗತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಭಾಷೆಗೆ "ಪ್ರಾಣಿ ಕಾರ್ಡುಗಳು" ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಡುಗಳ ಬಣ್ಣವು ಆಯಾ ತರಗತಿಯ ಕಲಿಕೆಯ ಏಣಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇಂದು ಭಾಷಾ ತರಗತಿಯ ಐದು ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ - ಇಬ್ಬರು 3ನೆಯ ತರಗತಿಯವರು, ಒಬ್ಬ 2ನೆಯ ತರಗತಿಯವ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿಬ್ಬರು 4ನೆಯ ತರಗತಿಯವರಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ತರಗತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ 'ಕರಡಿ 2', 'ಕರಡಿ 6' ಮತ್ತು 'ಘೇಂಡಾಮೃಗ 5' ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರಡಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ, ಘೇಂಡಾಮೃಗವು ಓದುವುದು ಮತ್ತು ಗೆಯ್ಯೆ ಪುಸ್ತಕದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ನೋಟಕ್ಕೆ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸುದೀರ್ಘವೆನ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗು ಕಲಿಕೆಯ ಏಣಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಮತ್ತು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮುಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕಾರ್ಡನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಕಾರ್ಡಿನಲ್ಲಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಆಕೆ ತನ್ನ ಗುಂಪನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಗಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಶಿಕ್ಷಕನೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಅದು ಹೊಸದೊಂದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕನೇ ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗು ತನ್ನದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯ ಕಂಡುಬಂದ ತಂಡದೊಡನೆ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೊಂದು ದಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕಿ/ಶಿಕ್ಷಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅರಣ್ಯ ಅಥವಾ ಪೇಟೆಯ ದೃಶ್ಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನ ಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ತಂಡ ಪಪೆಟ್ ಷೋ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಹುದು. ಕೆಲ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪ್ರೌಢಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಕೂಡ ಅಪರೂಪ.

ಪದ್ಮನಾಭರಾವ್ ಮತ್ತು ರಾಮರಾವ್ ಅವರುಗಳು ಬಹುವರ್ಗ ಕಲಿಕೆಗೆ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಮಾದರಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ : "ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳ ಕುರಿತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಪರಿಹಾರವೆಂದರೆ, ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸದೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು". ರಿಷಿ ವ್ಯಾಲಿಯ ಸಮೀಪದ 'ಇಗುವ ಬೋಯಾಪಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಏಕೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಶಾಲೆ 1986ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿತು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬೋಯಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಗೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಸಮುದಾಯ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು

ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಲೆಗಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಹ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರು ಆದಕ್ಕೆ 'ವಾಲ್ಟೀಕಿ ವನಮ್' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಬೋಯಾ ಜನಾಂಗವು ವಾಲ್ಟೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತದೆ.

ರಷಿ ವ್ಯಾಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ನಿರ್ದೇಶಕಿ ಡಾ|| ರಾಧಿಕಾ ಹರ್ಜಬರ್ಗರ ಹೇಳಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಬಗೆಯ ಗ್ರಾಮ ಶಾಲೆಯು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅದು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಬಂಜರು ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಳವಾಯಿತು.

ಆಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇವಲ ಮೂರು 'R'ಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವುದಲ್ಲ, ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾನವರಾಗಿ ಬೇರು ಬಿಡಬೇಕು. ಪರಿಸರವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರೂಪಿಸಿದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು.

ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬಹುವರ್ಗ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಹೆಸರಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಜಡವಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ರಚನೆಯನ್ನು, ನಮನೀಯತೆ (Flexibility) ಮತ್ತು ರಚನೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಸಮತೋಲನ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದು ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಕಲಿಕಾ ಏಣಿ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣದ ಸಂಕೇತದ ಕಾರ್ಡುಗಳು ಒಂದು ಕಲಿಕಾ ಚಕ್ರವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತವೆ. ಪರಿಚಯ, ಪುನರ್ಬಲನ, ಪುನರ್ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ, ಪುನಶ್ಚೇತನ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ - ಇವು ಈ ಚಕ್ರದ ಅಂಗಗಳು. ಇವುಗಳ ವಿಕಸನದ ಹಿಂದೆ 15 ವರ್ಷಗಳ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮವಿದೆ. ಆದರೆ ಏಕೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಶಾಲೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಕೇವಲ ಬಹುವರ್ಗ ವಿಧಾನವಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರವಾದ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗದೊಡನೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಳವಡ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಈ ಬಂಜರು ಭೂಮಿ ಇಂದು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ನಿವೇಶನಗಳಾಗಿವೆ. ಹುಲ್ಲು, ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತೋಟಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲೊಂದು ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಮನೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಗ್ರಾಮದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗುಡಿಸಲಿನಂತಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ತಂಡವು ತಾಯಂದಿರ ಸಭೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರೌಢರಿಗಾಗಿ ಸಾಕ್ಷರತಾ ತರಗತಿ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ನೀವು ಕಾಣುತ್ತೀರಿ.

ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಧಾನ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಂ.ಎನ್.ಬೇಗ್ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿ ಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಯುನಿಸೆಫ್ ಪ್ರಾಯೋಜಿಸಿದ ಯೋಜನೆಯಡಿ 1995ರಲ್ಲಿ 12 ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರ ತಂಡವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಷಿ ವ್ಯಾಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಬಂದ ನಂತರ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಲಿ-ಕಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ರಷಿ ವ್ಯಾಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಉತ್ಸಾಹಿತರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಅಂತಹುದೇನನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಏಕೋಪಾಧ್ಯಾಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನವರು ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದರು. ಅವರು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಏಕೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಸೂಕ್ತವಾದ ಶಿಕ್ಷಕ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅನುಪಾತವನ್ನೂ ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ರಷಿ ವ್ಯಾಲಿ

ತಂಡದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಮನಾರ್ಹ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಯಾದರು. ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಬಣ್ಣದ ಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಧೈರ್ಯ ಅವರಿಗಿತ್ತು.

ಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ, ಭಾಷೆ, ಗಣಿತ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಕಿದ್ದರೂ, ಕಲಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇನ್ನಿತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅದು ಪದ ಪರಿಚಯವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಮ್ಯಾಚಿಂಗ್ ಆಗಿರಬಹುದು. ಗಣಿತದ ಅಟವಿರಬಹುದು, ಹವಾಮಾನ ಚಾರ್ಟನ್ನು ತುಂಬುವುದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಯಿರಬಹುದು. ಮಕ್ಕಳು ಇತರ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಾಯದಿಂದ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಈ ಬಗೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಶಿಕ್ಷಕ ಕೇಂದ್ರಿತ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಧಾನವನ್ನು 6000 ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ನಲಿ-ಕಲಿ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಸ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ರಿಷಿ ವ್ಯಾಲಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಲಿವೆ. ಕಂಡ್ಲಮದೇಗು ವನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆ ಸರ್ಕಾರದ್ದಾದರೂ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಕಾಂಪೌಂಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಮನೆಯಿದ್ದು, ಸುಂದರವಾದ ತೋಟವಿದೆ. ಜನಸಮುದಾಯವು ಈ ತೋಟವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ್ದು, ಅದರ ಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಅವರೇ ಪಾಲುವುದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ನಾವು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ, ಮಕ್ಕಳು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 1ರಿಂದ 5ನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ಎಂಭತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಶಿಕ್ಷಕರಿದ್ದಾರೆ (ಅದರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು). ಇಬ್ಬರು ಶಿಕ್ಷಕರು 6 ಮತ್ತು 7ನೆಯ ತರಗತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡವರು. 'ವಾಲ್ಟೀಕವನಮ್' ನಲ್ಲಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. 4ನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಲೈಬ್ರರಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವರಾಂಡಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. 1ನೆಯ ಮತ್ತು 2ನೆಯ ತರಗತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಆರು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಗುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವಿದ್ದು, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಆಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಡು ಇದ್ದಿತು. ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗು ತೆರೆದ ಪುಸ್ತಕದ ಪುಟ ಮತ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿದ್ದವು.

ಪೀಠ ಸಾಹೇಬ ಒಬ್ಬ ತ್ರಿಯಾಶೀಲ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಜನಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವ ಕಠಿಣ ಕಾರ್ಯ ಆತನ ಹೆಗಲ ಮೇಲಿತ್ತು. ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಪೀಠ ಸಾಹೇಬ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುವರ್ಗ ವಿಧಾನವನ್ನು 1 ಮತ್ತು 2ನೆಯ ತರಗತಿಗೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದ. ಇಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಿಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಅವುಗಳಿಗೇನೇ ಕಾರ್ಡುಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಲಾಯಿತು. ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆಗಳು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ 15 ಶಾಲೆಗಳ ಪೈಕಿ ಕಂಡ್ಲಮದೇಗು ವನ ಕೂಡ ಒಂದು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಪಾಲಕನಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಬಹುವರ್ಗ ಶಾಲೆಗಳು ಶಾಲಾ ವಾಸ್ತವತೆಯ ಮಹತ್ವದ ಅಂಗ. ಇದು ಕೇವಲ

ಭಾರತದಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ, ಸ್ವೀಡನ್ ಮತ್ತು ಫಿನ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿ ಇವೆ. ಒಂದೇ ತರಗತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದೆಯೆಂದರೆ, ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಶಾಲೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಮಕ್ಕಳು ವಿವಿಧ ವಯೋಮಾನದವರು ಒಂದಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯು 19ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ವಿಭಜನೆಯೊಡನೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಅಮೆರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಿಸ್ ಮಾನ್ ಎಂಬಾತ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೆಸಾಚುಸೆಟ್ಸ್ ಬೋರ್ಡ್ ಆಫ್ ಎಜುಕೇಶನ್ನಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಆತ ಪ್ರಶ್ನಾಕ್ಕೆ 1843ರಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಬಂದ ನಂತರ "ಅಮೆರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಕೋಣೆಯ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮರಣ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿತು". ಪ್ರಶ್ನಾದ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾದ ಆತ ಹೀಗೆ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ.

"ನಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಒಂದು ತರಗತಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಶಿಕ್ಷಕನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಯಾವುದೇ ತೊಡಕಿಲ್ಲ."

ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ತರಗತಿಯ ಬೋಧನೆ ಆದರ್ಶವಾಗಿ, 19 ಮತ್ತು 20ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಅದು ಶಾಲೆಯ ಅಡಿಪಾಯ, ತರಗತಿ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಭಾವಿಸಿತು. ಮಕ್ಕಳು ಬಹುವರ್ಗ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಯುವರೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬಳಸುತ್ತೇವೆ. ಒಂದು ಶತಮಾನ ಕಾಲ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಶಿಕ್ಷಕರಿದ್ದ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೊರತೆಯಿರುವ ಶಾಲೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೊರತೆಗೆ ಇದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮನೋಧರ್ಮವು, ಬಹುವರ್ಗ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಕಲಿಕೆಗೆ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ತಡೆಹಾಕಿತು. ತರಗತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ, ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಸಂಮಿಶ್ರ ವಯೋಮಾನ ಗುಂಪಿನ ಏಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಅನಾನುಕೂಲವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹುವರ್ಗ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ರಿಷಿ ವ್ಯಾಲಿ ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆಗಳಂತಹ ಮಾದರಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ರಿಷಿ ವ್ಯಾಲಿ ಮಾದರಿಯ ಬಹುವರ್ಗ ಬೋಧನೆಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ, ಇತರ ತಂಡಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲು ಮತ್ತು ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ತಂಪಾನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂಪುಟ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ 'ಏಜ್'ಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಪಗ್ರಹ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೆಂಟಿಸ್ ಶಿಕ್ಷಕರಿದ್ದಾರೆ. ರಿಷಿ ವ್ಯಾಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ತಂಡವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬಹುವರ್ಗ ಶಾಲೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಕೇರಳ, ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಮ್ ಇವು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನಾರಂಭಿಸಿದ ಕೆಲ ರಾಜ್ಯಗಳು.

ಅನುವಾದ : ಡಿ. ಆರ್. ಬಳೂರಗಿ

ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಕಲಿಕೆ - ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮದ ಪಾಠಗಳು *

- ಅಮೃತ ಪಟವರ್ಧನ

ಪಾಬಲ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಾಮ. ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರವರ್ತಕ ಕಾರ್ಯವು ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನಕಾಶೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ರಾರಾಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಜೈನ ಮಂದಿರ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಮರಾಠರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಸ್ತಾನಿ ಮತ್ತು ಬಾಜೀರಾವ್ ಅವರಿಗೆ ಈ ಮಂದಿರವು ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿತ್ತು. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಹತ್ವಗಳಲ್ಲದೆ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಬರಪೀಡಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ನಾಗರಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿವೆ.

ಆರಂಭ

1983ರಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅದು 'ಕಲಿಕೆ - ಮತ್ತು ಆವಿಷ್ಕಾರ ಕೇಂದ್ರ'. ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ರಾಜ್ಯಮಂಡಳಿ ನಡೆಸುವ 10ನೆಯ ತರಗತಿ (SSC)ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಪಾಸಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅವರನ್ನು 'ವಿಫಲ'ರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹಳಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು SSC ಪಾಸಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅದು ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವೈಫಲ್ಯವೇ ವಿನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವೈಫಲ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಈ ನಂಬಿಕೆ ಒಂದು ಕಲಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿತು. ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತ, ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಕಲಿಯುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು.

ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳ ಸಂವರ್ಧನೆ ಬಂದದ್ದು, ಹೋಮಿ ಭಾಭಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ಮೂಲಕ. ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಅನುತ್ತೀರ್ಣ'ರಾಗುವ ಮಕ್ಕಳು ಕೈಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಚುರುಕಾಗಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿದ್ದರೆ, ಮೈಕ್ರೋಫೋನನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವವರೇ ಇಂತಹ ಹುಡುಗರೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಸುಮಾರಿಗೆ ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಎಜ್ಯುಕೇಷನ್ (IIE) ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ ಜೆ.ಪಿ. ನಾಯಕ ಅವರಿಗೆ ಬರೆದರು ಮತ್ತು ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ಅವರು IIE ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಅದರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಂಗವಾಗಿ ಪಾಬಲಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು. 1981ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಾಬಲಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಂಚರಿಸಿ ಜನರೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸಿದರು. ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಏನು ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡರು. 1982ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು 3-4ದಿನ ಪಾಬಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. 1982ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇಲಾಖೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿತು.

*ಕೃಪೆ: SUTRADHAR

ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ/119

ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮ : ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ

'ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮ', ಹೆಸರು ಅಸಹಜವಾದರೂ ಅದರ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಡಾ|| ಕಾಲ್ಟಾಗ್ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ, ಸತ್ಯದ ಶೋಧ. ನಿಸರ್ಗದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು, ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಲಭೂತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ವಿಜ್ಞಾನ, ಅದೇ ಧರ್ಮ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ್ದೆಂದರೆ, ಸರಳ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಬಲ್ಲ ಮೌಲಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು. ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿ ದೈನಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಅದನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ಟಾಗರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಕೇವಲ ಭೌತಿಕ ಮಟ್ಟದ ಕುತೂಹಲವಾಗಿ ಉಳಿಯದಾರದು. ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜನ ಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಜ್ಞಾನದ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳಾದ - ಪ್ರಯೋಗ, ಊಹೆ ಮತ್ತು ಆಧಾರ ಕಲ್ಪನೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ, ಜನ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಅದು ಜೀವನದ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜೀವನದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ಧೋರಣೆ.

ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವು 'ಮಾಡು-ಕಲಿ' ವಿಧಾನದಿಂದ ಬಹುಕೌಶಲ ತರಬೇತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಅದು ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆಯನ್ನೊದಗಿಸಲು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನೂಲಕ ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹುಕೌಶಲ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 8, 9 ಮತ್ತು 10ನೆಯ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸರಕಾರಿ ಅನುದಾನದಿಂದ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಶ್ರಮವು 1983ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಂದಿನಿಂದ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳೊಡನೆ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದೆ. ಆರಂಭದ ಪಾಬಲ್ ಪ್ರೌಢ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಾರಕ್ಕೊಂದು ಸಲ ಕೆಲಸ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಅವರ ಕಾರ್ಯಾನುಭವ ಓರಿಯಂಟೆಡ್ ಭಾಗವಾಗಿ 1985ರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಮಂಡಳಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕೋರ್ಸ್ ಎಂದು ಅನುಮೋದಿಸಿತು. ಆಗ ಇದು ಔಪಚಾರಿಕ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಮೊದಲು 5-6 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಈ ಕೋರ್ಸ್ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಒಂದು ದಿನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಳೆಯ ಬೇಕಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ಗ್ರಾಮೀಣ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪುಣೆ ನಂದರ್‌ಬಾರ್ ಮತ್ತು ಕೊಂಕಣ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ 25 ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ನೀಲಿಮಾ ಮಿಶ್ರಾ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಮುದಾಯ ಸೇವೆಯನ್ನೊದಗಿಸಬಲ್ಲ ವಿವಿಧ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು."

ಈ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ:

- * ಜೈವಿಕ ಪ್ರಪಂಚ: (ಎ) ಮಾನವ ಸಮಾಜ - ಮನೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ
- (ಬಿ) ಕೃಷಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಜೀವನ

* ಅಭಿವಿಕ ಪ್ರಪಂಚ

(ಎ) ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ

(ಬಿ) ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ

ಈ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವ ಕೌಶಲಗಳು ಹೀಗಿವೆ: ಕೋಶ ಸಾಕಣೆ, ವಿದ್ಯುತ್ ಉಪಕರಣಗಳ ರಿಪೇರಿ, ರಕ್ತ ಮತ್ತು ಮೂತ್ರ ಪರೀಕ್ಷೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ಮಣ್ಣು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಹೊಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೆಣಿಗೆ, ಲೇಔಟ್ ಕಾರ್ಯ, ಆಹಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಸೋಲ್ಡರಿಂಗ್, ವೆಲ್ಡಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತರಬೇತಿ. ಜನಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕೋರ್ಸುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪಂಕ್ಟರ್ ಹಾಕುವುದು, ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿ ಗಾಲಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆ. "ಹೀಗೆ ಜನಗಳಿಗೆ ಏನು ಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ನೀಡುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ರೋಗನಿವಾರಣೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸುವಾಗ, ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂಬುದು ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಗ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಗುರಿಗಳು (ಉದ್ದೇಶಗಳು)

- * ಯೋಜಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು.
- * ಸಾಹಸದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮಗಿರುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನುಭವವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು.
- * ಔದ್ಯಮಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೊಸ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅವರು ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.
- * ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿ ಅವರ ಸೇವೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.
- * ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮ, ಅವಿಷ್ಕಾರ, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಗೌರವ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವುದು.

ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಗ್ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೆ, "ಹೇಗೆ ಕಲಿಯ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು." ಪಠ್ಯಕ್ರಮವು ಕಲಿಕೆಯ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲೆಂದು ಮಾಧ್ಯಮ ಮಾತ್ರ. ಕೌಶಲಗಳು ಕೇವಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲ, ಅವು ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳೊಳಗಿರುವ ಮಾರ್ಗಗಳಾಗಿವೆ. ಅಶ್ರಮದ ಅನೇಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ, ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇಲಾಖೆಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಇಲಾಖೆ, ಮತ್ತು ಕಂಪಾರ್ಟ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ಅದರ ನಿಯಂತ್ರಣ

ವಿಜ್ಞಾನ ಅಶ್ರಮದಲ್ಲಿ 300 ದಿನಗಳ ತರಬೇತಿ ಕೋರ್ಸನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 20 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೌಶಲಗಳ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೋರ್ಸಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು "ಎಸ್.ಎಸ್.ಸಿ. ಅನುತ್ತೀರ್ಣ"ರಾದವರು. ನೀಲಿಮಾ ಮಿಶ್ರಾ ಈ ತರಬೇತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಕೌಶಲವನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮತ್ತು ಆ ಕೌಶಲವನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದವು.

ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರು. ಆದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ."

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬೋಧಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಅವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ವಾಣಿಜ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕನು ತನ್ನ ಕೌಶಲವನ್ನು ರೂಢಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ಅಸಕ್ತಿಯಾಗಿಯಲ್ಲ, ವ್ಯವಹಾರದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಎಂಬುದನ್ನಿದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಅನೇಕ ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಣಕೊಟ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಅವು ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ತೆರನಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಗ್ರಾಮವಾದ ನಂದರಾ ಬಾರಾವರೆಗೆ ತಲುಪಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮುಕ್ತ ಶಾಲೆಯು ಪಾಬಲ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೋರ್ಸ್‌ಗೆ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ ನೀಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಲುಪುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಸದ್ಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ 25 ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅನುಮತಿಯಿದೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಲು ಬೋಧಕನನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯವೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಓರ್ವ ಮಹಿಳಾ ಬೋಧಕರಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪಾಠ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪೈಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಕರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹೊಸ ಶಾಲೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕೋರ್ಸ್‌ನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದರೆ, ಆ ಶಾಲೆಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಧಕರಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಡಾ|| ಕಾಲ್ಚಾಗ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಇಂತಹ ಹೊಸ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ನಾವು ಸಮೀಪದ ಉತ್ತಮ ಹಳೆಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಪಾಬಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವುದರ ಬದಲಾಗಿ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದೇವೆ."

"ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಮವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಆಶ್ರಮದವರು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಒಂದು ಶಾಲೆಗೆ ಎರಡು ಸಲ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಒಂದು ಸಲ ಸಂಯೋಜಕರ ಸಭೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. 'ಗ್ರಾಮ ಮಂಗಲ' ವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಎರಡು ಸಲ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ" ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಯಾರಿಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. "ನಾವು ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆಯೋ ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ರಕ್ಷಕರ ಸಭೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಕಲಿತ

ಕೌಶಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪಾಲಕ ಸಮುದಾಯದೊಡನೆ ನಡೆಯುವ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಸಜೀವವಾಗಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲಿತ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದರಿಂದ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸೋಲ್ವಿಂಗ್) ಪಾಲಕರಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆಂದು" ಡಾ|| ಕಾಲ್ಟಾಗ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಬೇಕಾದರೆ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ನಿಯಂತ್ರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವು ಅಂತರ್ಜಾಲ (Internet)ದ ಸಹಾಯದಿಂದ ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಲಿಕೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಅಂತಿಮ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ. ಕಂಪ್ಯೂಟರ್, ಅಂತರ್ಜಾಲ ಮತ್ತು ವಿಡಿಯೋ ಬಳಕೆ ತಿಳಿದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮದ ನಡುವೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿಡಿಯೋ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಸಬಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಶಾಲೆಗಳೊಡನೆ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಿ.ಡಿ.ಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಹೊಸ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ವಿಸ್ತರಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಅದನ್ನೇ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಸಲು ಸಿ.ಡಿ.ಗಳು ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಅವರಿಗನಿಸಿತು. ಬೋಧಕರಿಗೆ ಕೌಶಲಗಳು ಕರಗತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ತತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಸಿ.ಡಿ. ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧನವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮೂಲಭೂತ ಗಣಿತ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಎಂ.ಎಸ್. ಅಫೀಸ್ ಮತ್ತು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕುರಿತಾದ ಸಿ.ಡಿ.ಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಪೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಿಡಿಗಳನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕೆಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು

ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವು ಡಾ. ಕಾಲ್ಟಾಗ್ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟಂತೆ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: "ಶಾಲೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹಳೆಯದೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮ, ತರಗತಿಯ ಕೊಠಡಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಹಳೆಯದು. ಸದ್ಯದ ಶಾಲೆಗಳು, ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಸದ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಲ ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುವುದರ ಬದಲಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ನಮಗನಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಸದ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಂತಾನೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ."

ಈ ಕಾರ್ಯದ ಹಿಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಡಾ|| ಕಾಲ್ಟಾಗ್ ಅವರು ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯ ಹಾಗೂ ದೃಢ ಮನೋಧರ್ಮದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವರಿಗೆ ತಾವೇನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯದ ಬೀಜ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆದಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವ, ಸ್ವತಃ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ಅವರಿಗೆ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷ ತಂದಿತ್ತು. ಅದೇ ಸಂತೋಷ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಿಗಲೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆ ಅವರು ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. 1956ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ

ಪೂರೈಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ವರ್ಷ. ಮುಂದಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ವರ್ಷ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ. ತಮ್ಮ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ಆಗ ಸಮಾಜಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕು ಎಂದು ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ 1983ರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಬಹುಮಂದಿ ತಾವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂದು ನಾವೇಕೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು? ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪನೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲೇ ಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕಾರ್ಯವು ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಯಾವ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಲೀ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ" ಎಂದು ಡಾ|| ಕಾಲ್ಪಾಕ್ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪಾಲಿಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆದರೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವು ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿದೆ. ಆದರಿಂದ ಆಶ್ರಮವು ಅನೇಕ ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ತಂದುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಅನೇಕ ಜನರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಕೌಶಲವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೋಳಿ ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳು, ಸೋಲ್ಯಾರಿಂಗ್ ಘಟಕಗಳು, ಹೊಲಿಗೆ ಘಟಕ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಧದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿಫಲರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ಅವರಿಗೆ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ, ಗೌರವನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಅನೇಕ ಆಡಳಿತಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಜನಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಸದ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವನ್ನು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ನಮಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಕೆಲ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದು ಅವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಯುವಕರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಆಶ್ರಮವು ಬದಲಾವಣೆ ತಂದ ರೀತಿಯು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಈ ರೀತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು.

ಅನುವಾದ : ಡಿ. ಆರ್. ಬಳೂರಗಿ

ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ

— ಜೋಯ್ ಮೈಖೆಲ್

ನಾಟಕ - ಒಂದು ಕಲೆ. ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿ ನಾಟಕ ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶನವೇ ಆಗಿದೆ. ಇದು ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವೆನಿಸಿದೆ. ನಾಟಕವು ವರ್ಣಚಿತ್ರ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರಕಲೆಯೊಡನೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಮಾನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ವಯೋಮಾನದವರು ಸೃಜನಶೀಲವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ದುಡಿಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಇದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಿಕ ಕೌಶಲವು ಮಧುರವಾದ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ವರ್ಣಚಿತ್ರ ನಿರ್ಮಾಣವು ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬರುವಂತಹುದು. ಇದನ್ನು ಯಾರೂ ಕಲಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮಧುರವಾದ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕಾದರೆ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲ ಬೇಕೇಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಿ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮುಂದುಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಗೀತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತಕ್ಕಿಂತ ವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಾವೇ ಕಲಿತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಅಪಾರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವ ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುವವರು ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಜೀವಂತ ರೂಪ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾಟಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡಲು ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಬರಿಯ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ/ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಬಾಹ್ಯ ರಚನೆ ವಾಕ್ಯರಚನೆ, ಮುಖಭಾವ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಸ್ಥಾನ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವು ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರೇಪಣೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಬಹು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಯೋಜಿತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಕಲೆ ಎರಡೂ ಮಗುವಿನ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಒಂದು ಅವಶ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಡ್ರಾಮಾದ ಶ್ರೀ ಹಬೀಬ್ ತನ್ವೀರ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮ್ ಗೋಪಾಲ್ ಬಜಾಜ್‌ರವರು ಮುಖ್ಯ ಭಾಷಣಕಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕ ಕಲೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ವರ್ಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಾನು ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯನಾಗಿ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ 50 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಿರುವುದು.

ನಾಟಕ ಕಲಿಕೆಯೇ ಏಕೆ ?

ಜನರ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಗಳ ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳು, ಸಂದರ್ಭಗಳು, ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳ ಮರುಸೃಷ್ಟಿಯೇ ನಾಟಕ. ಈ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಂವೇದನೆಯಿಂದ

ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಮಾತು ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಚಲನೆಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆಯವರ ಅಭಿನಯವನ್ನು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಬರೆದಿರುವ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮೊಳಗೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. “ನಾಟಕ ಕಲೆಯು ಅಭಿನಯಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಅಭಿನಯವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು” ಇದರ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಹಳ ಜನರು 'ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನಾಟಕ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವವರ ಮೇಲಿನ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಂಗಭೂಮಿಯು ನೋಡುಗರ ಮೇಲಿನ ಪರಿಣಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಕಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಆಗಿರಬೇಕು. ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಯುವ ಬೆಳೆಯುವ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣವಿಕಾಸಹೊಂದುವ ಒಂದು ದಾರಿ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನಾಟಕವು 'ಜೈದಯದ ಶಿಕ್ಷಣ'ದ ಒಂದು ಸಾಧನ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮ ಕೂಡ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕದ ಮೂಲಭೂತ ಗುರಿಗಳು:

- * ಬುದ್ಧಿ, ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.
  - * ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಪಕ್ವಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸುಸಂಸ್ಕೃತಗೊಳಿಸುವುದು.
  - * ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಭಿನಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳ ಮಹಾಪೂರವು ಹೊರಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ನೆರವಾಗುವುದು.
  - * ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ, ಸುಸಂಸ್ಕೃತಗೊಳಿಸಿ, ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಕಲಿಯುವುದು.
  - * ಬೇರೆಯವರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.
  - * ಮಾತು, ಕ್ರಿಯೆ, ಚಲನೆ, ಧ್ವನಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಸದ ಮೂಲಕ ಸಂವಹನ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸುವುದು.
  - * ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೌಶಲದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು.
  - * ದೇಹ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೌಶಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು.
  - * ಶಿಸ್ತನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವುದು.
  - * ಸಮತೋಲನ, ಸೊಬಗು, ರಮ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.
  - * ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ತಂಡದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು, ಕಲಿಸುವುದು.
  - * ಕಲೆಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು.
  - * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ವಂತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.
- ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕಕಲೆ ಕಲಿಕೆ - ಈಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶ ಮಗುವಿನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ

ವಿವಿಧವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು 'ತುಂಬು'ವುದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಗುವಿನ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಲು ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಗಡೆಯಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪಠ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಈ "ಒಳಗೆ ತುಂಬುವ ಕ್ರಿಯೆ" ಮಗುವಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ನಡತೆಗಳ ಬಾಹ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಮಗುವಿನ ಅಂತರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ "ನಾನು ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಕಲಿ" ಉಪಕರಣವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾಟಕವು ಮಗುವಿನ ಬಾಹ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತುಂಬಾ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತು. ಇದು ಮಗುವಿನ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿ, ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ, ಮನಸ್ಸು, ಕಲ್ಪನೆ, ಮನೋಭಾವ, ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಜೊತೆ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮೂಲತಃ ಮಗುವು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವನು/ಅವಳು ತಾನು ಆ ಪಾತ್ರದ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ/ನೆ. ಇದನ್ನು ಮಗುವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ಪಾತ್ರದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಅವಲೋಕನ ಕಲೆಯಿಂದ, ಅದರ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾತ್ರದ ರೂಪುರೇಷೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ನಂತರ ತನ್ನ ನೆನಪು ಹಾಗೂ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಕಲ್ಪನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ, ದೇಹದ ಚಲನೆ, ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣ ತುಂಬಿ ಅವಕ್ಕೆ ಜೀವ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗು ಸ್ವಂತ ಸೃಜನಶೀಲ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾಗ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಸ್ಮರಣ ಶಕ್ತಿ, ಹೊಸದನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಜವಾಬ್ದಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ತನ್ನದೇ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ತೃಪ್ತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ವಿವಿಧವಾದ ಸಾಧಿಸಲು ನಾಟಕವು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ನಾಟಕಾಭಿನಯವನ್ನು ಒಂದು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ತನಗೆ ತಾನೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅಂಕಗಳ ಆಧಾರಮೇಲೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಯಶಸ್ಸು ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಅಂಕಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನದೇ ಮಾನದಂಡಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಗುವು ಗಳಿಸುವ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಯಶಸ್ಸುಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಒಳಗಿನಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿ

ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಘೋಷಿತ ಗುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಒಳ್ಳೆ ಸದಸ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವುದು. ಮಗುವಿನ ಪೂರ್ಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಚಾತುರ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಗುಣ ಎಲ್ಲವೂ ಅವಶ್ಯವಾದ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದವಿದೆ. ಉತ್ತೇಜನ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವಿಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಂತ ಭಾವನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಿಕೆ,

ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಮಾತು ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಚಲನೆಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆಯವರ ಅಭಿನಯವನ್ನು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಬರೆದಿರುವ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಬೇಕು. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮೊಳಗೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. "ನಾಟಕ ಕಲೆಯು ಅಭಿನಯಿಸುವುದು ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಅಭಿನಯವನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು" ಇದರ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಹಳ ಜನರು 'ರಂಗಭೂಮಿ' ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನಾಟಕ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವವರ ಮೇಲಿನ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಂಗಭೂಮಿಯು ನೋಡುಗರ ಮೇಲಿನ ಪರಿಣಾಮದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಕಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರ ಆಗಿರಬೇಕು. ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಯುವ ಬೆಳೆಯುವ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣವಿಕಾಸಹೊಂದುವ ಒಂದು ದಾರಿ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ನಾಟಕವು 'ಹೃದಯದ ಶಿಕ್ಷಣ'ದ ಒಂದು ಸಾಧನ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮ ಕೂಡ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕದ ಮೂಲಭೂತ ಗುರಿಗಳು:

- * ಬುದ್ಧಿ, ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.
  - * ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಪಕ್ವಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸುಸಂಸ್ಕೃತಗೊಳಿಸುವುದು.
  - * ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಭಿನಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳ ಮಹಾಪೂರವು ಹೊರಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಲು ನೆರವಾಗುವುದು.
  - * ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ, ಸುಸಂಸ್ಕೃತಗೊಳಿಸಿ, ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಕಲಿಯುವುದು.
  - * ಬೇರೆಯವರ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.
  - * ಮಾತು, ಕ್ರಿಯೆ, ಚಲನೆ, ಧ್ವನಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಸದ ಮೂಲಕ ಸಂವಹನ ನಡೆಸಲು ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸುವುದು.
  - * ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೌಶಲದಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು.
  - * ದೇಹ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೌಶಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು.
  - * ಶಿಸ್ತನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವುದು.
  - * ಸಮತೋಲನ, ಸೊಬಗು, ರಮ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.
  - * ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ತಂಡದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು, ಕಲಿಸುವುದು.
  - * ಕಲೆಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು.
  - * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗುವಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ವಂತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.
- ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕಕಲೆ ಕಲಿಕೆ - ಈಗಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶ ಮಗುವಿನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ

ಏನಾದರೂ ವಿಷಯವನ್ನು 'ತುಂಬು'ವುದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಗುವಿನ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡಲು ತರಬೇತಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪಠ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಈ "ಒಳಗೆ ತುಂಬುವ ಕ್ರಿಯೆ" ಮಗುವಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ನಡತೆಗಳ ಬಾಹ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಮಗುವಿನ ಆಂತರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಕೇವಲ "ನಾನು ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಕಲಿ" ಉಪಕರಣವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ನಾಟಕವು ಮಗುವಿನ ಬಾಹ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತುಂಬಾ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತು. ಇದು ಮಗುವಿನ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿ, ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ, ಮನಸ್ಸು, ಕಲ್ಪನೆ, ಮನೋಭಾವ, ಅವಲೋಕನ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಜೊತೆ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮೂಲತಃ ಮಗುವು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವನು/ಅವಳು ತಾನು ಆ ಪಾತ್ರದ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ/ನೆ. ಇದನ್ನು ಮಗುವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ಪಾತ್ರದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ತನ್ನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಅವಲೋಕನ ಕಲಿಯಿಂದ, ಅದರ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾತ್ರದ ರೂಪುರೇಷೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ನಂತರ ತನ್ನ ನೆನಪು ಹಾಗೂ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಕಲ್ಪನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ, ದೇಹದ ಚಲನೆ, ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಣ್ಣ ತುಂಬಿ ಅವಕ್ಕೆ ಜೀವ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗು ಸ್ವಂತ ಸೃಜನಶೀಲ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಮಗುವಿನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಾಗ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಸ್ಮರಣ ಶಕ್ತಿ, ಹೊಸದನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಜವಾಬ್ದಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ತನ್ನದೇ ಪಾತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದ ತೃಪ್ತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಏನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಲು ನಾಟಕವು ಕರೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ನಾಟಕಾಭಿನಯವನ್ನು ಒಂದು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ತನಗೆ ತಾನೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನಿಂದ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅಂಕಗಳ ಅಧಾರಮೇಲೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಯಶಸ್ಸು ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಅಂಕಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನದೇ ಮಾನದಂಡಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಗುವು ಗಳಿಸುವ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಯಶಸ್ಸುಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಒಳಗಿನಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುರಿ

ಇಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಘೋಷಿತ ಗುರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಒಳ್ಳೆ ಸದಸ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವುದು. ಮಗುವಿನ ಪೂರ್ಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಚಾತುರ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಗುಣ ಎಲ್ಲವೂ ಅವಶ್ಯವಾದ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಒಪ್ಪಂದವಿದೆ. ಉತ್ತೇಜನ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವಿಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಂತ ಭಾವನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಿಕೆ,

ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಶಿವ್ರ ಗ್ರಹಿಸುವಿಕೆ ಮುಂತಾದವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೃಜನಶೀಲ ನಾಟಕದ ಲಾಭಗಳಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಒತ್ತಿಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಎರಡೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂಡಳಿಗಳು ನಾಟಕ ಕಲೆಯನ್ನು ಈಗ ಶಾಲಾ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ ನೀಡಿದ ಸಂಗತಿ.

ಅನುವಾದ : ಸುನಂದಾ ಎಂ.ಕೆ.

ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷಣ *

— ಕರುಣಾ ಪುಟಣ್

ನನ್ನ ಹೆಸರು ಕರುಣಾ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಜೀವನದಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ನಾನು ಜನಿಸಿದಾಗ ತಮ್ಮ ಉಳಿದ ಜೀವನವನ್ನು ವಿನೋಬಾ ಭಾವೆಯವರೊಡನೆ ಕಳೆಯಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲು ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ ದೊರೆಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ನಾನು ಪವನಾರ ಆಶ್ರಮದ ಮಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದೆ.

ನನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಓದುವುದನ್ನು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನಗೂ ಸಹ ಓದಲು-ಬರೆಯಲು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಬಹುಶಃ ನನ್ನ ಪಾಠಗಳ ಅರಂಭವನ್ನೇಬೇಕು.

ಆಶ್ರಮದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ನನಗೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ನಾನು ಕಲಿಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿದುರು ಎಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂಬುದು ನನಗಿನ್ನೂ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಿದೆ. ಈ ದಿನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ. ಅವರು ನನಗೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ನನಗೆ ಕತೆ-ಹಾಡುಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. 8ನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಗಣಿತದ ಮೂಲ ಪಾಠಗಳನ್ನು ನಾನು ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಕಲಿತೆ.

ನಾನು ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಕೆಲ ವಿದೇಶಿಯರೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಅವಕಾಶವೂ ನನಗೆ ದೊರಕಿತ್ತು. ನಾನು ವಿಜ್ಞಾನ ಕಲಿತ ರೀತಿಯಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲು ನಾನು ನನ್ನ ಸುತ್ತ ನಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ನನ್ನ ತಂದೆ ಆ ವಿದ್ಯಮಾನದ ಹಿಂದಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಭೂಗೋಳಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ನನ್ನ ತಂದೆ, ಘಟನೆಗಳು ಯಾವಾಗ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ನಡೆದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಜನ ವಿನೋಬಾ ಅವರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದಾಗ, ಆಯಾ ದೇಶಗಳ ಇತಿಹಾಸ, ಭೂಗೋಳದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದರೆ ನನಗೆ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿ ಹೆಚ್ಚಿಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಓದುವುದು ನನ್ನ ಹವ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಓರಿಯವರಾರೂ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಬಿಡುವಿದ್ದಾಗ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪುಸ್ತಕಗಳತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿದೆ. ಬಹು ಬೇಗನೆ ಗಂಭೀರ ಪುಸ್ತಕಗಳತ್ತ ಹೊರಳಿದೆ. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಪವನಾರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ತುಂಡು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತಮಗೆ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನೇನಾದರೂ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ನನಗೂ ಕೊಡ ಒಂದಿಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ನಾನೂ ಸಹ ಏನನ್ನಾದರೂ ಬೆಳೆಯಲೇ ಬೇಕಿತ್ತು.

*ಕೃಪೆ: ANUBHAV / YUVA

ಇದು ನನಗೆ ಕೃಷಿ ಜಗತ್ತಿನ ಪರಿಚಯ ನೀಡಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ನಾನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬೆಳೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಳೆ ಮತ್ತು ಹವಾಮಾನದ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಮುಂತಾದವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಸರಳ ಜೀವನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡೆ. ವಿನೋಬಾರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾರ ಮೇಲೂ ತಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಹೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಯೋಚಿಸಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿತು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಬರೆಯುವುದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಂವರ್ಕ್ ಮಾಡುವುದು, ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ತಯಾರಾಗುವುದು ಮುಂತಾದ ಆತಂಕ ನನಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲಾವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ವೀಕ್ಷಣಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆಳವಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು.

ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮಗುವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕಗಳಿಸುವಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗುವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತೀರಿ. ಇಡೀ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಎರಡೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ.

ನನ್ನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಿಂದೂ ಕೂಡ ವಿಷಾದವಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರಿಗಿಂತ ನಾನು ಹಿಂದುಳಿದಿರುವೆನೆಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ನನಗಿಲ್ಲ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವಂತಹುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಲಿತಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವುದರ ಮತ್ತು ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಸ್ಪರಾವಲಂಬನದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವುದರೊಂದಿಗೆ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಗೌರವ ನೀಡುವುದನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ನಾನು ವಸಂತ ಪುಟಣೆ ಅವರನ್ನು ಮದುವೆಯಾದೆ. ಅವರು ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸುಂದರ್ ಲಾಲ್ ಬಹುಗುಣ ಅವರೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ತರುವಾಯ ನಾವು ರವಲಾದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ಇಲ್ಲಿ ವಸಂತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನು ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೃಷಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗವಿನಯ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದವನಾದಾಗ ಅವನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಿದೆವು. ಅವನಿಗೆ ನೆನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ವಸಂತನಿಗೆ ವಿನಯನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸ್ವತಃ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ ನನಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಯನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ. ಆದರಿಂದ ನನ್ನ ತೀರ್ಮಾನದಿಂದ ನನಗೆ ವಿಷಾದವೆನಿಸಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಕಲಿಯಲು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ, ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕ ಗಳಿಸುವಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗುವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತೀರಿ. ಇಡೀ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವೇ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದು,

ಅದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಎರಡೂ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ. ವಿನಯ ಮೌನಿಯಾಗಲು ಈ ಒತ್ತಡವೇ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ನನಗೆ ಈಗ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆತನೊಡನೆ ಜಮೀನಿಗೆ ಹೋದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಗಿಡ ಮತ್ತು ಪೈರುಗಳ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳೂ ಗೊತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಋತುಮಾನಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆತನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳು ತಿಳಿದಿವೆ.

ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾವು ಅದೇ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಆತನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆವು. ಈ ವರ್ಷ ಚಿನ್ನಯ 3ರಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು 3ನೆಯ ತರಗತಿಯ ಹುಡುಗನು ಏನೇನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೆಂಬ ಖಾತ್ರಿ ನನಗಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಆತನಿಗೆ ನಾನು ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಸಾಕಷ್ಟಾಯಿತು. ಗಣಿತ ಕಲಿಸುವಾಗ ಆತನು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಗಮನಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆತ ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಆ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆತ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇಲೆ 20-30 ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಬಳಿಕ ಆತನ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಡೀ ದಿನ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಆತ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಜಮೀನಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ದಿನವಿಡೀ ಆತನಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಿಡುವು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆತನ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವಲೋಕನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಗಿಡಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಸದೊಂದು ಪಕ್ಷಿ ಬಂದು ಕೂತರೆ ಅವನೇ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಅದರ ಬರವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ ನಾನು ವಾರುದಾನ ಜೂನಿಯರ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅರೆಕಾಲಿಕ ಉಪನ್ಯಾಸಕಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರೂ, ನಾನು ನನ್ನದೇ ಆದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪದವಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕ ಹುದ್ದೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ನಾನು ಸಮರ್ಥಳೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಡಿಗ್ರಿ ಏಕೆ ಬೇಕು ?

ಸಂಪಾದಕರ ಟಿಪ್ಪಣಿ : ಕನ್ನಡದ ಖ್ಯಾತ ಸಾಹಿತಿ ಡಾ|| ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಐದನೆಯ ತರಗತಿ ತನಕ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸದೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮತ್ತು ಪುತ್ತೂರಿನ 'ಬಾಲವನ'ದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿ ತೋರಿಸಿ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ನಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಡಾ|| ಕಾರಂತರ ಪುತ್ರಿ ಖ್ಯಾತ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ|| ಮಾಳವಿಕಾ ಕಪೂರ್ ಕೂಡ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿ. ಸಿ. ಡಿ. ಯ ಸಮುದಾಯ ಆಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ *

- ಗ್ಲಾನಿಸ್ ಆಲನ್ ಕೊಪರ್

ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾದಂತೆ "ಮನೆ ಮನೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ" ಮನೆಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅದೂ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಸೌಲಭ್ಯ ದೊರಕಿಸುವುದು ತೀರ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಸ್ಥಳ 'ಮುಕ್ತಾಂಗಣ'. ಇದೊಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ ಶಾಲೆ. ಮುಂಬೈಯ ಬೊರಿವಿಲಿ (ಪಶ್ಚಿಮ)ಯ ಸಂಜಯ ಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯಿದೆ. ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಹೆರಿದ್ವರ್ಣದ ಅರಣ್ಯ. ಇದು ಯಾವುದೇ ಸದ್ದು ಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಸ್ಥಳ. ಇದು ಕನ್ನಡಿ ಗುಹೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದೆ. ಗದ್ದಲ ವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಈ ಗುಹೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರವಾಸಿಗಳ ಬಸ್ಸಿನ ಸದ್ದು ಮಾತ್ರ.

'ಮುಕ್ತಾಂಗಣ'ದ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ, ಮಗುವಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಮುಕ್ತ ಶಿಕ್ಷಣ. ಇದನ್ನು ಕಮಿಟಿಡ್ ಕಮ್ಯುನಿಟೀಸ್ ಡೆವಲಪ್ ಮೆಂಟ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ (CCD) ಎಂಬ ಮುಂಬೈಯ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಸ್ಥೆ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಇದೊಂದು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ. ಸಿ.ಸಿ.ಡಿ.ಯು ಈ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮುಂಚೆ ಮುಂಬೈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅಂದರೆ ಸಿ.ಸಿ.ಡಿ.ಯು ಈ ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನವವಾಡಾ, ತಮ್ಮಿಪಾಡಾ ಮತ್ತು ಚಿಂಚಪಾಡಾ ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲವಾಡಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದೆ. 2ರಿಂದ 11 ವರ್ಷ ವಯೋಮಿತಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಸುಮಾರು 150 ಮಕ್ಕಳು ಈ ಬಾಲವಾಡಿಗಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇನೂ ಅಚ್ಚರಿಯ ವಿಷಯವಲ್ಲ, ಯಾಕೆಂದರೆ 'ಮುಕ್ತಾಂಗಣ'ದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಅಂತಹುದು. ಇವರು ನೀಡುವ ತರಬೇತಿಯಲ್ಲಿ, ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಮಗು ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿಸೋನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಸರ್ಗವು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಂಬೈ ಮಹಾನಗರ ಅತಿ ವೇಗದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಈ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ವಾಸಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಡುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವರಿಗೆ ಆಗಲೇ ಪಟ್ಟಣದ ಬಿಸಿ ತಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ತರಕಾರಿ ಮಾರಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನಗರದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತೀರ ಒಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ತಾವು ಭಾರತದ ವಾಣಿಜ್ಯ ರಾಜಧಾನಿ ಮುಂಬೈಯ ಭಾಗವೆಂಬುದರ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನದ ಅರಣ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವೆಂದರೆ ಅದಿವಾಸಿಗಳ ಅತ್ಯಗತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಅದಿವಾಸಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಹಾಡಿಗಳು.

*ಕೃಪೆ: ANUBHAV / YUVA

ಅರಣ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಕರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತುವರಿ ಎನಿಸಿದೆ. ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ವಿರೋಧಾಭಾಸವೆಂದರೆ 12 ಹಾಡಿ (padas)ಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದಂತಹ ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೇ ಇಲ್ಲ ಎದ್ದುಕಾಣುವಂತಹ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೆಂದರೆ, ವಿಶಾಲವಾದ ಟಾರು ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ರವಿವಾರದ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬಸ್ಸುಗಳ ಓಡಾಟ.

ಮಕ್ಕಳು ಜಗತ್ತಿನ ಭವಿಷ್ಯದ ಆಶಾಕಿರಣಗಳು, ಅವರ ಅರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಅವರು ಬೆಳೆದೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಯುವಾಗ ಅವರಿಗೊಂದು ಆಯ್ಕೆಯೂ ಇದೆ. ಅದು ಅವರ ಅರ್ಥಿಕ ಜ್ಞಾನ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತುಲನೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ತೀರ್ಮಾನ, ಮತ್ತು ಅವರು ನಂಬಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗಾಗಿ ಸುಭದ್ರವಾದ, ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಮತ್ತು ಸರಳ ಜೀವನವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತಹ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾದ ಅವರು ಬದಲಾವಣೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿಯಾರು. ಗ್ರೀನ್ ಲಾನ್ಸ್ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಮಾಜಿ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾದ ಮತ್ತು ಸದ್ಯ ಸಿ.ಸಿ.ಡಿ.ಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಾರಾ ಡಿಮೆಲ್ಲೋರ ಹೇಳಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತಾಂಗಣವು ಇಂತಹ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತವಾದದ್ದು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಮಕ್ಕಳು ಮೂಲಭೂತ ಗಣನ ಕೌಶಲವನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಸರ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರೀಡೆ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರು ಬದುಕಿ ಬಾಳಲು, ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು, ಶಕ್ತಿಯ ಲಭ್ಯತೆ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳ ಅರಿವೂ ಅವರಿಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವುದೆಂದರೆ ಅದು ಎರಡು ರೀತಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಕೂಡ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಳು ವರ್ಷದ ಗಂಡಾ ಎಂಬ ಮಗುವಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿನೋವು ಗುಣ ಮಾಡುವ ಮೂಲಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗೊತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಎಲೆ ಮೂಸಿ ನೋಡಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹುಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಆತನಿಗಿದೆ.

ಮುಕ್ತಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಶಿಕ್ಷಕರ ಅನುಪಾತವು ಹತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರಂತಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಗಮನ ಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಲಕರ ಸಭೆ ಕರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಮುದಾಯದೊಡನೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸುವುದೂ ಸಹ ಸುಲಭ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಕಾಲರಿಸಿ ನೌಕರಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವಂತಹ ಭಾವನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಿ.ಸಿ.ಡಿ.ಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿಧಾನವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ್ದು, ಅದು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತದೆ. ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ತರಬೇತಿಯು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಬೋಧನ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಚಿತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭವು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ದೋಷದ ಮತ್ತು ಪ್ರಚೋದನಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದ ಜಾನಪದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಪಾಲ್ ಫಾರ್' ಪೈಂಟಿಂಗುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಮಣ್ಣಿನ

ಮಡಿಕೆ ತಯಾರಿಸುವ ತರಗತಿಗಳು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಭಾಗಗಳಾಗಿವೆ. 5 ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಅಹಿತಕರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ನಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೊಡಕುಗಳಿವೆ. ಇದರ ಅರಿವಿರುವ ನಗರ ಸಭೆಯು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬುಡಕಟ್ಟು ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆಯುವಂತೆ ಸಿ.ಸಿ.ಡಿ.ಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಶಾಲೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗೀಕಾರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮುಂಬೈ ಮಹಾನಗರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಶಾಲೆ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಅನಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ, ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಅಥವಾ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನಕ್ಷರತೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಬಹು ಜನರ ವಾದವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ನಿಂತ ನೆಲಕ್ಕೆ ವಾಸಿಸುವ ಭೂಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಸ್ತುತ ? ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾದ ಸಮುದಾಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳ ನಿರಂತರ ಜೀವನಮುಖಿಯಾದ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಿ.ಸಿ.ಡಿ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಿದೆ.

ಸಂಪಾದಕರ ಟಿಪ್ಪಣಿ :

ಬಳಿಗಿರಿ ರಂಗನ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ಸುದರ್ಶನ ಅವರು ಅಲ್ಲಿನ ಸೋಲಿಗರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದ ಕ್ರಮ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಮೂಡಿಸಿದ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ.

ಶಿಕ್ಷಣ = ೩

ಭಾರತೀಯ
ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯು
ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ನೂತನ ಸಮಾಜ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

- ಎ. ಆರ್. ವಾಸವಿ

(ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶವಂಚನೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಮೂಲಗಳು)

1. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ದಲಿತ ಬರಹಗಾರ, ತುಂಬಾಡಿ ರಾಮಯ್ಯ (1999)ನವರ ಆತ್ಮಕಥನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ನೋವುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿಯ ಫಲವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನವರು ಅದರಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಊಟದ ಚೂರುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಚೀಲಕ್ಕೆ ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆಯೊಂದೇ ಸಾಕು - ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವವರು ಎಂತಹ ಹೀನಾಯ ಹಾಗೂ ಆಮಾನವೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಮೇಲುವರ್ಗದ ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಬೇಡವೆಂದು ಕೊಟ್ಟದ್ದು, ಒಡೆದ ಗೋಧಿಯ ಅನ್ನ, ಅವರ ಅಹಾರ, ಅವರ 'ಮನೆಗೆಲಸ'ಗಳನ್ನು (home-work) ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಹಾರ, ಇವರ ಕುಟುಂಬ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಬರಗಾಲದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಬಡತನದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬದುಕಿ ಉಳಿಯಲು ನೆರವಾಯಿತು. ಬಡತನ, ತಾರತಮ್ಯ, ಅಪಮಾನಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಿದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ತಾನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಲು ದೊರೆತ ಅವಕಾಶ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಇದೀಗ ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿರುವ ರಾಮಯ್ಯನವರು.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಒಂದು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತ ವಾಗಿರುವ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಅನಾನುಕೂಲವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಯು ಒಂದು ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿಲ್ಲ. ಮಾಹಿತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಪ್ರಪಂಚದ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವೂ ಒಂದು ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಲು ಎರಡು ಅಂಶಗಳು ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯದು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವರ ಕೈಗೆಟುಕುವಂತೆ ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವೈಫಲ್ಯ.

ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಭಿನ್ನತೆಯಿದ್ದರೂ, ದೇಶದ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಸರಾಸರಿಮಟ್ಟ ಶೇ. 65.38 (2001 ಜನಗಣತಿ) - ಬಹಳಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಹಲವು ರಾಜ್ಯಗಳು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬಿಹಾರ (ಶೇ. 47.53 ಅಕ್ಷರತೆ, 2001 ಜನಗಣತಿ), ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಸರಾಸರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಳಜಾತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ತಿಲಕ್ (2000) ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ 'ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ದಾರಿದ್ರ್ಯ'

ಇದೆ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 6-14ರ ವಯೋಮಾನದ ಸುಮಾರು 100ಮಿಲಿಯನ್ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

2. ಮರೀಚಿಕೆಯಾದ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕು

ಉಚಿತ ಹಾಗೂ ಕಡ್ಡಾಯ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತಜ್ಞರು ಸೇರಿಸದ ಹೊರತು ಬಾರಿಶಿಕ್ಷಕ ಅಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಈಗ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ವಿಂಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಪೌರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳು, ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡೆಸಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಮೊದಲು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಕಾಲಿಳಿಯಿತು; ಅನಂತರ, ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ನಿಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ಒಂದು ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಆಗುವ ವಿಚಾರವೆಚ್ಚವು ಈಗಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದುಬಾರಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿತು.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ - ಇವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಲ್ಲದೆ, ಇವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ನಡೆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಸದಾ ವಿರೋಧಿಸಿ ಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರತಿರೋಧದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. 'ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ' ಎಂಬ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ 'ಜಾಮಟೀನ್ ಸಮ್ಮೇಳನ'ಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸಹಿ ಹಾಕಿಯೂ ಸಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದೆ. 'ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ' ಎಂಬುದು ಒಂದು ಘೋಷಣೆಯೇ ಆಗಿರಬಹುದಾದರೂ, ಹಲವಾರು ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯವ್ಯಾಪಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಲೋಚನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣವನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಗುರಿ ಸಾಧನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಣಕಾಸಾಗಲೀ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಬೆಂಬಲವಾಗಲೀ, ಬೇಕಾದ ಮನೋಧರ್ಮವಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದ ಯೋಜನೆಗಳು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿವೆ. ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು, ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಶೇಕಡಾವಾರು ಮಟ್ಟಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಮಾನತೆ, ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳ ಕಡೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಗಮನ ಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಾಂಸ್ಥಿಕರಣಗೊಳಿಸುವ ವಿಫಲತೆಯೇನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುಕು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. 1991ರ ನಂತರದ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ಉದಾರನೀತಿಗೆ ಇದು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದನ್ವಯ ಎಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳು, ಅಕ್ಷರತೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೇಲಿದೆ. ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ನೀತಿಗಳು ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿವೆ. 'ಸಾಕ್ಷರತಾ ಮಿಷನ್' ಗಳಂತಹ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜನತೆಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವರ್ಗಗಳ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು

ಏರಿಸುವ ರಾಜ್ಯಕೃಷ್ಣ ಸೀಮಿತವಾದ ಯೋಜನೆಗಳವರೆಗೆ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಯೋಜನೆಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಏರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದನ್ನು ಮಾಡಲು ಈ ನೀತಿ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಸರಬರಾಜು ಭಾಗದ (ಅಂದರೆ, ಶಾಲೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ, ಸೌಕರ್ಯಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ) ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉದ್ದರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳ ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಅಳಿಯುವುದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದಾಖಲಾತಿ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಹಾಜರಾತಿಗಳ ಮೂಲಕ. ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವ ಈ ರೀತಿಯನ್ನು E R A ವಿಧಾನವೆಂದು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. (ಎಂದರೆ, Enrolment, Retention and Attendance of students.) ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹಾಗೂ ಮಾಹಿತಿಗಳು ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಬದಲು ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯ ಭಾಗವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಹೊಣೆಗಾರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊಸ ಕ್ರಮಗಳು ದಾಖಲಾತಿ ಹಾಗೂ ಹಾಜರಾತಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಲೆಗೆ, ಬೋಧನೆಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಇಂತಹ ವಿಧಾನಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊಸ ಮಾಹಿತಿ ಏನೇನೂ ನಂಬಲರ್ಹವಾಗಿಲ್ಲ.

ಜಾಮ್‌ಟೀನ್ - ಸಮಾವೇಶದ ಅನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದಾನಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಮೂಲಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲು ನೀಲನಕ್ಷೆಗಳು, ಮಾದರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಕಾತರರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸ್ವದೇಶಿ, ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದರೂ, ದಾನಿ - ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರೂಪಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಭಾವ ನೆಲೆಯೂರುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ - ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ 'ಮಾನವ ಬಂಡವಾಳ'ವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಹಲವಾರು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ನೂತನ - ಉದಾರ ನೀತಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಹ ಇದಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈಗ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮುಂದಿರುವ ದಾನಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ - ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ, ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮತ್ತಿತರ ದೊಡ್ಡ ಗುರಿಗಳ ಜೊತೆ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಜೊತೆಗೊಡಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದೆಯಾದರೂ, ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಕಾಳಜಿ ಎಂದರೆ ವಿಶ್ವಸಾರ್ವ ಹಾಗೂ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಪಡೆಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಲು ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕುವುದು. ಅಂತಹ ನೀತಿ ಹಾಗೂ ತಂತ್ರಗಳು, ಒಂದು ಪದ್ಧತಿಯು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಖಾತರಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾಗುವ ಕನಿಷ್ಠ ಅಂಶಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒತ್ತಡ ಹೇರಿ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಅವಕಾಶ, ಸಮಾನತೆ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಬೇಕಾಬಿಟ್ಟು ಇಚ್ಛೆಗೆ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ಜನಸಮುದಾಯಗಳು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು

ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಮನೋಧರ್ಮ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು, ನೆರವು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತುಕೊಡುವ ತಂತ್ರಗಳು ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ ಪರವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬಡ ಹಾಗೂ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳ ಶಾಲೆಗಳು ವಿಫಲವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ತಲುಪಿವೆ.

3. ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರಿಶೋಧನೆ

ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಸ್ತರಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬೇಡಿಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ, ಶಾಲಾ ಸಾಧನೆಯ ಮಟ್ಟಗಳು ವಿಫಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಾರಣ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅರಿವು ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಲೀ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಬಲವಾದ ನಗರಪಕ್ಷಪಾತ ಮತ್ತು ಸಮರ್ಪಕ ಉದ್ಯೋಗ ಅಥವಾ ಜೀವನೋಪಾಯ ವೃದ್ಧಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಿರುವಂಥ ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಕರ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆ, ಇವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಬಹಳಷ್ಟು ಜನಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಬೇಕೆನಿಸಿದೆ. ವಿಧಿವತ್ತಾದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಕ್ಕುಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊರಗಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಗುಂಪುಗಳ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಕ್ಕಳು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೇ, ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲೇ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 'ಕೀಳು ಜಾತಿ' ಎನಿಸಿಕೊಂಡ ಜಾಡಮಾಲಿಗಳು, ಕಲ್ಲು ಕುಟುಕರು, ಹೆಂಡ ಇಳಿಸುವವರು, ಬೆಸ್ತರು, ನೆಲ ಅಗೆಯುವವರು, ಹಾವಾಡಿಗರು, ಕುರಿಕಾಯುವವರು, ಅಲ್ಲದೆ, ಹಲವಾರು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸದಸ್ಯರುಗಳಾದ ಭೀಲರು, ಕೊರ್ಕರು, ಮೀನರು, ಗೊಂಡರು, ಬಿಲವ ಮತ್ತು ಜೇನುಕುರುಬ ಇತ್ಯಾದಿ ಜನಾಂಗದ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ, ಬಹಳಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ನಾವು ನಂಬುವಷ್ಟು ಉಚಿತವಾಗೇನಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮೀರಿ ಖರ್ಚುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಶಾಲೆಗೋಸ್ಕರ ಅಸಾಧಾರಣ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲೆ ತಲುಪಲು ಬಹಳಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಮೈಲಿಗಟ್ಟಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ನದಿ, ಝರಿಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕಾಡುಮೇಡುಗಳನ್ನು ಹಾದು ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಇದೂ ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ, ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿರುವ ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವೆನ್ನುವಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಕೆಲವು ನಿರ್ದಯ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾತು, ಶಿಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಮೂಕವಾಗಿ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಇಂತಹ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ, ನೀರಸವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಿದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಮನೆಗೆಲಸ ದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಾಗಲೀ ಇರದ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿರಲು ಬಾಗಿಲೇ ತೆರೆಯದ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿರಾಸಕ್ತ ಶಿಕ್ಷಕರೇ ಕಾರಣ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಹಲವಾರು ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಪ್ರಕಾರ, ಬಡತನವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅನಾಸಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ತೃಪ್ತಿಕರ ಶಾಲಾ ಕಲಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಕ್ಕಳು

ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿರಲು ಕಾರಣ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಶಾಲೆಗಳ ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಸರಬರಾಜು ಭಾಗ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುವುದು ಅಸಮರ್ಪಕ. ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಅಂಶಕ್ಕಿಂತ ಅವು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವುದೇ (ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಗೈರುಹಾಜರಿ, ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಕೊರತೆ, ಕಲಿಸುವ - ಕಲಿಯುವ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಗಳು) ಕಾರಣ.

4. ಬಡತನದ ಅಪಲಾಪಗಳು/ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮತ್ತು ಲೋಪಗಳು

ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ಬಡತನ ಮತ್ತು ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಅರಿವಿನ ಕೊರತೆಯೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಲೋಪಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಬಡತನ ಮತ್ತು ಬಡತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ : ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದು). ಇವುಗಳನ್ನು ಶಾಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಿದ ಹಾಜರಾತಿ, ಅತ್ಯಪ್ತಿಕರ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ, ಶಾಲೆ ಬಿಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಾತು ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ತೊಂದರೆಗಳು ಹಾಗೂ ರಚನಾತ್ಮಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆಪವಾದಗಿ ದಂಕಾಗಿದೆ. ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಕೊರತೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಗೈರುಹಾಜರಿ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವ ಕಲಿಯುವ ವ್ಯವಹಾರದ ಅಸಮರ್ಪಕತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಗೊಂಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವ್ಯಘ್ರ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸವಾಲುಹಾಕುವವರೇ ಇಲ್ಲದೆ ಅವು ಮರುಕಳಿಸುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಬಡತನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಗಂಟನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಿಗದಿಮಾಡುವುದೆಂದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಲೋಪಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಬಡತನ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಶಾಲೆಯೊಳಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸದೆ, ಹೊರಗಿಡುವ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಗೊಳಿಸಬಲ್ಲ ವರಸೆಯಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿಯು ಕಡೆಗಣಿಸಿದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿನ ಅಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದಾಖಲು ಮಾಡುವ ಇತ್ತೀಚಿನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಹಿಂದೂಳದ ಜಾತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆ ಸೇರುವಂತಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಮೇಲ್ವಾರ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಇಂತಹ ಅಸಾಂಗತ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಹಿಂದೂಳದ ಜಾತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಡಮಕ್ಕಳು ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕಠೋರತೆ ಮತ್ತು ನಿಂದನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ಪೀಳಿಗೆಯ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ತರಬೇತಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಆ ಬಗೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು 'ನಾಲಾಯಕ್' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ನಿರ್ದಯರಾಗಿ ಈ ಶಿಕ್ಷಕರು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬಡಕುಟುಂಬಗಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಉಚಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಉಚಿತ ಬಟ್ಟೆ, ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಅನಗತ್ಯ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೊಂದು

ಪ್ರಚೋದನೆಯಾಗಿದೆ. ಶಾಲಾ ನೀರು ಸರಬರಾಜಿನ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದು, ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುವುದು, ಜಾತಿಮೂಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಸೊಂಡ ಅಪಹಾಸ್ಯದ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಸರಿಡುವುದು ಮುಂತಾದವು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೀನಾಯವಾಗಿ ಮೇಲು ಕೀಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಎಷ್ಟೊಂದು ಬಲವಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಪ್ರಕರಣಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ, ಶೇ. 27ರಷ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪೋಷಕರು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಯಪುರದ ಕೊಳಗೇರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಶಾಲೆಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಹೀನಾಯವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ವರ್ತನೆಯೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಬಿಟ್ಟುಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಪೋಷಕ ಹೇಳುವಂತೆ : "ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ (ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕತ್ತೆಗಳ ರೀತಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ಬಡಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ಕೊಡದೆ ಇರುವುದು."

ಶಿಕ್ಷಕರು, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲಾಗದೆ ಇರುವುದು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಅವರ ನಡುವಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತರದಿಂದ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದರಿಂದ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿರುವರಾದರೂ, ಈ ತರಬೇತಿಗಳು ಬೋಧನಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶು-ಕೇಂದ್ರಿತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಯಾವ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಬಡವರು, ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳಿರುವವರು, ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿಲ್ಲ. ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ಶಿಕ್ಷಕರೂ ಕೂಡ ಬೋಧಿಸಲು ತಮಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತಹ ಪೂರ್ವ ಗ್ರಹ ಪೀಡಿತ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಮತ್ತು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ತಾವು ಯಾವ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ವಗ್ರಹ ಪೀಡಿತ ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ದ್ವೇಷ ಮನೋಭಾವ ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ರುವುದಲ್ಲದೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪೋಷಕರ ಬಗ್ಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಧೋರಣೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ, ಪೋಷಕರ ಬಗ್ಗೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಕೂಲಿ ಮಾಡುವ, ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಯೆಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪೋಷಕರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಿದೆ. ಕಾರಣ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಮನೆಗೆಲಸದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲಾರರು, ಶಾಲೆಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳಿಸಲಾರರು, ಅವರನ್ನು ಶುಭ್ರವಾಗಿ, ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಲಾರರು, ಪಾಠಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾರರು ಎಂಬುದು. ಆದರೂ, ಇದೇ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಾದ ಶಿಶುವಿವಾಹ, ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಲಿಯಾಕಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಹೃದಯವಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಧೋರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಶಾಲೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಅವಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವನಿಯಾಮಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬೋಧಿಸುವ ಆ ತಕ್ಷಣದ

ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಾವುದ ದೂರ ನಿಂತು ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸವಲತ್ತು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಟುಕಬೇಕಾದದ್ದು; ಜಾರಿಗೊಳಿಸ ಬೇಕಾದ ಹಕ್ಕು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಉಳಿದಿದ ಎಂಬುದು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಹಲವಾರು ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಸಿಗುತ್ತದೆ. (ನಂಬೀಶನ್ ಮತ್ತು ಸೆಡ್ವಾಲ್ 2002; ರ್ನಾ ಮತ್ತು ರ್ನಿಂಗ್ರಾನ್ 2002). ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಾರತ ಒಂದು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಎಂಬ ಜನಪ್ರಿಯ ಭಾವೋದ್ದೇಗದ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಸುಳ್ಳಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಸ್ತಿವಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆತಂತಿದೆ (ಬಾಬರ್ 1997).

5. ಅಧಿಕಗೊಂಡ ತೊಂದರೆಗಳು

ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪರವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ವಾದಗಳು, ಬಡತನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾದ ಉದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ದಾರಿ ಎನ್ನುತ್ತವೆ. ಆದರೆ, ಬಡತನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಊನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ' ಜೀವನೋಪಾಯಗಳ ಅವನತಿ ಮತ್ತು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜ್ಞಾನದ ನಾಶ ಇವು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮಗಳು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಮುಖ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಮೂಲವಾದ ಕೃಷಿ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವಾಗ, ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಣತ ಜಾತಿ ಗುಂಪುಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯ ವಿಧಾನಗಳೂ ಸಹ ಛಿದ್ರ ಛಿದ್ರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ಛಿದ್ರಗೊಂಡ, ಅಂಚಿಗೆ ತೆಳ್ಳೆಲ್ಲು ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಎರಡು ರೀತಿಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಗಳ 'ಜ್ಞಾನ'ವು ಒಂದಾಗಿ ಸೇರದೆ ಇರುವುದು ಮತ್ತು ಅವರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಲೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಖರ್ಚನ್ನು ಭರಿಸಲು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳು, ಶಾಲೆಗೂ ಹೋಗದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿಧಿವತ್ತಾದ ಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸದಾಗಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ನೀತಿ ನಿರೂಪಣ ಪತ್ರಗಳು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿವೆ. ಆದರೆ, ಹೊಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಬಹುಪಾಲು ನಗರದ ಬಡತನದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಹಾನಗರಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒದಗುವ ಕೀಳು ಮಟ್ಟದ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳ ಅವಕಾಶ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಲಸೆಗಾರರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಲು ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ

ರಚನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಮಹಾನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗದ ಬಡ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೇರಳವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು 'ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶ'ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಗರಗಳ ಬಡ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಶಿಕ್ಷಣ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಮತ್ತು ಮೆಟ್ರೋಪಾಲಿಟನ್ ನಗರ ಸಭೆಗಳಂಥ ಚುನಾಯಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಸಹ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ವಿಫಲವಾಗಿವೆ. ನಗರಗಳ ಬಡತನದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಆಗಿರುವ ತೀವ್ರ ಮತ್ತು ಮನ ಕಲುಕುವ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟೂರಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿರುವ ಪೋಷಕರನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಇದು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದುದು.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದಾರೆಂದರೆ ನಗರದ ಹೊಸ ಸೇವಾ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ಹೋಟೆಲುಗಳು, ಗ್ಯಾರೇಜುಗಳು, ಕೆಟ್ಟಡದ ಕೆಲಸ, ಮನೆಗೆಲಸ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ, ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲಂಥ (ಬಾಲ) ಕಾರ್ಮಿಕರು ದೊರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದರ್ಥ. ಜಯಪುರ ಮತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಅಂತಹ ಸೇವಾ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣದ ಉದ್ಯೋಗಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ಇವರು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಬದುಕಿಗೆ ದೂಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಬಡತನದ ಚಕ್ರವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕುತ್ತಾರೆ.

6. ಶಾಲೆಗಳ ಪ್ರಭೇದೀಕರಣ

ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿಯುವುದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ತಡೆಗಟ್ಟಿರುವ ಕಾರಣ, ವಿಭಿನ್ನ ಮಾದರಿಯ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಶಾಲೆಗಳು ಬಡಜನರ ನಿಯಮಿತ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಭಾಗವನ್ನು ನುಂಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಬಡಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ನಾಲಾಯಕ್' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಕೊಟ್ಟು, ಭೇದಭಾವ ಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಇವೇ ಆಗಿವೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಕಡು ಬಡವರ ಮತ್ತು ಕೀಳುಜಾತಿಯವರ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಇವೆ ಎನ್ನುವಂತಾಗಿ, ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ 'ನಿರ್ಗತೀಕರಣ'ವಾಗಿದೆ. ಇದು ಆರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಶಾಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ದಿಂದ ನಮಗೆ ಖಾತರಿಯಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಶೇ. 74ರಷ್ಟು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾದರೆ, ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ಮೇಲು ಜಾತಿ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ಬಂದವರು. ಅಂತಹ ಶಾಲಾ ಭಿನ್ನತೆ, ಹೊರಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲೂ ಲಿಂಗ ಹಾಗೂ ವರ್ಗ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಂತೆ, ವಿಭಿನ್ನ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದ ಆಯ್ಕೆ ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಇದ್ದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ, ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶುಲ್ಕ ವಸೂಲಿಮಾಡುವ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ಕಾರ, ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣಕಾಸಿನ ಬೆಂಬಲ ನೀಡದೆ, ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ತೋರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಶಾಲಾ ಮಾಧ್ಯಮ, ನಿರ್ವಹಣ ವ್ಯವಿರಿ, ಶಾಲಾ ದೋರ್ಟ್‌ಗೆ ಶಾಲೆ ಸೇರ್ಪಡೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಬದಲಾವಣೆ

ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈಗ ಹಲವಾರು ಮಾದರಿ ಶಾಲೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇಂತಹ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿ ಶಾಲೆಗಳು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿವೆ. ಹಿಂದೆ, ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಾಲೆಯಿದ್ದು, ಎಲ್ಲರ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈಗ 3 ಅಥವಾ 4 ಶಾಲೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲಾ ಪದ್ಧತಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳ ಮತ್ತು ವರ್ಗಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶಾಲೆಗಳು ಹರಡುತ್ತಿವೆ. ಶಾಲೆಗಳ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ನಾನು 'ಶಾಲಾ ಪ್ರಭೇದೀಕರಣ' ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅರ್ಥ, ಶಾಲೆಗಳ ಭಿನ್ನತೆ, ಸಮಾಜದ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅನೇಕತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪಾರೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಕೋಮುವಾದಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಆಸ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರ ಪರಿಣಾಮ ಇದಾಗಿದೆ. ಶಾಲೆಗಳು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಒಳಿತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತು ಎನ್ನುವ ಕಲ್ಪನೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹರಡುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯದ ನಡುವೆ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವುದು ದಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರೂ ಹಂಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಪೌರತ್ವದ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಾಗಲೀ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹೊಣೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರುವಂತಿದೆ. ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಈ ಭಿನ್ನತೆಗಳ ಅರ್ಥ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳು 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ವಿಮೋಚನಾ ರೂಪಗಳ ಪುನರ್' ನಿರ್ಮಾಣದ ಆಧಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಏಕತೆಯ ರೂಪಗಳಾಗಿಲ್ಲ; ಪೌರತ್ವದ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗದೆ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿವೆ.

7. ಸಮಾನ ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣದ ನಿರಾಕರಣೆ

ಪ್ರಧಾನ ಅಟಗಾರರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಂಪು ರಚನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಇಂದಿನ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಜೊತೆಗೆ, ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಸದಾಗಿ 'ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ'ವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಹೊರಟಿದೆ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುವುದು ತಪ್ಪಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಗಣರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಂದೇ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ವಸ್ತು, ಬೋಧನ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಭಾಷೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದೇ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯಾದರೂ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ, ಜಾತ್ಯತೀತತೆ, ಲೈಂಗಿಕ ಸಮಾನತೆ, ಕಾರ್ಯಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅರ್ಥ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಒತ್ತಿಹೇಳುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ.

8. ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ತ್ರಿಕೋಣ ?

ಭಾರತದ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ, ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು

'ನುಣುಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ತ್ರಿಕೋಣ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞ, ಜೆ. ಪಿ. ನಾಯಕ್ (1975) ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಮರೀಚಿಕೆಯನ್ನು ತುರ್ತಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಹೊಸ ತ್ರಿಕೋಣದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅವಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರೂಪಿಸುವ ಹೊಸ ತ್ರಿಕೋಣದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ, ಮೂಲ ಕಾರ್ಯಭಾರಿಗಳಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಶಾಲೆಗಳು ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕು. ಹೊಸ ಶಾಲೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಹೋಲಿಕೆ, ಐಕ್ಯತೆಯ ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಆಕಾರವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ; ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದೆಂದರೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಶಿಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತದ ಮೂಲ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಒಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಹಜಧರ್ಮವೆಂಬಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ದೊರೆಯುವಂತಿರಬೇಕು. ನಿಜವಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಹಾಗೂ ಗಣರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಿರಬೇಕು. ಇಷ್ಟಾದರೂ, ಪೌರತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಧೀನರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲು, ಪೌರರು ತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿಗಳಾಗಿ, ಪರಿವರ್ತನಕಾರರಾಗಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಹದ್ದಾಗಬೇಕು (ಗೀರೋ, 1987)

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನಂಟನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಬಡತನದ ರೇಖೆಗಿಂತ ಈಗಲೂ ಕೆಳಗಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಎಂದ ಮೇಲೆ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸಿ, ಬೆಂಬಲಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂಲಭೂತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಕಾಶ ವಂಚನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಡವರು ಹಾಗೂ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವವರು ಅನುಭವಿಸುವ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪೂರ್ವನಿಯಂತ್ರಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ, ಬಟ್ಟೆ, ಪುಸ್ತಕ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪೋಷಾಹಕ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಮುಂದುವರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಬಡಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಶಾಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ನೆಚ್ಚುಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂದರೆ 'ಒದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ' ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಅಗತ್ಯ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೆ ಹೊರತು, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಗೆ ತಗಲುವಂಥ ಖರ್ಚು ಮತ್ತು ಲಾಭಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದಲ್ಲ (ಫೈನ್ ಮತ್ತು ರೋಸ್ 2001:172) ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತರೆ, ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳ

ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬಲ್ಲದು. ಶಾಲೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಶಾಲೆಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನೀಡುವುದು, ತಮ್ಮದೇ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾದಂಥ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು; ಮತ್ತು, ಸಮುದಾಯದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತಹ (ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ) ಶಾಲಾ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡುವುದು. ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಂಡರೆ ಸಮಾಜ-ಶಾಲೆಯ ನಡುವಣ ಕಂದಕದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಮಸ್ಯೆಯಷ್ಟೇ ಹಳೆಯದಾಗಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗದೆ ಉಳಿದಿದೆ.

ಮೂಲ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವಕಾಶವಂಚನೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯ 21ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಾಧಾರಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅದರ ನಾಯಕತ್ವ ವಹಿಸುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಫೋಷಣೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿರುವ 100 ಮಿಲಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಹೇಳಿಕೆ, ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದವರ ನಿಜವಾದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಚನಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುತ್ತದೆಯೆಲ್ಲದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಗಣರಾಜ್ಯದ ನಿಯಮಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳು ಸಂಸ್ಕರಣಾ ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವು. ಇವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪೌರರು, ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಮತ್ತು ಭೇದವೇನಿಸುವ ಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬಲ್ಲವರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಮೂಲಧಾತುಗಳಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದವರಿಗೆ ನಿಯಮರಹಿತ ಶಾಲಾ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಾಡಳಿತದ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುಗಳಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಿಂದ ಹೊರಗುಳಿಯಬೇಕು. (ವಿಟ್ಟಿ, 1999) ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅವಕಾಶವಂಚನೆ ಪರಿಹಾರ ಕಾಣದೆ ಮುಂದು ವರಿಯುವುದರಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಿರುಕುಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತವೆ. ನಾವೊಂದು ಸಚೇತನಗೊಂಡ 'ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಗಣರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಉದ್ಯೋಷಣೆಗಳು ಸುಳ್ಳಾಗುತ್ತವೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಅಸಮಾನತೆಗಳಿಗೆ ಸವಾಲೊಡ್ಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಹಿರಿಮೆ ಗರಿಮೆ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಗೌರವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನನಸಾಗಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಂಥ ಒಂದು 'ಸಭ್ಯಸಮಾಜ' (ಮಾರ್ಗಲಿಟ್, 1999)ವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಕೇವಲ 'ಮರೀಚಿಕೆ'ಯಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಅನುವಾದ : ಉಷಾ ನರಸಿಂಹನ್

ಭಾರತೀಯ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ

- ಪದ್ಮ ಎಂ. ಸಾರಂಗಪಾಣಿ

ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರ ಬಾಲಕರ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ 5ನೇ ತರಗತಿ/ಶಾಲೆಯ ಮಧ್ಯಂತರ ವಿರಾಮ ಅಗಷ್ಟೇ ಮುಗಿದು ತರಗತಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದವು. ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಬಾಲಕರಿಗೆ ನಾನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒರಿಗಾಮಿ ಮೂಲಕ ಕೊಕ್ಕರೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಇನ್ನೂ ತರಗತಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಗದದ ತುಂಡಿಗಾಗಿ ಬಾಲಕರಲ್ಲಿ ಕೂಗಾಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಒಬ್ಬರಾದ ನಂತರ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕಾಗದ ಕೊಡುತ್ತ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ನನ್ನ ಸುತ್ತ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಎಳೆದಾಡುತ್ತಾ, ತಕ್ಕುತ್ತಾ ನಾನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಗದದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಕಾಗದಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತರಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅವರ ಅಗಮನವನ್ನು ಅರಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಕ್ಷಣ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಓಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ನುಗ್ಗಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಕೊಠಡಿಯು ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಅಗ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮಾತನಾಡಲು ತೊಡಗಿದರು.

“ನೋಡಿ, ಈ ಮೇಡಂ ಎಷ್ಟು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಒರಟಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಕೆಗೆ ನೀವು ವಿಧೇಯರಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನೀವು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಕಲಿತು ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ?” ಎಂದರು.

ಅನಂತರ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಾಂಡವಾನಿ ಕಲಾವಿದೆ ಶ್ರುತಿವರ್ಮಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸಾರವಾದ ಟಿ.ವಿ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನೋಡಿದ್ದೀರಾ ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೌದು ಎಂದರು. ಬಳಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿವರಣೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಧ್ಯಭಾರತದ ಒಂದು ಜನಪದ ಕಲೆ ಪಾಂಡವಾನಿ. ಇದು ಮಹಾಭಾರತದ ಪಾಂಡವರ ಬಗ್ಗೆ ವಾದ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಥೆ. ಈ ಜನಪದ ಕಲೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಲಾವಿದೆ ಶ್ರುತಿವರ್ಮ. ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನಳಾಗಿರುವ ಶ್ರುತಿವರ್ಮಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿವರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನೋಡಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳು ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಂದಿಗೆ ಧ್ವನಿಗೂಡಿಸಿದರು. ಕಥೆಗೆ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರು. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮರೆತಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿವರ್ಮ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಸಹಿಮಾಡಬೇಕಾದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸತೊಡಗಿದರು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಧ್ವನಿ ಎತ್ತರಿಸಿದರು. ತಿರಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪುಂಜಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದರು. “ಅಕೆ ಸಹಿಮಾಡಲು ತನ್ನ ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದಳು. ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟು ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಮತ್ತು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರ ಸಂಕೇತ. ಇದನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದರೆ, ನೀವು ಉರುಹಚ್ಚಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ಬರೆಯಲು

ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರೆಂದು ಕರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಪದಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ದೀರ್ಘಸ್ವರದ ಬದಲು ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೀರ. ಕೀಚಕ ಎಂದಾಗ ಕಿಚಕ ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತೀರಿ. ಉಚ್ಚಾರಣೆ ತಪ್ಪಾದರೆ ಅದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಉತ್ತರೇಖನ ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯಿರಿ.”

ಈ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು. ಇದು ಹಲವಾರು ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಅನುಭವವಾಗಿರುವ, ಕೆಟ್ಟ ವರ್ತನೆಯ ಸಣ್ಣ ಘಟನೆಯ ಮೂಲಕ ತೀವ್ರವಾದ ನೈತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ನಿರುತ್ಸಾಹದ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರೇಖನ ಕೆಟ್ಟ ವರ್ತನೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಕೆಟ್ಟವರ್ತನೆ ಉತ್ತರೇಖನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿತು. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆ, ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತಕ್ಷಣ ಗ್ರಹಿಸಿ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಅವರ ಸಹವರ್ತಿಗಳು, ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ಸಮುದಾಯವು ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಚೌಕಟ್ಟು ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರತಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇದರಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಶಾಲೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಶಿಕ್ಷಕರ ನಿರಂಕುಶ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಅಥವಾ ವಿಧೇಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯವು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಯಾದ ಕಾಸಿಂಪುರದ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಲಕರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಧಾರದಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. (ಸಾರಂಗಪಾಣಿ 1993). ಕಾಸಿಂಪುರದಲ್ಲಿ 7 ತಿಂಗಳ ಕಾಲ 4ನೇ ಹಾಗೂ 5ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವ 900ದ 13 ವರುಷದೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಎರಡು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಗಾಧ ವಯಸ್ಸಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಅವರನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ತಡವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿರುವುದರ ದ್ಯೋತಕ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಓದುಗರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣ್‌ನ ಎರಡು ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ (ಕಲ್ಯಾಣ್ 1953 ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ್ 1988).

ಮೇಲಿನ ಘಟನೆಯು ಸೂಚಿಸಿದ ವಿಷಯದ ಕ್ರಮದಂತೆ ನಾನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗಮನಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿ ದಿನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತವವಾದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿಚ್ಛೇದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ವಿಷಯ ಶಿಸ್ತಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಇದು ಬಾಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಆಟ, ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರೌಢತೆ ಎಂದರೆ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಶಾಲೆ ಎಂಬುದು. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವ ಅವಧಿ ಎಂಬ

ಅರ್ಥವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಸಹಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂರನೇ ಮತ್ತು ಅಂತಿಮ ವಿಷಯ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ವಿರೋಧ ಮಾದರಿಗಳಾದ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಶಾಲೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತು ಎರಡೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕೆಗೆ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ನಾನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೂ ಶಾಲೆ ನಿರಂತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪದೆ ಅವು ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಬಲವಂತವಾಗಿ ನೀತಿ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಹೇರುವ ಸಂಸ್ಥೆ ಶಾಲೆಯೊಂದೆ. ಸ್ಥಳೀಯರಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಲ್ಲವೂ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತಹ ಹಂದರವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಚೈತನ್ಯ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ನೀಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಆದನ್ನೇ ಮರುಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

1. ಅಧಿಕಾರ

ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾರತೀಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದು ತೀರಾ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಅಂತಹ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಬಲವನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತೀರಾ ಸರಳ. ಅಂದರೆ ಈ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರ ಎಂಬುದು ಅಧ್ಯಾಪಕರೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಉಡುಗೊರೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಅಧಿಕಾರವು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ವಿಧೇಯತೆಗಳನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಶಾಲೆಯ ನೈತಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಜ್ಞಾನ ವಿಹಾಸದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಕಲಿತವರು ಅಥವಾ ತಿಳಿದವರು ಎಂಬ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ರಚನೆ ಹೊಂದಿರುವ ಶಾಲೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೇ ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕೂಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಅಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಶಾಸನಬದ್ಧ ವಿವೇಚನೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ (ಪೀಟರ್ಸ್ 1965, 258 - 65). ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಚರ್ಚೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳು ಶಾಸನಬದ್ಧ ವಿವೇಚನೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ತರಗತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಿ ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಅಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಲಾರದು. ಅಲೀಪುರದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ ವಿಚಾರವೇನೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಅಧಿಕಾರ, ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯ ಜ್ಞಾನದ ಚರ್ಚೆಗಳು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರ, ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಸರಳವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧ ಹಲವು ಪದರಗಳಿಂದಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಬಂಧ ಕೂಡ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಅಧ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳು ವಿಶದವಾಗಿದ್ದವು. ಶಾಲಾ ಸಂಬಂಧಿತವಾಗಿ ಇತರೆ ಜೋಡಿ ಸಂಬಂಧಗಳಾದ ಪ್ರೌಢ-ಬಾಲ, ಪೋಷಕ-ಮಗು,

ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಅಶ್ರಯದಾತ-ಅಶ್ರಿತ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದವು.

ಮೂಲತಃ ಈ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರೌಢ ಮತ್ತು ಮಗುವಿನದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ದೊಡ್ಡ ಸಮೂಹದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಈಗಾಗಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದಲೇ ಈ ಸಂಬಂಧ ಈಗಾಗಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಪುರದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಗೌರವ ನೀಡುವ ನೈತಿಕ ಸಂಹಿತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹಿರಿಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ರೂಢಿಯು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮುನ್ನವೇ, ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಹಿರಿಯರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು/ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಮೌನವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವ ಮೂಲ ತತ್ವ.

ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೌಢ/ಬಾಲ ಎಂಬ ಈ ಮೂಲ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಪೋಷಕ-ಹಸುಳೆ/ಮಗು ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಯೇತರ ಸಂಬಂಧವೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಂರಚನೆಯು ಪೋಷಕರಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ತಂದೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಪರಮಾಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಲನಾಯ್ (1971) ಮತ್ತು ಕಾಕರ್ (1981) ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಪೋಷಕ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿಧಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೋಷಕರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಉಚ್ಚ ಸ್ಥಾನದಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಎತ್ತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಪೋಷಕರು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ವಿಳಿಗೆ/ಒಳಿತಿಗೆ ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪೋಷಕರ ಆಸೆಗಳಿಗೆ ಭಂಗ ತರದಂತೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಸಂತಸಪಡಿಸುವುದು ಮಕ್ಕಳ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ನಡುವೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಮಾನಾಂತರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಗುರುಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮ ಇದ್ದಂತೆ. ಗುರು ಹೇಳುವ ಮಾತು, ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ. ಪೋಷಕರ ಮತ್ತು ಗುರುಗಳ ಪಾದಚರಣಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನಮಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಸಮಾನಾಂತರಗಳು ಸೂಚಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ಗುರುಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪೋಷಕರ ಕ್ರಿಯೆಗಳಂತೆಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಪವಿತ್ರವೂ ಮತ್ತು ಉದಾತ್ತವೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಪೋಷಕರಿಗೆ ನೀಡುವಂತಹ ಗೌರವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾದ ವಿಧೇಯತೆಯನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೂ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಈ ಪದದ ಮೇಲೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಎಂಬ ಜೋಡಿ ಸಂಬಂಧವಿದೆ, ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಗುರು ಎಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನಿ, ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಹಾಗೂ ದೈವಕ್ಕೆ ನಿಕಟವಾದ ಕಾರಣ ಸಮುಚಿತ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದವರು. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಭಾರತದ ಪುರಾತನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾಷೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಗುರುಬ್ರಹ್ಮ ಗುರುವಿಷ್ಣು ಗುರುದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ

ಗುರುಸ್ವಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀ ಗುರವೇ ನಮಃ

ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತೀಯ ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧ ತನ್ನಲ್ಲಿನ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ತಾಯಿ-ಮಗು ಸಂಬಂಧದೊಂದಿಗೆ ಸದಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಸುಮಾರು ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಗುರು, ಋಷಿಯಂತೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ತೊರೆದವನು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು. ವೇದಗಳ ಕಾಲದ ಪಠ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದ ಮುನಿಗಳ ಪಾದತಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪಡೆದ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ದೀಕ್ಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಯುಗದವರೆಗೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಹಲವು ವೇಳೆ ಈ ಅವಧಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯುಗ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ (ಭಕ್ತಿ; ಉತ್ತರ ಭಾರತದ 12-16ನೇ ಶತಮಾನ). ಲೆನಾಯ್ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಮಾಜ ಜಾತಿ, ಮತ, ಲಿಂಗಗಳಿಂದಾದಂತಹ ವರ್ಗ ಶ್ರೇಣಿಯ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ವ್ಯತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಮಾನವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು (ಲೆನಾಯ್ 1971, 347-72). ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನದ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಬಂಧ ಭಾವೋದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಅಸಮಾನತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಶಿಷ್ಯ ಗುರುವಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ.

ಲೆನಾಯ್‌ನ ಪ್ರಕಾರ ವೇದಗಳ ಆದರ್ಶಗುರು ಋಷಿಯಂತೆ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಲು ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವರ ಭಕ್ತಿ (1971, 347) ಇದು ಕಾಕರಾರವರ ಗುರು - ಶಿಷ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮರುಕಳಿಸಿದೆ (1991, 41-63). ಇವರು ಗುರುವಿನ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಕಲ್ಪನೆ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಕಾಳಜಿ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ, ಅರ್ಪಣೆ, ದೀಕ್ಷೆಗಳ ಕಡೆ ವಾಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೇದಗಳ ಕಾಲದ ಗುರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲಾ ಬಂಧಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಅರಣ್ಯದ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯುಗದ ಗುರುಗಳು ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯಜನರೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಶಾಲಾ ಅಧ್ಯಾಪಕನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಒಬ್ಬ ಸೌಮ್ಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕುಮಾರ್ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಮುನ್ನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಹಳ್ಳಿಯ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಏಕೆಂದರೆ ಆತ ಭಕ್ತಿಯ ಗುರುವೆಂಬ ಅಧಿಕಾರದ ಪದವಿಯನ್ನು ಅನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ಪಡೆದಿರುತ್ತಿದ್ದ (1991, 88).

ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಕಾಸಿಂಪುರದ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಾದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಭಕ್ತಿ ಕಾಲದ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವೇದಯುಗದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಮಾನುಗತವಾದುದರಿಂದ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ದಿನನಿತ್ಯದ ಪರಿಚಿತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾಷೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಭಕ್ತಿಯ ವಿಧಾನ. ಕಾಸಿಂಪುರದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಬಾಹ್ಯ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ವೇದಗಳ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಮಯ ಜಾತ್ಯತೀತವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ

ನಿಯಮ. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಸೂರ್ಯ ನಮಸ್ಕಾರ, ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರ ಪಠನ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನವೂ ಸೇರಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಗಿನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕದಂತೆ ಹಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಪಠನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪವಿತ್ರತೆ, ಶುದ್ಧತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಪರಾಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವೇದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಪುರಾತನ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಆಧುನಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಪುರಾತನ ಪದ್ಧತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಂದಿಗೆ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಉದ್ದೇಶಿತ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರುಗಳು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗುರುಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಓದುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಾರೆ, ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾಚ (ಆತ ಶೋದಲುಪ್ಪಾನೆ, ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಮತ್ತು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಮುಜಾಗರ, ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಆತ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗುರೂಜಿ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ) ಬಹಳ ಗಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಮನನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ. ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಹ ಇದರಿಂದಾಗಿ ವಿಧೇಯತೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಗುಣ ಮತ್ತು ಮಾದರಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಪಾತ್ರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಈ ಲೇಖನದ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಲ್ವನೆಯ ಸಂಬಂಧ ಆಶ್ರಿತ-ಆಶ್ರಯದಾತ ಸಂಬಂಧ. ಇದು ಇನ್ನೂ ಜಾತ್ಯತೀತ ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮೇಲ್ವಿತ್ತಿಯ ಮತ್ತು ನಗರದ ಹಿರಿಯ ಅಂತಸ್ತಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎಂಬ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ವಯಸ್ಸಾದ ಹಿರಿಯ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ, ರಾಷ್ಟ್ರ ನಿರ್ಮಾಣದಂಥ ಘನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಧ್ಯಾಪಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಯುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿದ್ದು ಅಥವಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ಕಲಿತಿದ್ದು ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯ ಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕಾದುದು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮೊದಲ ದಿನವೇ ತಿಳಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಭೆಗಳ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಆಂಗ್ಲಪದ ಮತ್ತು ಪದಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಪೋಷಕನ ಪಾತ್ರದ ಶಿಕ್ಷಕನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸಂಭಾವಿತ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ಪ್ರೌಢರಾದಾಗ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾಪಕರಂತಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ದಯಾಶೀಲ ವರ್ತನೆ ಕೆಳ ವರ್ಗದಿಂದ ಬಂದ ಕೆಲವು ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲಾಗದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಸಭೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಆಟದ ತಂಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಲಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. "ಆತ ಎಸ್.ಸಿ. ಎಸ್.ಟಿ. ಆದರೂ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾನೆ." ಎಸ್.ಸಿ., ಎಸ್.ಟಿ. ಎಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು, ಶತಮಾನಗಳಿಂದ

ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧ ಭಾರತದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು, ಕಳಂಕಿತರು ಮತ್ತು ದೂರ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವರು. ವಲಯ ಚಿತ್ರಕಲಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನ ವಿಜೇತನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಬ್ಬರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ ನೀಡಿದರು.

ಈ ನಾಲ್ಕು ಜೋಡಿ ಸಂಬಂಧಗಳು (ಪ್ರೌಢ-ಮಗು; ಪೋಷಕ - ಹಸುಳೆ; ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಆತ್ರಿತ-ಆಶ್ರಯದಾತ) ಇಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇವು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸುಪ್ರಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಲಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಅಧಿಕಾರವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವುದೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ. ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜನಪದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕನ ಪಾತ್ರದಂತೆ ಶಾಲೆಯ ಅಥವಾ ಶಾಲಾ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಿಸಿದಂತೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಅಧಿಕಾರವು ಅಗ್ರಮಾನ್ಯವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪರಿಗಣನೆಗಳಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುದು. ಈ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಕನ ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಆತನ ಉದ್ದೇಶಿತ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಜ್ಞಾನ ನಿರ್ಮಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಹ ಈ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಜನಪ್ರಿಯ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಅಧಿಕಾರ ಜ್ಞಾನಸಂಬಂಧಿತ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ವಿಶದವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣ್ ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಮೋಕ್ಷ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಗುರಿ. ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಿಲ್ಲದೆ ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಇದು ಗುರುವಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಸಾಕ್ಷಿ ಮುಂಡಕೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಕಲಿಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಗುರುವಿನ ಮುಖೇನ ಆಗಬೇಕು (ಕಲ್ಯಾಣ್ 1988, 277) ಮತ್ತೊಂದು ಲೇಖನ ಧ್ಯಾನಿಸಲು ಗುರುವಿನ ನೇರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವು ಪ್ರತಿದಿನದ ಬದುಕಿನ ಬವಣೆಗಳಿಂದ ಮೇಲೇಳಲು ಕಲಿಕೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಗುರುವಿನ ಬೋಧನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕಲಿಕೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಹಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಗುರುವಿನ ಮುಖಾಂತರ ಕಲಿತರೆ ಮಾತ್ರ ಕಲಿಕೆಯ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ (ಕಲ್ಯಾಣ್ 1988, 47). ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುರುವಿನ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆತನಿಗೆ ಅದು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಲಿಯುವವನ ಅಸ್ಮಿತೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣ ಗುರುವಿನ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ಅರಳುತ್ತಿವೆ. ಹಿರಿಯರ ಮತ್ತು ಪೋಷಕರ ಅಧಿಕಾರ ಕೂಡ ಪ್ರತಿದಿನದ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಾತ್ಮಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸಂಬಂಧಿತ ಆಯಾಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮೌಖಿಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಜ್ಞಾನ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಅಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ "ವಯಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನ, ಸಂಬಂಧಿತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ" ಎಂಬುದು ಚರ್ಚಾರವೆತ್ತದ ರೂಢಿಯಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಆದೇಶ ಎಂಬಂತೆ ಪಾಲಿಸುವುದನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಮಕ್ಕಳು ವಾಗ್ವಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಾಗ "ನಾನು ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ" ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ, ಮೇಲಿನ ತರಗತಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಯಸ್ಸಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಜ್ಞಾನ ಸಂಬಂಧಿತ ಅಧಿಕಾರವಿರುತ್ತದೆ.

5ನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗಾಯಿತು. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಯಾವುದೋ ತುರ್ತು ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ತರಗತಿಯಿಂದ ಅರ್ಧಗಂಟಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ಅಂಕಗಣತದ ಪಾಠವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಣತದ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಮಹಿಳಾ ಸಹಾಯಕಿ ಸುಂದರಿಗೆ ಅವು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ತರಗತಿಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ವಹಿಸಿ ಹೊರಟರು. ಸುಂದರಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವಳೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತನ್ನು ರೂಢಿಸಲು, ಗಲಾಟೆ ಮಾಡದೆ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಂದು ಆದೇಶಿಸಿದಳು. ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮನೋಜ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಉದ್ಭಟತನ ನಟನೆ ತುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ "ಆಂಟೀ ನನ್ನ ಲೆಕ್ಕ ನೋಡಿ ಸರಿ ಇದೆಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಸುಂದರಿ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥೆ, ಆಕೆ ತನಗೆ ಸಲ್ಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆದ. ಆಕೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕೋಲನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಮನೋಜನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರಂತೆ ನೋಡಲಾರಳು. ಮನೋಜನ ಈ ಸವಾಲು ಹಾಸ್ಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ನಾನು ನೋಡಿದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಾಲಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದವರು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಹೆಂಗಸರು. ಸವಾಲುಗಳು ಕೂಡ ನೇರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಇದು, ಶಾಲಾವರಣದೊಳಗೆ ಹಿರಿಯರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಥಾಗತ ರೂಢಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿಶದವಾದ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಅಧಿಕಾರದ ಆಳವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ತನೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ಥಾನ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಸ್ವರೂಪದ ಭಾಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸ್ವರೂಪದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಂಡಂತೆ ಯಾವ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಬರಿಯ ನೈತಿಕ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಎನ್ನುವುದು ಉಚಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಇವುಗಳು ಜ್ಞಾನಸಂಬಂಧಿ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಕೂಡ ಆಗಿವೆ.

2. ಶಿಸ್ತು

ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಶಾಲವಾದ ಸೂಕ್ತ ಅಧಿಕಾರ ಕಾರ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಅಂತಹ ಕಡೆ ಅಧಿಕಾರ ಬಲದ ನೇರ ಉಪಯೋಗವಿರದೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಬರ್ನಾಸ್ಸಿನ್ ಹೇಳುವಂತಹ ಅಗೋಚರ ಹತೋಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಶಾಲಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಅಧಿಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವು ಮತ್ತು (ಬರ್ನಾಸ್ಸಿನ್ 1977) ಗಾಬರಿ ಇತ್ತು. ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಬಳಕೆಯು ಅಧ್ಯಾಪಕ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಡುವಿನ ಪ್ರತಿದಿನದ ತರಗತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಬೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಕಠಿಣ ಧೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷೆಗಳೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಮಕ್ಕಳು ತೀರಾ ಸಣ್ಣ ತಪ್ಪಿಗೆ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಗೊಳಗಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕಟುಶಿಸ್ತಿನ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ನೇಮಿಸಿದ ಹಿರೇಮಣಿಗಳು (ಮಾನೀಟರ್) ಕೂಡ ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಹತೋಟಿಯ ಕಣ್ಣು ಎಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ ಮತ್ತು ಹುತಾತ್ಮ ಲಾಲ ಹರಿದಯಾಳ್‌ರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಹರಿದಯಾಳ್‌ರು ಗದ್ದರ್ ಪಾರ್ಟಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರು, ಅದರ ಮೂಲಕ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತೀಯರಿಂದ

ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಾತ್ಮಕ ವಿರುದ್ಧ ಹೇರಲಾಗಿದ್ದ ನಿಷೇಧಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದರು. ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದೇ ದಿನ ಕೆಲ ಸಮಯದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಅದೇ ಶಾಲೆಯ 5ನೇ ತರಗತಿಯ ಇಬ್ಬರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಶಾಲಾ ಶಿಸ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಅವರ ಶಾಲೆಯ ಶಿಸ್ತಿನ ವಿರುದ್ಧ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾಗಿ ಲಾಲ ಹರಿದಯಾಳರಂತೆ ವಿರೋಧಿಸಿ ಎಂದು ಪ್ರಚೋದಿಸಿದೆ. ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕ ಈ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಉದ್ಗರಿಸಿದ, "ಇಲ್ಲ! ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಶಾಲೆ ಶಾಲೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ನಾವು 'ಅಮ್ಮಾ ತರಕಾರಿ, ಕೋಸು ಬೇಕೆ ? ಆಲೂಗಡ್ಡೆ ಬೇಕೆ?' ಎಂದು ಕೂಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ನಿಷೇಧಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತು ಇಲ್ಲದ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಇದು ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಸಂತೆ ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತದೆ. ಇತರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನದಲ್ಲಿನ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಾಲೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರುಗಳು ವಿವರಿಸುವುದು ಕಠಿಣ. ಶಿಸ್ತು ಇರುವಂತಹ ಶಾಲೆ ಉತ್ತಮ ಶಾಲೆ (ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗಳು). ಕೆಟ್ಟ ಶಾಲೆಗಳು ಎಂದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೇ ಶಿಸ್ತಿನ ಕ್ರಮಗಳು, ನಿಯಮಗಳು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಜಾರಿ ಇರದಂತಹ ಶಾಲೆಗಳು (ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳು).

ಶಾಲೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುವ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಶಿಸ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ನಂಬಿರುವ ಅವರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತೆಂದೋ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೋ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೋ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಇಂತಹದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಸೂಚನೆಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಲೇಪುರದ ಶಾಲೆಯ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮಕ್ಕಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಿಧೇಯರಾಗಿರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಶಿಕ್ಷಕರು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಸಮುದಾಯ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರ ನಂಬಿಕೆಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯತೆ, ಶಿಸ್ತನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿರುವ ಸಂಬಂಧ, ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾದಾಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಹುಡುಗಾಟಕೆ ಮೂಲಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆಟ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಿರಿಯರ ಉದ್ಗಾರ, "ಮಕ್ಕಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಆಟ ಆಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಟ ಶುರು ಆಯ್ತು ಅಂದರೆ, ಅವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ಹೋಗುತ್ತೆ", "ನಾವು ಮಕ್ಕಳು, ನಾವು ಆಟ ಆಡುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಈ ಮನೋಭಾವ 'ಕಲ್ಯಾಣ'ನ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಮಕ್ಕಳು' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ಆಟವಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಆಟವಾಡದಿರುವಾಗ ಮಲಗಿರುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಅಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಜೀವನದ ಉದ್ದೇಶ ಇದೇ (1953, 65) ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ, ಶಾಲಾ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಈ ಲೇಖನದ ಬರಹಗಾರ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕರಣಗೊಳಿಸಲು ಈ ಅಟವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾನಿಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷಯಾಂತರ ಮಾಡಿ ಈ ಲೇಖನ ಮಕ್ಕಳ ಹುಡುಗಾಟಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಶಿಸ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಗೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆಟದ ಒಲವು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಲೇಖಕಿ ವಾದಿಸುವಂತೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪೂರ್ವ ಯೋಜನೆಯಾಗಲಿ, ಒಂದು ಕ್ರಮವಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವತಂತ್ರ. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತೃತ ಸಮಾಜದ ಯಾವುದೇ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಎರಡೂ ವಿಷಯಗಳೂ ಅನಪೇಕ್ಷಣೀಯ ಎಂಬುದೇ ನಂಬಿಕೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭಾರತೀಯ ಕವಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳು ಅವರ ಮೋಹಕ ಮುಗ್ಧತೆಯನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಅವರ ವಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿರುವ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಈ ಹುಡುಗಾಟ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂಬುದು ಈ ಲೇಖಕಿನ ವಾದ. ಈ ಮೌಢ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ (ಮುಗ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ) ಮಗು ತಾನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಹೊಳೆಯುವ ಗೋಲಿಗಳು ಅಪ್ಪ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ನಾಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ಆಟದ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಮಗ್ಗುಲಾದ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಧ್ವಂಸ ಮನೋಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಲೇಖಕರು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ಎಂದು ಋಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಅದು ವಿನಾಶಕಾರಿಯೇ ಹೊರತು ರಚನಾತ್ಮಕವಲ್ಲ. ಆಟ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿನ ಋಣಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಧನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಲೇಖಕಿ ಸೂಚಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ ಆಟದ ಧೋರಣೆಯು ಅಪಾಯಕಾರಿ. 'ಆಗ ಉದ್ಯವಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಂದರೆ, ನಾವು ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಆಟ ಎನ್ನಬಹುದೇ? ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ದೇಶವೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಆಟ ಆಡುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಂಬಬಹುದೇ? ಮಕ್ಕಳ ಆಟಗಳು ಕೂಡ ಆಟಗಳೇ ಮತ್ತು ವಿನಾಶ ಕೂಡ ಆಟವೇ. ಇಂತಹ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನಾವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಬಹುದೇ? (1953, 65) ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ, ಬೇಡ. ಆಟವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಗುಣದೊಂದಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಟ ಎಂಬುದು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ನಾವು 'ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ' ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಲ್ಲಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ' ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿ. ಆದರೆ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಆಟದ ಧೋರಣೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಮಗುವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮುಂದೆ ಆದಾಯ ಗಳಿಸಬಲ್ಲವನಂತೆ ಕಾಣಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ರೂಢಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬಾರದು. ಮಗುವಿನ ಆಟದ ಗುಣವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸ ಬಾರದು. ಲೇಖಕಿ ತನ್ನ ವಾದ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಹಿಂದಿಯ ಗಾದೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ: "ನೆಗೆಯಿರಿ ಮತ್ತು ಅಡಿರಿ ನೀವು ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದವರಾಗುತ್ತೀರಿ" (1953, 65).

ಮಕ್ಕಳ ಆಟದ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತಹ ಋಣಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಂಮಂಜಸವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತುಂಟಾಟದ ಮಗು ಎಂದರೆ ಭಗವಾನ್ ಕೃಷ್ಣನಿದ್ದಂತೆ, ಗೋವಳನ ಮಗ, ಜನಪ್ರಿಯ ದೇವತೆ. ಈ ಲೇಖನ ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಬರೆದುದು. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯದ ತುಂಟಾಟಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊಗಳುವವರೆ, ಅರಾಧಿಸುವವರೇ. ಅಂತಹುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮಕ್ಕಳ ಆಟವನ್ನೇಕೆ ವಿರೋಧಿಸಬೇಕು? ದೇವಪುತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಕ್ಕಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಲೇಖಕರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲ್ಯ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೆಳೆದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಗೊಲ್ಲರ ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಂತೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ (1953, 65). ಕೃಷ್ಣ ಉತ್ತಮ ಮಗುವಿನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಬೇರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಕ್ಕಳು ಉಚಿತವಲ್ಲದ ಬೇಡದ ಮಗುವಿನಂತಹ

ಗುಣವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮೌಢ್ಯತೆಗೆ ಮತ್ತು ಮೂರ್ಖತನಕ್ಕೆ ಸಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಲೇಖಕರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಟಗಳು ಲೋಕೋದ್ಧಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಟಗಳು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಟಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಮನುಕುಲದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಿಂದು ಆಡಿದ ಅಟಗಳು. ಈ ಅಟ ದೊಡ್ಡವರ ಕೆಲಸದಂತೆ, ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಕ್ಕಳಾಟದಂತಲ್ಲ, ಲೇಖನ ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಳಿರುವುದು, ಅರ್ಪಣಾ ಮನೋಭಾವದಿಂದ, ಬೆಳೆಯುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತು ನಿಪುಣತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ದಿವ್ಯ ಅಟವಾಗುತ್ತದೆ. ದೈವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ದಿವ್ಯ ಮಗುವನ್ನು ಆದರ್ಶ ಹಿರಿಯನಂತೆ ನಿರೂಪಿಸುವುದು. ಸಫಲ ಸಮಾಜೀಕರಣ, ಪ್ರೌಢ ವಿಶ್ವದ ರೂಢಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಗಳು ಆದರ್ಶ ಹಿರಿಯರನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಜೀವನ, ಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಗಳು ಆಟದಂತೆ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ (1953, 65).

ಇಂತಹ ವಿಶಾಲವಾದ ತರ್ಕಬದ್ಧ, ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯನ್ನು ಕಾಸಿಂಪುರದ ಹಳ್ಳಿಗರು ಹೇಳಿದರೆಂದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಇದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಹಳ್ಳಿಯ ಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾರದಂತೆ ನಂಬಿರುವುದೇನೆಂದರೆ ಬಾಲ್ಯದ ಅಟಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಆನಂದದಾಯಕವೂ ಮನೋರಂಜನಕವೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಅಟವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಆಟದ ಸ್ಥಳ/ಸಮಯವನ್ನು ಕೆಲಸ ಆಕ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು, ಅಟವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸದಿರಲು ಕಠಿಣ ಶಿಸ್ತಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು, ಎಂದೇ ಎಲ್ಲರೂ ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಲೇಖನದಂತೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ನಂಬಿರುವುದು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಯಾವುದೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಹೇಳಿದ್ದು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಕೆಲಸವೇನು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನವರಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನೆನಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. 'ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಹಿರಿಯರ ಪ್ರಪಂಚದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಡೆಯದೆ ಇದ್ದರೆ ಅವರು ಅಪ್ರಯೋಜಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ತುಂಟರು.'

ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ವಭಾವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಇಂತಹ ದೃಷ್ಟಿ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಟವನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆಗಬಯಸುವ ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿವಾದವನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತದೆ. ಹಳ್ಳಿ ಮಕ್ಕಳ ವಾಸ್ತವ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಅವರು ಆಗಬಯಸುವ ಸಫಲ ಮನುಷ್ಯ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಶಿಸ್ತು ಎಂಬುದು ಇದೆ.

3. ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ

ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆದುರು ಆಯ್ಕೆಗೆ ಇರುವುದು ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು/ ವಿಫಲತೆಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಪಾತ್ರಗಳು. ಈಗ ನೀವು ಯಾವುದನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರೋ ಅದರ ಭವಿಷ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಯಾಗುವ ಮಕ್ಕಳು ದೊಡ್ಡವರಾದ ನಂತರ ಸಫಲ ಮಾನವರಾಗಬಹುದು. ಆಟದಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿ ಹಾಗೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟವರು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿ ಬೆಳೆದು ವಿಫಲರಾಗಬಹುದು.

ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನಾಗುವುದೆಂದರೆ ಬೆಳೆದು ಸಫಲರಾಗುವುದರ ಸಂಕೇತ. ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಕಾರ

ಸಫಲರಾದ ಮನುಷ್ಯನೆಂದರೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಕೈತುಂಬ ಸಂಬಳ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ, ಯಾವಾಗಲೂ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪೈಲ್ ಓಡುತ್ತಾ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಆತನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ. (ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಪ್ರಕಾರ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸ ವಿಫಲರಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ.) ಸಫಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದರೆ ನೀವು ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಬಹುದು, ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥನ ಸಂಕೇತವು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಫಲತೆಯ ಕಳಂಕಹೊತ್ತಿರುವ, ಹತಾಶನ ಸಂಕೇತ. ಇಂತಹ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಭಯಭೀತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು ಯಾವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹವರು ಭಿಕ್ಷು ಬೇಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಗೆಬಗೆಯ ಅವಹೇಳನ, ದೈಹಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಬರೇ ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲಸದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣ ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಎಂಬ ಕಳಂಕದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಅವಕಾಶವೇ ಅವರಿಗಿಲ್ಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಲೇಖನದ ಮೊದಲನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ಶ್ರುತಿವರ್ಮನ ಘಟನೆ, ಆಕೆಯು ಸಫಲತೆಯ ಶಿಖರವೇರಿತು ವಿಶ್ವಖ್ಯಾತ ಕಲಾವಿದೆಯಾದರೂ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಹಿಮಾಡಲಾಗದೇ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಎಂಬ ನಿಜವಾದ ಪರಿಚಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲೂ ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗುವ ಅಭಿಲಾಷೆವುಳ್ಳ ಕೆಲವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಉತ್ತಮ ಗುಣವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ತಮಗೆ ತಾವೇ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲೂ ವಿಫಲರ ಒಂದು ಗುಂಪು ಇರುತ್ತದೆ. ಬರೇ ಆಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ, ಕಲಿಯುವ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಅನುತ್ತೀರ್ಣರಾದವರು. ಈ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿತರಾದವರು. ಇವರೇನೂ ಮಾಡದೇ ತಪ್ಪಿರಬೇಕು. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳ ಉತ್ತರವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿ ಗೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಯಾವುದೇ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆದೇಶ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಅಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೂರ್ಖತನದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು ಮತ್ತು ವಿಫಲರೆಂದು ಅವರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದಷ್ಟೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಂತಹ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತರಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಿ ಅವರಿಂದ ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಸಗುಡಿಸುವುದು, ಶಾಲಾ ರಸ್ತೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸುವುದು ಮುಂತಾದುವು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಶಾಲಾ ಜೀವನದ ನಂತರ ಅವರು ಇಂತಹುದೇ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇತರ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿರುಪಯೋಗಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವರ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿ, ಅವರಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದವರು, ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ, ಮೂಟೆ ಹೊರಲಿಕ್ಕೇ ಲಾಯಕ್ಕು ಎಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಂಕೇತ ಅತ್ಯಂತ ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿದ್ದು, ಸಫಲತೆಯ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿದವರನ್ನು ಅದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಆದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಇಂತಹುದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಇದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಸ್ವಂತ ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು

ಶುಭ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಯಾವುದೇ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಬೇಕು ಹೇಗೆ ಕಕ್ಕಸು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಧ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳಾದ ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಲೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ, ಉತ್ತಮ ಕೈ ಬರಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಬಗ್ಗೆ, ಪ್ರತಿದಿನದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ, ಪ್ರತಿದಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಆಣವ್ಯವಾಹನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಸಿನಿಮಾ ಅಥವಾ ಟಿ.ವಿ.ಯನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ 5ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಉತ್ತಮ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಿಷ್ಟನ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡುತ್ತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಧೇಯರಾಗಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಸದಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರೊಬ್ಬರು ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳು, ಏಕಾಗ್ರತೆ, ನಿರಂತರ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಡ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಅಧ್ಯಾಪಕರು : ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಏದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳಿರಬೇಕು : ಕಾಗೆಯಂತೆ ನಿರಂತರ ಶ್ರಮ, ಕೊಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾಗ್ರತೆ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಏಕೆ ಎಂದು ? ಹಲವಾರು ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿ: ಹೌದು, ಸರ್ ಏಕೆಂದರೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದಲೇ ಕೊಕ್ಕರೆ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಒಂದೇ ಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಮೀನನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆಯಾಡಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು: ನೀವು ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಂಡ ತಕ್ಷಣ ಅತ್ಯಂತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ, ನಾಯಿಯಂತೆ ಮಲಗಿದರೆ ಎಂದರೇನು ? ಅವರು (ಶಿಷ್ಯರು) ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ತಿನ್ನುವಂತಹವರು. ಯಾರಾದರೂ ನಿಮಗೆ ನಾಲ್ಕು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ನೀವೆಷ್ಟನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು ?

ಮಕ್ಕಳ ಧ್ವನಿ: ಮೂರು !

ಅಧ್ಯಾಪಕರು: ಹಾಗೇ ಸದಾಕಾಲಿ ಎಂದರೆ ಉತ್ತಮ ನಡತೆ ಹೊಂದಿರುವವರು, ಕಡಿಮೆ ನಿದ್ರಿಸುವವರು. ಆತನಂತೆ ನೀವು ಏಕಿರಬೇಕು ?

ಒಂದು ಮಗು ಕೂಗಿ ಹೇಳಲು ಹಲವು ದೃಢದೃಢನಿಗಳ ಒಮ್ಮತದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಕೇಳಿತು, "ಏಕೆಂದರೆ ಯಾರಾದರೂ ನಮಗೆ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದರೆ ನಾವು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಇರಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬಚಾವಾಗಬೇಕು."

ಅಧ್ಯಾಪಕರು: ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಏಕೆ ಹಾಗಿರಬೇಕು ?

ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಧ್ವನಿಯೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ದೃಢದೃಢನಿಗಳ ಮರುಧ್ವನಿ: ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಸದಾ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ಕಳೆ ಬಂದರೆ ನಾವು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಸಮರ್ಥರಿರಬೇಕು. ನಾವು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿದ್ದರೆ ಕಳ್ಳ ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂಬುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಥೆಗಳು, ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಯಕರಾದ ರಾಮ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಮತ್ತು

ಜಾನಪದ ಕತೆಗಳಿಂದ ನೈತಿಕತೆಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಯ ಹಲವಾರು ಕಥೆಗಳು ನಿರಂತರ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂತಹ ಒಂದು ಜಾನಪದ ಕತೆ ಗುರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರದ್ದು. ಒಬ್ಬ ಗುರು ಪ್ರತಿದಿನ ಕೆಲವು ದೇವತೆಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ವಿಧಿ ಪ್ರಕಾರ ಅವುಗಳಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ಗುರು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಬಂತು. ಆಗ ಆತ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ತಾನಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡು ಮತ್ತು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವು ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೇವರು ತಿನ್ನಲಿ ಎಂದು ಕಾಯತೊಡಗಿದನು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ದೇವರು ಆಹಾರ ತಿನ್ನದೇ ಇದ್ದಾಗ ಕಳವಳದಿಂದ ದಯವಿಟ್ಟು ತಿನ್ನಿರಿ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ದೇವರು ತಿನ್ನದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಮಾತು ಪಾಲಿಸದ ಅವಿಧೇಯನೆಂಬ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರು ಬರುವುದೆಂದು ಭೀತಿಯಿಂದ ಚಡಪಡಿಸಿದನು. ದೇವರು ತನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಕೂಡ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶಿಷ್ಯನು ಕೋಪಗೊಂಡನು, ಬಂದ ಕೋಪದಲ್ಲಿ ತಾನು ನೀಡಿರುವ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ದೇವರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ಹೊಡೆಯುವುದಾಗಿ ಬೆದರಿಸಿದನು. ದೇವರು ಈ ಶಿಷ್ಯನ ಮುಗ್ಧ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಆತ ನೀಡಿದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ನೀತಿ ಏನೆಂದರೆ ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ಶಿಷ್ಯನ ಕುರುಡು ವಿಧೇಯತೆ, ಇದು ವಿಚಾರಹೀನ ಎಂಬಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಗುರುವಿಗೂ ಕಾಣದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಫಲಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರ ನಾಯಕರಾದ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ, ಮೌಲಾನಾ ಅಜಾದ್ ಮತ್ತು ಲಾಲಹರಿದಯಾಳರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದ ಮತ್ತು "ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸು; ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ನಿನಗೆ ಸಫಲತೆಯುಂಟು" ಇಂತಹ ಆದರ್ಶ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಸಭೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿ ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ, ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರು ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಹಲವು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಕಾಳಜಿವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಪೆಹಚಾನ್ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೆಹಚಾನ್ ಪದದ ಅರ್ಥ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ ಎಂದು, ಈ ಪದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರು ಏನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯರ ಪ್ರಕಾರ 'ಗುರುತು' ಎಂಬುದು ನಾವು ನಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇವೋ ಅದು ಅಲ್ಲ. ನಾವೇನು ಆಗಿದ್ದೇವೆಂದು ಪರರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೋ ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ (ವೈದ್ಯನಾಥನ್ 1989, 153). ಹೀಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ನೀಡಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಬಾಹ್ಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಲೇಖನದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವಂತಹ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಶುಭ್ರತೆಗೆ, ಮೃದುಮಾತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಕೈಬರಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ್ ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಚಿಕೆಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವಿಭಾಗವಾದ 'ಶಿಕ್ಷಾಂಕ'ದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಲೇಖಕರು ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ

ಇರಲೇಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮಧ್ಯಯುಗದ ಗ್ರಂಥ ಶಾರದಾ ತಿಲಕದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಸಂಭಾವಿತ, ಶುದ್ಧಾತ್ಮ, ಪುರುಷಯೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದವ, ವೇದಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಪಾಲವಾಗಿ ಬಲ್ಲವ, ಸದಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಗೂ ಶುಭವಾಗಲಿ ಎನ್ನುವವನು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವಾತ, ಮಾತುಬಿಡುಗಡೆ ಸುಖಮಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಿರುವಾತ, ಕಾರ್ಯವೇನು ವಾಚಾ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗುರುಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿರುವಾತ, ವರ್ಗಭೇದ, ಜಾತಿ ಮತಗಳ ತಾರತಮ್ಯ ಅರಿಯದವನು, ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಯಾವುದೇ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾದವನು, ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗುರುವಿನ ಹಿತಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವನು (ಕಲ್ಯಾಣ 1988, 260).

ಶಾರದಾ ತಿಲಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶಿಷ್ಯನ ಗುಣಗಳು ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮಾದರಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಲೇಖನ, ನಾಲ್ಕು ಅದರ್ಶ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಅವರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ ಗುರು ಕುರಿತಾದ ಶಿಷ್ಯರ ವಿಧೇಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಗುರುವಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ನೀಡಿದ ಶಿಷ್ಯನ ವಿಧೇಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಥೆ ಇದೆ. ಕಥಾನಿರೂಪಕ ಇಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಜಾನಪದ ಕಥೆಯಿಂದ ಶಿಷ್ಯನ ಮುಗ್ಧತೆ ಗುರುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶಿಷ್ಯರ/ವಿಚಾರಣೆಗಳಿಂದ, ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದ, ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಅವರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಂದ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದೆಂದರೆ -

ಸರಳವಾದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಧೇಯತೆ. ವಿಧೇಯತೆ ಎಂಬುದೇ ಅನೇಕ ಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳು ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ, ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವುದು, ತೋರಿಸುವುದು, ಕುತೂಹಲ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ವೈದ್ಯನಾಥನ್ (1939) ಗಮನಿಸಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ವಿಧೇಯತೆ ಭಾರತೀಯರ ವರ್ತನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂಭಾವಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ ಅಂಶ. ಹಿರಿಯರಿಗೆ, ಗುರುವಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಷ್ಟೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡುವ ಆಧಾರಸ್ತಂಭ.

ಮುಕ್ತಾಯ: ಭಾರತದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲಾ ತರಗತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮೆರುಗು ನೀಡುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಾಪಕರಲ್ಲಿರುವ ಕಠಿಣ ಶಿಸ್ತಾಗಲೀ ಕುರುಡು ಬಲವಂತದ ತತ್ವಗಳೇನಲ್ಲ, ಮತ್ತವುಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ತರಗತಿಯನ್ನು ಹತ್ತೋಟ ಯಲ್ಲಿಡಲು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ತಂತ್ರವೆಂದಾಗಲೀ ಕಲಿಯಲಾಗದ ದಡ್ಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಲು ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಕ್ರಮ ಎಂದಾಗಲಿ ಹೇಳಲು ಆಸಾಧ್ಯ. ಈ ವಿಚಾರಗಳು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸ್ಥಿರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತು ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿವೆ. ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಗೃಹಿಕೆಗಳು, ತರ್ಕಬದ್ಧ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯದ ಅಧ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾನಪದ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವು ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ

ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿವೆ. ಮಕ್ಕಳು ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತುಗಳಿಂದ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭ್ರಾಮಕ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಬಲದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಅನುಭವದ ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳ ಕ್ರಮಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆಲ್ಲದೆ, ಶಾಲೆಯ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆ ಯಾಗುವ ಸಮಂಜಸವಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮರುಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತದ ಬಹುತೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಶಾಲೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಯಾಗಿ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೊಂದದ ತರ್ಕಹೀನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೂಪಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪುರಾತನ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೇ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತು ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹಳೆಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವ ಸ್ವಭಾವಗಳಾದ ಪಡೆದ ಮೌಖಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಂತಹ ಜ್ಞಾನದ ಅರಿವು ಶಾಲೆಯ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಚೌಕಟ್ಟು. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡುವ ರೀತಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಶಾಲಾ ಅನುಭವದ ನಂಬಿಕೆಯಡಿ ಹೊಸ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಾಗ ಹೊಸ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ತರ್ಕಬದ್ಧ ಬುನಾದಿ ಹೊಂದಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಈ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. (ಹಳೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಹಿಂದುಳಿಯುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುವಾಗ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಬಳಸುವ IQ=ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಸೂಚ್ಯಂಕ ಕಾರಣವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಅಪವಾದವೆನ್ನಬಹುದು.) ಇಂತಹ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕತಾನತೆ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯದ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಶಾಲೆಗಳ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಕಳವಳಕಾರಿ ವಿಷಯವಾಗಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಥವಾ ಸುಧಾರಣಾವಾದಿ ಶಿಕ್ಷಣಗಳೆರಡೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಪೋಷಕರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿಫಲವಾಗಿವೆಯಲ್ಲದೆ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಲೂ ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ದೊಡ್ಡ ಕಳವಳದ ವಿಷಯವಾಗಿವೆ.

ಅನುವಾದ : ವಾಸುದೇವ ಶರ್ಮ

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು *

— ಯುನಿಸೆಫ್

ಪ್ರತಿ ಮಗುವಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಮಾನತೆ, ರಕ್ಷಣೆ, ಮನುಕುಲದ ಉನ್ನತಿ

ಪೀಠಿಕೆ

ದೇಶದ 14 ಸಾವಿರ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಣಮಟ್ಟ ಪ್ಯಾಕೇಜ್ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಯುನಿಸೆಫ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿವೆ. ಬೋಧನೆ - ಕಲಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ನೆರವು, ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ತರಗತಿಯ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ರೂಪು ರೇಷೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ತೊಡಕೊಂದರೆ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಇದು ನೆರವಾಗಬಲ್ಲದು.

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನೋಂದಣಿ, ಕೋರ್ಸಿನ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಮ್ಮತವಿದೆ. ಆದರೆ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಅನುಷ್ಠಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸಲಹೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಅಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ಗುಣಮಟ್ಟವೆಂದರೆ ಏನನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇರುವ ಕಾರಣ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಗುಣಮಟ್ಟ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಂತೆ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನ ಯೋಜನೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗುವುದು. ಪ್ರಮುಖ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು ಮಕ್ಕಳ ನೋಂದಣಿ, ಕೋರ್ಸಿನ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಯೋಜನೆ ಒದಗಿಸುವ ಮಾಹಿತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಖರ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಗುವುದು. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲಾದ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ತಗುಲಿದ ಖರ್ಚು ಹಾಗೂ ನಮೂದನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳ ದಾಖಲಾತಿ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಲ್ಲ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಗೊಳಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಖರ್ಚನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗುವುದು. ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಈ ಮಾಹಿತಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ.

*ಕೃತೆ: UNICEF

164/ಶಿಕ್ಷಣ ರೂಪಾಂತರ

ಗುಣಮಟ್ಟ

ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೊಟ್ಟು, ಬೋಧನಾ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದೇ ಅಲ್ಲದೇ ಮಕ್ಕಳ ನೋಂದಣಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳ ನೋಂದಣಿ, ಕೋರ್ಸಿನ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಈ ಇಡೀ ಯತ್ನದ ಹಿಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯ ಪ್ರಮೇಯ.

ಭಾರತದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಈ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಿದೆ ನಿಜ. ಆದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಪೂರೈಸಲಾದ ಸಾಧನಗಳ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಪ್ರಗತಿ ಯಾಗಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ನೋಂದಣಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಕೋರ್ಸಿನ ಮುಕ್ತಾಯ ಪ್ರಮಾಣ ಇನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ಕಲಿಕೆ ಆಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಪಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಕಷ್ಟಕರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ ಮಾಹಿತಿ-ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇನೋ ದಿಟ. ಆದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪರಿಮಾಣಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ಗರಿಷ್ಠವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಆಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಲಾಗುವ ಮಾಹಿತಿ-ಸಾಧನಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ತುರ್ತು ಗಮನಹರಿಸಬೇಕಿದೆ.

ಯಾವುದೇ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬ ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ಈ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ ಪೂರೈಸಲಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬ ವಿಷಯದ ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸರಿಯಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರಷ್ಟೇ ಸಾಲದು, ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಯೋಜನೆಗೆ ನೀಡಲಾದ ಮಾಹಿತಿ-ಸಾಧನಗಳು ಸರಿಯಾದ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೊಂದಿವೆಯೇ ? ಇವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ಯೋಜನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಯಾರಿಮಾಡುವಾಗ ಇದರ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕೆಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕಲಿಕೆ ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಯ ಕೆಲಸವೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಅಗತ್ಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಂಡಿವೆಯೇ ? ಇವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ? ಎಂಬುದರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವ ಕಲಿಕೆ ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವವರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರ ಮೇಲೆಯೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯುಕ್ತ ತರಬೇತಿ ನೀಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಬೋಧನ-ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಬಳಸುವ ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳು ದುರ್ಬಲವಾಗಿವೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವು ಗಮನಹರಿಸಿಲ್ಲ. ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಳಪೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಫಲಿತಾಂಶ ಸಿಗದು.

ಒಟ್ಟಾರೆ, ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳು ನೋಂದಣಿ, ಕೋರ್ಸ್ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತವೆ. ಕಲಿಕೆ-ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಿಸಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕಾದರೆ ಗುಣಮಟ್ಟವೆಂದರೇನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೇ ಜನರು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೌಲ್ಯ

ಶಾಲೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಆಕೆ/ಆತ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಲಿಯುತ್ತಾಳೆಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಈ ಪೈಕಿ ಪೋಷಕರ ಶಿಕ್ಷಣಮಟ್ಟ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಗ್ರಸ್ತ ಪೋಷಕರಿಂದ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬರೇ ಪೋಷಕರೊಂದಿಗೆ ಮಗು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಹಾಜರಾತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಹುದು. ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಓದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲ ಶಾಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಗುರುತಿಸಿವೆ. ಈ ಪೈಕಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವು -

- * ತರಗತಿಯೊಳಗೆ ಬೋಧನೆ/ಕಲಿಕೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆ
- * ತರಗತಿಯ ಗಾತ್ರ, ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೋಣೆ
- * ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿರಂತರ ತುಲನೆ ಮಾಡುವುದು
- * ಶಿಶು ಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕಾ - ಬೋಧನಾ ಪದ್ಧತಿ
- * ಪಠ್ಯ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಿರುವ ಪ್ರಭುತ್ವ
- * ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಯೊಳಗಿನ ನೆರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಳಿಸುವ ನಿರಂತರ ವೃತ್ತಿಪರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
- * ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಿಂದ ಕಲಿಕೆ-ಬೋಧನಾ ಪದ್ಧತಿಗಳ ನಿರಂತರ ತುಲನೆ
- * ಬೋಧನೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ವ್ಯಯಿಸುವ ಕಾಲಾವಧಿ (ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸವಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನೆಯ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತದೆ)
- * ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭೋಜನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
- * ಆರೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೀಟಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದು
- * ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು/ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೌಚಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಇವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಹಾಗೂ ರೋಚಕ ಶೋಧಗಳು. ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಾತಿ, ಉತ್ತೀರ್ಣತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ, ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ವಿಷಯಗಳು ಶಾಲೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಲು ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗದು ಎಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶುದ್ಧ ಸುಳ್ಳು. ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿರುವ ಶಾಲಾಮಟ್ಟದ ವಿಷಯಗಳು ಭಾರೀ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಬಲ್ಲವು. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯ ಶಸ್ತ್ರಯಾದರೆ ಶಾಲೆಗಳತ್ತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ಭಾರೀ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಿಜವಾದ ಮೌಲ್ಯ.

ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

“ಸನ್ನಿವೇಶ, ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸವಾಲುಗಳ ಕುರಿತ ನಮ್ಮ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಒಗ್ಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ತರಗತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಶೋಧನೆಯವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ನೂತನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮರುವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಲಿವೆ” (ಗುಣಮಟ್ಟದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಯುನಿಸೆಫ್, 2000) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟವೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಯುನಿಸೆಫ್, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ನಾನಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು 2003-04ರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವು. ಬೋಧನೆ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ತರಗತಿ ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಯ ಪರಿಸರ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನೆರವು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.)

ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ಸರ್ಕಾರೀ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ಹಾಗೂ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಐದು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ತಜ್ಞರು ನೀಡಿದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರು. ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ತರಗತಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ರೂಪಿಸಿ ಈ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಅಂತಿಮ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಾಗೂ ತಜ್ಞರು ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಇವು ಕಲಿಕೆಗೆ ನೆರವಾಗಲಿವೆಯೇ ಹಾಗೂ ಇವು ಸಮಗ್ರವಾಗಿವೆಯೇ ಎಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು. ತನ್ಮೂಲಕ ಗುಣಮಟ್ಟವೆಂದರೇನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಇದು ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು.

ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಾಗ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದ ಸದಸ್ಯರು ಇವನ್ನು ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದರು. ಅಗತ್ಯ ನಮೂದನೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ನಮೂದನೆಗಳು ಯೋಜನೆಯ ಮೊದಲು ಅಗತ್ಯ. ನಮೂದನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾದ ನಂತರ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಸಬಲ್ಲ ನಮೂದನೆಗಳತ್ತ ದೃಷ್ಟಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ನಂತರ, ಯೋಜನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ ಪೂರೈಸಲು ಇವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡಿಯ ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಗುಣಮಟ್ಟ ನಕ್ಷೆ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು

ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮಾನಕಗಳನ್ನು ಪುನರ್ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸಿದ ನಂತರ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯುನಿಸೆಫ್ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಜಂಟಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದ

ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ನಕ್ಷೆ ರಚನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಕೊಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಿರ್ಧಾರಕಗಳ ಕುರಿತು ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಗುಣಮಟ್ಟದ ತುಲನೆಗೆ ಸಾಧನ-ವಿಧಾನಗಳು ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಪ್ಯಾಕೇಜುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗುವುದು.

ನಕ್ಷೆಯ ಸಾಧನ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ನಂತರ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ನಕ್ಷೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಲು ಗುಚ್ಚ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಮುಖ್ಯ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ನಕ್ಷೆ ರಚನೆಯು ಶಾಲಾ ಹಾಗೂ ತರಗತಿಯ ಪರಿಸರ, ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಈಗಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗುಣ ಮಟ್ಟದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮಾಪಕಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ನಕ್ಷೆ ತಯಾರಿಸಲಾಗುವುದು. ಯೋಜನೆಯ ಫಲಾನುಭವಿಗಳನ್ನೇ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದುವಂತಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ತರಗತಿ ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಪರಿಸರ, ಬೋಧನಾ-ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಸಾಧನದ ಮೊದಲ ಕರಡನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಮೂರು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ. ಗುಣಮಟ್ಟವೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಶಾಲೆಯ ನಕ್ಷೆ ರಚಿಸಲು ಈ ಕರಡು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಳಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಕ್ಷೆಯ ಮಾದರಿಯೊಂದನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ನಂತರ ಮುಖ್ಯ ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಹುತೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆ. ಆದರೆ ಕಲಿಕೆ-ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪರಿಶೀಲನಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ತಜ್ಞರ ತಂಡವೊಂದು ಬೇಕು. ನಮೂದನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇಂತಹ ಪರಿಶೀಲನಾ ಅನುಸೂಚನೆಯ ಮೊದಲ ಕರಡನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ತಜ್ಞರ ಪೂರ್ವ ಸಲಹೆ-ಮಾಹಿತಿ ಅಗತ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಕನಿಷ್ಠ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಶಾಲೆಗಳ ನಕ್ಷೆ ರಚಿಸಲು ಈ ಮಾಹಿತಿ ಬೇಕು.

ಸ್ಥಳೀಯ ಶಾಲೆ, ಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಗುಚ್ಚ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಕ್ಷೆಗಳು ತಯಾರಾದ ನಂತರ ಇವು ಗುಣಮಟ್ಟ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಅಡಿಪಾಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಶಾಲಾ ಹಾಗೂ ಆದರ ಸಮುದಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕೆಂದು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳ ನೋಂದಣಿ, ಹಾಜರಾತಿ ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆಯ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ

ಬರುತ್ತವೆ. ಉಳಿದವುಗಳಿಗೆ ಗುಚ್ಛ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಡಯೆಟ್‌ಗಳ ನೆರವು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಯೋಗ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಅಗತ್ಯವಿರಬಹುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರ, ಜಿಲ್ಲಾ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟಗಳ ಸರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನದ ಭಾಗವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಹಂತದ ಗುಣಮಟ್ಟ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗುವುದು.

ಸಮಗ್ರ ಪರಿಹಾರಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವುದು

ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಾಲ್ಕು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಯೋಜನೆ ನೆರವು ನೀಡಲಿದೆ-

- * ವೃತ್ತಿ ನಿರತ ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಸಕ್ರಿಯ ಕಲಿಕೆಯ ಸುಧಾರಣೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ನಿರಂತರ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಹಾಗೂ ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯ ತರಗತಿ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ನೆರವು
- * ಅಗತ್ಯ ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ತಯಾರಿ ಹಾಗೂ ಪೂರೈಕೆ
- * ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ
- * ಶಾಲಾ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಸುಧಾರಣೆ

ಮೊದಲ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಡಯೆಟ್, ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ. ಹಾಗೂ ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ.ಗಳ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ನಿರತ ತರಬೇತಿ ವ್ಯಾಕೇಜುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಪೂರೈಕೆಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಂಪರ್ಕ ಜಾಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ. ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ನೆರವು ನೀಡಲು ಇದು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಮಗು ಪ್ರತಿ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ದೊರಕಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಕನಿಷ್ಠ ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ತಯಾರಿ ಹಾಗೂ ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮೂರನೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಯೋಜನೆಯು ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ದೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ನಕ್ಷೆ ರಚನೆ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಅಗತ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಲಭ್ಯತೆಗಾಗಿ ಯೋಜನಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಯ್ದು ಕಡೆ ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಾಲಾ/ತರಗತಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಸರಕು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಯೋಜನೆ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ. ಗುಣಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರಿಹಾರಗಳು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಲುಪುವಂತಾಗಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಯೋಜನೆಯು ಶಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ನೆರವಿನ ಕ್ರಮಗಳು ಶಾಲಾ ಮಟ್ಟದ ಉಳಿದ ಸುಧಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಜೊತೆ ಸಮನ್ವಯ ಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನಗಳ ಮೇಲೆ ಇವು ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬಂದ ಕಾರಣ ಸಮನ್ವಯಿತ ಪರಿಹಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಬಾರಿ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ

ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ತಂಡಗಳು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿವೆ. ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ತಂಡ ಗಮನವಿರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾನಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಮಾನಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವಿಪರೀತವಾದರೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಕೆಲಸ ಕಷ್ಟಕರವಾಗುವ ಕಾರಣ ಈ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲು ಜಿಲ್ಲಾ, ಕ್ಷೇತ್ರ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಯು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿದೆ. ಶಾಲೆಗಳು ಈ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಯೋಜನೆಗೆ ದೊರಕಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಬದಲಿಗೆ ಈಗಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಯೋಜನೆ ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ರಮಗಳಿಲ್ಲಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಪ್ರೇರಕಗಳಾಗಬಲ್ಲವು. ಇದರಿಂದ ಮಾಹಿತಿಯ ಗುಣಮಟ್ಟವು ಸುಧಾರಿಸಬಲ್ಲದು.

ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ಅದರ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಅದರ ಗುಣಮಟ್ಟ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಮುಖ ಸೂಚಕಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

- * ಕೆಲವು ಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಲಭ್ಯತೆ
- * ಶಿಕ್ಷಕರ ಹಾಜರಾತಿ
- * ಮಕ್ಕಳ ನೋಂದಣಿ ಹಾಗೂ ಹಾಜರಾತಿ
- * ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದು
- * ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ, ಹಾಗೂ
- * ಎರಡನೇ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇ ತರಗತಿ ಮಕ್ಕಳ ಓದಿನ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನೆಗಳು.

ಈ ಸೂಚಕಗಳನ್ನು ಯೋಜನೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗುವುದು. ಹಂತ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇದರಲ್ಲಿ ಇರುವ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಮುಂಬರುವ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿವಾರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಲಾಗುವುದು.

ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು

ಯೋಜನೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಾದರೆ ಸರ್ಕಾರ, ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ಹಾಗೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಮುಖ್ಯ ಪಾಲುದಾರರ ನಡುವೆ ಸಹಭಾಗಿತ್ವವಿರಬೇಕು. ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಖಂಡರು, ವೃತ್ತಿಪರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ತಜ್ಞರು, ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸ್ವಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳೂ ಹಾಗೂ ಪೋಷಕರೂ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪೂರೈಕೆಗೆ ಒತ್ತಾಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕು. ಗುಣಮಟ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಬೇಕು. ಇದು ತುರ್ತಾಗಿ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬ

ಭಾವನೆ ಮೂಡಬೇಕು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಕಾಣುವಂತಾಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲ ಅವಧಿಯಲ್ಲೇ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಈ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲೆಂದೇ ಗುಣಮಟ್ಟ ಪ್ಯಾಕೇಜ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಲುದಾರರ ಮಧ್ಯೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದೇ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮಾನಕಗಳ ಪ್ರಚಾರದ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯ/ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಟ್ಟದ ಸಭೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮಾನಕಗಳ ಪ್ರಸಾರ.

ಗುಣಮಟ್ಟ ಮಾನಕಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವಂತೆ ಕೇಂದ್ರ/ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟಗಳ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಪತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು

- * ಆಯ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ (ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವರು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು, ಸರ್ವ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನದ ಹಿರಿಯ ಯೋಜನಾ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ).
- * ಗುಣಮಟ್ಟ ಮಾನಕಗಳ ಕೈಪಿಡಿ, ಪೋಸ್ಟರ್‌ಗಳು, 2005ರ ಡೈರಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂವಹನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದು ಹಂಚುವುದು
- * ಗುಣಮಟ್ಟ ಮಾನಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಹುಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರದರ್ಶನ
- * ದೂರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಜಾಹೀರಾತು

ಮಾನ್ಯತೆ

ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ತುಲನೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ವರ್ಷಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವುದು. ಕೋರ್ಸ್ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ವಿಧಾನ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಈ ವರ್ಷ ಮೊದಲ ಸುತ್ತಿನ ತುಲನೆ ನಡೆಯಲಿದ್ದು, ಇದು ಯೋಜನೆಗೆ ಮೂಲ ಆಧಾರವಾಗಲಿದೆ. 2007ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೋರ್ಸ್ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಯಲಾಗುವುದು. ಶಾಲೆಗಳ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಲಾಗುವುದು. ಗುಣಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆಯಿಂದ ಕೋರ್ಸ್ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಪತ್ತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊರತರಬಹುದು. ಇವು ಎಲ್ಲ ಶಾಲೆಗಳು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮಾನಕಗಳಾಗಬಹುದು.

ಖರ್ಚು - ವೆಚ್ಚಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಯೋಜನೆ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ದಾಖಲು ಮಾಡಲಿದೆ. ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವೆಚ್ಚ ತಗುಲಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಿರ ಖರ್ಚನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತಗಲುವ ಖರ್ಚನ್ನು ಕೋರ್ಸ್ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ

ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಇದರಿಂದ ಲೆಕ್ಕಹಾಕಬಹುದು. ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಯ ಮಾಡುವ ಮೊತ್ತ ಹಾಗೂ ಕೋರ್ಸ್ ಮುಕ್ತಾಯ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕೆಯ ಹೆಚ್ಚಳದ ನಡುವಿರುವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇದರಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ತನ್ಮೂಲಕ ಗುಣಮಟ್ಟ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಹಣ ಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲು ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳು

ಯುನಿಸೆಫ್‌ನ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಕಲಿತ ಪಾಠವನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಯೋಜನೆಯ ಯಶಸ್ವೀ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗುಣಮಟ್ಟ ಪ್ಯಾಕೇಜ್ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವೆಂದರೆ

- * ನಿರ್ಣಾಯಕ ಕೌಶಲಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ
- * ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ವರ್ಗಗಳು ಸೇರಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- * ಯೋಜನೆಯ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ನೆರವು ನೀಡುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಗುಣಮಟ್ಟ ಪ್ಯಾಕೇಜ್ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವಕ್ಕೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳು

ವಿಭಾಗ	ನಮೂದನೆಗಳು	
ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗಳ ರಚನೆ (ಎಐಸಿ)		
	ಸಮುದಾಯವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿದೆ.	ಪೋಷಕರೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ - ಯೋಜನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ನಂತರ ರಚನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳೂ ಇದರ ಸದಸ್ಯರು. ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
ಎಐಸಿ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು		
ಯೋಜನೆ	ಯುಇಇ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸಿದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ - ಲಿಖಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ	ಯುಇಇ ಮೇಲೆ ಗಮನಹರಿಸಿದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಲಿಖಿತ ಯೋಜನೆ
ಸಭೆಗಳು ಹಾಗೂ ವರದಿಗಳು	ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಸಭೆ ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರತಿಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಎರಡು ಬಾರಿ	ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಮಹಿಳೆಯರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ವರ್ಗಗಳ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ. ಮುಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಸಭೆಯ ಕಲಾಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ

	<p>ಗ್ರಾಮಸಭೆಯ ಜೊತೆ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ.</p> <p>ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳ ವಿವರವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿ ಸದಸ್ಯರೊಡನೆ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.</p>	<p>ಚರ್ಚಿಸಿ ಯಾವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿ ತಯಾರಿಸಿ.</p> <p>ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಯುಇಇ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ</p> <p>ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳು, ಶಾಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಹಣ, ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾದ ಮೊತ್ತದ ವಿವರ ನೀಡಿ.</p> <p>ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿ.</p>
ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ	<p>ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನೋಂದಣಿ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ-ಶಿಕ್ಷಕರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಿಸಿ. ಮಕ್ಕಳ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿ ದಾಖಲು ಮಾಡಿ.</p> <p>ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟದ ವಿನಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.</p>	<p>ಶಾಲೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರಪ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ. ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಜರಾಗುವಂತಾಗಲು ಅವರ ಜೊತೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳೆಸಿ.</p> <p>ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿ.</p> <p>ಎಲ್ಲ ಬಹುಮಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಉತ್ತೇಜಕಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿತರಣೆ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.</p>
ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವೃದ್ಧಿ	<p>ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ದಿನಗಳ ತರಬೇತಿ</p>	<p>ಕನಿಷ್ಠ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬೇರೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಡುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಸದಸ್ಯರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.</p>
ಶಾಲಾ ಪರಿಸರ	<p>ಸುರಕ್ಷಣಾ ನಿಯಮಗಳ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ</p> <p>ಶೌಚಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರಿಸಿ. ಕಟ್ಟಡ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಿ.</p>	<p>ಶಾಲೆಯ ಸುತ್ತ ಬೇಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಶಾಲಾ ಪರಿಸರದ ಚಂದವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.</p>
ಸಮುದಾಯದ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ		
ಪಿ.ಟಿ.ಎ/ ಎಸ್.ಎಂ.ಸಿ ಎಂ.ಟಿ.ಎ/	<p>ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಪೋಷಕರ ನಡುವೆ ನಿರಂತರ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಕ್ರಿಯೆಯಿರುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ.</p>	<p>ಪೋಷಕರು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಲಿತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.</p>

	ಪಿ.ಟಿ.ಎ. ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.	ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಾತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸಮುದಾಯದ ಬೆಂಬಲದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.
ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು	ಶಾಲೆಯ ಮೂಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮುದಾಯ ಹಣ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.	ಶಾಲೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಮುದಾಯದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಶಾಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ.
	ಕ್ರೀಡಾ/ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಹಬ್ಬಗಳ ಆಚರಣೆಗೆ ವಿಇಸಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪೇಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಬೋಧನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿ.ಇ.ಸಿ. ಆಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ.	ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು ಶಾಲೆಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ಜೊತೆ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂವಾದ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲಾ ನಿಧಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.
ಪಾತ್ರಗಳು	ಪಿ.ಟಿ.ಎ, ವಿ.ಇ.ಸಿ, ಎಸ್.ಎಂ.ಸಿ. ಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.	ಈಗಾಗಲೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರುವಂತೆ ಪಿ.ಟಿ.ಎ, ವಿ.ಇ.ಸಿ. ಹಾಗೂ ಎಂ.ಸಿ. ಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ.
ಸಂಪರ್ಕ	ಪಂಚಾಯತಿಯ ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಪರ್ಕ ವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ ಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿ.ಇ.ಸಿ. ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ.	ವಿ.ಇ.ಸಿ. ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯು ಪಂಚಾಯತ್ ಯೋಜನೆ ಒಂದು ಭಾಗ.
ತರಗತಿ ಹಾಗೂ ಬೋಧನೆ ಕಲಿಕಾ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳು		
ತರಗತಿ ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರ		
ಕ್ಷೇತ್ರ	ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟ; ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜಿ ಇಲ್ಲ	ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಟ್ಟ; ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳು
ದೊರೆತಿರುವ ಪ್ರದೇಶ	ತರಗತಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ 6 ಚದರಡಿ ಸ್ಥಳ ತರಗತಿಗೆ ಧಾವಣಿ ಇರಬೇಕು	ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ 8 ಚದರಡಿ ಸ್ಥಳ ಕಲಿಕಾ ಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಳಸಿ (ಉದಾ: ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳು)

ಗಾಳಿ ಬೆಳಕು	ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸರಿಯಾದ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಲ್ಲಾ ಸೋರಿಕೆ ಇಲ್ಲದಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ	ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಲ್ಲ ವಿದ್ಯುತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
ಸಂಗ್ರಹಣೆ	ತರಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸರಕುಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೆಲಸ, ಟಿ.ಎಲ್.ಎಂ. ಹಾಗೂ ಶಾಲಾ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಇಡಲು ಸೂಕ್ತ ದ್ಯಾಕುಗಳು	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೈಗೆಟುಕುವಂತಿರುವ ದ್ಯಾಕುಗಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇನ್ನುಳಿದ ಸರಕುಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿರಿ.
	ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಗುಡಿಸಿರುವ ತರಗತಿ ಕೋಣೆಗಳು. ಸ್ವಚ್ಛ ಒಣ ಗೋಡೆಗಳು.	
ಮೇಲ್ದಾಟ	ಸುಭದ್ರ ಹಾಗೂ ಸೋರಿಕೆಯಿಲ್ಲದವು.	
ಭದ್ರತೆ	ಬಾಗಿಲು ಹಾಗೂ ಕಿಟಕಿಗಳ ಸುಭದ್ರತೆ.	
ಸ್ವಚ್ಛತೆ	ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಗುಡಿಸಿದ ತರಗತಿಗಳು. ಸ್ವಚ್ಛ ಒಣ ಗೋಡೆಗಳು.	
<p>ಗಮನಿಸಿ: ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು ಎಂ.ಎಚ್.ಆರ್.ಡಿ./ಡಿ.ಪಿ.ಇ.ಪಿ./ಎಸ್.ಎಸ್.ಎ. ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು.</p>		
<p>ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪರಿಸರ</p>		
ಕ್ಷೇತ್ರ	ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟ; ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜಿ ಇಲ್ಲ	ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಟ್ಟ; ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳು
ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ	4 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 4x4x1 ಅಡಿ ಉದ್ದಗಲದ ಬೆಂಚುಗಳು.	
ಕಪ್ಪು ಹಲಗೆ	ಸ್ಪಷ್ಟ ಬರಹಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ದೊಡ್ಡ ಕಪ್ಪು ಹಲಗೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನೋಟದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿರುವ ಕಪ್ಪು ಹಲಗೆ.	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಾವೇ ಬರೆಯಲು ಅವಕಾಶವಾಗುವಂತೆ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬರಹ ಸ್ಥಳ. ತರಗತಿಯ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕಪ್ಪು ಹಲಗೆಗಳು.
ಮಾನಸಿಕ - ಸಾಮಾಜಿಕ	ಸುಭದ್ರ, ಭಯ ರಹಿತ ವಾತಾವರಣ, ಅದರಲ್ಲೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸುಭದ್ರ ಪರಿಸರ. ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ.	

ಶಾಲೆಯ ಪರಿಸರ		
ಕ್ಷೇತ್ರ	ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟ: ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜಿ ಇಲ್ಲ	ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಟ್ಟ: ಗುಣಮಟ್ಟ ನಮೂದನೆಗಳು
ನೀರು ಹಾಗೂ ವೈರ್ಮಲ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು	ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ 'ಸ್ವಸ್ಥ' ನಿಯಮಗಳು ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಶೌಚಾಲಯಗಳು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೌಚಾಲಯಗಳು.	ಸಾಬೂನಿನ ಲಭ್ಯತೆ 'ಸ್ವಸ್ಥ' ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಶೌಚಾಲಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ.
ಭದ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ	ಕೈತೊಳೆಯಲು ಜಾಗ. ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ.	ಗೇಟ್ ಇರುವ ಸುತ್ತಲಿನ ಗೋಡೆ ಗೋಡೆಯ ಒಳಗೆ ಹೂಗಿಡಗಳು.
ಓದು ಮೂಲೆ	ಸುತ್ತಲೂ ಗೋಡೆ.	ಗೇಟ್ ಇರುವ ಸುತ್ತಲಿನ ಗೋಡೆ, ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ಹೂಗಿಡಗಳು.
ಅಂತರ್ಗತ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು	ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ಮೂಲೆ. ಒಂದನೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ 8 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಾಲ ಬೋಧನಾ ಪುಸ್ತಕ.	ಹೊರ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು
ವಿನೋದ	ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಪ್ರತಿ ತರಗತಿಗೆ 30 ಆಧುನಿಕ ಓದುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು (ಆವರ್ತನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ) ಇಳಿಜಾರು ಕಟ್ಟು (ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ) ಕ್ರೀಡೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆಟಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ.	
ಕಲಿಕಾ-ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು		
ಕ್ಷೇತ್ರ	ಅಗತ್ಯ ಮಟ್ಟ	ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಟ್ಟ
ಮಕ್ಕಳ ಹಾಜರಾತಿ	ಕನಿಷ್ಠ 75% ಹಾಜರಾತಿ ಕೆಲಸದ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಕ್ರಿಯ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸರಾಸರಿ 2 ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಿಸುವುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗೈರು ಹಾಜರಾದ 5 ದಿನಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು	ಸರಾಸರಿ ಹಾಜರಾತಿ 90% ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸದ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಕ್ರಿಯ ಕಲಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸರಾಸರಿ 3 ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಿಸುವುದು. ಶಾಲೆಯ ಸರಾಸರಿ ಹಾಜರಾತಿ 70%

	ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡುವುದು.	ಕೈ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಪೋಷಕರು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆ ಆತ್ಮವ ಲೋಕನ ಮಾಡುವ ಸಕ್ರಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
ಶಿಕ್ಷಕರ ಹಾಜರಾತಿ ಮತ್ತು ಬೋಧನಾ ಯೋಜನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನ	ತರಗತಿಗಳು ನಡೆಯುವಾಗ 180 ಬೋಧನಾ ದಿನಗಳು. ಶಿಕ್ಷಕರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ	ಎಲ್ಲ 180 ಬೋಧನಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರ ಹಾಜರು.
	ಒಂದನೇ ಹಾಗೂ ಎರಡನೇ ತರಗತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿ ದಿನ ಕನಿಷ್ಠ 4 ಗಂಟೆಗಳ ಬೋಧನೆ, 3ರಿಂದ 5ನೇ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ 4½ ಗಂಟೆಗಳ ಬೋಧನೆ.	ಶಿಕ್ಷಕರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಅನುಪಾಲಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರತಿ ದಿನ 5 ಗಂಟೆಗಳ ಬೋಧನೆ
ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು	ಸಿದ್ಧವೇಳಾಪಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೋಧನೆ. ಯಾವ ಯಾವ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಪೋಷಕರು ಹಾಗೂ ಎ.ಇ.ಸಿ.ಯ ಜೊತೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಕರಗತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಮಾನದಂಡಗಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.	ಪಠ್ಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಸಮಯದ ಶೇ. 30ರಷ್ಟು ಅವಧಿ ಮೀಸಲು. ಬೋಧನಾ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೇ ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಿಳಿದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ ರೂವದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಕ್ಕೆ ಮಗು ಯಾವ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾಹಿತಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ.
ರಚನಾತ್ಮಕ ತುಲನೆಯನ್ನು	ಎ. ಪಾಠ ಯೋಜನೆ - ಪ್ರತಿ ತರಗತಿ/ಗುಂಪಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ - ಮಕ್ಕಳು ಗುರಿ ಇಡಬೇಕಾದ	ಎ. ಪಾಠ ಯೋಜನೆ - ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಅಳಿಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

<p>ಒಳ ಗೊಂಡದ್ದು</p>	<p>ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿವರಣೆ. ಪೀಠಿಕೆ, ಅಭ್ಯಾಸ, ರಚನಾತ್ಮಕ ತುಲನೆ ಮುಂತಾದ ಹಂತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಲಿಕಾ ವರ್ತುಲವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.</p>	
	<p>ಬಿ. ತರಗತಿಯ ಸಂಘಟನೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಂಪುಗಳ ಜೊತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ, ಬೆಂಬಲ ಹಾಗೂ ಗಮನದ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.</p>	<p>ಬಿ. ತರಗತಿಯ ಸಂಘಟನೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವೆ ಸದಾಕಾಲ ನೆರವಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.</p>
	<p>ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಶಿಕ್ಷಕರು ಬೋಧನಾ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಲಿಂಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.</p>	
	<p>ಸಿ. ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರತಿ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶದ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೊಡಗಿಸಲು ಅನೇಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರತಿ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶದ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಿದ್ದಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ದಿನಾಂಕ ಸಹಿತ ತಮ್ಮ ಸಹಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. (ಗಮನಿಸಿ: ಅಗತ್ಯ ಟಿ.ಎಲ್.ಎಂ.ಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.)</p>	<p>ಸಿ. ಅಭ್ಯಾಸ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿರಬೇಕು. ಇವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳ ಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಗುರುತು ಹಚ್ಚುವುದು. ವಿಷಯದ ಅರ್ಥ ಗ್ರಹಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ತರಗತಿಯ ಒಳಗೆ ಹಾಗೂ ಹೊರಗಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಬಹು ಪರಿಸರ ಅಭ್ಯಾಸಗಳು.</p>
	<p>ಡಿ. ಕಲಿಕೆ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನ ಮಕ್ಕಳು ನಾನಾ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯು ತ್ತಾರೆ. ಸದಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.</p>	<p>ಡಿ. ಕಲಿಕೆ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನ ಓರಗಯವರಿಂದ ಕಲಿಯಲು ಅವಕಾಶ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಿಷಯ ವಿನಿಮಯ ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂಕಲಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ.</p>

	<p>ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಟಿ.ಎಲ್.ಎಂ.ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಿಗಲಿವೆ. ಸ್ವಯಂ ತುಲನೆ ಹಾಗೂ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೇ ಅವಕಾಶ ನೀಡುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿವೆ.</p>	
	<p>ಇ. ರಚನಾತ್ಮಕ ತುಲನೆ ನಿಗದಿತ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ದಾಖಲೆ ಮಾಡಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪರಿವೀಕ್ಷಣಾ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ವಿವರವನ್ನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ನಿಯತವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲ, ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಬಲ್ಲ ಖಚಿತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಹಾರ ರೂಪದ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂಬ ತುಲನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.</p>	<p>ಇ. ರಚನಾತ್ಮಕ ತುಲನೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ, ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕುಂದುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪರಿಹಾರ ರೂಪದ ಅಥವಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಕಲಿಕಾ ಬೋಧನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.</p> <p>ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ - ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ನಾನಾ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಾಧನೆಯ ರಚನಾತ್ಮಕ ತುಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ಮೌಖಿಕ ಹಾಗೂ ಲಿಖಿತ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು - ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳು - ಚರ್ಚೆ ಹಾಗೂ ಸಂಭಾಷಣೆ - ಆಟಗಳು - ಯೋಜನೆಗಳು - ಮಕ್ಕಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೊಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಕ ನೀಡುವುದು. ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಧರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಯಂ

		ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಹಾಗೂ ಓರಗೆಯವರು ನಡೆಸುವ ತುಲನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
ಸಮಗ್ರ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ನೇಹಶೀಲ ತರಗತಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ವಿರಾಮಗಳ ನಡುವಣ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ. ಈಗಾಗಲೇ ಗುರುತಿಸಲಾದ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಗಮನ ವಿಸಿದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ. ಲಿಖಿತ-ಮೌಖಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ವರ್ತನಾ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ನಾನಾ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ವಿಧಾನ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮುಕ್ತ ವಿಧಾನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಕಲಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಫಲಿತಾಂಶ ದಾಖಲೆ.	ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾದ ಕಲಿಕಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು - ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾನದಂಡಗಳು ಹಾಗೂ - ಏಕ ರೂಪದ ಅಂಕನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಕ್ಕಳ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
ವೃತ್ತಿ ನಿರತ ತರಬೇತಿ ಹಾಗೂ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು		
ಕ್ಷೇತ್ರ	ಅಗತ್ಯ ಮಟ್ಟ	ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ
ವಿನ್ಯಾಸ	ಕಲಿಕಾ- ಬೋಧನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ತರಬೇತಿಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು. ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೊತೆ ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾದ ಅಗತ್ಯಗಳ ಮಾಪನ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು.	ತರಬೇತಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿಯ ನಂತರ ಸಿಕ್ಕಿ ಪ್ರತ್ಯಾಧಾನಗಳನ್ನು (Feedback) ಅಧರಿಸಿ ತರಬೇತಿಯ ವಸ್ತು ಹಾಗೂ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದು. ಉದ್ದೇಶಗಳು ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತರಬೇತಿಯ ಅವಧಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು. ಸರ್ಕಾರ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ತರಬೇತುದಾರರು ಅಗತ್ಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅರ್ಹತೆ ಹಾಗೂ ಬೋಧನಾ

	<p>ತರಬೇತಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು, ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಫಲಿತಾಂಶ ಹಾಗೂ ಸಂವಾದದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದು</p> <p>ತರಬೇತಿದಾರರು ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೈಪಿಡಿಗಳು, ತರಬೇತಿಗೆ ಮುನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ತರಬೇತಿ ಹೊತ್ತಿಗೆ.</p>	<p>ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ತರಗತಿಯೊಳಗೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸಂವಹನ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ವಸತಿ ರಹಿತ/ ವಸತಿ ಸಹಿತ ತರಬೇತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕು.</p>
ಪೂರೈಕೆ	<p>ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂವರು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿರಬೇಕು. ತರಬೇತಿ ಪಡೆಯುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ 40 ದಾಟಬಾರದು</p> <p>ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವಿಧಾನವನ್ನು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕು. ಸದಸ್ಯರೂ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾದ ತರಗತಿಯೊಂದರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಂತಾಗಬೇಕು.</p> <p>ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ವಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಕುರಿತು ಸೂಚನೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಯುಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕು.</p> <p>ಕೆಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ತರಬೇತಿ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು.</p> <p>(ಅ) ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೌಶಲದ ಅಗತ್ಯವಿರುವಾಗ</p> <p>(ಆ) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಯಾಲೆಂಡರ್</p> <p>(ಇ) ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸಮಯ</p>	<p>ವಸತಿ ರಹಿತ/ವಸತಿ ಸಹಿತ ತರಬೇತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕು.</p>

<p>ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ</p>	<p>ತರಬೇತಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ಅಡಕ ಮಾಡಬೇಕು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಾದಾನವಿರುವ ಅನುಪಾಲನಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಯಾರಿಸಬೇಕು.</p> <p>ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿನ್ಯಾಸದ ಸಾಧನದ ಮೂಲಕ ಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಯಲು ತರಬೇತಿದಾರರು ಹಾಗೂ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದ ಸದಸ್ಯರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಾದದ ಮೂಲಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ನಡೆಸಬೇಕು. ಆಯ್ದ ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಣಾಮವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಡೇಟಾ / ಎಸ್.ಸಿ.ಇ.ಆರ್.ಟಿ. ಅಥವಾ ಬೇರಾವುದೇ ಹೊರಗಿನ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.</p>	<p>ಶಿಕ್ಷಕರ ತರಬೇತಿ, ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ನಂತರದ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಹಾಗೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾದ ಸಾಧನದ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಪಡೆದ ಪ್ರತ್ಯಾದಾನಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಈ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಬ್ಲಾಕ್ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ತರಬೇತಿಗಳಿಗೆ ಬಳಸಬೇಕು.</p>
<p>ಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲ</p>	<p>ನಿಗದಿತ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸಿ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಬಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಗಮನಿಸುವುದು.</p> <p>ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಭೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ತರಗತಿಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ.</p> <p>ಸಿ.ಆರ್.ಪಿ. ಮತ್ತು ಮಾಪ್ಪೋಜಾ ಧ್ಯಾಯರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿನ ಆಗು</p>	<p>ಸಿ. ಆರ್. ಪಿ. ಸಂಯೋಜಕರು, ಶಿಕ್ಷಣ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್‌ಗಳು ಹಾಗೂ ಡೇಟಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಯೋಗ ಹಾಗೂ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಗುಂಪಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.</p>

	ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.	
ಶಿಕ್ಷಕರ ನಡುವೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವಿನಿಮಯ	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಬೋಧನಾ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಗುಟ್ಟು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳ ಗೊಮ್ಮೆ ಭೇಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕ ಬೋಧನಾ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ದುರ್ಬಲ ಶಾಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ತೊಂದರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲು ಗುಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಬ್ಲಾಕ್ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವರದಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು	ಶಾಲಾ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್‌ಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ನಿರ್ವಾಹಕರು ಶಿಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ನೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.
ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ./ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ. ಶಿಕ್ಷಣ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರಕ್ಟರ್‌ಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವರ್ಧನೆ	ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ಧರಿಸಿದಂತೆ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ. ಸಂಯೋಜಕರಿಗೆ ತರಬೇತಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೌಲ್ಯ ಮಾಪನ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಬೋಧನಾ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವರ್ಧಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ. ಸಂಯೋಜಕರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.	ದುರ್ಬಲ ಶಾಲೆಗಳು ಎದುರಿಸುವ ವಿಶೇಷ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ. ಹಾಗೂ ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ.ಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ತಂಡಗಳ ನೆರವು.
ದುರ್ಬಲ ಶಾಲೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿ ಆಧಾರಿತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮರು ಮಾಹಿತಿ	ದುರ್ಬಲ ಶಾಲೆಗಳ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ. ಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಲಾದ ಕ್ರಿಯಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದು. ನಿಗದಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ದುರ್ಬಲ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಬಿ.ಆರ್.ಸಿ./ಸಿ.ಆರ್.ಸಿ.ಗಳ ಜಂಟಿ ಭೇಟಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ	

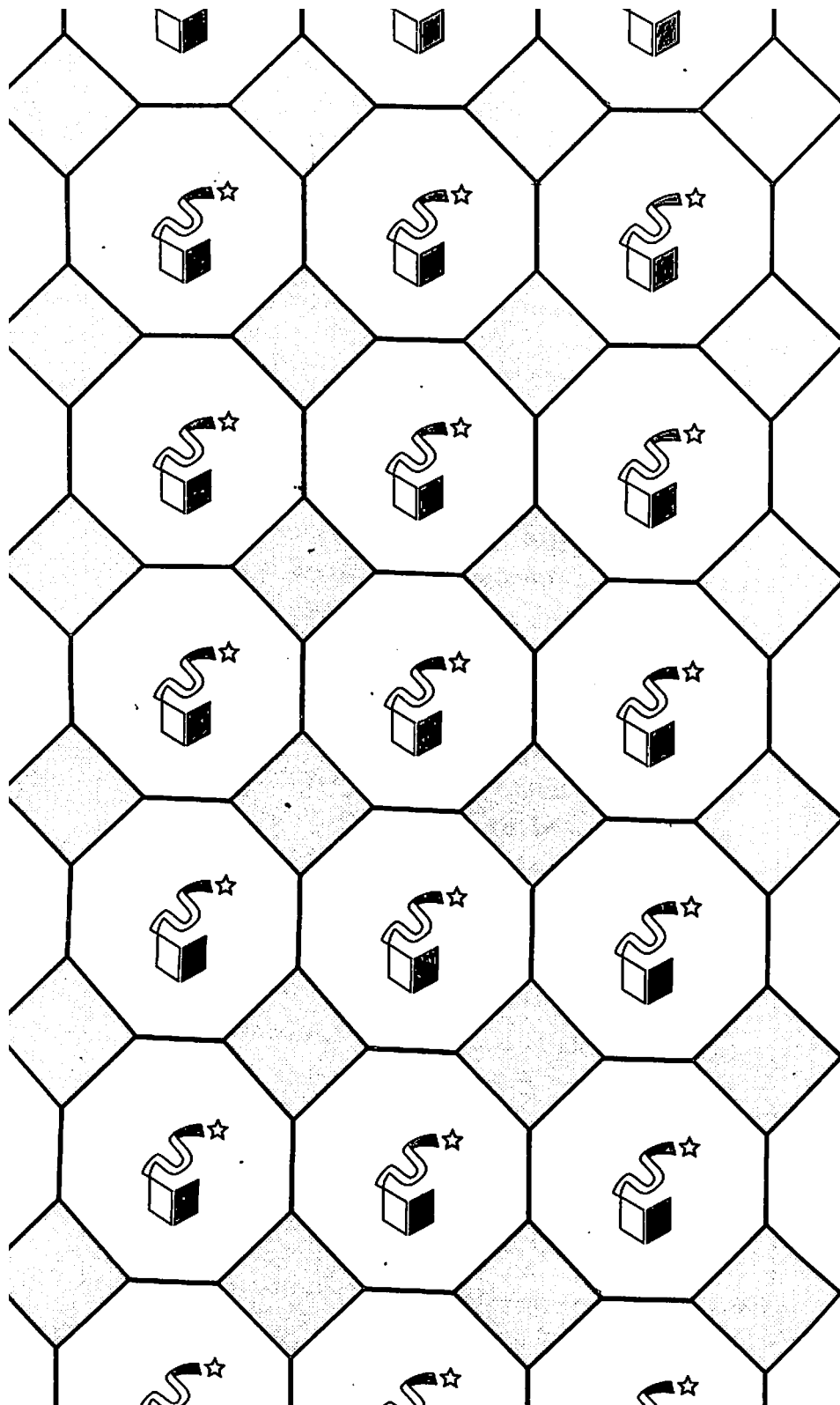
ಅನುವಾದ : ಸಹನಾ ಉಡುಪೆ

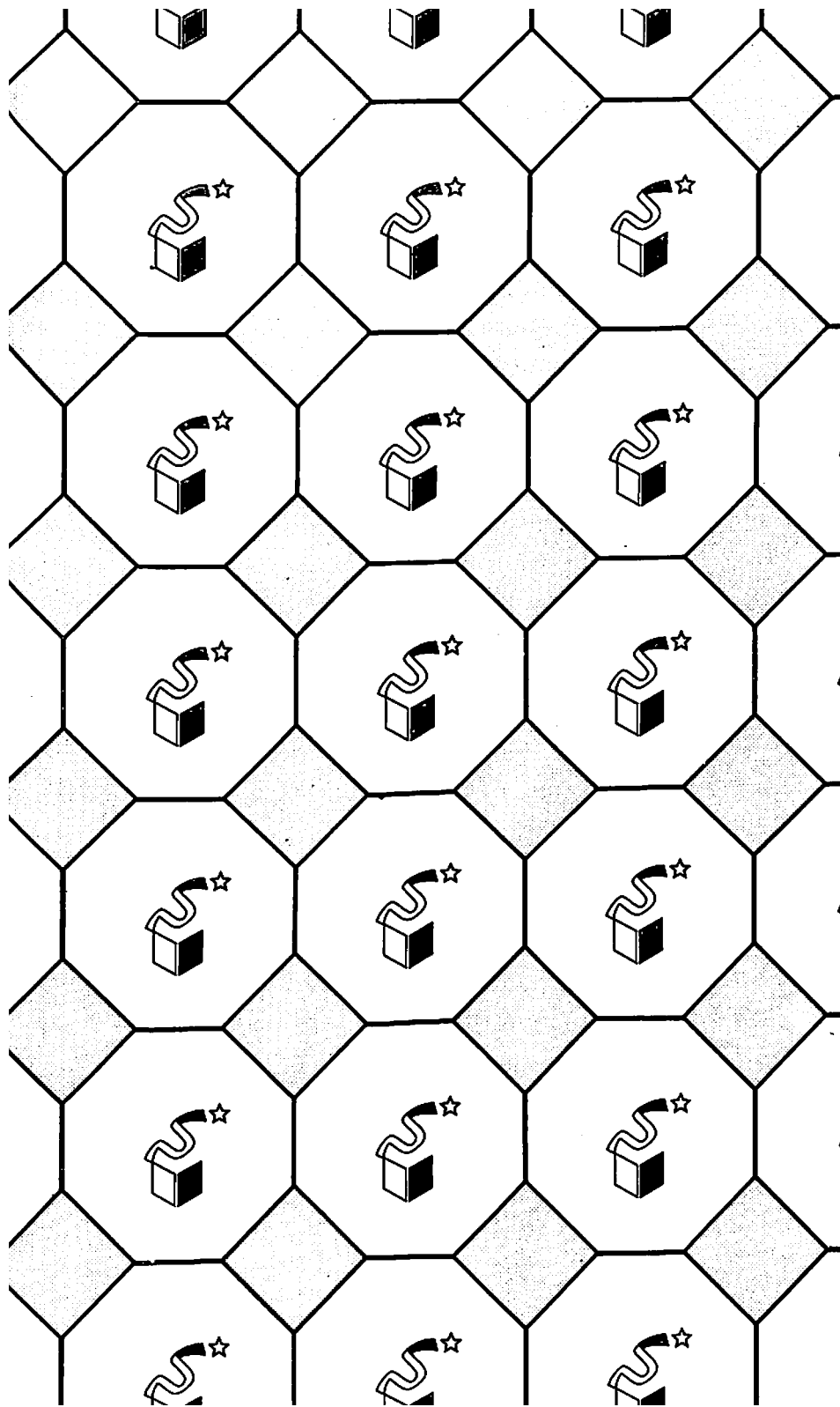
ವಿದ್ಯಾಂಕುರ

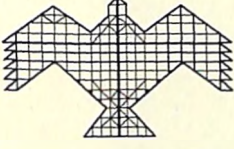
ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟ ಉತ್ತಮೀಕರಣ ಯೋಜನೆ

ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಗುಣಮಟ್ಟ ಉತ್ತಮೀಕರಣ ಯೋಜನೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 2002ರಿಂದ 2007ರವರೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರತವಾಗಿತ್ತು. ಸರಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ಪ್ರಾಯೋಜನೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. 2002-2003ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕೂಲಂಕಷ ತಳಮಟ್ಟದ ಅಧ್ಯಯನದ ನಂತರ ಪ್ರಾಯೋಜನೆಯು ಮೂರು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿತು. 12 ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ 28 ಶಾಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು, ಕನ್ನಡಕ್ಕೊದ್ದು ಕಲೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು, ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ಮಟ್ಟದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು - ಸಿಆರ್‌ಸಿ, ಬಿಆರ್‌ಸಿ ಮತ್ತು ಡಯಟ್ - ಬಲಪಡಿಸುವುದು. ಪ್ರಾಯೋಜನೆಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿತು ಮತ್ತು ತಯಾರಿಸಿತು. ಪ್ರಾಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಕುರಿತು ನಿಯಾಸ್‌ನ ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ www.nias.orgನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಯೋಜನೆಯ ಪತ್ರಾಗಾರ ಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸರ್ ರತನ್ ಟಾಟಾ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಕರ್ನಾಟಕದ ಸರ್ವೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಭಿಯಾನ, ಇಂಡಿಯಾ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಫಾರ್ ಆರ್ಟ್ಸ್, ಆಶಾ ಫಾರ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ - ಈ ಪ್ರಾಯೋಜನೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉನ್ನತ
ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ

ISBN 978-81-8467-033-2

www.navakarnatakabooks.com

ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ

ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಾಂತರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದೀಚೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ನಗರ, ಗ್ರಾಮಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ, ಆದಿವಾಸಿಗಳ, ಕಡುಬಡತನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ - ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ - ಕಲಿಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಕ್ಕುವಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಪಾಂತರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಉಪಾಯಗಳೇನು, ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೇನು? - ಮುಂತಾದ ಉಪಯುಕ್ತ ವಿಷಯಗಳು ಇಲ್ಲಿರುವ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕಲಿಯುವ ಮಗು, ಕಲಿಸುವ ಶಿಕ್ಷಕ, ಕೊನೆಗೆ ಇಡೀ ಸಮಾಜ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಬೇಕು, ಈ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂಥ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಆಶಯ ಈ ಲೇಖನಗಳದು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂಬುದು ಇವರ ಆಶಯ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಇದು ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸುವ ವಿಚಾರಗಳ ಕಂದೀಲು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ- 'ವಿದ್ಯಾಂಕುರ' ಘಟಕವು ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದೆ. ಖ್ಯಾತ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರೂ ಲೇಖಕರೂ ಡಾ|| ಟಿ. ಎಂ. ಎ. ವೈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರೂ ಆದ ಡಾ|| ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ರಾವ್ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂಕಲನ ಇದೆಂದು ತಮ್ಮ 'ಶಿಕ್ಷಣಾಸಕ್ತರೊಡನೆ' ಎಂಬ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ರೂ. 100

Code : 001263